

The Project Gutenberg eBook of Lohilastuja ja kalakaskuja, by Juhani Aho

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Lohilastuja ja kalakaskuja

Author: Juhani Aho

Release date: October 17, 2004 [EBook #13769]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LOHILASTUJA JA KALAKASKUJA ***

Produced by Tapio Riikonen

LOHILASTUJA JA KALAKASKUJA

Kirj.

Juhani Aho

WSOY, Porvoo, 1921.

SISÄLLYS:

Ensimmäinen onkeni

Kehukaloja

Ensimmäiset mulloseni

Koukkuvirta

Eräs urheilukalastaja

Se suuri syntymäpäivälohi

Lastu siitä suuresta lohesta

Salaperäiset säyneet

Onnen ongella otettuja

Toivomatta tulleita

Onkikauden viimeinen kala

Myllärin housut

»Hihhei, sen tuuli vei!«

»Kalasta—njet!«

Stenofylax stellatus

Täyllä ja perholla
Uistin
Suurperho
Englantilainen
Kuninkaan kala
Lohivapa
Sunnuntai
Kuinka kala näkee

ENSIMMÄINEN ONKENI.

On käännekohta pikkupojan elämässä, kun hän joko saa ensimmäisen kalansa tai kantaa kotiin ensimmäisen rihmalintunsa tai ampumansa esikoisjäniksen. Hän ei silloin enää ole lapsi, vaan mies, ainakin omasta mielestään. Se on heränneen itsetunnon suunnattoman paisutuksen päivä, askel leikistä toden tekoon. Minulla ei ole hämääntäkään näkemystä siitä päivästä, jolloin opin vastaiselle ammatilleni tarpeellisen kirjoittamisen taidon. En muista, miten ja milloin opin piirtämään ensimmäisen A-kirjaimeni, enkä sitäkään, milloin opin ulkoa Isämeidän. Yleensä ei minulla ole mitään voimakkaampaa muistoa ensimmäisistä kirjallisista harrastuksistani tai saavutuksistani. Sitävastoin on se päivä, jolloin sain ongen ja sillä ensimmäisen kalani, jännityksineen, vaikutelmineen ja tunnelmineen kuin eilen eletty.

Lapsihan ensin leikkii kaiken, minkä se sitten elää todellisuudessa, elämänsä tärkeimmät tapahtumat, semmoisina kuin niitä eletään hänen ympärillään. Me leikimme sekä kasteet että rippikoulut, naimisiin menot ja vihkimiset, jopa kuolemat ja hautaamisetkin. Leikimme myöskin kaikki muut aikaihmissen ja erittäinkin isompien naapurinpoikien hommat, pienet ja suuret. Leikittiin kynnot, kylvöt, meillä oli leikkihevoseet, ja leikkilehmät, leikkitalot, -verkot, -nuotat, -veneet, ja -höyrylaivat, ja tietysti myöskin leikkiongget. Istuttiin liiterin eteen vedetyssä reessä ja heitettiin siimaa sen perästä, tai seisottiin pirtin pankolla ja nypittiin lattialta höylänlastuja ahvenina, särkinä ja salakoina suuret kalat—vapana hernekeppi, siimana nuoranpätkä ja koukkuna oksan haarukka tai vanha hierin, joihin helposti tarttui ja joilla aina sai.

Mutta eräänä päivänä tulee Huttusen Pekka, melkein yhdenkokoinen naapurinpoika, kaupalle oikeita ahvenia, joita hän on saanut oikealla ongella Koljonsillan korvasta. Ja leikkiönginnan lumous on mennyttä. Lapsi on yht'äkkiä putkahtanut kotelostaan ja perhostunut pojaksi, jonka pitää saada oikeita kaloja oikeasta järvestä oikealla ongella.

Mutta mistä minä saan ongen? Kuka minulle laittaa vavan ja siiman, mutta ennen kaikkea ongen, sillä itselläni minulla ei ole aavistustakaan siitä, miten ne olisivat aikaansaavat.

Mutta onhan isä, kaikkietävä ja kaikkitaitava isä—eikä niin ihmeellistä kalua, ettei hän osaisi sitä korjata tai laittaa. Hän on puuseppä ja läkkiseppä, valuri, suutari ja sorvari, hän maalaa, kiilloittaa, liimaa, juottaa, korjaa kylän akkojen rukiit ja ukkojen kellot. Hänen ilonsa on tehdä kaikki, mitä häneltä pyydetään, mutta vielä suurempi on hänen ilonsa yllättää. Isä on vuollut ja veistellyt meille kaikki, mitä meillä on ihaninta: puuhevosemme, pärerekemme, väkkärät, puromyllyt, sahaukot, hyrrät, sukset ja kelkat, joita toisia on pyydetty, toisia vain toivottu, toisia ei arvattu pyytää eikä edes toivoakaan. Yhtäkkiä ne jonakin aamuna on löydetty vuoteen vierestä kukkapöydältä syntymä- tai nimipäivinä. Mutta hauskin on ollut olla näkemässä, kun isä valmistaa jotakin, josta ei ole aavistustakaan, mitä siitä tulee. Salaperäisesti myhähtäen tai veitikkamaisesti silmää iskien hän lähtee sahoineen, höylineen ja kirveineen tupaan, koko lapsilauma pyrähtää jälkeen, asettuen penkille kuin pääskyn pojat räystäälle katsomaan ja odottamaan. Isä höylää lautaa, josta voisi luulla, että siitä tulee vaikka hylly. Mutta kun hän poraa reiän sen toiseen päähän, niin ei siitä siis tulekaan hyllyä, vaan ehkä joku kalansiivuulauta tai sen semmoinen, joka ripustetaan seinälle.—»Eipä tiiä, eipä tiiä, mikäpä mahtanoo tulla», hyräilee isä ja lapset ihastuneena kuorona häntä säestäen: »Eipä tiiä ... eipä tiiä ... eipä milloinkaan tiiä...»—Hän ottaa kirveen ja alkaa veistää. Joku arvaa, että siitä tulee lapio. Mutta kun hän ei veistäkään toista puolta lapion terälle, vaan pyöristää sen toisapain, niin ei siitä näy tulevankaan lapio. Höylättyään sen toiseen laitaan kuurnan, jonka tarkoitusta ei kukaan osaa arvata, isä alkaa vuolla ja vuolla, eikä aikaakaan, niin siitä tuleekin—jousipyssy.

Isä on nyt siis saatava laittamaan minulle onki. En tahdo kuitenkaan sitä suoraan pyytää, viittaan siihen vain niin hienosti ja niin kautta rantain, kuin minulle on mahdollista. Kun illallispöydässä kehutaan naapurin pojan kalansaalista, että »saapas se poika vain kaloja ongella, vaikei ole sen

suurempi», niin minä sanon:—»Saisi kai niitä muutkin kaloja ongella, kun vain olisi joku, joka osaisi tehdä ongen.» —»Eihän sitä toki mahda meidän talossa kukaan osata onkea tehdä», sanoo isä äänellä, joka ilmaisee, että hän on ymmärtänyt yskän. Minä tiedän, että huomenna hän sen tekee.

Mutta ei se aamulla oikein siltä näytä. Minä vaanin hänen puuhiaan, seuraan häntä kuin koira kaikkielle. Hän menee aittaan ja ottaa sieltä siemensäkin ja kantaa sen pellolle. Minä pyydän saada kantaa vakkaa. Isä astelee verkalleen saran päästä toiseen ja edellä kulkee renki Matti ja vetää sitkainta hiilinkoukulla. Minä astun urhoollisesti isän kantapäillä, vaikka kokkareet ja tunkiohavut pistävät paljaaseen jalkaan. Pelto on ihan järven rannalla, on tyven aamu ja kalat polskauttelevat kaislikossa. Kun isä saran päässä täyttää siemenvakkaa, sanon minä: »Kah, kuinka ne kalat siellä polskahtelevat!» Isä myöntää, että niinpä näkyvät tekevän. Kun tulemme saran yläpäähän, kiipeän minä aidalle ja virkan seipään varassa kiikkuen: »Sielläpähän seisoo taas Huttusen Pekka sillan korvassa ja onkii.» Isä sanoo: »Elähän vain katkaise sitä seivästä, että putoot.»—»En toki, en toki», hyräilen minä mielitellen kielitellen ja loikkaan aidalta suoraan ojan yli isän viereen. Hän vuoleksii jotakin, mitä vuollee kaarnaa.—»Mitä pappa vuolee?»—»Ilman vain nakertelen.»—»Saanko minä sen?»—»Saathan tämän.» Siitä on tullut peukalonpään kokoinen pallo, jonka läpi on pistetty tikku.

Kun isä on saanut pellon kylvetyksi, menemme pihaan. Isä istahtaa aitan rappusille ja aikoo panna tupakan, mutta ei löydäkään tikkujaan. Minä kirmaisen noutamaan ne ja sytytän hänen piippunsa, jonka koppa vuoroin imaisee tulen sisäänsä, vuoroin tupsauttaa sen ulos, jolloin rouheet mukavasti rätisevät ja röyheltyvät. Isä katsoo minuun piipun vartta pitkin siristäen toista silmäänsä, mutta ei sano mitään. Se on hyvä merkki, silloin sillä aina on jotakin mukavaa mielessä. Mutta kun Matti tulee tallin takaa ajaen piikkikarhia pellolle, sanookin isä hänen jälkeensä: »Kun olet siementänyt, niin älä viekään ruunaa hakaan, vaan pannaan se kenkään.» Minun kurkkuani kuristaa: isä ei siis aiokaan vielä tänään laittaa onkea, hän ei ehkä enää muista koko asiaa, kuka ties ei osaa tehdä onkea.

Seuraan häntä kuitenkin hänen kamariinsa. Hän on istunut pöytänsä ääreen. Hänellä on pöytä, jonka toisessa päässä on vaateverholla peitetty kirjahylly, toisessa työkalulaatikot. Hyllyssä ovat hänen raamattunsa, testamenttinsa, käsikirjansa—josta hän kastaa ja vihkii ja kirkottaa ja jonka lehtien välissä aina on kaksilehtinen papinkaulus, virsikirja, ehtoolliskalulaatikko ja mitä ne lienevät kaikki ne papin työkalut, joiden edessä olevaa verhoa tuskin uskaltaa nostaa, vielä vähemmän niihin itseensä koskea. Laatikoissa ovat maalliset työkalut, vasarat, meisselit, hohtimet, pihdit, porat ja terät ja temmiraudat, veitset jos jonkinlaiset, naskalit, äimät, harjakset, pikilangat, viitat ja messinki- ja teräslankakääröt, ovat kyllä ihmeellisessä, kunnioitusta herättävässä järjestyksessä, mutta eivät läheskään yhtä peloittavassa. Niitä sentään uskaltaa laatikkoa raottamalla katsoa, ihastuneena niihin tuijottaa, joskaan ei niitä kosketa eikä ottaa.

Isä istuu tuolillaan ja miettii jotakin. Sitten hän imaisee pitkät rätisevät pohjasavut piipustaan, niin että posket menee ontolle, panee piipun hyllyyn ja avaa, samalla kun savu pölyyää suusta ja sieraimista, sen laatikon, missä ovat hänen pihtinsä. Hän ottaa niistä yhdet, kaikkein pienimmät ja asettaa ne eteensä pöydälle. Sitten hän hakee toisesta laatikosta pienen messinkialasimen ja hyvin pienen pikkuraisen vasaran, ja puukkolaatikosta hienokärkisimmän puukon ja viilalaatikosta viilan, joka on ohut kuin vieteri, ja asettaa nekin eteensä pöydälle. Ne kalut on hänellä käsillä aina, kun hän korjaa seinäkelloja. Mitä aikonee hän niillä nyt? Sitten hän ottaa kääron messinkilankaa ja pantuaan nenälleen silmälasit, joita hän käyttää vain kaikkein hienoimmissa kellonkorjuutoissaan, hän napsauttaa pihdeillä, niitä edestakaisin nytkytellen, palasen messinkilankaa. Hän asettaa sen alsimelle ja naputtaa vasaralla litteäksi sen toisen pään ja painaa siihen puukon kärellä alasinta vastaan pykälän.

Sitten hän, pihdeillä yhä lankaa pidellen, viilailee pykälää suuremmaksi ja teroittaa langan pään ja pyöristelee sitä. Mikä ihme siitä tulee? Mutta siitähän voi tulla—onki! Isä tekee onkea, tekee kuin tekeekin! Hän koettelee sormellaan sen kärkeä ja väkää ja antaa minunkin koettaa—ja se se sitten vasta on terävä, terävä kuin neulan kärki.

Isä mulauttaa silmiään lasiensa yli ja kysyy:

—Särkiäkö sinä aiot saada vai ahvenia?

—Särkiä ja ahvenia! riemahdan minä.

—Jaa, mutta kun särellä on pieni suu, niin pitää olla pieni onki, ja kun ahvenella on suuri suu, niin pitää olla suuri onki, muuten ei tartu—entäs sitten?

—Pappa tekee aivan niin kuin itse tahtoo.

Olen ylpeä neuvosta, jonka olen saanut hänelle antaa.

—Tehdäänkö sitten siltä väliltä, ei liian suurta eikä liian pientä?

—Tehdään, niinkuin hyvä tulee, sanon minä, ja itsetuntoni yhä kasvaa tästä uudesta neuvosta, jonka olen saanut antaa.

Isä ottaa pihdit ja koukistaa valmiiksi ongen. Vielä kiertää hän silmukan sen toiseen päähän. Pitäen sitä nenäni edessä hän sanoo:

—Mahtaakohan tämä nyt passata?

Minä nyökäytän hyväksyvästi päätäni. Hyvä se on, se kiiltääkin niin kauniisti kuin kulta.

—Kun ei vain sittenkin tullut rötös...? sanoo isä ja katsoo minuun kysyvästi ja huolestuneesti.

Niin jaa—en tiedä mitä hän tarkoittaa.

—Tämä on ihan liian kirkas?—tätä kala ihan varmaan säikähtää ja pötkähtää kypälämäkeen? Entäs nyt?

Isä välistä narraa—ei tiedä, tarkoittaako hän totta vai leikkiä. Hänen poikansa räpäyttää epätietoisena silmiään.

Isä miettii ja ryhtyy taas panemaan piippuun. Hän karistaa perät uunin kolpperossa olevaan astiaan, täyttää uudestaan kopan, vetelee pitkiä haikuja, joista muutamia lähettää kiekkoina kattoon, toisia pyynnöstä minun silmilleni, ottaa sitten ongen ja pistää sen piipun koppaan ja painaa peukalon kynnellä umpeen.

—Ahaa, sanon minä, vaikkei minulla ole aavistustakaan siitä, mitä varten kaikki tämä tapahtuu. Toivon parasta ja pelkään samalla pahinta. Mutta kun isä hetken päästä ottaa punaisena hehkuvan ongen piipusta ja kastaa sen pesuvatiin, jossa se räsähtää ruskean vihreäksi, pääsee minulta nauru ja isäkin myhähtää, kun sanoo:—Katsohan veitikkata, minkä näköiseksi meni.

Nyt se on valmis. Minulle tulee kuumeinen kiire saada se hetipaikalla järveen, sären suuhun, ahvenen suuhun—nyt ei muuta kuin hakemaan vapaa ja kaivamaan matoja tunkiosta.

—Olisihan se ehkä vielä siimakin hyvä olemassa onnessa, sanoo isä.

Niinpä niin—tietenkin. Koetan malttaa mieltäni, vaikka kovalle se ottaa.

Pantuaan verkkaisin sormin pois pihdit ja viilat ja vasarat isä kurkottaa pöytäpiirongin laitimmaisesta ylälaatikosta rihmakerän. Hän antaa minulle toisen pään punottavaksi ja punoo itse toisesta.—»Ei saa päästä!»—Mutta minä tietysti päästän, juuri silloin kun rihma on tarpeeksi punottu ja valmis käännettäväksi ja kierrettäväksi. Täytyy alkaa alusta,—voi minua poloista, pääsenkö minä tästä enää milloinkaan ongelle? Koskee hartioihin ja ihan pakottaa selkää.

—Joko nyt sitten lähdetään vapaa hakemaan? kysyn minä niin säyseästi kuin suinkin voin, kun siima vihdoinkin oli valmis ja kiinnitetty onkeen solmulla, jonka olen isälle mieliksi ollut oppivinani, mutta jota en koetakaan painaa mieleeni.

—Jahka vielä laitetaan koho ja paino.

Koho ja paino? Ei niitä tarvitse, eihän niitä ole Pekankaan onnessa. Saa kaloja ilmankin!... Mutta tämä jää vain perän pyöräytykseksi isän selän takana, ja isä virkkaa:

—Annahan minulle sitten muuan hauli sieltä haulipussista.

Ai, se on hauskaa... Seinällä on isän haulipussi, nahkasta ommeltu letku, jota kun nostelee ja laskee ja puristelee, niin sen sisuksissa elää ja valuu ja sitä on hauska käsitellä silloin, kun joskus ihmeeksi saa—sillä on tapahtunut, että tulppa on auennut ja sisälmykset vuotaneet lattialle ja sitä tietä lattian alle. Kaikki henkeni ja ruumiini voimat siihen keskittäen, ettei sitä tällä kertaa tapahtuisi, minä saan kuin saankin siitä kämmenelleni haulin, ja pussin onnellisesti ripustetuksi takaisin nauaan. Kynäveitsensä hienoimmalla terällä isä halkaisee haulin puolitiehen, painaa siiman halkeamaan ja puree halkeaman kiinni.

»Ja sitten koho ... sitten koho!»—mutta koho löytyykin valmiiksi vuoltuna minun suupielestäni, jossa olen sen tikkua imeksinyt ja pureksinut siitä pitäen, kun pellolla sen siihen panin. Semmoinen veitikka se isä.

Ja nyt on onki siis vapaa vaille valmis. Minun mielestäni voisi vavaksi aivan hyvin kelvata vaikka hernekeppi, jonka me rantaan mennessämme kiskaisemme jostakin puutarhapenkistä, mutta isä eikö liene kuullut vai eikö liene kuulevinaan. Hän pyörähtää sanaa sanomatta ulos ja menee tuvan taa metsään ja sieltä alankoon ja alangon taa lehtoon, kiireesti käyden ja alamässä juostenkin. Minä

riennän perässä, minä olen kuin kytketty häneen, teen kaiken minkä hän, samat liikkeet, samat askeleet, samat hyppäykset ojain poikki ja kaatuneiden puunrunkojen yli pysyäkseen perässä ja saadakseni häneltä vavan heti, kun se on valmis, eikä hetkeäkään myöhemmin. En kuitenkaan pysy tiheässä pensaikossa hänen perässään, kuulen sieltä rapsauksen ja tupsauksen ja samassa jo isä tulee takaisin huiskuttaen häntänä perässään pihlajaa, jolla ripsauttaa minua silmille, ja puhalttaa juoksujalassa samaa tietään liiterin eteen. Isä jolloin kulloin näin kujeilee, kun sille päälle sattuu, mutta en tiedä, eikö hän samalla myös pilkanne minua, ainaista hätikköä.

Isä leikkaa oksat ja koloo kuoren vavan paksummasta päästä, mutta jättää kärkipuolen kolomatta. Hän sitoo siiman vavan kärkeen ja kiertää sen vavan ympärille. En voi enää pidättäytyä, en hillitä itseäni, en hävetä malttamattomuuttani, minä hyppelen ja pyytelen:—Anna nyt jo kyllä se jo on hyvä ... anna, hyvä isä!

Se on kädessäni, minä karkaan...

—Mitenkäs sanot?

—Kii—, ja minä karkaan taas.

—Mitenkä?

—Kiitos, hyvä...

Enempää hän ei minulta saa eikä luultavasti tahdokaan.

Mikä sitten tapahtuu, se tapahtuu kaikkein korkeimman paineen ja jännityksen alla ... siinä on puutarha, jonka läpi—aita, jonka yli— piennar, jota pitkin—heinikko, jonka puhki—pelto, jonka poikki minä karkaan suoraan sillan korvaan, nelin kontin maahan, kourin turpeeseen kiinni, jota revin ja raastan, ja saan käteeni lieron, jonka toinen pää tulee ja toinen menee menojaan—saan sen, huuhottaen ja vavisten, miten kuten onkeen ja ongen veteen Koljonvirran rantalimakkoon ensimmäisen sillan arkun varjoon. Siellä ei ole ketään muita kuin minä, ei muuta kuin suuri silta ja sen harmaat arkut, eikä kuulu muuta kuin hiljaa virtaavan veden loklatus arkkujen salvaimiin...

Kuinka kauan siinä seisoin ja tuijotin kohoa ja kuinka se sitten oikein lie tapahtunut, en muista,—liikahtiko koho vai tunsinko sen kädessä ja tempasin—muistan vain sen, että pääni päällä ilmassa jotakin lentää ja laulaa ja että minä makaan heinikossa kontallani ja pitelen ja puristan jotakin, joka sätkii ja potkii, ja että minä, purtuani sitä niskaan, syöksen kotia kohti. Kirkuen kuin puukko kurkussa, että minä olen saanut sären, minä olen saanut sären! ryöpsähdän minä kyökkiin ja huudan ja vaadin, että se on heti siivottava ja voissa paistettava. Ja kun ne eivät siinä paikassa tee, niinkuin käsken, niin siivoan minä sen itse, ja kun ne eivät anna pannua eikä voita, niin lätkäytän minä sen paljaaltaan hellalle, jossa se käryää ja tarttuilee nahkastaan kiinni. Ne nauravat ja pilkkaavat, eikähän se siinä paistu eikä sitten millekään maistu, eikä lopulta kelpaa kissallekaan ensimmäinen saaliini.

* * * * *

Mutta monet myöhemmät saaliini ovat kelvanneet sekä kissoille että muillekin. Ja minä olenkin istunut onki kädessä ehkä enemmän kuin kynä kädessä, ja tulen edelleenkin istumaan. Sillä sisimmässäni minä varmaan olen enemmän kalamies kuin kirjamies. Minulta kuoleutuvat yhä vieläkin kirjalliset vaistot ja niiden tyydyttämisen tarve jotenkin samoihin aikoihin, kun hauki huhtikuussa nousee kudulle, ja ne virkoavat vasta sitten kun lohi Mikkeliviikolla viettää häitään eikä enää ota perhoa. Enkä voi ajatella, kuinka voisni pysyä kirjoituspöytäni ääressä silloin, kun aavistelenkaan, että ahvenet Hangon meren kareilla odottavat onkijaansa, tai kun hyönteisten parveilu Huopanan kalamajan ikkunapihlajan latvassa langattomasti sähköttäen tiedoittaa, että lohenpoikaset koskessa parhaallaan ajelevat perhoja. Niinkuin nyt juuri tätäkin kirjoittaessa.

KEHUKALOJA.

Meillä onkimiehillä, samoin kuin metsämiehilläkin, ja yleensä kaikilla muillakin ihmisillä on se yhteinen heikkous, että me hiukan kehuskellen kerromme urotöistämme, silloin kuin siihen suinkin vain ilmaantuu tilaisuutta. On herttaisia kalakavereita, jotka samoin sanoin, samoin elein, samoin äänenpainoinkin joka kerta tavattaessa juttelevat, kuinka, kun minä heitin, niin silloin se jämähti, ja kuinka ja miten ja mitä sitten tapahtui tai olisi voinut tapahtua, jos en minä juuri silloin sitä ja sitä—ja

minä jo luulin, että nyt se pakana meni, mutta tulipas siunattu kuitenkin takaisin ja painoi vähää vaille niin ja niin paljon j.n.e.—tai kuinka minä *en* saanut sitä, vaikka olin jo ihan saamassa ja olisin saanutkin, jollei se haavipoika hirtehin ... ja se oli varmaankin vähän päälle niin ja niin monikiloinen. Ne jutut ovat meillä vuosien kuluessa hioituneet pikku taideluomiksi, joita kuuntelisi mielelläänkin, ellei itsellä olisi jotakin samantapaista tai vielä muka mielenkiintoisempaaakin kerrottavana. Meillä kalamiehillä on näet toinenkin yhteinen heikkous toistemme ja kaikkien muiden ihmisten kanssa, se, että yleensä emme kuuntele toisten juttuja niin mielellämme kuin kerromme omiamme. Olen usein huomannut itsestäni ja luullut huomaavani sen myöskin muista, että vain odotamme toisen lorun loppua päästäksemme itse alkamaan omaamme. Emmekä aina malta odottaa loppuakaan, vaan työntäymme ominemme väliin, niin pian kuin tarinaan vain ilmaantuu hetkenkään rako ja sanaruiskun rätinä siltä taholta lakkaa.

Mutta kun kehuu näin kirjoittamalla, ei ole keskeytyksen vaaraa. Olen sitäpaitsi ainakin itsestäni luullut huomaavani, että minä paljon mieluummin *luen* kalajuttuja kuin niitä kuuntelen. Luen melkein mitä hyvänsä siltä alalta, joka jutussa on jotakin oppimista, jos se perustuu kertojan omaan kokemukseen. Tämä antaa minulle rohkeutta uskoa samaa muistakin ja käydä enemmittä empimisittä kehumaa omista saaliistani. Minullakin on ollut joitakin erikoisia keuhaloja, jotka ovat saadut sellaisissa olosuhteissa, että ne varsinkin minulle itselleni ovat olleet ilona ja ylpeytenä. Ne ovat osaksi semmoisia kaloja, jotka olen saanut silloin, kun olen niitä hartaasti toivonut, ja toisia, jotka olen saanut silloin, kun en ole osannut niitä odottaakaan, jopa toivonut, etten saisikaan.

* * * * *

Olin ensimmäistä kesää perheen isä, ja eukko ja piika olivat pidettävät hengissä ongen ja vavan avulla. Oli myrskynnyt monta päivää niin, ettei ollut menemistäkään omaa saarta meremmäksi. Asuin silloin Porkkalan Lill-Svartössä. Ei ollut moneen päivään ollut mitään pataan panemista. Kai olisi Söderlingin sumpussa ollut joitakin kampeloita, mutta minun kävi jo silloin kunnialle ottaa kaloja hopeaongella. Koetin ympäri oman saaren maista onkien, mutta ei sieltä lähtenyt mitään tyynen puolelta ja tuulen puolelta oli mahdoton saada edes siimaa ulos. Päivällisaika lähenei ja olisi ollut pian pantava pata tulelle.

—»Jos minä nyt sitten kuitenkin kysyisin niitä kampeloita?» ehdotti tyttö.—»Odotahan hiukan, milloin pitäisi olla kala padassa?»—»Tunnin päästä viimeistään.»

Siinä oli toinen saari vastapäätä, josta melkein aina sai, mutta nyt kuohui salmi vaahtona välillä. Jos minä sentään koettaisin päästä sinne. Ja minä pääsin kuin pääsinkin sinne soutaen vastahankaan, kiskoan itsestäni viimeiset voimani irti. Ei ollut siinäkään saarella menemistä vastarannalle. Menin tuulen alle kallion suojaan ja pudotin onkeni jyrkän reunaan. Siinä kävi voimakas aallokko tyynempääkin rantaa pitkin ja tuuli tempoi vavan kärkeä ajaen kohon maihin kiinni. Aion heittää uudelleen, mutta siima ei nousekaan. Luulen ongen tarttuneen pohjaan, kun tunnen, että siellähän onkin kala, oikein suuri kala, niin suuri, että ei ole ajattelemistakaan saada sitä ylös uittamatta ja uuvuttamatta. Ei minulla koskaan ole ollut niin hätä ja niin hyvä mieli, ei pikku poikanakaan ensimmäistä kalaa ottaessani. Niin pian kuin sain sen niskasta kiinni ja nakatuksi maihin, minä riensin juoksujalassa venheelleni ja myötälaitaista kotiin. Se oli parin kilon säyne. Se joutui kuin joutuikin aikanaan pataan. Kehuin sitä saalistani koko kesän, minä muka otan millä ilmalla tahansa, sanokaa vain, kun tarvitsette, kyllä minä hankin pataan pantavata!

* * * * *

Porkkalan ajoilta, useita vuosia myöhemmiltä, on minulla muistossani saalis, jolla aina kehun, kun kuka vain kehtaa kuunnella. Sieltä on minulla parikin hauskaa haukimuistoa. Meren uloimmilla kareilla, m.m. Mikkeliskäreillä, on hauen virvilöiminen täysin verrattavissa lohen ongintaan koskessa. On sileitä liukkaista kallioita myöten mentävä vedenrajaan, on heitettävä mahdollisimman kauas visseihin paikkoihin, joissa tietää hauen väijyvän. Vaaditaan melkoista tottumusta ampua näihin maaleihin ja yhtä suurta uistimen kulettamiseen matalalla karikolla, niin ettei se tartu pohjaan. Kun hauki sitten tarttuu, on sen ottaminen aallokossa melkein sama kuin kosken kuohussa. Kun rantakalliot ovat hyrskystä liukkaat, pääsee niiltä haavilla kalaan käsiksi vain erityisistä paikoista, jonne se on johdettava. Usein se on uuvutettava niin, että sen saa hiljalleen vedetyksi ylös. Kirkkaassa vedessä voi seurata sen kaikkia liikkeitä siitä alkaen, kuin se piilostaan ampuu syötin kimppeun, hyökkäilee edestakaisin, reutoo ja rimpuilee, siihen asti, kunnes lopulta antautuu. Kerran minä neljännestunnin ajan painiskelin nelikiloisen, aina näkyvässä olevan hauen kanssa, saattaen seurata kaikkia sen eleitä ja aikeita, kunnes viimein sain sen selällään hinatuksi pieneen lammikkoon kivien välissä. Ei missään hauki ole kauniimpi kuin noilla ulkokareilla, jossa se on keltaisenvihreän sinervä, lihava, virkeä ja voimakas. Eikä missään kalastajan ympäristö ole kauniimpi ja suuremmoisempi kuin siellä jonakin kirkkaana lounastuulen päivänä. Siellä kuohuu koko aava auringon kirkastama sinimeri mahtavana jättiläisvuoksena, jossa jokainen kallio vaahtoaa kuin Imatran niska. Siellä lentää haahkat ja kirkuu lokit ja näyttää silloin tällöin hyljekin päätään. Olen välistä kysynyt itseltäni, mitä varten minä oikeastaan

joka vuosi matkustan kymmeniä penikulmia sisämaahan lohikoskelle, kun muutamain tuntien matkan päässä Helsingistä on tarjona siihen verrattavaa urheilua, mihin vaaditaan sekä taitoa että kestävyyttä ja jota hienoilla vehkeillä voi harjoittaa yhtä jalosti kuin lohen ongintaa. Mitkä rajattomat mahdollisuudet hauenkalastusurheilun harjoittamiseen ja haukivesien hoitoon tarjoutuisivatkaan meidän tuhatpenikulmaisilla rannoillamme!... Mutta se nyt ei tällä kertaa kuulu tähän. Tähän kuuluu muuan mukava tapaus, joka minulle kerran tapahtui Porkkalassa.

Olin opettanut erään kalastajan pojan käyttämään virvelivapaa ja me kalastelimme usein yhdessä, niin että pysyen toistemme läheisyydessä tarpeen tullen voimme auttaa toisiamme. Niin pian kuin toinen sai kalan tarttumaan, huusi hän: »Haavi hoi!» ja toinen riensi sen kanssa apuun. »Haavi hoi!» huusi Kalle taas kerran ja minä olin pian siinä jotenkin jyrkän ja liukkaan kallion alla, jonka liepeitä laine nuoleskeli. Kala on jo tulossa maihin ja minä olen jo saamaisillani sen haaviin, kun jalka livettä ja minä lasken luisua vyötäisiäni myöten mereen. Minun pyrkiessäni sieltä ylös, poika jotenkuten hauen kanssa tai haukiko pojan kanssa pelatessaan menettelee niin, että jokin uistimen koukuista tarttuu housujeni takapuoleen. Vedän osaksi kahlaten, osaksi uiden ja lopuksi nelinkontin ryömien, hauen häntänäni maihin. Poika on pakahtua nauruunsa eikä älyä joutua apuun, ennenkuin saa märät housuni kaloiheen ja kaikkineen yhtenä myyttynä silmilleen.

Saatuani parahiksi vaatteeni kuivamaan kuumalle kalliolle ja valmistuessani ilmakylpyvuvussa itse heittämään siimani siinä salaisessa toivossa, että toverinikin saisin pian nähdä samanlaisessa, kuuluu taas samasta paikasta kuin äsken haavin huuto. Kallella on taas kala ja kun kaiken muun unhottaen riennän juoksujalassa sitä ottamaan, käy minulle samalla tavalla kuin äsken. Ennenkuin tiedänpä olen taas vedessä kainaloitani myöten. Pidän nyt kuitenkin sen varani, että otan haavilla kalan, ennenkuin se ehtii ottaa minut... Katsomme Kallen kanssa olevan oikein ja kohtuullista, että nämä kaksi kalaa luetaan minun saamikseni.

Otettiin siinä vaatteideni kuivaessa sitten samalta karilta vielä useita muitakin haukia. Ne vietiin ensin vesilätäkköön, tuommoiseen, jota saaristolainen sanoo »potaksi», joissa ne säilyvät elävinä kauemmin kuin ammeessa, mihin ne sitten poislähtiessä kerättiin. Harjoitimme näet urheilua myöskin ammatillisesti ja niin ahkerasti ja innokkaasti, että hauet kesän kuluessa pian alkoivat vähetä omilta vesiltämme. Pojan äiti vei niitä monet vasulliset kaupunkiin. Täytyi vähitellen ulottaa pyyntiretket hiukan ulomma—toistenkin kalavesille. Erään huvilaherran vedet olisivat olleet lähinnä järjestyksessä haaskattaviksi, mutta niille ei ollut menemistä, sillä hän kiikaroi huvilansa tornista sekä varhain että myöhään, sekä aamuin että illoin että kerran keskipäivälläkin. Siihen aikaan onginta kyllä yleensä oli sallittua missä vain ja meidän omatuntomme harkitsi niin, että virvelöiminenkin oli onkimista. Oli kuitenkin varovaisinta olla puhumatta saaliistaan, sillä siitä olisi kaiken todennäköisyyden mukaan ollut seurauksena kateus ja kielto, jota oli turha uhitella esille ennen aikojaan. Rauhoitimme verrattain lieviä tunnonvaivojamme myöskin sillä, että mehän oikeastaan harjoitamme vain kalavesien järkiperaistä hoitoa ottamalla pois pahimman petokalan. Salakalastustahan se sittenkin oli, mutta juuri siinä oli suoraan sanoen yksi lisäpiste urheilumme jännitykseen ja vaihteluun.

Me muuten sen pojan kanssa salakalastimme salaa toisiltammekin. Hän meni itään, minä länteen, ei kumpikaan kysynyt minne. Hän hiipi ulos aamulla varhain ja palasi, ennenkuin minä olin noussut, minä lähdin keskipäivällä, kun hän oli mennyt aittaansa laiskoittelemaan aamiaisen syötyään.

Minä siihen aikaan enimmäkseen liikuskelin palkovenheellä, joka on erinomaisen mukava onkivenhe sille, joka ei ole aivan kankea ja kömpelö. Se on kevyt meloa ja sillä pääsee tarpeen tullen pakoon mitä ruuha tahansa ja sillä pääsee maatakin myöten, kun tarvis tulee. Sen ruumaan voi piilottaa sekä vavat että kalat. Eikä kukaan voi epäillä, että tuo, joka tuolla harrii karilta karille, voisi olla mikään totinen kalastaja.

Asuin itäpuolella Porkkalan niemen, Löfholmassa lähellä Räfsötä. Olin kuullut kehuttavan, että Porkkalan niemen länsipuolella oleva Tavastfjärd olisi hyvin kalainen ja se kangasteli mielessäni koko kesän, kunnes vihdoin päätin lähteä sitä verottamaan. Sinne päästäkseen olisi ollut kierrettävä koko pitkä niemi, mutta kun sinne sanottiin päästävän toistakin lyhempää tietä vetämällä vene erään kannaksen poikki, niin lähdin etsimään sitä. Se oli kuin pieni löytöretki rieskan ja hunajan luvattuun tai oikeastaan luvattomaan maahan. Eräästä salaperäisestä paikasta, josta ei sitä ollenkaan luulisi, pistää lahti niemimantereen sisään ja kun on sitä vähän aikaa meloskellut, tulee matalaan salmeen niinkuin johonkin sydänmaan jokeen, joka kasvaa limakkoa, lumpeita, hauenkukkaa ja ahvenheinää. On siinä vähän niittyäkin, ja vaikka siihen kuuluukin meren mainingin kohina, on siinä aivan kuin olisi jossakin sisämaassa. Tulee vielä pienoinen sisäjärvi, jonka rannalla on talo. Vaikka tietää olevansa merenlahdessa, tuntuu kuin olisi jossakin Keski-Suomessa, missä sielläkin on samanlaista karua kivikkopohjaa, ainoastaan siellä täällä pellontilkareita vuorien välissä. Järvi kapenee, melon sinne, tulee ruohoinen lahti ja sen rannalla torppa niinkuin ainakin peltoineen ja niittyineen. Tuon lahden pohjasta pitäisi mennä tie toiseen mereen ja niin meneekin, lähtee polku rannasta ja päättyy toiseen rantaan. Vedän venheeni maihin ja työnnän sen kannaksen poikki, joka on vain muutama sata metriä. Näinhän

sanotaan vanhain viikinkienkin ryöstöretkillään vetäneen aluksiaan vesistöstä toiseen.

Tänne tuntuu taas merituuli ja laine loiskuu isommilta ulapoilta kuin länsipuolella Porkkalan. Luonto on täällä muutenkin toisenlaista kuin siellä. Täällä on korkeat, jyrkät rannat, saaret kasvavat lehtimetsää rantaan saakka, muistuttaen sisämaata, sillä tästä alkaa kaitainen lahti, joka pistää melkein Kirkkonummen sydämeen. Sen matalissa ruohikoissa keväisin kuteneet hauet laskevat kesemmällä tähän ja tästä vähitellen pikkukalain mukana ulomma mereen. Ei tarvitse kulkea kauankaan, ennenkuin alkaa tuntua isojen ulappain aallokko ja näkyä Barösundin rannaton selkä. Täällä on tavattoman kalaisen näköistä, vedenalaisia ja -päällisiä kareja, ei näy asumuksia missään, ja laaja lahden suu on avoinna lounaaseen, niin että tässä kaikilla tuulilla, jotka heilahtelevat etelän ja lännen välillä, on vastaranta ja kalaranta.

Nytkin henkii sieltä leppoisa lounas. Tässä on minun hyvä olla, kalakareja on kuinka paljon tahansa, kaikki yhtä viehättäviä ja jokaisen ympärillä hyrskähtelevä valkovahto tervehtii minua ja viittoo luokseen. Miksen noudattaisi kutsua! Meri kaloineen on kaikkien. En minä tiedä, mistä heidän minkin rajat kulkenevat, en tiedä heidän pyykkejään enkä ole ollut niitä pystyttämässä. Vesien omistajat missä lienevät siellä kaukana Uudellamaalla. Lähden, kun tullevat ajamaan pois. Maksan sakotkin, jos niin pitkälle menee, siitä huvista, että saan viettää täällä päivän. Ja minä valitsen maihinnousupaikakseni kalliokarin, jonka ympärillä on toisia pienempiä kareja.

Onkimieselämäni on ollut, silloin kun se on parhaillaan ollut, täynnä ihania elämyksiä, aivan ihmeen täyteläisiä sentapaisen ilon ja onnen hetkiä, jotka eivät ole saaneet sisältönsä ainoastaan saadusta saaliista, vaan myös ja yhtä paljon siitä ympäristöstä, jossa ne on eletty. Tuollainen kari, joka on yhdeltä puolen jyrkkä ja ymmyrkäinen ja syvärantainen, toiselta puolelta loiva ja sileä kuin sementtilattia ja monivärinen kuin mosaikkilattia, jossa on jossakin painanteessa tuulen suoja melkein millä tuulella tahansa ja toisessa paikassa selänmukainen syvennys, missä lepää kuin sängyssään, ja vaikka lepää kovalla kivellä, tuntuu lepäävän kuin untuvilla—se on sellainen niitä kaikkein herttaisimpia paikkoja maailmassa. Mikä nautinto siinä avata eväsvakkansa, syödä voileipänsä, juoda sukan sisään kääritystä selteripullosta kahvinsa ja antaa tupakka-ajan tultua päivän lämmittää jalkapohjia ja tuulosen hivellä ruumista. Ja vasta sitten, hätäilemättä ja hermostumatta, vapauttaa vavat koteloistaan, ahvenvapa ja haukivapa, ja vetää siima renkaitten läpi ja vihdoin olla valmis.

Ja kun sitten sattuu joskus, niinkuin nyt, että saalis moninkertaisesti vastaa kaikkia toiveita! Sillä minä sain siinä noin puolilta päivin noin kello viiteen illalla, sain saman karin ympäriltä melkein yksien jalkaini sijoilta satakunnan ahventa, yksikiloisista alaspäin, ja haukia, joista yksikään ei ollut alle kilon, mutta jotkut kolmenkin kiloisia, sain muistaakseni kaksitoista.

Ehkä se on monen mielestä hyvinkin vaatimaton saalis, varsinkin haukiin nähden, joita saaristossa on kuultu saatavan paljonkin enemmän kerrallaan. Mutta minä lasken, ja katson voivani silläkin kehaista, saaliin suuruuden sen sisäisen tyydytyksen mukaan, minkä se antaa ja niiden vaikeuksien mukaan, jotka ovat voitettavat, ja sen mukaan, miten kaunis on ilma ja aurinko lämmin ja meri mahtava, ja millainen oli mielenjännitys ja hermoston virkistys—ja kaikki nämä muistelemista ansaitsevan kalaretken edellytykset olivat olemassa silloin kun salakalastin Porkkalan Tavastfjärdin suulla—ja siksi minä tässä olen senkin päivän saalista kehunut.

Ja kehun vielä sitäkin, että kun lyyrillisin mielin illan suussa saavun kotiin samoja teitä kuin äsken ja köyhän kalastajan vaimo päivittelee saalistani, minä lisään sen päivän itselleni valmistamia iloja sillä, että annan kalani, muutamia paistinkaloja vaille, hänelle, joka vie ne kaupunkiin ja vaihtaa ne sydämensä iloksi kahviin ja vehnäseen ja pitää pikku tuliaiskekkerit minullekin.

Olinhan kyllä lupaa kysymättä kalastanut vierailta vesillä ja kalastin siellä vielä vastakin joskus. Siellä, ja kun tarkkaan tunnustan, niin ehkäpä jossakin muuallakin. Mutta olen aikoja sitten siitä jo lakannut —saatuani omat kalavedet. Pidänpä erinomaisen tarkkaa vaariakin siitä, etteivät *muut* saa kalastaa *minun* vesilläni. Katson näet, että salakalastuksestani mahdollisesti aiheutunut kalataloudellinen tappio siten tulee ja on tullutkin yllin kyllin korvatuksi—täytyi tällä kehumapäällä ollessani vielä sitäkin kehaista.

Olisihan tietysti koko pitkän onkijaelämäni ajoilta paljon muutakin kehumista. Aihetta siihen saisi melkein mistä hauesta tai ahvenesta tahansa, sillä aina siinä on olevinaan jotakin erikoista tapausta. Kuinka esimerkiksi olen saanut monta haukia syötillä, jonka olen ottanut sen omasta vatsasta tai kun se on sen kakaissut kurkustaan ja minä kiinnittänyt sen koukkuihini. Se on muuten kaikista paras tapa saada selville, mitä kala syö. Mainitsen tässä nyt vain viimeksi mahtavoiden sen, että minä viime kesänä en kertaakaan tyytynyt vähempään kuin seitsemään haukeen kerrallaan, paitsi eräänä päivänä, jona niitä otin kaksi kertaa seitsemän eli yhtä paljon kuin neljätoista. Niin pian kuin määrä oli täysi, lähdin kotiin, mutta en myöskään ennen. On kuulunut valituksia, että hauet ovat häviämässä sukupuuttoon Uudenmaan saaristosta. Mutta on siellä vielä vesiä, missä niitä onkin. Minun vesilläni ne ovat viime vuosina lisääntyneet nähtävästi siitä syystä, että vanhat rysät ovat mädänneet eikä uusia ole ollut varaa

hankkia. Niitä oli siellä viime kesänä joka karin kupeessa, joka hööterimättään alla väijymässä. Enkä minä huomannut mitään erikoisia nieluajoja, kyllä ne ottivat joka päivä ja pitkin päivää, jos ei yhdestä paikasta niin toisesta. Olin jättänyt kaikki haukivehkeeni Viitasaarelle, vavat, siimat, rullat ja tuonut mukani vain muutaman ahvensiiman ja -rullan. Ei ollut edes ainoata kolmikoukkuakaan—sen suomalainen nimi muuten on ankkuri. Käytin lyhyttä bamburuokoa, jossa oli pari posliinirengasta eikä siihen tarpeeseen muuta tarvitakaan. Pyydyksen rakensin vanhasta koukuttomasta propelliustimesta siten, että sidoin yhteen aina kaksi pitkäsiimakoukkuja ja käärin ne kiinni sinkkivaijerista ottamaani säikeeseen, josta myöskin punoin heittosiiman. Kun ei minusta enää oikein ole hyppelemään liukkailla kallioilla, heittelin ruuhesta siten, että ankkuroin sen matalikolle ja kun sen ympärys siiman ulottuvilta oli kalastettu, siirryin, tavallisesti tuulen kantamana, toiselle. Näin tuli tarkastetuksi laajemmat alat ja syvemmät vedet kuin maista heittäen. Venheestä on myöskin tuulella helppo saada siima sekaantumatta ulos. Suosittelen tätä tapaa varsinkin vanhemmille herroille. Lyhyellä, keveällä vavalla voi mukavasti heittää istualtaankin. Ison kalan ottaminen haavilla venheestä ei ole vaille jännittäviä kohtia, varsinkin aallokossa. Niinkuin sanoin, en koskaan ottanut enempää kuin tuon valehtelijan määrän enkä tyytynyt vähempäänkään, vaikka olisi päivä mennyt. Syötiin koko kesä haukia sekä keitetynä että paistettuna, niin kauan kuin olin kotona. Kun lähdin lohikoskelleni saivat syödä silakoitaan... Mutta ehkä tätä kehumista nyt jo on kerrakseen.

Kehun toiste lohillani, sekä saaduilla että saamattomilla.

ENSIMMÄISET MULLOSEN.

Jokainen suurempi lohikala on kai oikeastaan yhtä jännittävä ottaa kuin toinenkin. Sitä saadessa kertautuvat kaikki ne mielenliikutukset, jotka sellaisissa tilaisuuksissa yleensä ovat tavalliset. On olemassa, pienemmistä vaihteluista huolimatta, aina melkein samantapainen jännitys siitä alkaen, kuin kala ottaa, siihen saakka, kuin sen saa tai se pääsee. On hätä ja hyvä mieli, ilo, tyydytys, pettymys. Voiton riemu tai tappion kipu toistuvat. Muistot entisistä tapauksista kuohuvat esiin. Ei milloinkaan voi olla varma mistään, täytyy aina olla valmis ottamaan vastaan jotakin odottamatonta. Villeinkin kala voi ensi telmeensä jälkeen rauhoittua, sävyisinkin saattaa yht'äkkiä saada jonkin päänäpiston ja valmistaa äkillisen yllätyksen. Vaikka vanhana kalastajana olisi olevinaan kuinka varma tahansa itsestään ja taitavinaan kaikki temput, voi erehtyä sopivasta menettelystä, josta on päätettävä silmänräpäyksessä. Ja niin minä voin tehdä jonkin virheen, olla ottamatta huomioon jotakin. Vaikka olisin kuinka varma pyydyksistäni, saattavat ne pettää, sillä ei voi koskaan täysin taata heittosiiman solmuja eikä koukun kestävyyttä, vielä vähemmän sitä hienoa nahkaliuskaa, josta se ehkä on kiinni kalan leuassa ja joka hankautuu yhä suuremmaksi ja viimein solahtaa irti koukusta joko kalan hypätessä tai kääntyessä tai päästessä menemään ylöspäin.

Yhden kalan antamien mielenliikutusten kuvaus siis voi olla kuin läpileikkaus kaikkien muidenkin antamista. Ne sulautuvatkin muistossa yhteen jonkinlaiseksi yleistyypillisyydeksi, varsinkin jos kauemmin kalastelee samassa vedessä. On kuitenkin tapauksia, jotka erottuvat toisista ja jotka aina muistaa erikseen. Ne ovat semmoisia, jolloinka kala on saatu erikoisissa olosuhteissa tai jollakin erikoisella pyydyksellä, tai joko aivan odottamatta ja ansaitsematta, tai on saaminen myöskin ollut tulos pitkällisen kokeilun jälkeen saadusta kokemuksesta. Voi myös olla erinäisiä sivuseikkoja, jotka estävät tapauksen haihtumasta mielestä.

Ensimmäinen saatu lohikala on tietenkin merkkitapaus, joka ennen muita jää mieleen. On pian puolitoistakymmentä vuotta siitä, kuin sen sain. Oli sattuma, että lainkaan jouduin lohensukuisten kalain kanssa tekemisiin. Vaikka olinkin koettanut kehittyä ammatissani ja parannella pyydyksiäni, en kuitenkaan ollut ajatellut lohen onkimista, johon en luullut saavani tilaisuutta. Minulla ei siitä ollut juuri muuta käsitystä kuin että sitä harjoitettiin, niinkuin olin kuullut harjoitettavan Vaalassa: venheestä, soutajan avulla, joten se tekniikkaan nähden ei suurestikaan eronnut uistimella naraamisesta. Itseni toisella soudattaminen, ellen itse ole voinut tehdä samaa palvelusta jollekin toiselle urheilijatoverille, on minusta aina ollut epäurheilumaista. Soutajahan siinä on varsinainen urheilija, itse onkija on vain passiivinen tuhtopuun painaja. Toista on keikkua meren kareilla ja heittää itse siimensa. Pysyn hauen kalastajana, saan minä siitäkin sen huvin, minkä tarvitsen. Kai minua kylmäsi myöskin hankittavien pyydysten kalleus ja muut lohikalastuksen yhteydessä olevat kustannukset. Nyt en kuitenkaan enää laske siihen uhratuita lantteja, sillä kyllä ne ovat tulleet korkoineen takaisin terveytenä ja mielenvirkistykseenä, jopa kirjallisina aiheinkin sekä monina hauskoina tuttavuuksina ja uusina kalakavereina, puhumattakaan siitä suuresta ystävästä, itsestään koskesta, jonka olen saanut seurustellakseni joka vuosi sen kanssa ja joka on vienyt minut uusiin aihemaailmiin.

Oli minulla kuitenkin perhosvapa, oikea splitcane, jonka olin saanut tekijäpalkkiona eräästä lastusta toiselta kirjailijalta, joka toimitti kirjallista kuvalehteä. Olin typeryydessäni turmellut sen käyttämällä sitä virvelivapana ja raskaita syöttejä heittämällä ja haukeja tempomalla saanut sen kieroksi ja sairaaksi. Ei pitäisi koskaan, te nuoret kalamiehet, käyttää muuta kuin kuhunkin kalastukseen sopivia vehkeitä. Se on ehdoton ehto. Sopivat vehkeet ja niiden käyttämisen asiantunteva ohjaus tekevät vasta-alkajasta muutamassa viikossa tottuneen kalamiehen, jotavastoin niiden puutteessa saattaa kulua vuosia, ennenkuin pääsee alkusalaisuuksienkaan perille. Kysykää neuvoa meiltä vanhemmilta, älkää ostako mitään urheilukaupasta umpimähkään.

Vaikken nyt oikein ymmärtänytkään käyttää tätä vapaani, oli se kuitenkin se taikasauva, joka avasi minulle oven lohikalastuksen luvattuun maahan. Se tapahtui Huopanaassa v:na 1906. Koski oli siihen aikaan vuokralla kapteeni W. Ruthilla ja tohtori W. Lybeckillä. Kapteeni oli saanut päähänsä, että minut oli innostutettava pienviljelykseen ainakin sen verran, että kykenisin kirjoittamaan siitä hänen aatteidensa mukaisesti. Sitä varten hän tahtoi viedä minut katselemaan rakenteella olevia mallitilojaan m.m. Viitasaarelle. Jotta minä varmasti ja halukkaasti lähtisin retkelle, oli siellä myöskin kalastettava ja minä voisin oppia onkimaan lohia. Tämä ihmistuntija oli laskenut, että se naula vetäisi, sillä itsekin hän oli innokas kalamies, ei kuitenkaan niin paljon onkija kuin siimalla pyytjä.

Se naula vetikin, vaikkakin hiukan tai sanoisinko aika tavalla väärään. Toivottu avustukseni pienviljelyksen hyväksi supistui lentokirjaseen virtsan talteen ottamisesta ja kuivikemullan valmistamisesta Karhulan metoodin mukaan ja urheilinhan minä vähän pienviljelyksenkin alalla, mutta lohenkalastajan Ruth minusta teki elinaikaisen. Se into meni minuun kuin uusi voide vanhaan saappaaseen.

* * * * *

Muistan sen päivän paremmin kuin eilisen, kun tuo käänne elämässäni tapahtui. Ruuth vei minut lohikoskelleen, mutta ei osannut opettaa minua sen hyväksi käyttämiseen. Ei hänellä enemmän kuin kenelläkään muulla siellä ollut aavistustakaan siitä, miten esim. perholla oikein on ongittava. Käyskelin koskenrantoja ja heittelin siimaa niinkuin tavallista matosonkea saamatta sitä menemään vavan pituutta kauemmas. Tietysti mulloset olivat huomanneet minut jo aikoja ennen kuin minä olin päässyt edes heille heittämään ja korjanneet luunsa. Jokin kultadevonkin minulla oli, joka oli seurannut _perhos_vapaa ja vienyt minut sille väärälle tolalle, että perhosvavalla myöskin voi heittää metallikalaa. Kun tämä devon hennon vavan kykenemättä sitä ohjaamaan pian tarttui pohjaan ja lopulta jäi sinne, päätin, ettei minusta tule lohenonkijaa. Niin on siellä käynyt monelle muullekin alottelijalle, jotka ovat kääntyneet kotiinsa saamatta ainoatakaan.

Olin eräänä iltana menossa niskaan onkimaan ahvenia, kun huomasin Ruthin seisovan Välisuvannon arkulla ukko Kokon kanssa, ollen äijät nähtävästi aikeessa veneellä laskeutua n.k. Louhulle, joka on arkun alapuolella suuren kosken kupeessa oleva sivuhaara, ja jonne kuulema vietiin kaikki ne herrat, jotka eivät muuten saaneet. Se oli heille aina viimeinen hätävara. Siellä hyppi silloin ja hyppii yhä joka kesäilta mullosia kuin salakoita perhoja ottaen... Luopuen kohteliaana isäntänä omasta aikomastaan kalastuksesta minun hyväkseni hän huutaa minut luokseen, vaatii minut menemään venheeseen ja käskee Kokon opettamaan minut onkimaan.

Opettaminen käy jotenkin siihen tapaan, että Kokko valitsee Ruthin varastosta n.k. Huopanan perhot: mustan, ruskean ja harmaan, luultavasti *Soldier palmerin*, *Zulun* ja ehkä *March brownin*, en muista tarkkaan, koska en silloin vielä tehnyt muistiinpanoja pyydyksistäni enkä saaliistani. Teroitan tässä ohimennen vasta-alkajillekin muistiinpanojen tarpeellisuutta, joista on paljon hyötyä sekä itselle että muille. On merkittävä kirjaan kalan suuruus, sen sukupuoli, pyydys, millä se saatiin, aika päivästä ja paikka koskessa, sää, tuuli, lämpö määrä ja jos mahdollista ilmanpaine, sekä lopuksi seikkailut nykäisystä saantiin tai menetykseen.

—Ne pitää olla tämmöisiä tummia, selitti Kokko, sillä koreilla täällä ei ole saatu.

Sentapaisia olen siellä sitten yleensä käyttänytkin, vaikka teoria sittemmin on mennyt osaksi rikki, niinkuin joskus toiste saanen kertoa. Kun ase on valmis, komennetaan minut venheeseen, istumaan alatuholle, ja Kokko asettuu kokkaan kädessä sauvoin, jonka avulla hän hiljalleen laskee venhettä myötävirtaan, samalla neuvoskellen sillä varmuudella ja asiantuntemuksella, joka hänelle on ominainen: »Alkaa nyt vain päästää siimaa koskeen ... kyllä minä kuletan... saa vain antaa siimaa enemmän ... kääntää nyt vavan kärkeä vasempaan ... nyt oikeaan ... nyt on nostettava kärkeä, niin että alin perho on veden pinnan alla, keskimmäinen pinnalla ja ylimmäinen ilmassa, se ottaa välistä ilmastakin ... kyllä se kohta ottaa ... sen parempi, jos vaikka vähän hujauttaakin poikki virtaan ja vetäisee kiivaasti ja hypittelee ... antakaahan, kun minä näytän... näin... Niin sillä lailla ... kohta se ottaa ... kohta ollaan sillä hollilla ... onpa ihme, ettei se jo ota ... ja silloin se ottaakin. Ensimmäinen mullosemi ampuu kiven takaa ensin ylös ilmaan, sitten siitä perhoon ja siima oikiaa ja vapa tutisee ja rulla räikky. Voi taivahan tekijä!»

Olin kuullut sanottavan, että kun mullonen ottaa, niin siitä käy kuin sähkösysäys läpi ruumiin. Eikä se ole vain niinkuin sysäys, vaan niinkuin jatkuva sähkövirta siihen saakka, kunnes kala on saatu ja vähän jälkeensäkin. Mitä on hauen, ahvenen ja säyneen, suurenkin, otanta ja temmonta tämän pienen veden valion temmeltelyyn verrattuna. Olutpullon tulppa tupsahtaa ja tirisee, samppanjapullon korkki pamahtaa ja vaahtoa. Minulla on siinä silmänräpäyksessä se tietoinen tunne, että nyt ei ole kala kiinni, vaan minä. En minä ole ottanut kalaa, vaan kala on ottanut minut. Olen lumottu, huumattu. Vapaa värisyttäessään se värisyyttä hermostoni minulle siihen saakka outoon, mutta sanomattoman suloiseen liikutukseen. Ruumiin läpi kulkee vihuri niinkuin lapsena nuorakeinussa heiskahtaessa ylhäältä alas. Tunnen samalla, että kuljen kohtaloa kohti, josta en ole pelastettavissa. Minun täytyy saada ja minä olen saava kaiken ikäni onkia näitä kaloja, päästä hinnalla millä hyvänsä osakkaaksi tämän kosken kalastukseen, tai minkä muun tahansa.

Olen siitä kaikesta selvillä jo ennen kuin tämä kala on haavissakaan. Ja niitä tulee yhä useampia, melkein joka heitolla mille puolelle venhettä tahansa, niitä tulee joskus kolmekin kerrallaan, yksi kourussa. Ne ottavat veden alta, pinnalta, tapaavat ilmasta ylintä perhoa. Niitä pääsee, mutta niitä tulee vielä enemmän. En ole montakaan kertaa sen jälkeen ollut mukana niin hurjassa syönnissä. Ei ne siellä nyt enää semmoisilla heitoilla tule. Kapteeni seisoo arkulla ja katselee. Minä lennätelen hänelle kiitosmuiskuja ja teen halailevia liikkeitä. »Kapteeni tulee nyt, minä tulen pois!» minä huudan.—»Ei, ei, onkikaa te vain!»—Se oli häneltä hienosti tehty. Yht'äkkiä ne lakkasivat huolimatta siitä, että Kokko kuljetteli venhettä uusiin paikkoihin. Kai oli niin, että juuri silloin oli ollut perhosten nousu pohjasta ja niiden parveilu ilmassa ja veden pinnalla, vaikkon niitä huomannut, enkä niistä silloin vielä olisi ymmärtänyt mitään päätelläkään.

Kun palattiin arkulle, oli venheen pohjalla kuinka monta lienee ollutkaan, ehkä kymmenen, ehkä kaksikymmentä, näitä luomakunnan kaikkein kauneimpia, herttaisimpia, herkullisimpia tuotteita. Kannoin ne vitsassa pihaan kuin viinirypäletertun. Sain viedä ne nokkosiin ja voipaperiin käärittyinä tuoreina kotiin.

Sillä lähdettiin jo samana iltana laivaan. Oli heitettävä hyvästit Huopanelle juuri kuin siihen oli tutustunut, tietämättä, saataisiinko enää milloin tai milloinkaan tavata.

Siellä on sittemmin ollut monta hurmaavaa hetkeä sekä näiden pienten mullosten että suurten lohien kanssa, mutta ei yhtään mielenliikutuksellisesti tämän ensi-illan veroista, kun Kokko kehoittelee: —»Alkaa nyt päästää siimaa—kohta se ottaa ... kohta ollaan sillä hollilla» ... ja kun se silloin ottaa.

Ja minä näen—yhä vielä vuosien perästä—sileän vilisevän veden siinä venheen ympärillä, näen kivet, joita vastaan vesi pullistuu ja velloo ... näen suuren kosken vaahtopäät ja kuulen niiden kohinan, ja näen rannan puut kahden puolen ja alhaalla siellä myllyt ja sillan niiden välillä, josta joku huiskuttaa liinaa kutsuen illalliselle. Kapteeni arkulla viittaa kädellään vastaan ja huutaa meidät pois. Täytyy lähteä...

KOUKKU VIRTAA.

Näin v:na 1907 eräässä aikakauskirjan »Tidskrift för Jägare och Fiskare» numerossa kehoituksen, että lohenkalastajien olisi sen sijaan, että menevät etsimään suuria lohia matalista koskista, joista niitä kesällä ei saa ja joista silloin tällöin saa vain jonkin mitättömän sinttimullosen, ruvettava tutkimaan sisämaassa olevia syviä salmia ja virtoja, joissa suuret lohet silloin asustelevat. Toimitus sanoi tietävänsä useita sellaisia lohisalmia, vaikkei se vielä katsonut pitävänsä ilmaista, missä ne ovat, jotta onkimiehet niitä etsiessään mahdollisesti löytäisivät joitakin uusiakin. Muuan sellainen virta oli eräs, jota toimitus toistaiseksi nimitti X-virraksi ja josta sen rannalla asuva kalastaja vuosien kuluessa oli saanut uistimella sadoittain lohia. Eräs toimituksen tuntema henkilö oli edellisenä kesänä koettanut siellä kalastaa, ja vaikkei hän ollutkaan saanut, oli hän kuitenkin todennut, että lohia siellä on.

Luettuani tämän onkimiehen mielikuvitusta kiehtovan tiedonannon, minä heti asetuin yhteyteen aikakauskirjan toimituksen kanssa ja sain tietää, että tuo salaperäinen lohivesi on Heinäveden pitäjässä oleva Koukkuvirta, Savonlinnan-Kuopion reitillä, muutamia kilometrejä alapuolella Pilpan kanavan. Samalla sain myöskin tietää siellä käyneen henkilön nimen. Päätimme, hän, eräs kolmas henkilö ja minä, että seuraavana kesänä lähdemme sinne onneamme koettamaan.

Lähestyessämme »Heinävesi»-laivalla Savonlinnasta päin matkamme määrää kuvaili toveri vielä kerran innostunein elein ja haltioitunein ilmein edellisenä kesänä sinne tekemäänsä matkaa. »Sitä minä

en voi taata, saammeko me sieltä mitään, muttasan minä voin taata, että siellä on lohia. Laivan perämies juuri kertoi, ettei hän tämän kesäkuun aikana kertaakaan ole kulkenut salmen läpi näkemättä jotakin lohen pyrstöä tai selkäevää veden pinnalla. Lohia siis on. Kun minä olin siellä, niitä posahdelti alinomaan niin, että kuohahteli vaahtona leveiden pyrstöjen lyödessä. Tuon tuostakin hyppäsi ruskea rumilas ilmaankin, suuri ja lihava kuin sian porsas. Ne eivät pelkää venhettä, vaan näyttävät ihan sen ympärillä. Eivät ne näy välittävän laivoistakaan. Sitä minä en voi taata, saavatko herrat mitään, mutta sen voin taata, että lohia siellä on, on pentele vie niin, että harmittaa kun niitä ei saa.» Hän oli koettanut täkyä, mutta täkyä ne eivät ottaneet. Hän oli koettanut lohiperhoa, *Silver doctoria* ja sitä oli ottanut, mutta vienyt sen mennessään, ainoan, joka hänellä oli. Meillä oli nyt useampiakin »hopeatohtoreita» ja muitakin perhoja mukana, oli sitäpaitsi pikku pahvilaatikoissa uutukaisia silkkikalaja ja metallikalaja ja kummikalaja ja uistimia sekä Vaalan että Kemian että Kajaanin mallia, sekä myöskin täkylaitteita, joita lukemattomat kerrat matkan varrella oli tarkastettu ja hypistely ja ihasteltu, niinkuin meidän onkimiesten tapana on, pitääksemme tunnelmaa viireillä ja saadaksemme esimakua nautinnosta, jonka toivossa elimme. Ja vähä väliä uudistui innostuneen toverin vakuuttelu: »Sen minä tiedän ja voin taata, että lohia siellä on. Täkyä ne eivät ota, mutta *Silver doctoria* ne ehkä ottaa. Näittekö, siinä se nyt hyppäsi!»

Olimme tulleet Koukkuvirtaan ja siellä niemen nenässä myllähti vesi ison kalan pyrstöstä. Viehättävämpää kalastuspaikkaa tuskin voi ajatella. Kahden puolen on korkeat rannat, toisella puolella aitoa Saimaan seutua, pientä petäjikköä kasvavaa jyrkkää kalliota, toisella honkia kasvava niemi, joka kärjestään kohoten muodostuu mahtavaksi harjuksi. Virta teki polvekkeen niemen ympäri ja laajeni vähitellen järveksi. Vastapäätä nientä on vuoren ympäröimä lahden poukama. Luonto on koskematonta erämaata eikä missään näy ihmisasuntoa, paitsi sitten hetken päästä torppa muutaman lahden pohjassa, kuulema sen saman kalastajan, joka oli saanut Koukkuvirrasta ne monet sadat lohet.

Kun ei meillä ollut venhettä noustaksemme heti maihin, oli meidän seurattava laivan mukana kolme neljä kilometriä ylempänä olevalle Pilpan kanavalle, josta saatuamme venheen ja soutajan heti palasimme virralle, palaen kalastusintoa. Sitä oli minulle edellisen Huopanakesän jälkeen, jolloin olin päässyt mullostamisen makuun, patoutunut talven kuluessa rinta täyteen. Saa nyt nähdä! Kaloja siellä on! Siihen nähden siis pitkä matka ei ole mennyt hukkaan. Ja kun niitä kerran on, kai niitä myöskin täytyy saada tavalla tai toisella, jahka oppii ottamaan, jos ei vielä tällä kerralla, niin ainakin jollakin toisella.

Menimme ensin tuohon niskassa olevaan torppaan kysymään täkyä ja tiedustelemaan mahdollista yösijaa. Siellä oltiin verrattain epäystävällisiä. Täkyjen hankinta näytti kohtaavan niin suuria vaikeuksia, että kuulti kaikesta läpi, ettemme olleet mieleisiä vieraita. Vainuttiin tietysti aitosuomalaiseen tapaan kilpakalastajia ja oltiinkin sitten ilmeisesti mielissään, kun ensimmäisen epäonnistuneen yrityksen jälkeen meidän hienot pyydyksemme eivät olleet osoittautuneet paremmiksi kuin heidän karkeat haukiuistimensa, joilla kyllä ennen olivat saaneet, mutta nyt eivät moneen vuoteen—jos se nyt oli totta, jota hiukan epäilen.

Virralle tultuamme me valitsimme sopivan paikan tavaroita ja eväitä varten, se toveri, joka on tuonut meidät tänne, jää rannalle keittämään teetä, me toiset lähdemme kahdella venheellä koettamaan, mitä tuleman pitää. Koetamme tietysti ensiksi *Silver doctoria*, koska sitä kerran maailmassa on ottanut ja teemme sen sillä vanhalla klassillisella tavalla, että päästämme siimaa ja nytkyttelemme vapaa ylös ja alas ja kummallekin kupeelle. Ala, jota soudettiin, oli ehkä noin pari sataa metriä pitkä ja sata metriä leveä. Se oli monen sylen syvyistä vettä ja vyöryi säyseinä häränsilminä. Jännitys oli melkoinen, mutta laukeni laukenemistaan, sillä vaikka molemmat venheet jo olivat pari kertaa risteilleet kalastettavan alueen, ei vain kuulunut nykäisyä. Ei ottanut silkkikalaakaan, ei sinistä eikä ruskeaa, ei lippaa, ei perhoja. Ei näkynyt hyppiviäkään. Tämä alkoi näyttää jo hiukan harmahtavalta. Saattoi olla jo siinä 7-8 tienoissa iltapäivällä. Oli tyven ja kirkas. Ei ollut ehkä vielä oikea aika. Toveri huusi rannalta, että tee oli valmis. Päätelimme, että kai on niin, että se ottaa vasta auringonlaskun jälkeen. Ei kuitenkaan maltettu sitä odottaa. Nyt oli oppaamme vuoro lähteä ja minä jäin rantaan laittamaan kuntoon uutta hienompaa heittosiimaa. Pian lähti toinenkin toveri. Ja siellä ne taas nytkyttelivät. Ei pure eikä potkaisekaan. Molemmat venheet rantautuvat vähitellen. Koetetaan yhä edelleen pysyä hyvällä tuulella, otetaan esille eväät, kosteat ja kuivat, ryppyt, kinkkuleikkeleet, juustot, sardiinisäilykkeet, oluet ja portterit. Ja kyllähän ne maistuivat ja kahvi ja tupakka päälle. Ja onhan ilta suurenmoisen ihana. Korkeat rannat kuvastuvat tyyneen veteen. Käki kukkuu, laulurastaat helähyttelevät pitkin rantoja. Kotka kaareilee yllä. Loikoillaan lämpimällä hiekalla, yötä odotellen, sikarit hampaissa, ja kerrotaan kaskuja. Se on vähän teennäistä ja väkinäistä. Ollaan kuin pidoissa, joihin juhlavieras ei ole suvainnut saapua.

—Hei! Hoi! Nyt siellä molskahti!

Kohta siellä molskahti toinen ja kolmaskin. Aurinko on laskenut niin paljon, että koko virta on varjossa. Nyt se siis vihdoinkin alkaa, niillä on ruokatuntinsa kellonlyönnilleen. Pian ovat taas

molemmat venheet virralla. Soudetaan ja soudetaan. Mutta ei nykäystäkään. Muuan ajaa suurta silkkikalaa, mutta käy ja kääntyy. Niitä hyppii yhtämittaa, aivan lähellä venhettä. Yht'äkkiä ne sitten eivät enää hypikään. Aurinko jo nousee. Soudamme aamun yhä valjetessa majapaikkaan, väsyneinä, haukotellen ja väliin haikeita lauluja hyräillen.

—Jaa, en minä ole mitään muuta luvannut, kuin että lohia on—ja sen lupauksen olen täyttänyt.

—Olet, kiitos—lohia on, vaikei niitä saa.

—Huomisessa laivassa minä lähden.

—Minne?

—Jonnekin, jossa lohia ei ole, mutta josta niitä saa.

—Idiootti!

* * * * *

Ote kirjeestä, jonka muutamia päiviä myöhemmin kirjoitin aikakauskirjan
»Tidskrift för Jägare och Fiskare» toimittajalle:

»X-virta sinä ja sinä päivänä kesäkuuta 1907.

»Saan vilpittömästi kiittää Teitä kirjoituksestanne aikakauskirjanne maaliskuun n:ossa, jossa annoitte meille lohenkalastajille sen viisaan ja hyödyllisen neuvon, että meidän olisi koetettava etsiä lohia, ei vain koskista, vaan myös tynnistä vesistä. Vielä kiitollisempi olen Teille siitä, että hyväntahtoisesti ilmaisitte minulle X-virran nimen, jonka tietysti edelleenkin tulen pitämään salassa. Olen nyt täällä ja olen huomannut, että kuvauksenne täkäläisestä lohirikkaudesta ei ainoastaan ole liioiteltu, vaan päinvastoin liian vaatimaton. Istun virrassa olevan niemen rannalla ja kirjoitan tätä nautittuani juuri varhaisen aamuaterian, johon paitsi muuta hyvää kuuluu hiilivalkealla paistettua lihavaa lohikinkkua. Kalaretkemme on päättymässä, vehkeet on pantu kokoon ja me odotamme laivaa noustaksemme siihen kaikkine kamsuinemme, joihin kuuluu myöskin melko suuri pytty suolattua lohta. Lohet loiskuvat yhä edelleen tuossa vedenpinnalla, heiluttaen meille hyvästiksi pyrstöjään ja selkäevänsä.

»Eivät näy vähääkään välittävän siitä, että olemme soutaneet ja huovanneet täällä lähes viikon päivät ja verottaneet virran kalakantaa vähää vaille kahdeksallakymmenellä kilolla, saaden viitenä yönä yhteensä neljätoista muikkuruuan lihottamaa järviporsasta, jotka painoivat keskimäärin 5 kiloa kappale. Vaikka niitä siinä vielä on, olen samaa mieltä kuin molemmat toverini, että täksi kertaa riittääköön. Eihän olla mitään ammattikalastajiakaan.

»Ensimmäisenä iltana, yönä ja aamuna emme saaneet mitään, emme kullalla, emme hopealla, emme höyhenellä, silkillä emmekä metallilla, vaikka ne heittivät kuperkeikkojaan ihan siimojemme yllä. Voitte arvata mielialamme, kun me sitkeiden, mutta turhien kokeilujen jälkeen vihdoinkin olimme tulleet vakuutetuiksi siitä, että emme ainakaan me mahda mitään X-virran lohille.

»Pieni toivon kipinä alkoi kuitenkin tuikkaa. Entäpä ne sittenkin ottaisivat täkyä? Olimme turhaan vaivanneet päätämme sillä, mitä noilla lohilla oikeastaan oli tekemistä tässä virrassa. Eivät ne kai olleet siinä vain huvikseen. Kai ne olisivat voineet noin iloikseen myllertää muuallakin, väljemmillä vesillä, eikä tulla sitä varten rauhattomalle laivaväylälle. Mahtaa niillä sittenkin olla siinä jotakin syötävää, jotakin erikoisempaa herkkua, jota eivät nyt saa muualta ja tulevat täältä hakemaan. Perhoja ne eivät voi ajella, sillä niitä ei näy ilmassa eikä veden pinnalla. Välähtihän siinä kerran, muutaman hypätessä, jotakin valkoista ilmaan. Jos ne hyvinkin ajavat siinä muikkuja tai muuta pikkukalaa. Mutta olisihan niiden silloin pitänyt ottaa pikkulippaa tai silkkikalaa.

»—Meidän täytyy saada täkyjä mistä hyvänsä! huudahti oppaamme, joka oli meidät tänne tuonut. Hän oli yhtä tarmokas kuin innokas ja meidän muiden maatessa hän sai kuin saikin kaukaa toiselta koskelta, jonne oli matkustanut laivassa ja tullut toisessa takaisin, puolikymmentä siianpoikaa. Palattuahan hankintamatkaltaan hän näine täkyineen lähti X-virralle, meidän toisten jäädessä välinpitämättöminä ja vähätoivoisina majapaikkaan odottamaan hänen kokeilunsa kielteistä tulosta. Meidät oli vallannut tuollainen saamattomuuden ja tarmottomuuden puuska, joka usein on seurauksena epäonnistumisesta. Menköön hän vain, ei hän sieltä mitään saa.

»Toteutui kuitenkin nyt taas vanha sananlasku, että lintu ei tule liikkumatta, kala jalan kapsamatta. Olimme jo kuromassa kapsäkkejämme kiinni, kun kuuluu ihastunutta hoilotusta rannasta ja innostuksemme on rajaton, kun ystävämme henki kurkussa juoksee pihaan kiikuttaen suurta lohta kädessään. Se on ottanut täkyyn, tuskin hän on soutanut muutaman kierroksen, kun se on tarttunut. Arvoitus on ratkaistu, luonnollinen syötti on ainoa, joka X-virran lohille tällä haavaa kelpaa. Sitä niille

siis on edelleenkin tarjottava.

»Ja kyllä me niille sitä tarjoammekin, tarjoamme silloin ja tullaan tarjoamaan vastedes, joka vuosi, niin kauan kuin kätemme jaksaa puristaa lohivapaa ja kiertää rullaa.

»Tunnin kuluttua olemme taas koskella, jolle jo olimme heittäneet ikuiset jäähyväiset. Jottemme olisi toistemme tiellä siinä tapauksessa, että tarttuva lohi veisi pitemmältä siimaa, me nyt kalastamme vain yhdestä venheestä kerrallaan. On minun vuoroni lähteä heti vesille koettamaan. Toinen tovereista tulee soutamaan. Emme ole tehneet montakaan kierrosta, ennenkuin rulla rääkäisee ja vapa taipuu ja siima viittaa suoraan alas syvyyttä kohti. Tempaus on niin tiukka, että rulla irtaantuu ja putoo kouraan. Saan sen kuitenkin, kalan pysyessä hetken verran paikoillaan, takaisin vapaan kiinni, ennenkuin ehtii tapahtua vahinkoa. Minulla on onnessa ensimmäinen suuri loheni. Saanko sen? Kuinka se on otettava? Onko sen annettava jurottaa pohjassa vai onko se kiristettävä pinnalle? Onko sitä pidettävä venheen läheisyydessä vai annettava mennä? Onko se otettava venheeseen vai soudettava rantaan? Osaako toverini iskeä? Jos hän innoissaan haarnaisee heittosiiman poikki? En saa vastausta näihin kysymyksiin. En tiedä oikein, kuinka se kaikki kävi, mutta neljännestunnin epätasaväkisen ottelun jälkeen on lohi koukussa ja maissa ja painaa viisi kiloa.

»Sanoin: epätasaväkisen, sillä X-virta tarjoaa kaikki edut kalastajalle, tuskin juuri mitään lohelle. Ei mitään kiviä eikä risuja, ei edes ruohoja eikä vesiheiniä. Lohi ei voi käyttää hyväkseen veden voimaa niinkuin koskessa. Vieköön se siimaa kuinka paljon tahansa, kyllä sitä rullalla riittää ja jos näyttää loppuvan, pääseehän venheellä perään. Kun se alkaa uupua, saa sen tynnosti hinata maihin ja venheen viereen.

»Kyllä nyt tee ja voileipä maistuivat toiselta kuin eilen tähän aikaan. Oli nyt käen kukunnassa ja rastaan laulussa toinen tuntu kuin eilen... Mikäs siinä on? Hylkeen pää pyssyn kantaman päässä. On tullut sekini saaliin jaolle.

»Oli kolmannen kaverin vuoro. Odotan rannalla jännittyneenä hänen varmaa saalistaan. Kuluu neljännestunti, kuluu toinen, hän on jo risteillyt koko alueen ja on jo tulossa maihin, kun vielä tekee koetuksen ja hetken päästä kuuluukin toiselta rannalta huuto: »Kala on!» Se on nähtävästi suurikin, koska on niin sitkeä saada. Kestää puoli tuntia, ennenkuin se on niin uuvutettu, että saan iskeä venheen perästä, hänen noustuaan vapoineen maihin.

»Nyt meillä on kullakin kalamme. Ensimmäinen urheiluinto on tyydytetty. Vaikka meillä vielä on joitakin täkyjä, voitamme itsemme, päätämme säästää täyt huomiseksi ja lähdemme paluumatkalle. Ei nyt haukotuta eikä laulata haikeita lauluja niinkuin eilen. Lepäähän venheen pohjalla lehdeksistä tehdyllä paraativuoteella kaksi kaunista koukkuleukaa. Eilinen huono onni oli vain tämänpäiväisen hyvän onnen enne. Opastoveri oli täyttänyt loistavasti lupauksensa. Kaloja oli ja kaloja oli saatu.

»Nyt ei tietysti tule kysymyksenkään lähteä toisille vesille. Päätämme jäädä tänne epämääräiseksi toistaiseksi. Aurinko on jo koko korkealla, kun saavumme majapaikkaamme.

»Seuraava päivä käytetään makeihin uniin kahden valvotun yön jälkeen, entistä hienompain täkyvehkeiden valmistamiseen ja täkyjen hankkimiseen. Ponnistuksista huolimatta saamme niitä kuitenkin vain joitakin, ei aivan pieniä siianpoikia ja muutaman kuivuneen salakan. Noin klo 9:n tienoissa illalla olemme taas paikalla. Saalis on sama kuin edellisenä yönä, kolme suurta, mutta olisi voinut olla yksi lisää, ellei hyökkäyksistään päättäen tavallista suurempi lohi olisi vienyt huonosti kiinnitettyä koukkua mennessään. Näytti siltä, kuin pienet syötöt olisivat olleet halutummalla kuin suuremmat, sillä soudettuamme turhaan siikasyötillä, otti heti tuota pientä suolattua salakkaa. Tämmöisissä tynnissä vesissä ja näin kirkkaalla ilmalla, kun yö on melkein yhtä valoisa kuin päivä, eivät vehkeet voi olla kyllin hienot. Ei ole ihme, etteivät torpparin haukiuistimet ole kalastaneet. Mahdollisesti on viime vuosina, jolloin hän ei ole saanut, ollut samanlainen ilma kuin nyt. Silloin taas, kun hän sai, on mahdollisesti ollut pilvessä ja tuullut. Syönti kesti muuten vain pari tuntia, heti auringon laskettua ja vähän sen jälkeen.

»Kun kunnia näin oli pelastettu, jätimme virran seuraavaksi yöksi rauhaan, mutta sen jälkeisenä yönä olimme taas siellä ja palasimme saaliinamme lohensa kullakin. Oli saatu yhteensä yhdeksän. Kalastus alkoi muodostua melkein samanlaiseksi joka yö: soudetaan ulos, tehdään kierros, lohi tarttuu, soudetaan maihin, otetaan koukkuun, juodaan saijut, toinen lähtee vuorostaan ulos j.n.e.

»Seuraavana yönä lähti allekirjoittanut yksin kalaan. Toverit olivat lähteneet hankkimaan lisää täkyjä ja oli heidän aikomus saapua laivassa virralle puolenyön aikaan. Laiva saapui kuitenkin niin myöhään, että syönti oli jo ohi. Sen aikana sain minä kuitenkin neljä lohta kahdessa tunnissa. Olin pannut kaikkein hienoimman heittosiiman ja pienimmät koukkuni. Joka kerta kuin soudatin itseni ulos, tarttui. Minä luin sen pienten täkyjen ansioksi. Mutta kuinka varomatonta on tehdä mitään teorioja, sen osoitti

tämän viimeisen illan kokemus. Vaikka heillä tänään taas oli samat vehkeet kuin minulla eilen, eivät toverini saaneet niillä mitään. Sen sijaan toinen heistä sai suurella rumalla korttelin pituisella siian pojalla valkoisen »siikalohen». Saadakseni selville, kelpaisiko ehkä perhokin, koetin niitä taas kaikenlaisia, mutta turhaan.

»Kalaretkemme X-virralle on nyt lopussa. Sehän on ollut harvinaisen onnistunut. On saatu niin paljon, kuin oikeastaan on ehditty saada, sillä kalastettava alue tuossa on niin pieni, että siinä mukavasti mahtuu kalastamaan vain yksi vapa. Olemme saaneet keskimäärin 3 lohta yössä, syöntiajan ollessa vain noin 3-4 tuntia. Suurin saaduista lohista oli 7 kiloa, pienin 3 kiloa, muut siltä väliltä. Pienempiä ei näkynyt. Teidän kehoituksenne, että olisi etsittävä lohia muualtakin kuin koskista, on siis osoittautunut täysin huomioon otettavaksi. Luultavasti lohet, jotka järvissä oleskellessaan suurimmaksi osaksi elävät muikuista, kerääntyvät vesistöistä toisiin laskevien muikkuparviin mukana tämmöisiin ahtaisiin paikkoihin ja ovat sieltä eräinä aikoina helpommin ja runsaammin saatavissa kuin suurilta seliltä, missä ne hajaantuvat enemmän. Jos me aina tietäisimme, missä muikut liikkuvat, tietäisimme myös lohien olinpaikat.

»Meitä suosi mitä ihanin ilma, ehkä liiankin ihana, sillä tyyni kirkas säähän on kaikkein huonoin lohii ilma, varsinkin heikosti virtaavassa vedessä, jossa syötin pakostakin täytyy kulkea hitaasti ja jossa kalalla on hyvää aikaa tarkastaa pyydystä, ennenkuin se sen ottaa. Kuta enemmän ja pettävämmän pyydys jäljittelee sitä kalalajia, jota lohi sillä hetkellä syö, sitä varmimmin se on saatavissa.

»Mutta miksi ne ottivat vain niin lyhyen ajan? Se luultavasti riippui siitä, että muikku sinä aikana »nousi» ja lohet sen mukana. Kun muikut taas lähtivät, seurasi lohikin mukana tai poistui kyllänsä saaneena, tullakseen seuraavana yönä muikkujen kanssa takaisin.

»Tässä niemessä, tämän vapajavan virran rannalla olisi mitä herttaisin kalamajan paikka. Sitä jo suunnittelimme vastaisia kalaretkiä varten, sillä varma on, että tämä ensimmäinen retki ei ole oleva viimeinen. Olisi tänne mukava ajaa moottorillakin ja asua siinä tai rakentaa telttä rannalle. Tässä vesistöissä Saimaan ja Kallaveden suurten vesisäiliöiden välillä on sitäpaitsi muitakin samanlaisia ahtaita salmia, virtoja ja myöskin koskia. Tämä reitti olisi lohenkalastajain kultala, jos meillä vain olisi asianharrastusta niin paljon, että parhaat vedet saataisiin rahakkaan yhtiön hoitoon niin, että niissä ryöstökälystä voitaisiin estää ja kutua rauhoittaa. Kulkuneuvojen puolesta olisi reitti vallan mainio, sillä kaikille koskille sinne pääsee laivalla sekä Savonlinnasta että Kuopiosta.»

ERÄS URHEILUKALASTAJA.

Meillä ei, ainakin mikäli minun tietooni on tullut, ole kovinkaan monta taitavampaa lohenonkijaa, ei ainoatakaan, jota voisi verrata englantilaisiin taitureihin sillä alalla. En puhu ollenkaan onkimiestemme saaliista, vaan siitä taidosta ja siroudesta, millä vapa on käsiteltävä ja pyydys koskessa kuljetettava. Meillä on onkimistaito teknillisesti jotakuinkin samalla asteella kuin pallonlyönti kylänraitilla verrattuna verkkopalloon. En ole tosin koskaan nähnyt ulkomaan mestareita, mutta kirjallisuutta seuraten olen tullut saamaan aavistusta siitä, mitä vaatimuksia tämän urheilun harjoittamiselle voidaan asettaa.

Urheilukalastus, harjoitettuna niin kuin sitä harjoitetaan siinä maassa, missä se on kehittynyt korkeimmilleen, nimittäin Englannissa, on siellä kehittynyt tieteeksi siihen nähden, että se myös on luonnon ja sen ilmiöiden harrasta tutkimista. Se pyrkii pääsemään perille kalojen elintavoista, siitä, missä ne oleskelevat milläkin ilmalla ja minkin vedenkorkeuden aikana, kuinka ne vaeltavat paikasta toiseen, mitä ne syövät ja siitä johtuen, millaisia pyydyksiä ne milloinkin siitä ja siitä syystä ottavat. Veden eläimistön tarkka tutkiminen on ollut välttämätön kaikkia niitä eri pyydyksiä luodessa, joita urheiluvälinehtaat valmistavat. Urheilukalastus siis edellyttää läheistä vuorovaikutusta tieteen kanssa, niinkuin kalastus yleensäkin.

Englanninkielen taitoinen onkija voi tavattomasti hyötyä perehtymisestä senkieliseen kirjallisuuteen tällä alalla. Siellä on sitä saatavana rajattomasti. Muilla kielillä on tätä kirjallisuutta vähemmän, mutta on sentään saksaksi ilmestynyt perinpohjainen ja metoodinen kirja »Angelfischerei im Süßwasser», kirjoittanut tohtori Heintz, ja »Angelfischerei» kirjoittanut von der Borne, ruotsiksi R. Lundbergin »Fiske med metspö» ja norjankielellä J. Preuthunin »Laxe og Sjöörretfiske». Suomeksi ei vielä ole ilmestynyt yhtään näiden teosten veroista teosta.

Mutta joskaan meillä nyt onkijain ammattitaito ei vielä ole sen korkeammalla kuin mitä se on, niin voidaan sitä kehittää, ja minä toivon, että se yhteinen harrastus, jonka herättämiseksi ja ylläpitämiseksi

Suomen Urheilukalastajain Liitto muun muassa on perustettu, tulee siihen voimakkaasti vaikuttamaan. Ovathan kaikenlaiset muutkin urheiluseurat, jotka meillä kaikissa lajeissaan ovat vielä verrattain nuoria, jo kasvattaneet harjoittajiaan, joilla on maailmankin mainetta. Ovathan urheiluonkijat meillä enimmäkseen vanhoja herroja eikä meistä tietenkään kehity mitään maailman mestareita. Eihän muuten Hannes Kolehmainen nouse joka eukon pojasta. Minä kuitenkin toivon, että kun urheilukalastuksen harrastus laajenee, nuoret miehet vievät aatetta ja taitoa eteenpäin. Olen varma siitä, että suomalainen aines tässäkin suhteessa on hyvä. Jahka me saamme kosket kuntoon, treenauksen käymään, kilparadat reilaan, on kyllä ilmestyvä niiden käyttäjiäkin.

Siihen mennessä minusta on paikallaan muistella, mitä kykyjä meillä jo on ollut, niitä, jotka ovat panneet perustuksen urheiluonginnalle maassamme ja sitä kehittäneet. En tunne heitä montakaan, mutta epäilemättä on vielä elossa olevia vanhoja herroja tai manalle menneitä, joiden salatiedot olisivat saatavat säilymään, tiedot meillä käytetyistä pyydyksistä ja pyyntitavoista. Luultavasti kätkee moni vanha perhoskirja koinsyömiä perhoja, jotka olisivat uusittavat. Se olisi siitäkin syystä suotavaa, että vähitellen saataisiin luoduksi suomalaisiin vesiin soveltuva kokoelma pyydyksiä, varsinkin perhoja, sillä eivät Englannista umpimähkään tilatut ja luettelujen mukaan ostetut vehkeet täällä aina sovellu—mistä minulla on hiukan omaakin kokemusta. Olen omasta kokemuksestani pääsemässä yhdestä ja toisesta seikasta jäljille ja toivon voivani vastedes antaa tietoja näistä kokemuksistani muillekin.

Odottaessani toisten esityksiä pyydän saada tällä kertaa jutella, mitä olen oppinut eräältä mieheltä, tohtori W. Lybeckiltä, johon tutustuin heti lohenongintakauteni alussa ja jolle siinä suhteessa olen paljon velkaa. Häntä ei ole enää olemassa, ja siltäkin kannalta on syytä häntä muistella.

Tuskin on tässä maassa montakaan, joka ei sitä miestä olisi, joskaan ei henkilökohtaisesti tavannut, niin ainakin nähnyt. Jo ulkomuodoltaan hän oli siksi erikoinen ilmiö. Hän oli pitkä, roteva mies, kasvat leveät ja verevät, oikea ulkoilmaihminen. Hän esiintyi talvellakin avopäin, tukka pitkänä, harteilla leveä sarkakauhtana, jalassa paulakengät. Kesällä saattoi hänet nähdä ruskea yläruumis paljaana ei vain kotonaan, vaan ihmisten ilmoillakin, maanteillä ja missä vain, rautatielläkin, ja vasta taloon tultuaan hän siirsi rohtimisen paidan käsivarrelta yllensä.

Tämä mies oli monessa suhteessa uranuurtaja, m.m. luontoparannusentusiastina, ilmakylyprofeetta, ja minä luulen, että moni mies on hänelle kiitollisuudenvelassa hermojensa korjautumisesta; ainakin alkoi minulle uusi fyysillinen elämä, kun opin häneltä joskus jättämään paidan pois ja antamaan auringon paistaa sekä selkään että sen vastakkaisellekin puolelle.

Hän oli kaikenkaltainen urheilija, metsästäjäkin, mutta ennen kaikkea hän oli lohenonkija, ja niinkuin hän yleensä pani »sielunsa» kaikkeen, pani hän sen luultavasti viimeiseen laukaukseensaakin, sielunsa ja intohimonsa, jotka hänelle yleensä olivat yhtä, alituudessa kamppailussa keskenään.

Tutustuin häneen oikeastaan jo paljon ennen, kuin meistä tuli kalakaverit. Vietin viime vuosisadan yhdeksänkymmenluvun alussa kesää Svartön saarella Porkkalassa. Siellä on meressä Söderskärin kari, joka on tullut kuuluksi erinomaisena vesilinnustuspaikkana. Sitä kutsuttiin siihen aikaan kuvanveistäjä Robert Stigell ja eräät muut »hertigit», joiksi Svartön Söderlingska erehtymättömästi ja velvollisuuden mukaisesti heitä tituloi. Stigell asui säännöllisesti saarella ja Lybeck tuli silloin tällöin sinne vierailemaan. Hänellä oli erinomaiset vehkeet, paremmat kuin kenelläkään muulla, haulikko niin raskas, isoreikäinen ja paksupiippuinen, että ainoastaan hänenlaisensa jättiläinen voi sitä mukavasti käsitellä. Erikoista huomiota herätti eräs hänen matrassinsa, Englannista varta vasten tilattu kalliolla makaamista varten haahkoja odottaessa—kai mukava kylläkin, mutta soutajan, vanhan Söderlingin, vähemmin suosima, se kun monien muiden yhtä perinpohjaisten varustusten ohella lisäsi pienen ruuhan painoa ja vaikeutti maihin pääsää mainingin kiertämälle karille.

Yhtä perinpohjaisesti ja täydellisesti hän myöskin oli varustettu onkijana. Hänen vapansa, siimansa, rullansa ja yleensä koko onkilaatikkonsa oli silloisiin oloihin nähden, noin puolitoistakymmentä vuotta sitten, priima lajia ja aina hän täydensi varastoaan parhaalla mitä sai, niinkuin tuleekin, mikäli kukkaro sen suinkin sallii, sillä jos mieli kyetä järkipäisesti onkimaan, saada siitä se huvi, mitä hakee, ja päästäkseen ikuisista harmeista ja hermostuksista, pitää olla välineet, jotka eivät petä, sillä tahtovathan ne pettää sittenkin. Vapa ainakin täytyy olla mahdollisimman paras, sillä sitä on vaikea itsensä korjata, vaikka Lybeck taisi niitäkin minulle ja muille tohtoroida, samoinkuin hän oli näppärä virkistämään henkiin kuolemaisillaan olevia koukkulaitteita devoneita ja täkyrakseja varten—taito, joka onkimiehelle on yhtä välttämätön kuin on verkkomiehelle taito osata paikata verkkonsa. Opin häneltä sen vähän, minkä osaan, odottaen usein vastaanottovuoroani kylän akkojen kanssa. Hänen apuaan ja neuvoaan käyttäen sain itselleni aivan samanlaisen vavan kuin hänellä itselläänkin oli, erinomaisen skotlantilaisen greenheart-vavan, joka on yhdistetty virveli- ja perhosvapa, ja joka on vieläkin olemassa, vaikkakin jo viimeisiä virsiään vedellen. Sen yhden kärjen katkeamiseen tarvittiin ryssän piikkilankapaalu. Sen toinen kärki on vielä yhtä suora ja sitkeä kuin viisitoista vuotta sitten. Myöhemmin olen onnistunut

saamaan priima splitbambuvavan, mutta kun aavistelen syksyllä suuria olevan tulossa, otan Lybeckin aikuisen siltä varalta, että täytyisi ottaa väkisin, niinkuin usein sattuu, kun kuusikiloisen päähän pistää lähteä alas suuresta koskesta, jonne sitä ei voi seurata. Juuri tätä tapausta varten oli Lybeck tilannut omankin samanlaisen vapansa.

Mutta hän tarvitsi lujat työkalut myöskin muuta varten, sitä varten, että ne kestäisivät siinä leikissä ja todessa, mihin ne hänen käsissään joutuivat. Hän niin sanoakseni tappeli kosken kanssa, otti sen väkisin, hartiavoimalla, sulin käsin, ei suurta kalaa uuvuttaessaan, sillä siinä suhteessa hän oli varova, vaan pakottaessaan sen ottamaan—pienemmät hän kyllä hujautti olkansa yli vesakkoon. Ja kalat näyttivät antavan pakottaa itsensä.

Meidän koskissamme niiden virtavuuden vuoksi tavallisesti kalastetaan kulkien ylhäältä alaspäin. Epäilemättä kala kyllä ottaa paremmin sekä syöttiä että metallipyödystä, jos se heitetään vastavirtaan ja nopealla tempaisulla kiskaistaan alaspäin. Silloin se kiittää niinkuin koskea laskeva luonnollinenkin kala ja näyttää vaikuttavan erikoisen kiihoittavasti lohen ruokarauhasiin. Samoin myös virtaan pudotettu perho liukuu luontevammin kuin poikkivirtaan tai alaspäin heitetty. Meidän kiivaskulkuisissa, matalissa ja kivisissä koskissamme tämä tapa, jollei sitä seuraa erikoinen taito, tottumus ja kosken tunteminen, kuitenkin helposti vie pyydyksen pohjaan.

Myöskin Lybeck kalasti ylhäältä alaspäin ja melkein aina rannalta, sekä sen vuoksi, että soutamiseen Huopanan koskessa Viitasaarella, jossa kalastimme, ei juuri ole tilaisuutta että myöskin siksi, että hän tahtoi urheilla s.o. voimistella. Hän lähti niskasta, niin ylhäältä kuin pääsi ja mennä touhusi heittäen ja aina askeleen ottaen ja taas uudelleen heittäen alaspäin. Oli nautinto katsella jäntevää, laajalanteista miestä, avopäin, avojaloin, ruskeat housut ruskean yläruumiin jatkona—muuten kylläkin asianmukainen puku, harmaanruskeiden rantakivien värinen. Hänen tapansa heittää oli yliolan heitto, paitsi silloin kun hän käytti syöttiä, joka ei tätä heittotapaa kestä. Tavallisestihan heitetään vain perhoa ja aivan kevyttä silkkikalaa yli olan, jotavastoin raskaampi laji hujautetaan alapuolelta, vavan alitse ylöspäin, ja annetaan maahan lapetun siiman juosta ulos. Lybeck käytti ei varsin raskasta metallikalaa ja lippaa ja heitti niitä niinkuin perhoa. Saatuaan ensin siimensa pari vavan pituutta koskeen, hän tempasi sen ylös, astui askeleen eteenpäin, sillaikaa kuin siima oikein taapäin, vei voimakkaasti vapaa eteenpäin ja antoi pyydyksen ampua alas siihen paikkaan, mihin oli tähdännyt, poikki kosken tai viistoon. Samalla hän laski vavan kärkeä, vei sen nopeammin tai hitaammin, sen mukaan kuin virta ja pohja vaati rantaan päin, tarpeen mukaan antaen lisää siimaa tai sitä lyhentäen, jolloin pyydys ensin kiisi viistoon ja sitten vississä paikassa teki tiukan mutkan. Tämän viimeisen tempun hän koetti tehdä niin, että pyydys juuri silloin oli jossakin syvennyksessä tai kiven ylä- tai alapuolella, missä kala tavallisesti vaanii. Sillä tavoin hän aina uudistuvien heitoin suorastaan tonki esiin kalat niiden pimeimmistäkin piiloista melkein kuin magnetisoiden ne liikkeelle oman hermostonsa ja jäsentensä loihutaidolla. Pyydys kävi joka paikan, ei koskaan pysähtynyt eikä antanut kalalle aikaa arveluun ja arvosteluun, mihin mulloset varsinkin huonon syönnin aikana ovat erinomaisen taipuvaisia, hännän läiskäyksellä ja takapuolensa pyllistyksellä ilmaisten halveksumistaan. Sattuihan se mielenosoitus usein Lybeckillekin, minkä saattoi kirkkaalla säällä ja korkealta äyräältä katsoen huomata, ja mikä ilmeni siitäkin, että hyvin monet hänen saamistaan lohista olivat hännästään kiinni, *hänen* lohensa useammin kuin muiden hitaampien, joiden hyrrä koskessa ei pyörinyt niin vihaisesti kuin hänen. Minusta näytti usein, että kalan *täytyi* tarttua hänen koukkuunsa ja hyökätä siihen kiinni toisten kilvalla, jollei kala suvainnut tarttua koukkuun, niin tarttui koukku kalaan.

Vesi kyllä roiski ja metsä mätki hänen mennessään, ja olisi luullut kalain sitä kaikkoavan pois koko koskesta, mutta kovassa kuohussa ja vahvassa virrassa sillä ei näkynyt olevan väliä, varsinkaan kun hän ei kauan viipynyt paikallaan. Olisi myöskin luullut, että hän satutti pyydyksensä puihin, mutta ihme kyllä se tapahtui harvemmin kuin olisi luullut, vaikka hänen heittonsa olivat kylläkin niin pitkät, että hän saattoi, jos tahtoi, temmata kalan toisen nenän edestä toiselta rannalta. Tapahtui sentään, että minä sain irtauttaa hänen koukkunsa, joskaan en housuistani, enkä huuleistani, niin en kuitenkaan kaukana niistä, rantapajukosta. Ei hänellä muuten ollut aikaa pyydyksiään suremaan, kun ne tarttuivat ja jäivät. Hyvän syönnin aikana maksaa aika enemmän kuin vehkeet.

Lybeckin tavallisimpia vieheitä oli noin puolentoista tuuman pituinen n.k. devon, hopeinen tai useimmin kultainen pyöreä metallikala, joka oli selältään maalattu joko ruskeaksi tai sinisen vihreäksi. Parhaiten näytti hän saavan sellaisella, joka ei ollut suoraan tehtaan jäljeltä, vaan josta maali oli kulunut pois niin, että sitä siinä oli vain joitakin täpliä. Kuta kuluneempi sellainen on, sitä paremmin se näyttää kalastavan. Olen mestarini traditiota noudattaen aina pitänyt varastossani tällaisia likaisia laitteita ja viimeksi minä viime syksynä sain hyviä tuloksia muutamalla tumman vasken värisellä sinisen-vihreänruskeaksi töhrityllä devonilla, joka oli tarttunut koskesta onkeeni ja siellä saanut erikoisen ruosteen. Se on nyt taas siellä kiven kolossa jossakin. Luulen, että jos voisi saada aikaan devonin, joka olisi maalaamaton, mutta itse metalli kihtaisi hiukan sinistä, hiukan vihreää, hiukan ruskeaa niinkuin vanha pronssi, se olisi sopiva jäljittelemään pientä mullosta ja sen kanssa jotenkin samannäköistä elritsa, ja meillä olisi näpsä pyydys varsinkin kirkkaalla säällä. Devonista vielä

mainitsen, että olen tullut huomaamaan, että kaupassa löytyvät sellaiset, joissa on, paitsi kaksi paria häntäkoukkuja, myöskin kaksi paria sivukoukkuja, eivät ole niin käytännölliset, kuin jos nämä sivukoukut ovat poissa. Ne tarttuvat helposti pohjaan, ne näkyvät hiljaisemmassa pyörinnässä kuin myllynsiivet ja joutuvat sitäpaitsi pian epäjärjestykseen. Kala tarttuu kyllä ilman niitäkin, jollei devon ole aivan suuri, jolloin ne kyllä saattavat olla paikallaan. Viittaa kuviin.

Paitsi devonia käytti Lybeck myöskin lippoja suurimmasta pienimpään ja oli mestari näiden, melkoista taitoa vaativain pyydysten käyttämisessä, joita täytyy kuljettaa eri tavalla eri veden nopeudessa. Devonia hän käytti kirkkaalla säällä ja yleensä päivällä, lippoja sateella ja illalla ja yöllä, jolloin vaaditaan väkettä ja jolloin kala ei ehdi nähdä muuta kuin leimauksen. Lippahan jäljittelee valkeata syöttiä, salakkaa, särkeä ja siianpoikaa, ja on käsiteltävä niin, että koskea alas kiitävän kalan liikkeit tulevat hyvin ja peittävästi jäljitellyiksi. Varsinkin kiven huopeessa veden velloessa, kun sen saa siinä muutaman silmänräpäyksen pyörimään ja heittämään kuperkeikkaa, se näyttää olevan vastustamaton, ja sen liikkeen Lybeck osasi sille antaa.

Lybeckin lipat olivat kooltaan suurimmasta ruokalusikan kokoisesta pienimpään teelusikan lehteen saakka. Pienempiä niistä hän käytti yhdessä perhojen kanssa niin, että hänellä alinna heittosiimassa oli lippa ja ylempänä pari kolme perhosta. Tämä viimeainittu tapa ei minusta ollut oikein asianmukainen enkä minä siinä suhteessa ottanut häneltä oppia. Ensinkin ei perho, kun lippaa täytyy vetää, saa sitä luontaista virran mukana menevää liikettä, joka sillä täytyy olla, vaan joutuu tavallaan uistimeksi, ja toisekseen se, jos kala ottaa perhoon, joutuu ajelehtimaan ja helposti tarttuu pohjaan, jolloin kala menetetään. Se vaara on kyllä tarjona useammalla perhollakin onkiessa, mutta kun perho on keveämpi, ei tarttumisen vaara ole niin suuri. Minä puolestani olen tullut siihen, että käytän melkein yksinomaan yhtä perhoa, varsinkin jos luulen suurempia kaloja olevan koskessa. Minulle on usein tapahtunut, että suuren ottaessa alimmaista perhoa, pieni suuren uidessa iskee johonkin ylempään ja tempoessaan vapauttaa vanhemman veljensä. Ottaessakin on tämmöisestä kaksoissaaliista hankaluuksia, tavallisesti aina toinen ja suurempi pääsee.

Niinkuin tästä näkyy, ei Lybeck, vaikka hän käyttikin perhoja uistinsiimassaan, ollut varsinaisesti perholla onkija eikä perehtynyt sen tekniikkaan. Vaikka hän heittikin lippoja ja muita pyydyksiään siihen tapaan kuin perhoa heitetään, oli hänellä, niinkuin monella muullakin, se käsitys, että siima näin heittäen ei lennä ulos, ellei siinä ole painoa—mikä on erehdys, sillä siimahan kyllä sen tekee ilmankin painoa, kun se vain vapaan nähden on tarpeeksi paksu, ja vapa tarpeeksi joustava. Kun hän käytti hienompia siimoja, mitkä virvelöidessä kyllä ovat paikallaan varsinkin alaheittotyylissä, ei hän sitä saanut ulos ilman painoa. Ei hän myöskään näyttänyt luottavan pelkkiin perhosiin ja niiden viehätysvoimaan, vaan luuli, että pitää olla kirkas lippa, joka houkuttelee kalan piilostaan esiin. Että pelkkä perhokin antaa hyviä tuloksia, sen minä kuitenkin sain hänelle todistetuksi eräänä iltana, kun kalastimme kilvan, hän seisoen kosken keskellä olevalla arkulla, minä maissa seisoen ja kalastaen maan ja arkun välistä. Kun hän metallipyydyksillään ei saanut suuresta koskesta mitään, minä otin höyhenellä tunnin kuluessa kymmenkunnan kilon mullosta. Menestykseni riippui kai siitä, että olin huomannut kalojen silloin ajavan perhoja, jolloin ne eivät välitä täky- ja muista vehkeistä. Siitä lähtien olen kaikkein suurimmaksi osaksi käyttänyt perhoa melkein yhtä tuloksellisesti kuin hän lippoja ja devoneita. Lybeckin saaliit ovat kuitenkin jääneet voittamattomiksi muihin Huopanan kalastajiin verrattuina. Hän suolasi lohia saavittain. Erään hänen muistiinpanonsa mukaan hän 15 päivän kuluessa oli saanut suuria 24 kappaletta, jotka painoivat yhteensä 151 kiloa. Pienempiä hän ei ole merkinnyt. Paras päivän saalis oli 5 kappaletta.—Hänen käyttämistään mullosperhoista, mikäli muistan, tahdon mainita punaisen *Soldier palmerin*, ruskean *Red- ja Brown palmerin*, mustan *Zulun*, harmaan *March brownin* ja keltaruumiisen ja ruskeanharmaasiipisen *Professorin*, kaikki suurenpuoleista kokoa.

Ollessamme onkimatkallamme teimme tavallisesti niin, että mentiin yhdessä koskelle. Jos meitä samaan aikaan sattui olemaan useampia, esim. neljä vapaa, vedettiin arpaa, kuka kullekin puolelle. Jouduin joskus Lybeckin kanssa samalle puolelle. Kohteliaasti hän taitavampana kalastajana sijoitti minut edelleen, koska hän kauemmas heittäen kuitenkin voi takaakin tullen vallita suuremman osan vettä kuin minä, jolta pyydys ei lentänyt niinkuin häneltä. Rantakalain olisi näin pitänyt joutua minun osakseni. Mutta nekin olivat oikeastaan hänen. Ne joutuivat tavallisesti hänelle siten, että hänen pitkä, keskikoskeen heitetty siimansa alaspäin kiertäessään vei hänen syöttinsä kalan näkyviin ennen kuin minun. Kun näin, etten ehtisi hänen tieltään, pyysin häntä jatkamaan ohitseni. Ennenkuin pyydykseni selvisi pohjasta, mihin sillä oli erikoinen taipumus tarttua, ja sitten puusta, johon se pohjasta ponnahti, oli toveri tiessään ja huitoi kaukana suvannossa alhaalla ja oli pian joutunut siltaan ja oli tulossa toista rantaa niskaan, ensin toisten taa ja sitten heidän ohitse ja edelle, haavipojalla kannannainen vitsariippi mullosia, suurempia ja pienempiä, kun meillä muilla vast'alkajilla oli kullakin joko parahiksi mitan täyttävä mullonen tai ahven.

Nautin hänen kalastuksestaan enemmän kuin omastani, josta siihen aikaan ei ollut paljoakaan sanomista. Oli ilo nähdä sitä voimaa, varmuutta, intoa ja taitoa, millä hän vapaansa käytti, kuulla vavan viuhinaa ja siiman läiskinää ja miten kala keikautettiin maihin. En unohda koskaan näkyä eräänä

varhaisena aamuna, kun Lybeck jo oli mennyt ongelle ennen auringon nousua. Tavallisesti hän onki myöhään yöhön, niin kauan kun näki, nukkui vaate päällä muutamia tunteja, meni taas ulos, kalasti aamiaisille, kylpi säännöllisesti joka aamu, koska siihen iltapäivällä ei ollut aikaa, nukkui keskipäivän, jolloin kala yleensä ei ota, ja oli sitten valmis ilta- ja yö-otteluun. Minä tein melkein päinvastoin. No niin, olin herännyt tavallista varhemmin, ja lähtenyt koskelle. Ville tohtori oli jo siellä. En kuitenkaan nähnyt häntä itseään, ainoastaan hänen apulaisensa erään suuren kiven vieressä. Aurinko juuri nousee ja punaa sakean lepikon sillä puolen. Siellä on suuri, suippilon muotoinen kivimöhkäle suvannon yläpäässä. Silloin nousee kiven takaa tuuhea pitkä tukka, leveä otsa, paksu kaula, ruskea ruho ja kaksi ruskeaa kättä ruskeaa vapaa pitäen. Enempää ei tule kiven takaa näkyviin. Hän sulaa maisemaan, aurinko punaa hänet ja metsän, ne kuuluvat yhteen. Se on kuin itse metsän jumala Pan, on kuin kentauri, metsänhaltija, joka vaihteeksi on lähtenyt kalaan. Hän soluttelee siimaa koskeen. Tempaa ylös, heittää alas, lappaa sisään, päästää taas, ilme ja eleet niinkuin metsän elävän. Yhä pitemmälle lentää pyydys, pian suvannon keskeen. Hän innostuu pääsemään vielä ulomma, missä on varma vedenalainen kivi, minkä alta usein ottaa, aina suuri. Pan kiipee polvilleen kivelle, heittää nyt polviltaan, eturuumis eläen, takaruumis sulaen liikkumattomaksi kiveen. Se on Pan, ja Pan saa. Pyydys putoo vihdoon, niinkuin hän sen tahtoo, ja hänellä on suuri lohi ongessa, joka velloo vettä hetken niinkuin potkuri ja sitten katoo, siiman viiltäessä vettä. Ketterästi kuin kissa hyppää hän kiveltä alas. Haavipoika, vikkelyydessä ja ottamisen taidossa lajiaan ainokainen, Kokon Julius, hänkin ruskea, joskin hiukan haaleampi, niinkuin yleensä penikat, juoksee joustavasti pyörähtelevän otvan päähän, valmiina iskemään heti, kun lohi rantautuu. Se rantautuukin veden painamana ruuhkaa vastaan. Ottaja kyyristyy, tähtäilee veteen, tekee nopean liikkeen, nostaa ruskean vetehisen ja juoksee maihin. Se on käynyt salamannopeasti näiltä kahdelta tottuneelta, vuosikausien kuluessa yhteistoimintaan harjaantuneilta. Ne jäävät sitten siihen, yhteen ryhmään, litteälle kalakivelle, isketyn lohen ääreen, toinen pistäen puukolla veren juoksemaan, toinen päästämään koukkuja irti.

Siinä oli kohta, jommoista en ole ennen enkä jälkeen nähnyt, ikävä kyllä, ettei sitä ole ikuistettu elävin kuvin, iloksi ja opiksi vastaisille kalamiehille.

* * * * *

Lybeck oli voimakkaiden tempausten mies, elämässään yleensä, niinkuin onginnassaan erittäin. Yhtä rajusti kuin hän johonkin intoutui ja yhtä kiinteästi kuin hän siihen antautui, yhtä äkkiä hän siihen kylläntyi ja sen jätti. Hän oli myös vastakohtien mies, täynnä ristiriitaisuuksia ja koko lailla epäjohdonmukainenkin, niinkuin touhahtelevat tunneihmiset yleensä. Hän piti pahana onkimista sunnuntaisin, mutta ei koukkujensa teroittamista ja pyydyksiensä paikkaamista kirkkoaikanaan. Hän saarnasi kahvia, viinaa ja tupakkaakin vastaan, mutta joi sentään kupin, kallisti pikarin ja poltti sikarinkin, kun kovalle otti. Yht'äkkiä hän jätti onkimisen, pitäen tappamista syntinä, siihen määrin vastenmielisenä, ettei voinut sietää pyydyksiään silmänsä edessä. Syyksi siihen sanoi hän myöskin sen, että onginta oli muuttunut hänelle niin vangitsevaksi intohimoksi, että hänen täytyi siitä vapautua. Jonkin aikaa koeteltuaan sitä turhaan voittaa, oli hän vihdoon saanut siihen voimaa siitä, että hän eräänä sunnuntai-iltana, senjälkeen kuin juuri oli pitänyt myllytuvassa uskonnollis-eetillisen esitelmän itsensä hillitsemisestä, oli heti sen jälkeen koskelle mentyään saanut onkeensa suuren lohen, joka juuri ottaessa pääsi. Silloin hän suuttui niin, että menetti malttinsa ja kirosi. Hän tuli heti pois koskelta, kokosi kamsunsa ja lähti, ei enää koskaan tullakseen. Johdonmukaisempi mies olisi tällaisen heräyksen jälkeen ehkä hävittänyt synninteon välineet, jotteivät ne saattaisi muitakaan samanlaiseen kiusaukseen. Ville tarjosi vapansa ja muut vehkeensä polkuhinnasta eräälle toverille, ja yhä vieläkin hänen vapansa viuhuvat ja hänen rullansa pärisevät Huopanassa, tehden syntiä toisten lukuun.

Olen kertonut tämän tapauksen pienenä eetillisenä muistutuksena kaikille onkimiehille. Onginta, niinkuin muukin urheilu, on huvina hauskuus, mutta intohimona rasitus. Mieli ei saa, voidakseen virkistyä, joutua tasapainostaan pois edes silloinkaan, kun suuri lohi pääsee. Täytyy voida hymähtää, ei katkerasti, enintään alakuloisesti, istua rauhallisena rannalle ja pistää piippuun.

SE SUURI SYNTYMÄPÄIVÄLOHI.

Oli yhä vieläkin saamatta se takaa ajamani suuri lohi. Kilon painoisia ja pienempiä olisin kylä saanut kuinka paljon hyvänsä, mutta kuinka ponnistelinkin, iso ei ottanut, ei edes nykäissyt. Koetin tietysti uskotella itselleni, että ei sillä väliäkään. Pienten saaminen, varsinkin perhosilla, kysyy taitoa sekin ja on muka yhtä hienoa urheilua kuin suurtenkin saaminen, kun vain käyttää hienoa vapaa, jonka kärki tutistessaan antaa hermostolle samat sähkösysäykset kuin suuri kala ja jäykempi vapa.

Mutta uskotteluni oli pakotettua itseni pettämistä, sillä sisimmässäni vihiasi ilkeästi joka kerta, kun toverini, vanha tottunut kalastaja, toi koskelta suuren kalan, joita hän muuten toi harva se ilta ja yö, välistä useampiakin kerrallaan. Suurimpansa otti hän tavallisesti iltamyöhällä, välistä vasta pilkkopimeässä. Olin usein jo aikoja sitten palannut ongelta, syönyt ja pannut maatakin, kun tultiin suurella touhulla toittamaan, että nyt sillä on viisikiloinen, nyt seitsenkiloinen, nyt kaksi kuusikiloista väkäleukaa koirasta. Kerran hän itse naputti ikkunaani, jonka ohi tie koskelle kulki, ja nosti, mielestäni kylläkin epähenosti, eteeni peräkkäin kolme jättiläistä, joista muuan oli tarttunut hännästä.

Mahtoi olla koskessa kaloja, koska niitä jo näkyi alkavan saada haraamalla. Olisi niitä näin ollen luullut riittävän muillekin. Mutta eivät ne vain satuttaneet purstojaan minun koukkuihini, vaikka niitä näin kutunsa edellä loikki ilmaan päivälläkin niin, että olisi voinut lennosta ampua. Ehätin joinakuina iltoina koskelle ennen toveriani ja koetin nakella samoja pyydyksiä ja samoilla paikoilla kuin hänkin, aina tuloksetta. Kun hän sitten saapui toiselle puolelle, niin rääkäsi hänen rullansa samassa ja pian kuului tappokalikan pauke vesakosta. Ongittuaan oman puolensa nakkasi hän koukun yli minun puolelleni ja vetäsi kalan nenäni alta siitäkin, missä minä juuri ikään olin turhaan heitellyt.

Sehän oli tietystikin toverini taito, jota hän sai kiittää menestyksestään, vaikka minun oli vaikea sitä myöntää. En silloin vielä osannut heittää enkä varsinkaan kuljettaa pyydystä, niinkuin olisi pitänyt. Vasta sitten, vuotta paria myöhemmin, kun vähitellen opin oikeat temput, alkoi onni hymillä minullekin. Mutta nyt se oli kuin kirottua. Minkätähden pitää toisen onkeen aina ottaa ja toisen ei milloinkaan? Olkoon, että hän on taitavampi, mutta luulisi nyt ainakin *yhd*en käyvän minunkin pyydykseeni. Ja minun kävi suoraan sanoen koko lailla katekseni.

Kateus on sangen ilkeä ja vastenmielinen tunne, mutta ainakin metsä- ja kalamiehen on melkein mahdoton saada pidetyksi siitä itsensä kokonaan puhtaana. Kateus on kalamiehen perisynti. Sillä on hänen rinnassaan kaikki viihtymisen edellytykset. Kyllähän naapurin täyteläinen apilapeltokin puree sen mieltä, jonka niitty aidan takana kasvaa sammalta, mutta ei se semmoinen kuitenkaan koskaan karvastele siinä määrin kuin toisen pullea nuotanperä, silloinkun itse ihan vierestä vedät tyhjän apajan. Ei ole kovin kaukana se maailmanaika, jolloin suomalaiset elivät vain kalastuksesta ja metsästyksestä. Sentähden meissä, heidän jälkeläisissään, kateus ja pahansuopaisuus rehoittavat vielä vereksimmillään. Lankesin lankeamistani niin syväälle, että minun oli oikein hyvä olla niinä iltoina, kun toverini ei saanut mitään, ja vielä parempi silloin, kun häneltä pääsi kala. Sen ilon hän, hauska kyllä, valmisti minulle tuostakin, sillä kun hän ei malttanut uuvuttaa, vaan pyrki ottamaan väkisin, särkyi häneltä pyydyksiä ja katkeili tapseja ja murtui kalan leukoja vähäväliä. Koetin turhaan torjua tätä syöpäläistä sydämestäni. Tunsin pääseväni siitä vasta sitten, kun itsekin olin saanut ison.

Mutta samalla olin selvillä myöskin siitä, että minun ei maksanut vaivaa yrittääkään, niin kauan kuin toverini kalasti. Jos onni koskaan kääntyy minulle suotuisaksi, niin kääntyy se vasta sitten, kun hän on lähtenyt. Ja mahtoi lähteä niin pian kuin suinkin! Onhan hän jo ottanut osansa, luulisi hänen saaneen pahimman syyhyensä saunoitetuksi. Onko nyt urheilijan arvoista suolauttaa korvomääriä? Silakanpyyntiähän se on semmoinen eikä lohen... Olisin tietysti itsekin nuolaissut, jos olisi tipahtanut.

Vihdoinkin toverini lähti. Hänen kalakorvonsa kannettiin veneeseen ja hän soudatti itsensä yöksi laivaan. Nyt oli minun vuoroni. Tunsin heti ruumiissani kuin jonkinlaisen vapautuksen. Oli niin kuin olisi jokin lumous lauennut, kirot peruutetut. Ensi yönä se tapahtuu *siksi*, että hän on mennyt. Sillä paitse että kalamies on kateellinen, on hän myöskin taikauskoinen. Jos se ja se tulee (esim. akka vastaan), jos se ja se lähtee (esim. harakka tai närhi puusta), niin se vaikuttaa päivän tulokseen. Kalamiehen taikoihin kuuluu sekin, ett'ei saa olla *uskovinaan* saaliin saamiseen. Kalaan valmistautuessaan ja sinne mennessään hänen pitää vakuutella itselleen, että se tapahtuu suotta, noin vain ilman aikojaan ... lähdenmähän ... menenmähän ... ei sillä väliä, saanko tai olen saamatta.

Ja niihin kuuluu vielä, että kalaan on mentävä salaa ... kun pääsee pujahtamaan kenenkään näkemättä, silloin on aina suurimmat toiveet. Ja kun isäntä, jonka luona asuimme ja joka oli minulla haavimiehenä, tuli tuumimaan, että eiköhän olisi lähdeittävä ottamaan sitä suurta, vastasin siis haukotellen ja niin välinpitämättömästi kuin voin:

—Ei taida viitsiä ... kyllä minulle riittää pienetkin ... ja eikö tuolta jo lie otettu, mikä on otettavissa.

—Voi toki, kyllä siellä niitä vielä on ... kun käy välisuvannossa semmoinen pätke, että kuuluu pihaan asti.

—Eivät ne näy minun tarjouksistani huolivan.

—Koettaisittepahan kerran tuoreella salakalla.

—Onko teillä salakoita?

—Pojat näkyvät onkineen viskaimen täyteen.

—Taitaa nyt kuitenkin jäädä menemättä.

Mutta tuskin oli hän mennyt, kun aloin laittaa kuntoon täkypyydyistä. Hain salakan viskaimesta, jonka pojat olivat asettaneet porstuaan ja kiinnitin sen koukkuvehkeeseen. Useampia en ottanut mukaani, ja siinä oli taas taika siinäkin. Olin ollut huomaavinani, että jos varustautuu liiaksi koskelle lähtiessään, se ei ole hyväksi. Minähän vain pilanpäiten ... ilman aikojaan ... lätkäytän kerta pari, sitten tulen pois. Menen vain kuutamoon käyskentelemään. Älkää luulko, lohet, että tämä on niin tärkeää, minulle on ihan yhdentekevä, otatteko vai ette...

Mutta minun sisimpäni jo vapisi ja jalkanivelissä oli tunne, niinkuin olisi pian täytynyt riipaista kuin juoksuun jonnekin minne tahansa, vaikka metsään. Kaikkialla nukuttiin, sekä meillä että muissa taloissa kahden puolen koskea. Oli täyden kuun aika. Välistä paistoi kuu täydeltä terältä, välistä verhoutui taivas hienojen, hiljalleen ajelehtivain hattarapilvien peittoon. Tullakseni onkimapaikkaan oli minun kuljettava ensin vähän maantietä, sitten myllyn ohi ja sillan yli, jonka korvasta kääntyi jalkapolku lehdon läpi välisuvantoon ja niskaan.

Sillalle näkyi koko koski ylhäältä alas asti. Kuu paistoi pitkin koskea ja valaisi sen yhdeksi ainoaksi välkkyväksi hopeavyöksi. »Ves' kiehahtaa, ves' kuohahtaa, mies yksin ongell' on», niinkuin muistaakseni Goethe jossakin laulaa. Ja minusta tuntui kuin ei koko maailmassa olisi milloinkaan ollut muuta ääntä kuin kosken kohina, eikä muuta olemassaolevaa kuin kuu ja sen pilvet, koski ja minä ja ne suuret lohet, joita ei nähnyt, mutta jotka parhaallaan nousivat sinne, minne minäkin olin menossa, hyökäten eteenpäin kiven huopeesta toiseen. Näin yöllähän ne nousevat, rappu rapulta, pysähtyäkseen Välisuvantoon, jossa niitä sitten parhaina kutupäivinä seisoo satoja rinnakkain, päällekkäin—niin suuria, ettei niitä milloinkaan semmoisia ole saatu ongella eikä verkoilla, ei muulla kuin tuulaalla ennen vanhaan. Ne katkovat kaikki koukut, repivät kaikki verkot. Suurin ongella saatu, toverini saama toissa kesänä, oli kahdeksankiloinen, mutta siellä on yhdeksänkiloisia, kymmenkiloisiaakin. Jos minä saisin semmoisen, jos tapahtuisi se ihme minulle ... minulle! Se suuri tapaus, josta kerrottaisiin vuosikausia tällä koskella, josta pantaisiin valokuvat urheilulehtiin. Huomennahan on syntymäpäiväni, ei, nythän se jo on ... kello on viittä yli 12. Jos minä saan sen syntymäpäivälahjakseni, keitän siitä rokan ja kutsun koko kylän kestiin.

Saakoot kerran maistaa kosken kinkkua paikkakuntalaisetkin, vaikka ovatkin vuokranneet pois vetensä.

Kuului yhtäkkiä rattaiden ratinaa edestäpäin. Sieltä saattoi ajaa akka vastaan ja turmella kaiken. Luulen, että pistin laukaksi ehtiäkseni tieltä pois, ja ehdinkin harpata maantieltä metsään, ennenkuin ne tulivat. Siellä olin turvassa, sillä harakasta ei ole pelkoa yöllä. Kuu oli peittynyt hetkeksi pilveen ja lehdossa oli niin hämärä, että sain kulkea jalkoterällä tunnustellen, ett'en kompastuisi kiviin ja puitten juuriin. Tie kulki vähän matkaa koskesta mutkitellen niin, että kohina kuului milloin voimakkaammin milloin heikommin. Kalamies tuntee aina kosken äänestä, milloin se on annillaan. Se ei silloin soi niinkuin tavallisesti, vaan niinkuin jotenkuten toisin ... ei voi oikein sanoa, miten toisin se silloin soi, mutta toisin se vain soi. Se on niitä salaperäisyyksiä, joita ainoastaan kalamies käsittää, mutta joista muilla kuolevaisilla ja eläväsillä ei ole aavistustakaan.

Kun tulin Välisuvantoon, näin, tunsin, kuulin ja tajusin, että siellä täytyy olla minun kalan, se minun vielä saamaton, mutta minulle edeltämäärätty ensimmäinen suureni. Siellä losahteli ja lasahteli, posahteli ja päsähteli, nousi mustia selkiä veden pinnalle, loirahteli leveitä pyrstöjä laineiden välissä. Ne olivat kaloja, vesi ei olisi voinut niin äännellä eikä väännellä. Lähellä rantaa oli suuri kivi, jonka alapuolelle muodostui akanvirta, mistä löi rantaan ainainen aalto, kihnutellen otvapuomia, joka oli rautarenkain kiinnitetty kiveen. Juuri tämä kiven alainen akanvirta oli se paikka, mistä toverini melkein aina sai. Siinä seisojia aina kala; kun siitä illalla oli saatu yksi, oli siinä jo seuraavana aamuna toinen. Kerran sai hän siitä kolme yhtenä päivänä. Tänä aamuna siitä ei oltu ongittu. Siinä täytyi siis olla—siinä jos missään. Ja kun siitä otti, niin otti aina suuri. Jos siitä sai pienen, silloin ei koskessa ollut suuria, koska ne ajavat heikompiensa pois parhaista väijymäpaikoista.

Valmistausin heittämään. Kun lohi on arka kala, sitä arempi kuta suurempi se on, ja kun se kaikkoa pois vähintäkin varjoa ja heikointakin askelten töminää, täytyi heittämisen tapahtua varovasti, loitolta, oli hiivittävä varpaillaan, nakattava kiven takaa, yläpuolelta pyöräyttämällä salakka sen eteen, niinkuin se vähän pyöräyksissään kiitäen tulisi alas koskea ja hakisi turvaa tyynestä.

Vein iskukoukun veden rajaan, jotta se olisi siinä helposti yletettävissäni kalan uuvuttua. Lapoin sitten siimaa litteälle kivelle jalkojeni juureen, laskin siimassa riippuvan salakan sopivan matkan päähän vavan kärjestä ja puristin vapaa toisella kädellä rullan alta, toisella sen päältä.

Mutta silloin alkoi minua yht'äkkiä pelottaa ja kieli rupesi maistumaan messingille. Sama maku tuli minulle ennen aikaan suuhun usein seisoessani jänispässissä haukun lähetessä. Jos se todellakin tarttuu ... se kaikkein suurin, se kymmenkiloinen! Mihinkä minä sen kanssa joudun, jos se lähtee menemään

alas? Silloin on minun ensin riennettävä jälkeen niin pitkälle kuin pääsen rantakiviä, sitten koetettava huojuvia riukuja myöten päästä kiviarkulle. Jos en sinne mennessäni tässä puolipimeässä ja petollisessa kuutamossa ole katkaissut jalkojani ja vapaani, niin on pahin taival vielä jäljellä, jolle ei missään tapauksessa maksa vaivaa lähteä, suuri koski, jonka kala kerran siihen päästyään laskee yhteen menoon ehkä siltaan saakka. Jos se pysähtyisikin välille jonkin kiven kupeeseen, en kuitenkaan pääsisi sitä niin lähelle, että saisin sen koukkuun kuohuvassa koskessa. Ja mitenkä minä veisin koukunkaan sinne mennessäni? On uhkapeliä lähteä näin yöllä yksin ilman apua isoja ottamaan.

Kun en ollenkaan olisi lähtenytkään... Jos en heittäisikään... Kunpa en saisi, vaikka heittäisinkin...

Voi kauhistus, millainen peto hyppäsi arkun kohdalla keskellä suvantoa!
Tuossa näytti toinen pyrstöään...

Melkein tietämättäni lensi siima vavan kärjestä ja kuutamossa kimmeltäen rätkähti salakkani koskeen. Siima oikein vedessä, tunsin, kuinka täky pysähtyi ja alkoi pyöriä. Kiinnitin, aloin lappaa sitä pois. Silloin, juuri kun täky oli akanvirrassa ison kiven huopeessa, oli siinä kala kiinni!

Se hetki, jolloin suuri kala juuri on tarttunut, mutta ei vielä ole ehtinyt ilmaista itseään muulla kuin sillä painolla, minkä hänestä tuntee vapansa kärjessä, on kalamiehen kaikkein huumaavimpia. Jotakin on tapahtunut, mutta mitä? Pyssy on laennut, mutta ei vielä pamahtanut. Ja on niinkuin olisi tuokioksi menettänyt tietoisuutensa. Siinä sekunnissa saattaa ajatus kuitenkin toimia, mutta tavallisesti suuntautumalla johonkin kokonaan toisarvoiseen. Ja minun sisimmässäni hihkasi jotenkuten näin: »Ottipahan *koska* lähdin salaa ... ottipahan, *koska* ei akka eikä harakka tullut vastaan eikä minulla ollut kuin yksi salakka mukanani ja koska lupasin...!»

Samassa laukesi lumous, kun kala tempasi, niinkuin tempaa ainoastaan kaikkein virkein ja virmapäisin kala. Toverini oli usein kertonut minulle—minkä muuten kyllä olin itsekin huomannut seuratessani hänen kalastustaan—että oikein iso tavallisesti menettelee niin, että se tuntiessaan olevansa kiinni, tekee kuperkeikan pohjaa kohti, pasahuttaen samalla pyrstöllään vedenpintaan kuohon niinkuin airolla äkäisesti tempaistessa; sitten se usein jurnahtaa pohjaan ja jää siihen pitkäksi aikaa. Toinen kala taas ei näyttäydy, mutta pudistaa kuin varsa ensimmäisiä päitsiään ja hyökkäilee ylös ja alas, kunnes uupuu ja antautuu. Tämä pudisti vimmatusti ja karkasi huimaavaa vauhtia ulos, repäisten siimaa rullalta niin, että sormia poltti. Sitten se kääntyi ja ampui nuolena takaisin rantaa kohti, jolloin siima höltyi niin, ett'en tiennyt, oliko ongessa vielä kala vai oliko se päässyt...

Ei ole päässyt, siinä se vielä on! Kiristän minkä vapa sallii. Kala tulee lähemmä. Suuri se on ... kylläpä onkin suuri! Se näyttää olevan melkein pinnalla. Minun täytyy koettaa saada se heti maihin, uuvuttamatta yllättää se tuossa, ennenkuin se päättää mennä ulomma ja äkäytyy sinne ja ehkä sitten lähtee alas. Pilvi on poistunut kuun edestä ja on häikäisevän kirkasta. Voin nähdä aivan hyvin, että siima on ihan lähellä otvaa. Otan koukun ja kahlaan veteen, vapa vasemmassa kädessä, koukku oikeassa, sujutan sitä otvaa myöten vedessä siihen, missä oletan kalan seisovan, kyyristyn ja ollakseni varma siitä, että kärki uppoo, kiskaisen kaikin voimin—sillä seurauksella, että menetän tasapainoni ja hoiperrun ronkolleni veteen kahden kiven väliin.

Kun siitä selvisin toteamaan, mitä oli tapahtunut, oli minulla yhä toisessa kädessäni vapa, toisessa koukku ilman kalaa. Mutta vieressäni jossakin lätkähtelee. Kala potkii jossakin ... missä? tuossa! Tuossa veden rajassa! Nakkaan luotani vavan ja koukun ja syöksyn suin päin ääntä kohti kalan kimppuun, tarttuakseni siihen sulin käsin kuin sauikko saaliiseensa.—Kun tavotin sen, juuri ennen kuin se oli pääsemässä kiveltä koskeen, oli minulla kynsissäni noin kilon painoinen mullonen.

En tiedä, olinko nyhtäissyt sen ylös koukun mutkassa vai oliko se kaatuessani lentänyt maihin vavan vipuamana ... enkä myöskään tiedä, oliko vavan kärki katkennut kalan painosta vaiko kiveen tähtäessään— summa se vain, että kun märkä mies, ronkko hellänä, lähti nilkuttamaan kotiin, toisessa kädessään särkynyt vapa, toisessa monin taioin saalistettu yksikiloinen, ne kymmenkiloiset yhä jatkoivat pätkettään Välisuvannon kuutamoisilla laineilla.

LASTU SIITÄ SUURESTA LOHESTA.

En ollut sillä kalamatkalla vielä saanut sitä suurta lohta, jota olin tullut saamaan. Mutta että minä olin sen saava, siitä minulla ei ollut vähintäkään epäilystä. Se oli oleva vain ajan kysymys.

Minulla on tapana koskelle tultuani kokeilla järjestelmällisesti erilaisilla pyydyksillä. Aloitan

tavallisesti perhosilla ja vasta sitten, kun olen saanut selville, mitkä kelpaavat ja mitkä eivät, siirryn metallikaloihin ja niistä silkikaloihin. Jos nämä keinotekoiset pyydykset ovat osoittautuneet tuloksettomiksi, turvaudun täkyyn, joka melkein aina antaa, mutta jonka käyttäminen minusta ei ole »korkeamman koulun» urheilua. Täkyuistin on hauin pyydys, suurine koukkuineen ja raskaine painoineen, joita sen käyttäminen vaatii.

Perhostaminen ei kuitenkaan tällä kertaa antanut suurta. Perho vaatii matalampaa vettä ja laimeampaa virtaa, ja nyt oli vettä ja virtaa tavallista enemmän. Kun kuitenkin välttämättä tahdoin saada suuren lähetettäväksi kotiin, päätin hypätä väliasteiden yli ja siirtyä perhoista suoraan salakkaan.

—Juokse täkypurkki pihasta! sanoin haavipojalle ja istahdin itse lepäämään rannalle.

Tämä tapahtui Huopanaassa Viitasaarella. Niin pian kuin sen nimenkään mainitsen, tunnen verien sävähdysten poskillani ja rinnassani oudon, samalla ahdistavan ja avartavan tunteen. Ei ole koko maailmassa seutua, johon minulle olisi kiinnittynyt semmoinen määrä ihania tunnelmia ja mieluisia muistoja kuin Huopanaan. Kerran minä vielä sen kunniaksi sepitän hymnin, johon panen kaikki kielivarat, mitä suomenkielessä on minulla käytettävänä. Nyt sanon siitä vain sen verran, että kalamiehen kannalta katsoen ihanin ja muistorikkain paikka tässä koskessa on sen keskellä oleva n.s. Välisuvanto, jossa veden kulku hiukan hiljenee ja johon suuret kalat noustessaan ja laskiessaan pysähtyvät muutamien pohjakivien huopeissa levähtämään ja onkijaa odottamaan. Mitkä jännittävät taistelut onkaan sen rannoilla taisteltu! Mitkä erikaltaiset elämykset eletty! Lukemattomat ovat ne lohet, jotka siinä ovat saadut ja päässeet—päässeet tunkeutuessaan tukkipuomien alle, päässeet varsinkin puhaltaessaan suureen koskeen, jonne niitä ei voi seurata, ellei ole nuori ja vikkeläjalkainen, joka uskaltaa henkensä hyllyvien otvain ja liukkaiden ruuhkapuiden varaan. Kömpelöjalkaisemman täytyy ovelin keinoin toimia niin, että tarttunut kala, joka melkein aina yrittää lähteä alas, ei lopulta sitä kuitenkaan tee, vaan jää suvantoon siinä uuvutettavaksi ja otettavaksi. Tämä ainainen epävarmuushan se muuten onkin lohikalastuksen suurin viehätys. Ilman sitä olisi lohen onginta ahvenen ongintaa, korkeintaan hauen maihin hinaamista.

Istuin siis kosken rannalla kivellä ja annoin entisten seikkailujen virittää itseäni uusien kokemiseen. Oli kesäkuinen ilta noin kahdeksan tienoissa. Tuon tuostakin pulahti paksu musta selkä tai loirahti leveä, melan kärkeinen pyrstö veden pinnalle. Joskus pomppasi koko ruumis vedestä ylös, tuhmana ja tunteettomana halkona molskahtaen takaisin. Niitä siis siinä oli! Mutta olinko niitä myös saava? Kaiken varmasti! Tunsin sen ruumiissani.

Siinä tulee Eemeli täkypurkkia tuoden. Salakat ovat parhaan kokoisia, formaliiniliuoksessa juuri sopivasti käyrystyneitä. Varmana saaliista vapisen jo edeltäpäin niin etten tahdo saada peruketta siimaan solmituksi, ja kun nousen ja menen rannalle, tehdäkseeni ensimmäisen heittoni, ovat koukut kaksi kertaa päästettävät takin selästä. On hetkiä ihmiselämässä ... no niin, kalamiehet ymmärtävät valmisteluhetkien hermostuneen jännityksen pitemmittä puheita.

Välisuvannon rantaa kulkee tukinuiton aikana otva eli puomi, jonka alle syntyneen kiintonaisen ruuhkan päältä heitto on tehtävä. Hivuttelime sitä myöten paikkaan, josta oli helpoin ylettää siihen kohtaan koskessa, mistä tavallisesti aina ottaa. Se kohta on melkein millimetrilleen määrättävä: siihen ja siihen, niin ja niin pitkälle, hiukan yläpuolelle sitä ja sitä merkkiä toisella rannalla. Sillä virran on saatava täky valtaansa niin, että se pyöräyttää sitä juuri siinä, missä lohi vaanii, hiukan yläpuolella hänen nokkaansa. Täyn tulee liikkua viistosti, niinkuin virran vietäväksi joutunut pikkukala liikkuu pyrkiessään sitä voittamaan. Jos täky pysähtyy tai pyörii epäluonnollisen koneellisesti, päästää lohi sen ohitsensa tai seuraa sitä korkeintaan lyhyelle tarkastusmatkalle, vetäytyen pian takaisin väijytykseensä.

Heittoni onnistui. Eläköön! Tuskin oli täky lentänyt maaliinsa ja upotessaan viilettänyt vähän matkaa alas, kun tartunta oli tapahtunut.

—Jopas jämähti!—Oli suuri, kuinka suuri lienee ollutkaan. Onki oli kuin pohjassa kiinni. Kun oikein iso tarttuu, niin se muutamia tempauksia tehtyään painautuu pohjaan, rynnistääkseen siitä sitten liikkeelle, jolloin taistelu alkaa, taistelu, joka voi kestää tunnin, parikin.

Olin silmänräpäyksessä tehnyt tempun, joka aina on tehtävä, niin pian kuin tuntee kalan olevan kiinni: noston vavan pystyyn ja käynyt käsiksi rullan kampiin, odottamaan hyökkäystä. Sitä ei kuitenkaan nyt tullutkaan, Tämä kala näytti olevan niin varma voitostaan, ettei ryhtynytäkään taisteluun muulla tavoin, kuin että painautui pohjaan, nähtävästi sen suuren kiven suojaan, josta se oli hyökkäyksensä tehnyt. Se ei siis ollut välittänyt etuvartijataistelusta, vaan kohta käynyt pääotteluun, jonka suuri kala aina suorittaa äkäytymällä sille mieluisaan piilopaikkaan kuin linnoitukseen. Se tietää, että hyökkäileminen ja reutominen uuvuttaa, mutta vallihaudassa makaaminen säästää voimia.

Pienemmän kalan vetää onkimies tavallisesti heti väkisin sen kätkestä, mutta suuremman suhteen ei ole muuta mahdollisuutta kuin odottaa, kunnes se joko kyllästyy, suuttuu ja lähtee ulos tai uupuu siihen

paikkaansa ja joutuu maihin vedettäväksi.

Kun minulla on hienokärkinen perhosvapa ja yksinkertainen peruke, ei ole ajattelemistakaan ruveta käyttämään väkivaltaa. Ei ole siis muuta neuvoa kuin käydä istumaan ja odottamaan. Siirryn lähellä olevan pukin nenälle, jossa olen monet kalat ennenkin uuvuttanut ja panen tupakan. Kun molemmat käteni ovat kiinni, toinen vavassa, toinen rullan kammassa, ja kun suuren kalan aikana ei ole viisasta jättää rullaa omiin hoteisiinsa, koska kalan liikkeelle lähtiessä siima voisi joutua höllälle, täytyy tupakanpanon tapahtua siten, että Eemeli poika kopeloi taskusta paperossin, pistää sen hampaihin ja sytyttää. Olkoon tässä samalla sanottuna, että tupakan paneminen tulisimman taistelun tuoksinassa on nautinto, jolla on vanhat kansalliset traditiot Otto von Fieandtin ajoista asti.

Tällä kertaa olisin kuitenkin huoletta voinut laskea vapani vaikka kainaloon, sillä kala oli niin rauhallinen, että koukku olisi yhtä hyvin voinut olla vaikka pohjassa kuin lohen leuassa. Varovaisuus on sodassa kuitenkin suurempi avu kuin urhoollisuus. Se oli tällä kertaa sitäpaitsi siihenkin nähden täysin tilanteen vaatima, kun kala, ollen ihan suuren kosken niskajänteessä, yhdellä ainoalla potkaisulla olisi voinut heittäytyä sen vietäväksi.

Istun siis ja polttelen. Kala siinä, minä tässä, välillämme kireä siima, jolla kosken vesi soittelee hiljaista hymniä, ylemmin ja alemmin äänin sen mukaan kuin rulla hellittää tai kiristää kieltä. Vapakin soi, käsi soi, koko ruumis soi, luontokin tuntuu soivan sitä sähköistä jännitystä, joka tässä on syntynyt yht'äkkiä kuin ukkosen edellä. Se on nyt pianissimoa, kuin kaukaisen hyttysparven surinaa, mutta joka yht'äkkiä, milloin tahansa voi laueta räikeimmän vasken räminäksi. Yllätys vaanii kaikkine mahdollisuuksineen joka tuokion takana... Se saattaa loikata metrin kaksi ilmaan ja pudotessaan katkaista perukkeen, ennenkuin olen ehtinyt laskea vavan kärkeä. Se saattaa mennä puomin alle ja tartuttaa siihen koukut. Se saattaa uupua yht'äkkiä, kuin olisi saanut halvauksen, kellahtaa selälleen ja pelkästä omasta painostaan kantautua suureen koskeen kuin tahdoton hako. Se voi päästä pyrstöllään kahmaisemaan siimaa, joka silloin menee poikki, vaikka olisi parasta englannin patenttia... Tätä kaikkea on siiman hillityssä soitossa.

—Onpas sitä sydämikkö, kun ei jo lähde, sanoo Eemeli.—Kun ei vain liene pohjassa.

Haavipoika luulee aina, että onki on pohjassa, kun vähänkin suurempi kala on joksikin aikaa äkäytynyt yhteen kohti.

—Mitenkäs se olisi pohjassa, koska kerran vavan kärki liikkuu. Ja jos tarkastat siimaa, niin näet, että se siirtyy oikeaan ja vasempaan. Kala siinä on, ja iso onkin!

—Saattaa virta liikutella.

—Tule itse koettamaan, niin tunnet, kuinka se jutuaa.

—Kyllä se näämmä jutuaa. Vaan luulisi sen kuitenkin liikkuvan vähän enemmän.

—Ei iso kala aina liiku. Kuta isompi se on, sitä vähemmän se liikkuu, silloin kun ei ole liikkuaikseen.

—Minä kyllä tiedän, mitä se siinä tekee: kihnuttaa siimaa kiven kylkeen. On ehkä ennenkin sillä tavalla sahautunut irti. On yhtä viisas kuin vanhakin.

Olen polttanut yhden paperossin ja sytytän toisen. Odotus alkaa käydä pitkäksi... Jos koettaisin kiristää, ehkä se viimeinkin alkaisi väsyä. Kiristan siimaa ilman muuta tulosta, kuin että hieno vapani menee luokille; hellitän siimaa ilman muuta tulosta, kuin että vapa taas oikenee ja alkaa vivuta ylös ja alas ja siima hiukan siirrähdellä oikeaan ja vasempaan. Kala ei muuta asentoaan eikä näytä aikovankaan muuttaa. Se on nähtävästi päättänyt uuvuttaa minut ennen kuin minä sen. Se varmaankin jo tuntee, että käteni vapisee, että selkäni pakottaa, että sylki suussa maistaa messingille. Ei maita enää tupakkakaan. Toinen paperossi on jo poltettu ja pätkä viskattu menemään virran myötä. Kolmas saa vain puoleksi poltettuna mennä samaa tietä. On kulunut tunti siitä, kun kala tarttui. Kaikesta päättäen tulee kulumaan toinen, ennenkuin ratkaisevan taistelun hetki on tullut. Koski vain kohisee ja vesi vilisee. Ehtimiseen loikkaa isoja lohia ilmaan. Mylly alempana jyrää. Sillalla siellä kolajaa ja kopisee rattaat ja kaviot. Tukkilaiva huutaa niskassa. Aurinko lähenee laskuaan. Maailmassa on voinut tapahtua tuhansia asioita, ihmisiä kuolla ja syntyä, junia törmätä yhteen, kaupunkeja sortua, sotia syttyä, sillaikaa kun minulle ja minun lohelleni ei tapahdu mitään. Nyt olen istunut tässä jo puolitoista tuntia. Sanoma siitä, että Aholla on iso lohi ongessa, on levinnyt kylään ja houkutellut uteliaita joutilaita toiselle rannalle. Näytelmä yksillä sijoillaan istuvasta miehestä on kuitenkin käynyt heille yksitoikkoiseksi ja aikansa katsottuaan ovat he haukotelleet ja menneet, loppukohtausta odottamatta.

Totta puhuen alan minäkin saada huvista tarpeeni. Sitä enemmän, kun alan epäillä, tuleeko tämä otus koskaan pussiani pullistamaan. Pysytyään noin kauan paikoillaan se tuskin enää on nouseva ylemmä. Kerran liikkeelle lähdettyään menee se alas eikä hento vapani pysty sitä pidättämään. Olisiko minun

sittenkin käytettävä väkivaltaa ja lopetettava lyhyeen, kävi miten kävi? Oikaisenko vavan ja rullan avulla hinaan pedon piilostaan?

Sanon tässä niille, jotka eivät omasta kokemuksestaan tunne lohenonkijan sielun liikkeitä, että kalanoton kaikkein kriittisin hetki on nyt tullut, hetki, josta lopullinen ratkaisu riippuu: menettääkö malttinsa ja koettaa voimakeinoja käyttämällä jouduttaa tapausten kehittymistä vaiko pysyvä rauhallisena ja odottaa sitä hetkeä, jolloin kala tuntien uupuvansa siinä, missä seisoo, lähtee etsimään mukavampaa sijaa? Kun sekä englantilainen tieteellinen teoria— lohenonkiminen on oikeastaan tiedettä, samoin kuin shakkipeli ja sodankäynti—että oma kokemukseni monien lohien menettämisestä hätiköimisen tähden puhuvat jälkimmäisen vaihtoehdon puolesta, niin pääsee parempi minäni voitolle, ja minä jään yhä edelleenkin istumaan samaan asentoon saman pukin nenälle, jossa ja jolla jo olen istunut kaksi tuntia—sillä kello on nyt täsmälleen kymmenen.

Kun viimeinen ottelu tässä jättiläistaistelussa suoritettiin vasta kello 12 yöllä, kun johonkin pitempään romaaniin aion säästää niiden mielialojen kuvaamisen, jotka nyt seurasivat, ja kun sitäpaitsi ainoastaan ammattimiehet voisivat seurata minua niiden hienompien vivahdusten ymmärtämisessä—siirtykäämme heti loppukatastroofin tapahtumiin.

* * * * *

—Eemeli! sanoin minä noin kolmen tunnin kuluttua siitä, kun heitto oli tapahtunut.—Minulla on nälkä ja vilu.

—Niin minullakin.

—Olisi pitänyt ottaa evästä mukaan. Minä haen!

—Kuule, siellä on äidilläsi varmaan saijut odottamassa.

—Olisi siellä saunakin.

—Ai, nythän on lauantai-ilta. Saunaa et tosin saane tuoduksi tänne, mutta tuo sen sijaan kaikki muu, mitä saat irti ja jaksat kantaa.

Kuluu puoli tuntia, ennenkuin Eemeli on palannut, ja toinen puoli tuntia, ennenkuin voileivät on syöty ja limunaatipulloon pantu saiju on pulputettu kurkusta alas.

—Oolreit! Ja nyt se otetaan. Kokoo, poika, hattusi kiviä täyteen.

On melkein pettämätön keino saada lohi liikkeelle nakkelemalla kiviä siihen paikkaan, hiukan yläpuolelle sitä, mihin se on äkäytynyt. Ensimmäinen kivi polskahtaa, polskahtaa toinen ja kolmas, lopulta kourallinen, monta kourallista—lohi ei ole tietävinäänkään.

—Ei kivi kiveä kaikkoo, sanoo Eemeli pilkallisesti hymähtäen.

Nyt minä suutun...

—Pian *se* kivi kiskotaan ylös!

Ojennan vavan vettä pitkin, niin että se ja siima ovat yhtenä linjana, ja kiristän.

—Se *on* kala, koska se yhäkin jutuaa. Jos se olisi kivi, ei se kiristäisi ja päästäisi.

—Vetää vain sitten pois kalan.

Minä vedän. Nyt se ei enää jutua. Siima on kireellä kuin viulun kieli. Nykäisen vielä kerran, *kiskaisen*, kun ei nykäisystä apua. Sepä perhana, ettet sinä...! Siima lätkähtää silmilleni ja jotakin pomppaa pääni yli.

* * * * *

Kertokoot rannan pyhät koivut halullisille haastattelijoille, mitä muistanevat perhanaisesta pakinasta paitaisen urohon, kun Eemeli, ulahtaen kuin jäniskoirra, jonka edestä kissa on puuhun kurahtanut, hyökkää haavi ojona otuksen jälkeen ja vetää puusta alas hattuni ja hatun mukana siihen takertuneet—tyhjät koukut.

Eihän sentään aivan tyhjät.

Olen tehnyt kalastuspäiväkirjaani sen päivän kohdalle näin kuuluvan muistiinpanon:

»Lauantaina 30 p:nä kesäkuuta 1909 klo 8 illalla tarttui Välisuvannosta salakkavehkeeseen suuri lohi,

joka, kun se vihdoinkin neljän tunnin sitkeän taistelun jälkeen saatiin maihin, osoittautui olevansa haon oksasta onkeen irtautunut—lastu.»

SALAPERÄISET SÄYNEET.

Metsästys- ja kalastusurheilun suurin viehätys ja sen harjoittamisen voimakkain kiihoitin on se jännitys ja mielenliikutus, jonka sen harjoittajalle antavat sen salaperäisyys ja siinä yhtä mittaa esiintyvät yllätykset. Kyllähän urheilijaa jossakin määrin saaliskin semmoisenaan kiihoittaa ja tyydyttää, mutta enemmän kuitenkin voitot ja tappiot ja siitä aiheutuva riemu ja pettymys. Jos minä aina saisin, kuinka paljon tahansa, millä pyydyksellä tahansa, minä pian kyllästyisin ja hakisin urheilulleni jotakin uutta esinettä, joka olisi vaikeammin tavattavissa. Niinpä nyt—puhuakseni onkimiehestä—hänen mielensä pyrkii rekordeihin, joita ei ilmaise puntarin nokka, vaan jotka mittaa vaikeuksien voittaminen. Minä aina olen ollut ylpeämpi neljänneskilon mullosesta, jonka olen saanut oikein huonona syöntipäivänä, kirkkaalla keskipäivällä ja pohjatuulella, vaikkapa sitten vain matosellakin, kuin nelikiloisesta, jonka olen ottanut tihusateessa tai illalla pilvisellä säällä, jolloin ottaa melkein mitä hyvänsä. Ilo yhdestä vaivantakaisesta, älyä ja voimain ponnistusta kysyvästä kaadetusta riistasta tai veneeseen kaikin konstein viekotellusta kalasta on suurempi kuin yhdeksästäkymmenestäyhdeksästä, jotka antautuvat itsestään. Kun on olemassa ainainen epävarmuus, on myös olemassa ainainen toivo, ja kuta odottamattomammin se toteutuu, sitä suurempi on myöskin tunteen viehätys ja järjen tyydytys.

Veden viljan pyynti on minusta monessa suhteessa jännittävämpää kuin metsänriistan, ja onginnan vaikeudet näyttävät minusta yleensä olevan suuremmat kuin metsästyksen. Se nyt saattaa olla seuraus yksityiskohtaisesta suhtautumisesta toiseen niinkuin toiseenkin, ja kehukoot muutkin kernaasti omaansa. Mutta kun nyt on puhe salaperäisyyksistä ja yllätyksistä, on jo pyyntitavan ja ympäristön salaperäisyys edellisessä suurempi kuin jälkimmäisessä. Onhan kylläkin hermostoa hivelevää hiipiä linnun luo puun alle tai odottaa sitä nousevaksi seisovan koiran edestä tai sydän kurkussa kuunnella koirain lähenevää ajoa. Mutta ei minulle ainakaan ole ollut sen hetken voittanutta, kun kaikkien valmistelujen jälkeen koho pulpahtaa veden alle tai kun virvelisiima tiukkenee ja hauen otto tuntuu vavan kärjestä varpaan nenään tai kun veden pinnalla kelluvaa perhoa kohti yht'äkkiä vyörähtää vedenalainen aalto ja sen sisästä aukeaa keltainen kita ja kohta samassa välähtää vaahtoa posahtava kämmenen kokoinen pyrstö, samalla kuin vapa tutisten taipuu kuin runko pyörrevihurissa. Seuraa sydäntä vihlaiseva hetki, jolloin sen tykintä tuntuu kurkkutorven päähän asti ja kieli käy kuivaksi, kun et vielä tiedä, tarttuiko se todella, jääkö se vai jättää. Hetki on verrattava laukauksen hetkeen, osuneen tai harhautuneen, mutta ei metsästäjällä koskaan ole tarjona sitä ottelun jännitystä, joka käy edellä, ennenkuin kala on kuivalla. Toisen ja toisen urheilulajin ero on siinäkin, että kun riistan tavallisesti näkee ja kuulee, ennenkuin sen saa, kala aina tulee yllätyksenä näkymättömästä maailmastaan ja sinne katoaa, kykenemättäni sitä seurata. Se on vieraan valtakunnan asukas, toisen maailman, joka on siinä ihan alla ja ympärillä ja kuitenkin kaukana ylipääsemättömän kuilun takana. Kala ei näy eikä kuulu, ennenkuin se on siinä ja sen tuntee. Ei mikään jälki eikä haju ilmaise sen olinpaikkaa, ei ole sitä koiraa, joka voisi sen tavata ja saada sen siitä esiin. Se on otettava odottamalla ja väijymällä, sen pesä on kalamiehen itsensä etsittävä ja arvattava, eikä siihen ole olemassa muun apurin vaistoa kuin kalamiehen oma, jonka niin ollen täytyy olla oma koiransa ja siksi kehittyä luontaisten lahjojensa ja taipumustensa mukaan. Taitavimmat kalamiehet ovat melkein aina vanhoja tai vanhojen opettamia, noiden ukkokääkkyräin, joilla on silmissään salaperäisen ammattinsa ilme ja jotka, vaikka kyllä paljon tietoisesti tietävätkin, aavistelevat vielä enemmän ja tekevät salataikojaan. Ja heillekin tapahtuu tuon tuostakin yllätyksiä, joista he silmät harallaan kertovat. On ollut ongessa se suuri suunnaton, jota ei koskaan saa, joka on vienyt vehkeet mennessään ja ollut vähällä kaataa veneen,—se otti, kun en arvannutkaan, juuri kun olin lähdössä pois ja heitin vielä viimeisen kerran tai heti paikalla kun pudotin ongen veteen eikä ollut vielä siimakaan selvillä j.n.e. Eikä sitten taas toiste ottanut, vaikka olisin kuinkakin koettanut ja vaikka oli kaikki edellytykset olevinaan ja olisi luullut kaikkien merkkien pitävän paikkansa. Niin, kala tulee ja menee tai on ollenkaan tulematta, piilee ja pakenee, tietämättäsi minne. Se ei ole enää huomenna siinä, missä tänään. Tuuli sen tavallisesti tuo ja vie, mutta ei se aina tule ja mene tuulentaan mukana. Vähinkin vaihdos ilmoissa ja veden lämmössä voi määrätä sen menot—sanalla sanoen, kalastus on täynnä tuntematonta ja arvaamatonta, jonka perille kuta enemmän luulee pääsevänsä sitä enemmän siitä haihtuu. Kalastajista tulee lopulta toinen fatalistiksi, toinen taikauskoiseksi, eikä ole vaikea ymmärtää, miksi kalastustaiat ennen meillä olivat niin lukuisat. Ja paljon niihin vieläkin erämaan järvien rannoilla turvaudutaan. Eikä vain siellä. Kuka meistä ei olisi poikaressuna sylkäissyt lieroonsa ja sylkäisee vaistomaisesti yhä vieläkin, hokien:

Annappa Antti ahvenia,

Pekka pieniä kaloja,
Porohousu porsahia,
Vääräsääri säynehiä;
Ota onkee, sivalla siimaa,
Väännä väkäroutaa.

Säynehiä, niin, salaperäisimpiä niistä, joita olen pyytännyt ja saanut.

On kaloja, jotka tarjoamansa urheilun kannalta katsoen ovat mielenkiintoisempia kuin toiset. Suurimmat sensatiot, syvimät mielenliikutukset tietysti tarjoo kaikkien kalojen kuningas lohi ja hänen velipuolensa mullonen, mutta ennenkuin minulla oli kunnia tutustua näihin ylhäisyyksiin, joka tapahtui vasta toistakymmentä vuotta sitten, oli minulle säyne se, joka sai minussa aikaan voimakkaimmat onkimiehen mielenliikutukset. Ja vieläkin minä heti jätän kaikki muut kalat rauhaan, jos minulla on tilaisuus päästä suhteihin säyneen kanssa.

Säyne, suuri säyne, noin puolen kilon painoisesta ylöspäin, on kiehtonut mielikuvitustani ja sekaantunut yöllisiin uniini yhtä paljon kuin kurjet Jukolan veljeksien. Onko mukavampaa olentoa kuin tuo pullea, lihavaa, vasta saunasta tullutta talontyttöä muistuttava säyseä ja samalla voimakasliikkeinen, sirosuinen, punaeväinen, sopusuhtainen, suurissa sisarparvissa liikkuva vedenneito. Se tekee vangittuna alussa tuimaa vastarintaa, mutta antautuu hetken päästä solahtaen haaviin kuin mielellään, tappelematta viimeiseen asti niinkuin mullonen. Sitä ei tarvitse ottaa väkisin—kuin vähän aikaa. En tiedä, uupuuko se vai ihastuuko se ottajaansa. Minusta tuntuu, kuin se välistä rakastaisi minua niinkuin minä sitä, niinkuin se niityn nurmella maatessaan olisi yhtä tyytyväinen kuolemaansa kuin se varmaankin on ollut elämäänsä, joka sille nähtävästi on verrattain helppoa, se kun on kaikkiruokainen kala. Se syö matoja, perhoja, simpukoita ja mitä kaikkea, ja kai myöskin toisia kaloja, koska ottaa täkyynkin ja varsinkin lippaan. Säyne on kala, joka kulkee kaikkialla, mutta jota etsimällä ei tapaa juuri muualta kuin kudulta tai sitten vissinä aikoina virroista ja koskista. Järvissä ja merissä se ilmaantuu kuin mikäkin lentävä hollantilainen, mellastaa aikansa jonakin paisteisena päivänä kareilla ja matalikoilla ja lahdissa ja menee menojaan, tullen vasta vuoden päästä takaisin samanlaisen sään aikana. Se on arka kala ja vielä varovaisempi kuin mullonen, mutta kun sattuu sille päälle, päästää se hyvinkin likelle parvensa keskeen ja posastelee siinä vähääkään välittämättä onkimiehestä—yhtä vähän kuin hänen pyydyksestäänkään. Toisin ajoin se taas ottaa sitä vimmatusti, mutta lakkaa yhtä pian, huomattuaan luultavasti oman vaaransa toisten liikkeistä. Verkoilla ja rysillä sitä saataneen, mutta tuskin juuri muulloin kuin kutuaikoina. Nuotta sen harvoin tavoittaa, ja sanotaan sen samoin kuin lahnan välttävän sen painautumalla pohjaan, jopa laskeutuen lappeelleenkin, antaakseen ainan luikua ylitsensä.

En muista tarkoin, milloin ensiksi sain säyneen, mutta sen muistan, milloin en sitä ensiksi saanut, vaikka olisin kovin hartaasti halunnut.

Kotipitäjässäni Iisalmessa on Vieremän joki, joka useita kilometriä pitkänä, lehto- ja luhtarantaisena mutkittelee Vieremänjärvestä Iijärveen. Sen niskassa on honkia kasvava komeaniminen Kyrönmäen niemi, jonka juuressa on Vieremän pappila, missä vietin ne poikavuodet, jolloin kalastus- ja metsästysvaistot ensiksi heräävät. Joki oli siihen aikaan hyvin kalarikas ja varsinkin kuulu säyneistään. Minulle on sieltä säilynyt seuraava muisto:

Istun ruohikkorinnassa virran suvannon poukamassa ja olen onkivinani, mutta en kuitenkaan ongi. Vavan kärki vaipuu veteen ja unohtuu siihen, sillä minä seuraan silmät kiinteinä vain toisen miehen ongintaa. Se on vanha äijä, Juntta Tammi, toissilmä, vääräsääri vetehinen, jota en koskaan nähnyt kuivin housuin enkä kenkäjaloin, ihmisten pilkka, talvena saunain karsinoissa eläjä, mutta onkimies ensi lajia, saaja. semmoinen ja semmoisten, että hän oli pikkupojasta kuin puolijumala, siihenkin nähden ylempi olento hänelle, että hän ei koskaan uskaltanut lähestyä häntä hänen onkipaikalleen. Jos se tapahtui ja täytyi meloa sivu, tuijotti silmä kamalasti ja heristyi nyrkki ja kuului manaus: »Jos et sinä sen p—n papin poika heti häviä siitä säikyttelemästä...» Ja hän oli oikeassa, onkimiestä, erittäinkin säyneen onkijaa kesäisenä yönä ei saa häiritä. Mutta hän kiinnitti mieltäni niin, että minä asetuin loitomma kaislikkorintaan ja seurasin sieltä hänen hommiaan.

Usma väikkyy kesäkuun yönä virran yllä. Häämöittää vähän harmaata hattua ja venheen kokkaa ja vavan varovaista, aaveilevaa liikuntaa ruohikon yli. Ne liukuvat kaikki kolme: hattu, vapa ja venheen kokka äänettömästi virran mukana ja tuon tuostakin kuuluu pyrston posahdus, joku epämääräinen »äh», ja sitten vapa tutisee, ja hetken päästä päristys ilmaisten, että Juntta on saanut kalansa vettä puolillaan olevaan venheeseensä. Se käy kaikki hiljaa ja vaanien, minkään kolahtamatta. Virta kantaa hänet vähitellen näkymättömiin. Mutta jonkin ajan kuluttua alkaa kuulua kahinaa kaislikosta, Juntan venhe lipuu takaisin niskaan ja siitä virtaan. Hän ohjailee sitä pysymään pitkin virtaa liikuttamalla toisella kädellään melaa venheen perän takana. Toisella hän käyttää vapaa, jonka tyvi on polven alla ja jota hän silloin tällöin nostaa ja laskee, mutta ei heitä. Säyneitä posastelee venheen ympärillä, mutta

hän ei pysähdy, vaan liukuu taas niinkuin äsken, uudistaen retkensä ylös ja alas kerta toisensa perästä ja saaden joka retkellä ainakin jonkin säyneen. Kun aamu alkaa valjeta, ei hän enää palaa ja säyneetkin ovat kadonneet.

Päivemmällä ukko aina toi kaupaksi yöllisen saaliinsa, kontillisen suuria, lihavia säyneitä, sai maksun, ruokaa, ryyppyn ja kourallisen piipunperiä, isän parhaasta vaakunasta. Koetettiin houkutella hänen saamisensa salaisuutta, mutta Juntta ei koskaan sitä ilmaissut: Hiivin hänen venheelleen, mutta en tavannut siitä muuta kuin pitkän vavan, joka oli tehty pitkästä suonäreestä ja kärkepuoli jätetty kuorimattomaksi. Siima ja koukku olivat poissa. Luultavasti oli hänen onkensa samanlainen kuin meidän muidenkin siihen aikaan tavallinen messinkikolmio, jonka matalaan noukkaan oli kiinnitetty sittiäinen. Semmoinen oli meilläkin, renkipojalla ja minulla, mutta saannin salaisuus ei nähtävästi ollutkaan kätkeytyneenä vehkeissä, vaan siinä, että onkimiehen on liikuttava hiljaa, osattava olla kolistelematta eikä huitoa vavallaan, vaan antaa syötin luontevasti liukua venheen ja virran mukana eikä pysähtyä siihen, missä säyneet myllehtivät. Ottaessaan kalaa hän kallisti venhettään ja ryyppäytti sen sillä sisään, jolloin ei syntynyt kolinaa venheen laitaan. En saanut ainoakaan suurempaa, johon kai oli syynä sekin, että kun säyneet olivat siinä, oli siinä myöskin Juntta, ja kun ei ollut Juntta, ei ollut säyneitäkään. Kyllästyin pian turhaan kokeiluun. Sain sitäpaitsi siihen aikaan pyssyn ja jouduin metsän lumoihin, niin perinpohjaisesti, että vasta lähes parinkymmenen vuoden kuluttua tapasin itsestäni poika-aikain onkijavaistot.

Ne olivat säyneet, jotka puhalsivat sen intohimon siihen tuleen, joka sitten ei ole sammunut.

Oli lämmin, kaikkein kirkkain keskikesän päivä saaristossa, Porkkalassa, tuuli virkeästi etelästä Lill-Svartön matalaan etelälahteen, vastarannalle. Olin lähdössä ahvenkarilleni, mutta ennenkuin työnsin venheeni vesille, heitin pilanpäiten ongen ulos. Koho meni hetipaikalla voimakkaalla tempauksella umpeen ja siellä oli jokin suuri. Se oli niin suuri, että se oli uuvutettava ja sitten hivutettava litteälle matalalle kalliolle, missä hyökylaine auttoi saamaan sen kuivalle. Se oli säyne. Heitin uudelleen ja tuskin oli koho vedessä, kun se jo taas oli kiivaasti ummessa. Niitä tuli toinen toistaan suurempia, kuin toinen toisensa kilvalla. Pian oli kalastajan poika keksinyt minut ja rientänyt onkineen saaliin jakoon. Tuli siihen vielä muuan neitonenkin ja meitä oli siinä kolme vapaa ja miltei joka heitolla me saimme kukin, niin että meillä ennen pitkää lienee ollut viidettäkymmentä, niin kauan kuin syöntiä kesti. Se lakkasi yht'äkkiä kestettyään ehkä noin tunnin. Ajattelin siinä innoissani, että kun nyt näin rupesi, niin kai myöskin repesi: mikseivät ne tulisi siihen huomenna samaan aikaan, jos tuuli on sama! Tuuli oli sama, mutta säyneitä ei näkynyt eikä kuulunut. Hollantilainen oli käynyt ja kääntynyt. Tapasin ne kyllä kerran eräältä reimarikarilta ulompana merestä Järvön saaren kupeelta, jossa aina kävi voimakas merivirta. Oli varhainen aamu ja koko kari sitä lähestyessäni yhtenä kisakenttänä, missä säyneet myllersivät kuperkeikkaa heittäin, selkä ja pyrstö kaareillen ylös ja alas. Turhaan minä koetin niitä madollani tavoittaa. Joko ne vain iloittelivat, »kylpivät», niinkuin saaristolainen sanoo, tai ottivat hyönteisiä, tai joitakin hyvin pieniä kaloja tai kalanpoikia, ehkä elritsoja, hyljeksiä kaikkea muuta.

Tämä ilmiö oli minulle silloin uusi; sittemmin olen osaksi onnistunut kohottamaan sen salaperäisyyden verhon lievettä, mutta sen jatkuva kohottaminen kuuluu vielä tulevaan ongintaohjelmaani.

On koitettu etsiä joitakin yleispyydyksiä, joilla asianhaarain mukaan mahdollisimman varmasti voisi saada kalan ottamaan, silloin kun se saapuu syöntipaikalleen. On pyritty siihen päämaaliin, että voitaisiin vallita kalat aina silloin, kun ne on syönnillään. Silloin kun kala sulattaa ruokaansa piilopaikassaan tai on muuten haluton, on luonnollista, ettei mikään mahti maailmassa voi pakottaa sitä avaamaan suutaan, olkoon pyydys kuinka viehättävä tahansa, mutta kun se nousee sammuttamaan nälkäänsä jollakin luonnon tarjoamalla ruokalajilla, kun se siis kaikessa tapauksessa ottaa jotakin, silloinhan se kaiken järjen ja todenmukaisuuden nimessä pitäisi saada käymään kiinni keinotekoiseenkin, jos tämä on oikea ja vehkeet muuten tarpeellisen hienot, ja onkimies tehtävänsä tasalla. On tehty yleisteorioita, jotka käytäntö kuitenkin on kumonnut. Olen minäkin osaltani koettanut löytää perhoja, jotka olisivat jossakin määrin varmat ja osaksi onnistunutkin, mutta ainoastaan osaksi. Olen sentään säyneiden suhteen nyt paljon lähempänä päämaalia kuin Vieremän ja Porkkalan aikoina.

On taas kesäinen yö—yö se sittenkin on säyneen saannin varmin aika, mikä sekin lisää sen pyytämisen salamyhkäisyyttä. Koskessa ja kosken varrella on pitkin päivää ollut vilkasta liikettä ja elämää. On tullut tukkeja, on ollut ruuhkia ja niitä purettu. Myllyt kahden puolen kosken ovat jyryneet ja jauhaneet. Sirkkelisaha on kirkunut, ja vähä väliä tärisyttävät rattaat siltaa. Automobiilikin tuolloin tällöin pärähtää ja pörähtää jättäen vain hajunsa jäljelle. Tukkien rantaruuhkien vuoksi en voi suuressa koskessa kalastaa sen suuria, vaikka tiedän niitä siellä olevan ja sivuhaarojen pikkumulloset jätän kernaasti kasvamaan niinkuin oman karjan, jota ne ovatkin, sillä olenhan istuttanut niitä tuhansia tänäkin vuonna. Teurastan heitä pikkuvohliani vain sen verran kuin ruuakseni tarvitsen ja lähden yöksi säyneitä ongelle. Ongin keväisin kaikkein mieluummin säyneitä sekä siksi, että ne antavat melkein samaa tyydytystä kuin mullonen ja että niiden poistaminen koskesta on hyvä työ jalommalle mulloselle,

jonka ruokaa, toukkia ja perhoja, ne parhaasta päästä syövät.

Olen illastanut niin herkullisesti kuin voi illastaa ainoastaan Kokon Saiman voissa paistamaa mullosta. Muistelen sitä varsinkin nälkätalven jälkeiseltä kesältä. Olen auringonlaskua odotellessa verkalleen valinnut perhot, joita aavistelen ottavan, sen mukaan kuin olen edellisinä iltoina nähnyt niitä liikkuvan. Perhojen joukossa on vanhoja umpimähkään ostetuita, on englantilaisten kirjain suositusten mukaan tilatuita, on myöskin aivan erikoisia omia, joita on valmistettu lähettämieni luonnonperhojen mukaan. Olen liottanut perukkeet, kerinyt kuivamassa olleen siiman rullalle, virittänyt vavan ja vetänyt siiman jänteeksi sen kaareen. Kai on kohta aika lähteä katsomaan, ovatko säyneet saapuneet kosken alle. Tukinlasku on laannut, myllyt pysähtyneet, myllymiehet poistuneet, kaikki kosken väki mennyt levolle. Aurinko laskee, mutta sen valo ei sammu. Sitä on kaikkialla, mutta sen varjoa ei missään. Pohjoiseen päin antava aitan pääty ja kukkiva pihlaja sen takana ovat muita valoisimmat. Koski kohisee yöllä toisin kuin päivällä. Siinä on aina voitolla sen suuri, syvä johtoääni, mutta samalla kuuluu pikkupurojen ja putousten lirinä ja lorina, kukin erikseen ja kaikki yhteen.

Olen jo kotvan aikaa istunut herttaisessa paikassa suvannon rannalla korkeiden koivujen ja ikivanhojen haapojen alla. Tässä päättyy koski ja leviää suvannoksi. Siinä päättyy myös sillasta alkava tukkipuoma. Juuri tämän puoman päässä on suurien säyneiden saantipaikka.

Se on suorastaan ihanteellinen onkimapaikka. Siinä voi istua ja ihastua oloonsa onkimattakin, mutta sen viehättävyyttä lisää se, että se on onkimapaikka. Siinä on ne suuret puut ja niiden alla sauna ja halkopino, joiden suojassa on, niinkuin olisi erämaan kosken rannalla. Ei näy siihen siltaa, ei myllyjä, ei muuta kuin soiluva suvanto ja sen toisen rannan niitty latoineen ja takana metsänranta, minkä taa aurinko laskee. Siitä voi heittää seisoen mukavalla kivellä ja saada heittonsa menemään juuri niin pitkälle kuin on tarvis, hiukan ulomma alipuolelle puoman pään, missä virta tempaa perhon ja oikaisee sopivasti siiman. Siinä on pikku poukama, johon voi peloittamatta toisia uittaa kalan heti, kun se sen sallii ja vetää sen luokseen.

Monena vuotena tuossa juhannuksen tienoissa olen viettänyt siinä vuoden ihanimmat yöt auringon laskusta sen nousuun nauttien sekä luonnosta että kalastuksesta, kokien kaikki sen tyydytykset ja pettymykset.

Säyne nousee siihen säännöllisesti joka ilta odottamaan iltaruokaansa ja viipyy siinä, niin kauan kuin sitä on sille tarjolla. Se tulee odottamaan siihen kosken mukana laskevia perhoja. Ne ovat tavallisesti ruskeita ja harmaita, kooltaan suurempia tai pienempiä eri iltoina. Parveillessaan ja parittuessaan tai muniessaan vedenpintaan ne ovat lopulta sortuneet kosken vietäväksi, joka kantaa niitä alemma ja alemma, painaen ne lopulta tukkipuomaa vastaan ja levittäen ne sen päästä suvantoon, jossa säyneet ovat niitä vastassa. Toiset perhot ovat joutuneet puomalle ja juoksevat sitä pitkin, kunnes suistuvat viimein nekin sen päästä veteen.

Odottelen siinä ja kuuntelen. Alkaisi olla aika jo perhojen tulla, sillä aurinko on ollut jo hetken aikaa alhaalla. Jo kuuluukin ääni, jota on hiukan vaikea erottaa siitä, minkä kosken viimeinen virilaine synnyttää kohdatessaan suvannon läikkeen. Kuuluu taas sama loksaus ja näkyy pyrstö. Siinä se on, tiedustelija, ensimmäinen sanansaattaja, että perhot ovat tulossa ja että säyneet ovat niitä vastassa. Se otti perhon ja nyt on minun aika koettaa ottaa se. Kun vain tietäisin, mikä on se perho, joka tänään tulee alas. En pääse puomalle eikä niitä ole sen ja rannan välissä. Koetan sitä kokoa, joka tuli eilen. Se on pieni *Hardys favourite*, jota viime kesänä sain ottamaan monien kokeilujen jälkeen. Perhoni putoo nyt jotakuinkin puoman päähän ja tekee kaaren alas. Siima tiukkenee, minä kohotan vavan kärkeä ja siinä se on. Eikä olekaan aivan pieni ja on otettava varovasti. Säyne on minusta melkein hauskempi uuvuttaa kuin kokoisensa lohi. Se tekee kyllä alussa lujaa vastarintaa, ottaa siimaa monta vavan pituutta alas suvantoon, painii voimakkaasti vavan kärjen kanssa, mutta tulee sitten tuuma tuumalta ylös turhia reutomatta. Se on mukava tällaisen vanhan herran kala, kesäoisen verkkaisen onkijan ainoalaatuinen huvi. Ei tarvitse koskaan pelätä, että se yllättää äkkihyökkäyksellä. Se näyttää kuin hengästyvän omaa lihavuuttaan.

Tätä ensimmäistä uuvuttaessa ja ottaessa on niitä alkanut näkyä ja kuulua yhä useampia puoman pään alapuolella. Yhä uusia selkiä ja pyrstöjä pyllähtelee ylös ja alas. Saan vielä joitakin tällä samalla perholla. Mutta sitten lakkaa sitä ottamasta, kuinka hartaasti heittänenkin. Aivan samoin kuin eilen. Niin kauan kuin perhot tulivat harvemmin, otti, kun niitä rupesi tulemaan tiheämmin, lakkasivat. Perhot näyttävät olevan pienempää lajia kuin eiliset. Kiinnitän pienemmän ja laihemman perhon, sitä ottaa toinen toisensa perästä, viisi kuusi, joista suurin ainakin kolmatta kiloa. Tämä perho on vartavasten edellisen kesän kokemuksiensa mukaan sidotettu, se on siis vihdoinkin oikea perho, ainakin tämän hyönteisen parveillessa. Mutta miksi ne yht'äkkiä lakkaavat sitäkin ottamasta? Kymmenkunta heittoa ja ainoastaan velto nykäys. Joko ne ehkä poistuivat, niinkuin välistä odottamatta tekevät, etsimään ruokaansa jostakin toisesta paikasta? Ei, siinä ne vielä ovat. Olisiko ensimmäinen luonnon perho lakannut tulemasta alas ja jokin toinen laji tullut sijaan? Sama se on yhä. Sitä alkaa pian tulla kuin

pyryttämällä. Niitä putoilee kuin lumihuuteita veteen. Särkeitä pätkee ja polskaa niitä tavoittelemassa koko suvannon leveydeltä siinä, missä se alkaa kosken alla. Minun perhoni kai häviää laumaan, niin etteivät ne sitä huomaa. Ei, kyllä ne sen huomaa, käyvät sitä katsomassa, mutta hylkäävät. Se ei siis sittenkään ole oikea perho. Mutta oikeampaa minulla ei ole eikä voikaan olla, sillä kyllä tämä on samaa väriä ja samaa kokoa. Vika mahtaa olla jossakin muussa. Ehkä siinä, että aamun jo valjetessa siima ja peruke näkyvät liian selvästi. Nuo varovat ja viisaat kalat ovat jo oppineet varomaan. Ehkä on syy siinäkin, että minun perhoni uppoo liiaksi, kun luonnon perhonen kulkee pinnemmillä. Siima ja peruke ovat vettyneet ja painavat perhoa syvään, niin että se menee niiden alitse, ja niiden huomio on kiintynyt pintaruokaan. En voi asiata auttaa. Koetan muuta keinoa. Panen semmoisen syötin, joka kokonaan eroo niistä, joita ne ottaa, panen ison lohiperhon. Turhaan. Panen pienen lipan, joka jäljittelee pienen valkean kalan liikettä. Siihen ottaa samassa, se on tämän yön suurin saalis, mutta enempää en taaskaan saa. Heitän kastematoa, jota joskus ottaa, mutta josta ne eivät tänään ole tietävinäänkään. Ja mitä kaikkea minä siinä koetankin, kaikkia kokoja ja kaikkia värejä, ei nykäystäkään, vaikka niitä siinä mylletti ihan siimani ylikin. Antaisin pois kaikki kymmenen, jotka lepäävät rivissä tuossa niityllä, jos saisain vielä yhden, jos löytäisin perhon, joka kelpaa.

Olen kiihtynyt, miltei kiukustunut voimattomuuden ja kykenemättömyyden tunteeseen. Se ei ole vanhan onkimiehen arvoinen tunne, on istuttava ja sytytettävä savuke, täytyy tyyntyä ja tyytyä, tyytyä toteamaan, että en vielä ole monikesäisten kokeilujen jälkeen päässyt kuin kukon askeleen särneiden saannin salaperäisyyden perille. Tupakka, se onkimiehen uskollinen toveri, se kaiken rinnan riehun rauhoittaja, tekee vähitellen tehtävänsä... On hyvä, ettet aina saa. Jos sinulla olisi se haaveilemasi yleispyydys, koko onginta pian kadottaisi parhaan kiihoittimensa, sinä kyllästyisit ja menettäisit parhaan virkistyksesi ja ajanviettosasi. Muista, että onginnan tulee olla parhaalta, mielenkiintoisimmalta osaltaan kokeilua, aina uutta ja uutta.

Särneprobleemi on vielä ratkaisematta. Minulla on oikeat perhot, tässä koskessa ei ole sitä siivellistä eikä siivetöntä kalanruokaa, jota keinotekoiseni eivät jäljittelisi niin hyvin kuin tekniikan nykykannalla on mahdollista. Mitä ei vielä ole, sen voi hankkia. Jos viitsisi turvautua Junta Tammin sittiäisiin, olisi kysymys ehkä sillä ratkaistu. Elävä täky olkoonpa se sittiäinen, kala, heinäsiirkka, sudenkorento, perho, kärpänen tai mikä muu tahansa, olisi ehkä yhtä ratkaiseva särneihin nähden kuin se on mullosiinkin. Mutta minun on vaikea turvautua niihin, minulla ei ole sydäntä repiä siipiä sittiäiseltä, tuolta kesäöiden pörröttäjältä, joka möyrii maassa, joka lentää kuin aeroplaani ja suistuu äkkiarvaamatta maahan niinkuin sekin —ennen minä tyydyn vähempään saaliiseen perhoillani—ja johan sitä on tuossa tämänöistä saalista, on saatu ennen ja saadaan kai huomennakin, niin että tälläkin menolla Kokon Saiman pönttö on pian täysi.

Ensi kesänä kokeilen uusilla keinoilla. Tähän saakka olen kalastanut vain märillä perhoilla. Ne ottavat niitä silloin, kuin perhot tulevat koskea alas uponneina. Niin pian kuin niitä alkaa sataa suoraan ilmasta tai pudota puoman nenästä särneiden eteen ja uida pinnalla, on keinotekoinenkin tarjottava niille samassa muodossa. Ensi kesäksi hankin hienon yhden käden vavan, jolla voin heittää hienossa veden päällä pysyvässä siimassa kuivan uppoamattoman perhon—ehkä siinä on koko ongelman ratkaisu. Se on oleva tuleva ohjelmani. Mutta parasta on jo nyt sopia itsensä kanssa siitä, ettei sekään luultavasti ole lopullinen ratkaisu.

No, nyt ne eivät enää ole siinä kiusaamassa, perhot ovat poissa ja särneet myös. Ovat menneet levolle auringon noustessa ja minun on tehtävä samoin.

ONNEN ONGELLA OTETTUJA.

Yleensä luullaan, että kalan saaminen riippuu onkijan taidosta, joka taas on tulos hänen saavuttamastaan kokemuksesta. Ja tietystihän täytyy osata jonkin verran onkiakin, ennenkuin kalan saa. Ei se kernaasti ota seisovaan syöttiin eikä aivan jalkojenkaan juuresta, vaikka tosin olen nähnyt paljon loistavia esimerkkejä siitäkin. Mutta yhtä paljon kuin taidosta, riippuu saalis sattumasta, onnen tempauksesta, jostakin selittämättömästä yllätyksestä. Sen varassa on taitavimmankin onkijan saalis. Olitpa kuinka harjaantunut tahansa, olipa sää kuinka suotuisan näköinen hyvänsä, teitpä todennäköisyyslaskelmasi kuinka taitavasti tahansa, se on: olipa sinulla kourassasi kuinka monet hyvät valtit tahansa, peli saattaa olla menetetty, sillä kalalla on silläkin omat korttinsa ja valttinsa, joita et tunne ja joihin se ei anna katsoa ja jotka saattavat olla paremmat kuin sinun ja ovatkin tavallisesti. Vaikka sinulla olisi mukana parhaaksi tietämäsi herkut, joita samana vuodenaikana ja samalla säällä olet menestyksellisesti tarjonnut, suvaitsee kala ottaa jotakin muuta, jota et ehdi sille tarjota, ennenkuin se on syönyt syötävänsä omasta pöydästä ja mennyt ruokalevolle. Voi myöskin tapahtua,

että kala jostakin syystä ei ole siinä paikassa, missä luulet sen olevan. Pienimmässäkin vedessä sillä on monet olinpaikat, riippuen tuulista, ilman paineesta, veden korkeudesta, auringon asemasta taivaalla. Päivällä se on toisessa paikassa kuin yöllä, pilvisellä toisessa kuin poudalla.

Tämä nyt koskee etupäässä mullosta, joka on vesien oikullisin eläjä. Vaikka olen kalastanut toistakymmentä vuotta samassa koskessa ja luullut jo päässeeni tuntemaan kaikki sen kätköt ja sen kalojen oikut, tuottaa minulle joka päivä yllätyksen.

Yksi osa kalastajan onnesta on myöskin hänen vaistonsa, joka hänen itsensä tietämättä ohjaa häntä sopivaan paikkaan sopivalla pyydyksellä ja joka kyllä voi olla tulos, joskin tietämätön, pitkällisestä kokemisesta ja harjaantumisesta. Tuleehan useinkin—sen tietävät kyllä kaikki oikeat innostuneet onkimiehet—yht'äkkiä kuin jonkinlainen innoitus, inspiratio, sisäinen ilmestyksellinen sysäys—jos nyt oikein juhlallisesti puhutaan—joka on sanovinaan, että nyt! ... nyt juuri on sopiva hetki!—vaikka se hetki sähän ja tuntiin nähden ei näyttäisi olevan ollenkaan edullinen. Minä sanon: »Nyt minä menen ottamaan kalan ... nyt varmaan syö ... siitä ja siitä.» Ja jos minä silloin onnistun ja onnistun vielä toisenkin kerran, saattaa se toisista näyttää miltei taikurimaiselta. Sillä ainoastaan onnistumiset jäävät muistiin ja epäonnistumiset unohtuvat.

Itseni minun on aina täytynyt panna sellaiset tapaukset onnen laskuun, vaikka toiset tahtovatkin nähdä niissä taidon tuloksia. Siitä huolimatta hivelee sellainenkin menestys kalastajaturhamaisuuttani ja annan toisten kernaasti kehua itseäni siitä, kursaillen vain näön vuoksi. Ja suotakoon minulle se viaton ilo, sillä monessa muussakin aikamies muuttuu onkiessaan lapseksi. Niin pian kuin hän tarttuu vapaan, joutuu hän sen tenhon taikapiiriin aivan samoin kuin pikku poikana siihen ensi kerran tarttuessaan. Ukko, kuinka vanha ja viisas onkin, mikä ylhäinen asema hänellä lieneekin yhteiskunnassa ja valtiossa, onkiessaan hän on uudelleen poika—ja siksi tullakseen hän oikeastaan onkiikin. Ja niinkuin pojat aina kehuvat toisilleen saaliitaan, kuinka pieniä tahansa, niin kehun siis tässä minäkin taas—edellisen lisäksi—seuraavilla saavutuksillani, jotka ovat antaneet turhamaisuudelleni erikoista tyydytystä.

Suurinta tyydytystä on minulle onkimiehenä tuottanut kalan saaminen silloin, kun se on saatu ikäänkuin tilauksesta, kun sitä on välttämättä tarvittu pataan pantavaksi, kun olen tahtonut ja luvannut sen saada ja myös saanut. Olen esittänyt yhden sellaisen tapauksen siitä suuresta yksinäisestä säyneestä Porkkalassa. Melkein samanlainen tapaus oli minulla eräs jotenkin samanlaiseen tarpeeseen saatu mullonen Huopanaassa.

En ollut eräänä päivänä välittänyt mennä ongelle, en edes saadakseni itselleni syömäkalaa. Keittäköön Kokon Saima vaihteen vuoksi puuron tai vellin päivälliseksi. Silloin ajaa yht'äkkiä voimavaunu portin eteen. Niitä kulkee jo sielläkin harva se päivä näitä voimavainolaisia, pysähtyen pyytämään ruokaa, enkä nyt välitä mennä tuttavuutta tekemään. jatkan vehkeiden kuntoon panemista iltaongintaa varten. Mutta Kokon Saima tulee vähän niinkuin päivitellen, että kun taas tahtovat ruokaa, ei ole kuulema joudettu syömään koko päivänä, mutta mitäs minä nyt niille, kun ei ole tuoretta kalaakaan, menkööt majataloon.

—Onhan teillä peruja?

—Pelkkiä perujako minä niille hienoille Helsingin herroille ja rouville ... kysyivät kalakeittoa... Kalat on koskessa, minä sanoin.

—Pankaahan pata tulelle, minä sanoin. Mahtaisiko pitää olla kuinka monta kiloa?

—Söisi kai ne nälkäänsä montakin, mutta kunhan saisi edes kaksikaan, niin höystäisi heitä haukkaita läskisoosilla.

—Hyvä on, pankaa perupata tulelle.

Olin jossakin suuruudenhulluuden puuskauksessa ottanut urakan, tietämättä lainkaan, voisinko sen täyttää. Kyllähän Huopana yleensä antaa, mutta saattaa olla antamattakin. Jos olisin edes mennyt salaa. Nyt otan vastaan kuin tilauksen ja ihan kilolleen. Millainen lienee siellä ilmakaan? Kirkas paiste. Perhoa ne nyt eivät ota, tuskin devoniakaan—ainoa mahdollinen on kai matonen. Niitä ei ole ennen kaivetuita. Ehkä perupellosta saan ... ja saankin muutamia savukelaatikon pohjaan. Matosella onkiminen ei tosin ole kuuluvinaan hienoimpaan ongintalajiin, mutta mielestäni se on yhtä hieno ja vaikea ja siis oikeutettu kuin täyllä onkiminen. Se vaatii samanlaista heittotaitoa kuin virvelöiminen ja melkoista harjaantumista ja mielenmalttia. Mato kiinnitetään tavalliseen ahvenonkeen, yhteen tai kahteen, toinen toisen yläpuolella olevaan, niin että siitä osa jää ulkopuolelle koukun. Pari korttelia koukusta on pienoinen soikea tai pyöreä paino. Onki heitetään vastavirtaan tai viistoon ja annetaan painon kulkea pohjassa kuitenkin siihen tarttumatta. Jos pohja on epätasaista, vaaditaan tarkkuutta ja taitoa, etteivät paino tai koukku jäisi kiinni. Se estetään siten, että vapaa nostetaan ja siimaa otetaan sisään sitä mukaa, kuin

virta kantaa painoa alas. Kun kala ottaa, pysähtyy siima, mutta nykäisyä ei saa tehdä heti. Kalan on annettava sitä ennen ottaa syötti kokonaan suuhunsa, minkä kyllä tuntee vavan kärjessä. Tämän ongintatavan jännittäväisyyttä ja mielenkiintoisuutta lisää, että onkija on kalan kanssa kosketuksissa kauemmin eikä myöskään heti tiedä, minkä kokoinen kala on. Käytän matokonstia joskus kirikkaalla säällä, kun muut keinot eivät teho.

Riennän Välisuvannon arkulle. Sinne mennessä olen saavinani varmuuden, että tulen saamaan. Sillä minun *täytyy* saada, enhän voi jättää hyvää emäntääni pulaan, on kysymyksessä hänen kunniansa, minun kunniani ja koko tämän kuulun Huopanan kunnia. Ja niinkuin sitä manaten minä heitän siimani kerran, kaksi, ja kolmannella jo tarttuu. Ja kun se matoseen tarttuu, niin se myös pysyy. Mene vain, mene vain, kyllä sieltä pian tuletkin, ei nyt ole aikaa oikkuilemisiin. Säälä sinua, mutta ei tässä auta. Syönyt olet, luultavasti omaa sukuasikin, nyt syödään sinut. Kuta pikemmin antaut, sitä pikemmin se on suoritettu. Näyt olevankin aika nätti mullonen, isompi kuin luulinkaan. Riität hyvin herrasväelle potatin paineeksi—ehkä olet kiloinen—saatat olla suurempikin—kolmekiloinen olet—niitä taisi olla siellä kolme—siis kullekin kilonsa...

Yht'äkkiä näyttää kaikki olevan hukassa: haavi on unohtunut lähdön kiireessä kotiin—en voi ottaa sitä tästä arkulta, se on uitettava maihin. Hiihdättelen kaitaista siltapuuta myöten maihin. Kala seuraa väkistellen mukana, näen täältä ylhäältä jokaisen sen liikkeen, kun se milloin seisoo päällään pyrkien pohjaan, milloin puhallaikse pinnalle ja hyppääkin, mutta väsyvä väsymistään ja olisi valmis otettavaksi. Ei ole muuta mahdollisuutta kuin uittaa se rantaan. Ylen arveluttava yritys, mutta muuta keinoa ei ole, käsin en uskalla koettaa. On poukama matalampaa rantaa kivien välissä, saan sen siihen, vedän sen pään kuivalle ja kun se siiman ollessa tiukalla potkaisee, siirtyy se yhä ylemmä, vielä viimeinen potkaus ja se on kuivalla. Käyn sen kitasiin kiinni, napautan veitsen hamaralla niskaan. Kala on minun, kolme kilo, enempää en tarvitse.

Herrasväet—miellyttävä herra ja hänen soma, reipas, herttaisesti huudahteleva nuori rouvansa—tulevat puolitiessä vastaan. Sallin heidän ihailuun kaunista kalaa—»sehän on vallan suurenmoista—niin pian—juurihan te...!»

Olen tietysti, niinkuin se ei olisi sen erikoisempaa, niinkuin se olisi jokapäiväinen asia—mutta kalastuspäiväkirjaani minä panen sen päivän saaliin kohdalle huutomerkkin.

Se oli sen pituinen se juttu—ja tämä toinen ei ole sen pitempi.

* * * * *

Minulla on kalakaveri, jolle olen kiitollisuuden velassa monista ystävällisyyksistä. Hän on kuljetellut minua voimavaunussaan ja vapauttanut minut siten loppumattoman pitkistä ja ikävistä rautatie- ja laivamatkoista. Kun lähtee itseään hauskuuttelemaan, ei hän voi juuri ajatella suurempaa huvia kuin jonakin kesäaamuna ison talon rappujen edessä istua autoon ja selkäkenossa niinkuin lepotuolissa ajaa läpi tuomia tuoksuvan Suomen ja saapua onkikoskelle, mikä on ollut talvenpitkäisten toivotusten tienpää. Tällä vierasaraisella veljellä oli sitäpaitsi jotakin, jota meillä muilla ei ole moniin vuosiin ollut tarjottavana. Kun oli täytynyt rykiä rintansa käheäksi sammalen sekaisesta sota-ajan sekakupakasta, oli hänellä vielä viime kesänäkin säästössä vanhan ajan armiroa, jonka hän yhtä anteliaasti kuin kaiken muunkin asetti ystäviensä käytettäväksi yhteisillä kalaretkillä. Semmoinen toveruus velvoittaa, mutta en ollut tähän saakka saanut sitä kuitatuksi muulla kuin suurella kiitoksella.

Oli taas vietetty koskella mukavia leppoisia päiviä, onkien toinen toisella puolella kosken, kun oli siihen soveltuva, kaunis ilma, nukkuen, kun nukutti, hätäilemättä, kiirehtimättä. Hänen oli lähdettävä ennen kuin minun ja hän pani jo kampeitaan kokoon. Niiden joukossa ei ollut tavanmukaista tuoretta lähtökala. Sattuu näet sekin joskus kahdellekin kalamiehelle että se jää saamatta, jos liiaksi luottaa viime tingan antiin. Emme kumpainenkaan olleet sinä päivänä emmekä edellisenäkään saaneet semmoista kalaa, jota olisi viitsinyt viedä suuren talon rouvalle tuoreiksi tuomisiksi. Sekä aamu- että päiväkalastus oli mennyt hukkaan, vaikka lohia, suuriakin, oli ja näkyi ja vaikka olimme koettaneet parastamme. Iltakalastus oli vielä jäljellä, varmin kaikista suuriin nähden, mutta ennen kuin se alkaisi, oli toverini lähdettävä laivaan—hänen autonsa oli sota vienyt, rauhan tuomatta toista sijaan. Hän heitteli jo hyvästejään talonväelle, jaellen lapsille jäljelle jääneitä makeisvarastojaan. Minäkin sain niistä osani ja lisäksi laatikon niitä vanhoja armiroja.

—Vastalahjaksi sinun *täytyy* saada lähtiäislohi! minä sanoin, tahtoen osoittaa ainakin hyvää tahtoani. Ja minussa hytkähti, että ehkä ... ehkä minä nyt onnistun—hänen onnellaan.

Mutta jos mieli, niin on pidettävä kiirettä. Silmäisen siinä pikaisesti pöydälle levitettyä perhosvarastoani. On onkimiehen tärkeimpiä ja samalla hauskimpia toimituksia tuumailu siitä, mitä perhoja milloinkin olisi otettava mukaan koskelle. Sen harkinnan tuloksista riippuu, miten kalastus tulee menestymään. Käy tavallisesti niin, että niitä sittenkin tulee otetuksi mukaan liika paljon, ja jos ei

ota ensimmäistä, niin on edessä uusi valinta, joka vie aikaa ja lopulta sen sittenkin saa ratkaista umpimähkään. Nyt ei ollut aikaa pitkään valintaan ja kokeiluun ja minä kiinnitin siimaani yleisperhoni *Orange mallardin*, jota ottaa melkoisen varmasti silloin, kun koskiperho *Stenofylax stellatus* on liikkeellä, sekä pistin hattuuni pari muuta.

Kokko on jo vetänyt kärkyt rappujen eteen ja huutanut Akselille, että on mentävä hakemaan hevosta haasta ja hetipaikalla.

—Jos Kokko on hyvä ja varaa nokkosia ja voipaperia, niin minä menen ottamaan lähtölohen, minä sanon lähtiessäni.

—Jos se aiotaan ottaa tähän lähtöön, niin se on otettava pian! huutaa Kokko jälkeeni.

—Ei tule minun tähteni viivytkää!

Eikä tullutkaan. Heti ensimmäistä perhoa, jonka heitin arkulle vievältä siltapuulta, ajoi iso, mutta ei tarttunut. Iskee melkein voimakkaammin hermostoon, kun iso ajaa eikä ota, kun leimahtaa eikä jyrähdä. Se, joka ajoi, ei aja toista kertaa ainakaan samaa perhoa. Niitä on siinä siis suuria. Peräydyn kyyryssä siltapuuta myöten maihin, muutan toisen perhon, suurenpuoleisen tummanruskean siivettömän n.k. *_spider_perhon*, hiivin takaisin samaan paikkaan ja pudotan perhon lyhyestä siimasta, niin että se tipahtaa veteen kohtisuoraan ilmasta, jolloin sen höyhenet hajaantuvat herkulliseen asentoon. Mulahdus! posahdus! Kiinni on! Se on hyväsiuinen, säyseä kala, eleistä päättäen mätikala. Näen jo, että tulen saamaan sen pian—ehkä jo ennen kuin hevonen on valjaissa. Tuolla Kokon poika sitä vie, huutaisinko apuun? En, otan itse, se on komeampaa. Koukku on luja ja peruke myös. Kiristän sen arkun huopeeseen, siitä rannemmaksi suvantoon, siirryn kivellet, jossa iskukoukku on valmiina. Se loittonee, lähenee, kiertelee yhä lyhyemmin—nyt vapa vasempaan käteen, koukku oikeaan—se kääntää kylkensä kauniisti kohti ja nousee koukussa maihin. Se ei olekaan mätikala, vaan uroskala, ainakin viisikiloinen. Tavallisesti se semmoinen tappelee tunnin verran, tämä antautui viidessä minuutissa.

Hevonen ei ole vielä valjaissa. Siitä kuin lähdin, siihen kuin palasin, on kulunut viisitoista minuuttia. Se oli reippaasti tehty, vaikka ma itte sen sanon, ja koska muutkin sen sanoivat. Onnen takapotku, jommoista en ole ennen saanut.

—Millä sinä sen sait? tahtoo toverini tietää.

—Sinun armirollasi.

Kun hän oli mennyt, löysin sitä vielä toisen laatikon pöydältäni. En saanut sittenkään kiitollisuudenvelkaani lyhennetyksi. Hän pidätti siinä taaskin itselleen viimeisen sanansa—kunnan kaveri Kurusta.

* * * * *

Tuppaa tulemaan väkisinkin taikauskoiseksi näissä tämmöisissä. Jos hyvinkin ehkä, kun ei muuten saa, saisi silloin, kun tekee lupauksen, pyhittää saatavan lohen jollekin toiselle. Ja minä olen kuin olenkin sen jälkeen silloin tällöin mennyt ongelle toisen onnella, kun olen epäillyt omaani. Vaikka siihen taikaan oikeastaan en uskokaan, minä sittenkin joskus sen tekaisen. Ja mitä on sanottava seuraavasta tapauksesta?

Viime syksynä, onkikauden viimeisinä päivinä näytti siltä, kuin suuret jo olisivat lakanneet ottamasta. Ei niille enää viikkoon pariin ollut kelvannut sinikultadevon, jolla aikaisemmin oli saatu, tarvitsematta muulla koettaakaan. Sitten oli ottanut erilaisia isompia lohiperhoja, *Sweepiä*, *Silvergreytä*, *Silver doctoria* ja semmoisia. Mutta sitten ne eivät välittäneet niistäkään. Oli kyllä ollut onkijan epäedullisin sää, heikko itätuuli ja ilma täynnä sitä ryssän savua, joka muutti kaikki värisuhteet sekä ilmassa että vedessä; olihan aurinkokin milloin aavemaisen keltainen, milloin punainen kuin kuparikastrullin kansi. Mutta sitten meni tuuli länteen ja siitä pohjoiseen ajaen pois savun, sitten kirkastaen taivaan ja viimein vetäen sen harsoiseen pilveen.

Kun näin ilmain vaihteessa usein ottaa, niin lähdin taas koskelle, tehden kuitenkin—varmuuden vuoksi—sen päätöksen, että, sainpa mitä sain, se suolataan erään toverin purkkiin.

Ei muuten ollut ollenkaan otollisin aika päivästä. Ne ottavat siellä harvoin kahden ja kolmen välillä, pikemmin kahden puolen puoltapäivää ja sitten iltamassa. En ottanut mukaani muuta kuin devonin. Saa olla ottamatta, jos ei sitä ota. Oli minusta kyllä sen pyydyksen sää: vuoroin kirkasta ja pilvistä. Välistä menee koskelle kiihkeänä, joka jänne vireessä ja nivelhermot kihelmöiden, välistä taas välinpitämättömästi: otan, jos annetaan, ei tuolla niin väliä. Tallustelin tuhat kertaa tutun tien Välisuvannon arkulle. Lapoin laiskasti siimaa pari vavan pituutta ja heitin. Pyydyks tekni kaarensa ja tuli

tyhjänä takaisin. Kun siima kerran oli lapettu, heitänmä häntä vielä toisen kerran vähän pitemmälle, puoli koskeen. Sama tulos. Ei näy olevan lupauksistakaan taikaa. Ennen kuin lähden, vetäisen kuitenkin, kerittyäni suurimman osan siimaa rullalle, kerran vielä, nyt ylhäältä päin alas, aivan arkun läheltä. Kas niin, se tarttui sittenkin pohjaan, niinkuin siinä tavallisesti tekee. Mitä, siinähän onkin kala! Siis ne vielä ottaa, ja vanhaa devonia—tästä voi tulla vielä uudet ihmeet— koskihan on täynnä suuria. Vai oliko se vain sattuma? Ehkä se onkin vain ulkoapäin kiinni? Ei, kyllä sillä on pyydys suussa. En pidä kiirettä, tulkoon sitten, kun itse haluaa. Sama vaikka pääseekin— toisen kala. Mutta siksi juurihan se ei saa päästäkään. Saisin sen jo tuosta arkun huopeesta, mutta tulkoon maihin.

Se on arviolta kolmen ja puolen kilon kala. Ei täytä vielä purkkia. Koettaisinko toista, lupaisinko senkin? Se olisi liiaksi kouraantuntuvaa onnen lahjomista. Menisi pilalle taika, jos ei tulisikaan. Mitä minä horisen, jos ei tule, ei tule. En ole aivan varma, lupasinko sen aivan lopullisesti. Vaan jos se tulee, kirjoitan osotteeseen:

Täss' on kala kaverille, lohi Lahjalle luvattu, onnen ongella otettu, tavotettu teevonilla, hopealla Huopanasta.

Nyhdän olen siis sittenkin myönyt nahan, ennenkuin olen kaatanut karhun. Se on siis kaadettava. Ja minä viritän taas jousen. Menen yläpuolelle arkun, suvannon leveimmälle kohdalle, jossa lapan sileälle kivelle siimaa niin paljon, kuin tiedän tarvittavan, jotta se ulottuisi toiselle rannalle saakka. Sitten laukaisen ja devon lentää kuin nuoli jousipyssystä, kaartaa kosken kuohujen yli auringossa kimmeltäen ja iskee alas juuri niin, ettei käy rantakiviin. Keskikosken veden voima tempaa siimaa ja pyydystä ja lohi, joka on sitä tynen ja kuohun taitteessa kärsimättömästi vaaninut kuinka kauan lieneekään, iskee siihen kiinni kuin kissa kyyryltään ja on riuhtaista vavan kädestäni.

Se on sisultaan aivan toinen kuin taannoinen, vie siimaa melkein suvannon alipäähän, ampuu sieltä ylös ja höllyttää siimaa niin, että hetken aikaan en tiedä, onko se vielä kiinni vai onko jo päässyt, kunnes sen taas tunnen. Se hyppii ja hyökkäilee, mutta hengästyy ja tulee lopulta kiltisti koukun ulottuville.

Se oli neljän ja puolen kilon naaras ja kun ei toverin purkkiin olisi enempää mahtunut ja kun ehkä olisi sopimatonta koettaa toisen onnella omaan lukuunsa eikä oma onni ollut enää moneen päivään antanut, minä lähdin pois, aloin panna kampeitani kokoon ja lopetin sen syksyn kalastuksen siihen.

TOIVOMATTA TULLEITA.

Olen tässä kehuskellut kaloilla, joita olen saanut silloin, kun mieleni on niitä erikoisen kiihkeästi halunnut. Kehun nyt vaihteeksi niillä, joita olen saanut silloin, kun en ole niitä lainkaan halunnut.

Kun oleilen koskellani kauemmin kuin muut toverit ja saan pitää sen kokonaan hallussani, luovutan sen toisten tullessa heille ja olen joko kokonaan kalastamatta tai menen ulos vasta sitten, kun he ovat käyneet onkimassa ongittavansa. Tai käytän myös aikani petokalojen, ahventen ja haukien, vainoamiseen semmoisissa paikoissa, joista ei saa jalompaa kalaa.

Eräänä aamuna, kun muut vielä vetelivät aamu-uniaan ja heidän vapansa vetelehtivät telineillään pitkin tuvan seiniä suloisessa sekasotkussa märät siimat rullissa ja pyydysten koukut toisten koukkuihin takertuneina, otin minä haukivapani, kiinnitin siimaan lujan teräksisen heittosiiman ja siihen suurimman devonini. Joukko kylän pikku poikia on aina pihalla vahdissa päästäkseen haavipoikina mukaan. Yksi saa haavin, toinen koukun, kolmas repun ja niin sitä lähdetään hanhimarssissa ensin sillan yli, sitten myllyn taitse, sitten Alasuvannon rantaa saunalle, jonka kesäasukkaista yhtyy mukaan vielä liuta tyttölapsia poikien lisäksi. Porkataan vetinen niitty suvannon lahden ympäri niemeen, jossa suvanto kapenee niin sanotuksi Alakariksi. Tämä niemi on nurmipengermaa ja sen vieressä oleva syväne on hyvä ahvenapaja ja taattu haukihauta. Melkein aina siinä niitä ottaa, ja olen varma, että niin on tekevä nytkin. Lohta siitä en ole koskaan saanut eikä sitä tarvitse pelätä nytkään. Ne yleensä eivätkin ota kosken alijuoksussa, vaan nousevat ylemmälle. Kaikki harrastukseni on keskittynyt haukeihin ja minun ylpeyteni on oleva esittää aamu-unisille herroille urheilutovereilleni toteutunut tosiasia, ennenkuin he vielä ovat selviytyneet yöpaidoistaan ja aamukahvistaan.

Kouraisen siis voitonvarmana devonillani syvänettä nurmipenkereen alla. Siinä tavallisesti ensi heitolla ottaa, mutta nyt, kumma kyllä, ei ota. Heitän vähän ulomma, mutta ei ota sielläkään. Täytyy siis ryhtyä olantakaiseen otteluun ja tehdä leikistä tosi. Olisipa ihme, jos ei keskivirrasta, jossa on matalikko ja matalikon alla syvennys, tarttuisi nyt, koska muulloin on tarttunut. Siinä on melkein aina hauki, miksei olisi nytkin?

On riemu heittää tasaiselta tantereelta tarvitsematta varoa puita ja pensaita niinkuin koskella. Pidän tässä pienen heittelyharjoituksen. Lisään painoa pyydykseen ja annan sen sitten lätkähtää liki toista rantaa.—»Näittekö, lapset, kuinka se lensi?»—»Olisi vielä lentänyt vähän, niin pätkähti puomaan», säestelee mieliksi koukkua kantava kellokas.—Siinä se on, niinkuin arvasin, hauki on ja on iso. Sen otto on niin jyrävä, että sanoisin olevan pohjassa, jos se ei samassa liikahtaisi ja vapa vavahtaisi ja rulla räjähtäisi kuin jänisräikkä. Onkin oikein jättiläishauki, pyrstöstä päättäen. Se on kymmenen, on sadan lohen arvoinen, joka varmaan on hävittänyt tänäkin yhtenä kesänä mullosia enemmän kuin minä heitä koko elämässäni. Voipi olla ainakin viisikiloinen. Mitä se on mahtanutkaan tuhota lohen sukua tässä suvannossa, jossa se luultavasti on kaiken ikänsä haaskannut, sillä eiväthän hauet muuta majaa enemmän kuin muutkaan pedot, niin kauan kuin niille ruokaa riittää. Viime kesänä sain tästä kolmekiloisen, jolla oli vatsassaan kaksi puolenkilon mullosta. Niin että lohen lihaa sieltä nousee, vaikka nousisikin hauki.

Mutta onko se hauki? Eihän se ole kuin lohi, oikein komea. Pojat ja tytöt huutavat hurraata nähdessään sen hyppäävän ja alkavat kiistellä, kuka sen saa ottaa, koukkupoikako vai ko haavipoika? Koukkupoika tietysti, ei se haaviin mahdu! Mutta minä seison ja uuvuttelen sitä hiukan sekavin tuntein. Enhän tullut tänne saamaan lohia, vaan haukia, lohethan ovat tänä päivänä toverien eikä minun. Mutta toisekseen, eihän niistä kukaan olisi arvannut tulla etsimään lohia täältä, mistä niitä ei ole koskaan ennen saatu. Ja minähän lähdin koettamaan haukia, vilpittömässä tarkoituksessa. Eihän tämä ole minun syy. Tuli tapaturma, tapahtui vahinko—mieluisen vahinko. Tästä aukee muuten aivan uusia mahdollisuuksia vastaisille kokeiluille: tämä suvanto voi olla yhtä antava kuin Välisuvantokin... Kala valmistaa minulle melkolailla mielenkiintoisen otto-ottelun, pitää aikamoista meteliä väljässä vedessä ja kaartelee kauniisti, ennenkuin antautuu penkereen luona otettavaksi. Ottajapoika odottaa sitä jännityksestä käyränä rannalla ja saa kuin saakin sen ja retuuttaa niitylle. Riemusaatossa he kantavat sen seipäässä olallaan pihaan, häntä maata viistäen, viisikiloisen koiraan.

Kaverit ovat vihdoinkin nousseet ja saaneet kahvinsa juoduksi ja ovat vapoineen valmiina lähtemään koskelle ja aloittamaan aamukalastuksensa hekin.

—Anteeksi nyt, pyhät veljet, enhän osannut aavistaakaan ... mutta minä luulen, että nyt ottaa mistä tahansa, kun otti siitäkin, mistä muulloin ei ole ottanut milloinkaan.

—Niinkö luulet?

Ja heille tulee kiire koskelle, pantuaan jokainen siimaansa samanlaisen devonin kuin minun.

—Jos ketä haluttaisi koettaa haukia, niin tietäisin vielä toisenkin paikan, jossa se aina asuu ja jossa eilenkin otti, mutta puraisi poikki perukkeen ja vei vehkeet—se olisi välttämättä saatava siitä pois ... minä tulen neuvomaan, jos kuka tahtoo.

—Ei meillä nyt ole aikaa haukien kanssa!

No, kun ei liene, niin menen sitten itse vielä kerran—enkähän ole sielläkään kenenkään tiellä. Ja se nyt on ainakin semmoinen paikka, jossa ei ole lohta.

He hajaantuivat koskelle, toiset Välisuvantoon, toiset niskaan. Seurailen heitä verkkaisesti ja kun näen, mihin he ovat asettuneet enkä missään tapauksessa tule heidän tielleen, menen omaan haukipaikkaani.

Se on ylinnä niskassa pieni poukama, jossa kasvaa ahvenheinää ja muuta limaa, minkä suojassa hauen on mukava väijyä laskevia salakoita ja muuta kalaa ja mihin uusi aina ilmaantuu heti, kun entinen on otettu. Haukien suhteen ei ole tarvis olla varovainen ja kun olen täysin varma, ettei lohi missään tapauksessa ota, menen minä kompuroitellen suoraa päätä kivelle, josta on mukavin heittää ja roiskautan pyydyksen hiukan ulkopuolelle ahvenheinikon. Annan sen painua vähän ja alan sitten laiskasti ottaa sisään. Se tarttuu siellä limaun, minä nyhtäisen sen irti ja luulen tuntevani, että se taas on limassa kiinni, kun se onkin kiinni kalassa—tietysti hauessa! Minulla on lujat vehkeet, en välitä uuvuttaa, lopetan lyhyeen ja peräydyn sitä varten sen verran, että saan sen vapaa rasittamatta kerityksi rullalla maihin. Se sekaantuu yhä enemmän heinikkoon, käärii tukon pänsä ympärille eikä kykene tekemään vastarintaa—hinaan hiljalleen, tukko tulee suuremmaksi ja kun se on kuivalla, minä menen ja aion nostaa sen vielä hiukan ylemmä, kun huomaan taas saaneeni lohen, en tosin niin suurta kuin äsken, mutta sentään kolmekiloisen.

Lohen onginta on—totean sen taas—täynnä yllätyksiä, ei koskaan voi edeltäpäin mitään säätää eikä päättää. Milloin kapsahtaa katajaan, kun kurkottaa kuuseen, milloin käy niinkuin Saulille, Kiisin pojalle, joka lähti etsimään isänsä aseja, mutta tavottikin kuninkaan kruunun.

ONKIKAUDEN VIIMEINEN KALA.

Olen minä nyt sentään saanut lähtölohen omallakin onnellani ja omaan laskuunikin. Eräs toissyksyinen semmoinen oli komeimpia kalojani. Mutta tiukalle sen ottaminen otti ja olisi kai sekin oikeastaan luettava sattumalta saatujen onnen lohien luokkaan, niihin, jotka eivät ole saadut säännöllisissä oloissa.

Elokuun viimeisellä viikolla on tavallisesti erinomainen syönti. Minulla on silloin miltei joka vuosi ollut jokin aivan erikoinen päivä, jolloin olen saanut kuusikin suurta, eikäpä sitä enempää juuri jaksaisi eikä ehtisikään, jos käyttää hiukanakaan hienompia vehkeitä, sillä hyvinäkin syöntipäivinä ei lohi syö pitkin päivää, vaan ainoastaan jonkin lyhyen ajan aamulla, keskipäivällä ja illalla. Toisina päivinä olen voinut saada neljä tai ainakin ollut kosketuksissa niin monen kanssa. Huonoimmat päivät ovat olleet kahden lohien päiviä. Sitten syyskuun tullen ja kutuajan lähetessä on saalis vähentynyt yhteen ja lopulta yhettömiin. Kuta enemmän lohia nousee koskeen, sitä huonommin ne ottavat. On koko lailla kiusoittava ja nöyryyttävä se voimattomuuden tunne, kun eivät mitkään ponnistukset auta. Edellisen hyvän syönnin aikana on tullut melkein mahtaileva varmuus siitä, että kyllä niitä saa, minkä viitsii ottaa, ja jos ei yhdellä vehkeellä, niin toisella. Luulee olevansa kosken herra ja ottavansa siitä kuin aitastaan omalla avaimellaan. On kovin nolaavaa, kun alkaa huomata, että lohi sittenkin on oma herransa ja koskensa herra ja menettelee onkimiehen kanssa juuri niinkuin itse tahtoo, tullen jokunen vain kuin armosta eikä ansiosta.

Se näyttää ilmaisevan sitä isännyyttään ja itsenäisyyttään ei ainoastaan passiivisesti, olemalla ottamatta pyydykseen kuinka viehättävään tahansa, vaan myöskin aktiivisesti. Menipä koskelle mihin aikaan päivästä tahansa, aina siellä näkee suuria, niinkin suuria, ettei niitä koskaan saa ongella. Siellä on sekä porsaan kokoisia että emäsiankin. Ne alkavat ensin näyttäytyä kosken alla suuressa suvannossa, pomppaillen siellä sen syvimmällä paikalla ilmaan metrien korkeuteen, sitä vaille, etteivät välistä hyppää veneeseen. Niskassa ne tekevät samoin ja olen minä siellä sekavin tuntein, sekä ihastellen että harmitellen, istunut tuntikausia rannalla vapa toimetonna vierelläni, odotellen hyppäyksiä ja sitä seuraavia posahduksia veden sileään pintaan, kun vesi pärskähtää ilmaan niinkuin siihen olisi pudonnut meteori taivaasta. Mutta varsinkin Välisuvannossa ne metelöivät, loikaten siihen tullessaan ja siitä lähtiessään, milloin keskellä, milloin milläkin rannalla, usein ihan arkun juurella, jossa vain istun enkä enää heitä, koska siitä ei kuitenkaan ole mitään tulosta, ellei ehkä sattuisi tarttumaan ulkoapäin—mutta enhän ole tullut tuulaallekaan. Jos istun vähän aikaa hiljaa, nousevat ne siinä niin lähellä, että erottaa silmän ilmeen ja kai näkisi sen rävähtävänkin, jos kalan silmä rävähtäisi eikä tuijottaisi niin jäykkänä ja tyhmänä.

Niillä on kuitenkin kullakin eri ilmeensä ja eleensä, eri tapansa hypätä. Toiset nousevat verkkaisesti ja tyynesti ja joko putoavat pyrstölleen solahtaen kuin entiseen reikään tai sitten kuin tasapainonsa menettäen ja luiskahtaen lappeelleen. Toiset tulevat ylös vihaista vauhtia, intohimoisen tuimassa hyppäyksessä joko suoraan ylös tai pitkin vettä joskus kaksi kolme kertaa peräkkäin, niinkuin niillä olisi jonnekin niin kiire, etteivät ehdi tehdä taivaltaan veden alla, vaan oikaisevat ilmojen tietä. Joskus koko ruumis ja varsinkin pyrstö tutisee tehdystä tempauksesta, toisen kerran niillä ei näytä olevan itsellään mitään tekemistä ylösnousemuksensa kanssa, vaan näyttävät ne syöksyvän syvyydestä kuin jonkin vieraan voiman työntäiseminä. Tienneekö kukaan, mitä varten ne näin kutunsa edellä hyppivät: pakenevatko ne toisiaan siellä mahdollisesti tapahtuneessa taistelussa vai onko se vain kiimaa ja elämäniloa? Mutta miten ja mistä syystä hyppinevätkin, onkijaan se semmoinen uhmaileva rehentely ihan hänen nenänsä edessä vaikuttaa ilkunnalta ja ivalta eikä hänen lopulta auta muuta kuin vastata ylenkatseeseen ylenkatseella ja kääntää heille halveksuva selkänsä ja lähteä koskelta kotiin, lopullisesti, peruuttamattomasti.

Olin tehnyt sen tempun jo monen monta kertaa ja joka kerran perästä kuitenkin taas mennyt uudelleen yrittämään. Ja kuta useammin menee turhaan, sitä suuremmaksi kasvaa halu koettaa yhä ja yhä, saadakseen jos suinkin mahdollista kerran vielä uudelleen kokea kaikki ne jännitykset, tyydytykset ja mielenliikutukset, joita suuren lohien tarttuminen ja taistelu sen kanssa tarjoo. Saatuaan siitä vähän aikaa paastota, tulee sitä kuin nälkäinen ikävä. Viikko sitten saatu lohi on jo haihtunut veristä ja luonto vaatii uutta. Ja joskus saakin sen tarpeen tyydytetyksi vielä viimeisenäkin päivänä, ja riittää siitä sitten sensatiota koko talveksi.

Huopanan koskessa on sen keskijuoksussa n.k. Välisuvanto. Sen vasemmalla rannalla on suuri kivi, jonka kohdalla kuohu juuri päättyy ja vesi alkaa virrata hitaammin, muodostaen samalla pienemmän syvänpuolisen akanvirran. Hiukan alempana on pari vedenalaista kiveä, joiden kohdalta lähte pienempi kosken sivuhaara. Tämä alue, mutta varsinkin noiden vedenalaisten kivien ympäryks on kosken parasta kalavettä, jossa suuria kaloja aina seisoo, silloin kun niitä on koskessa. Kalastan tämän paikan tavallisesti niin, että ensin kierrätän perhon tuon suuren kiven ympäri ja annan sen joutua akanvirtaan. Kun se heitto on tehty, siirryn askel askeleelta hiukan alemma, niin että ensin ulotun noihin

vedenalaisiin kiviin niiden yläpuolelle, sitten niiden alapuolelle ja lopulta niin kauas suvannon keskeen kuin saan siimani lentämään. Näitä ensimmäisiä heittoja tehdessä on oltava mahdollisimman varovainen ja pysyteltävä ainakin pari vavan pituutta vesirajasta tai myös kyyristyttävä ja heitettävä istualtaan, jottei pelästyttäisi kalaa, joka hyvin usein hyökkää esiin rantakivien lokeroista tai siinä olevan tukkipuoman alta. Jollei näillä heitoilla ota, on mentävä rantakiville ylettäkseen ulomma ja keskemälle suvantoa, jossa taas siellä on useita varmoja ottopaikkoja. Jos nämä heitot uudistaa eri perhoilla joitakin kertoja eikä kala ota, saa olla jotenkin varma siitä, että kaloja joko ei ole tai eivät ne välitä ottaa. Jos ne taas siitä ottavat, on niitä muuallakin ja on syytä, niin pian kuin vain ehtii, ryhtyä penkomaan kosken muitakin kätköjä.

Olen nyt taas siinä, lähtöpäivän edellisenä iltana, yrittämässä vielä viimeisen kerran. Annan kertautua vielä kerran kaikkien tuttujen herkullisten heittojen, jotka vähitellen ovat muuttuneet niin koneellisiksi, että osaisin tehdä ne ummessa silmin. Usein olen tehnyt ne niin pimeässä, etten enää ole voinut nähdä siiman viriä veden pinnalla...

Saisi se nyt ottaa, saisi koski nyt tehdä minulle viimeisen palveluksen, kohtahan se pääsee minusta rauhaan yhdeksäksi kuukaudeksi. Tulisit vaikka sinä, joka siellä juuri pomppasit ilmaan. Minulla on sinulle siimassani yksi parhaita, makeimpia, lihavimpia perhojani, iso *Cinnamon*, kanelinkarvainen makupala, yksi niitä suuria, joista pidät ja jotka alkavat kohta tulla. Otahan nyt niitä odottaessasi tätä edelläkävijää, ennenkuin muut ehtivät. Onhan sinulle suuri korotus ja kunnia, jos tartut ja tulet. Minä kannan sinut kylänväen katsellessa kaupapuodin ovelta ja pikku poikien seurattuna sillan yli Kokkolaan, jossa sinut punnitaan kilovaa'alla ja julistetaan onkikauden kauneimmaksi kalaksi. Sitten pannaan sinulle sokeri jauhoa suuhun, sinut kääritään nokkosiin ja voipaperiin ja ommellaan valkoinen palttina ympärillesi. Matkalla minä kannan sinua käsilläni kuin kapalolasta. Kun sinut kotona vapautetaan käärostäsi, saat olla varma siitä, että sinua ihastellaan ja ihmetellään lihavuuttasi ja punaisia täpliäsi ja mahtavaa pyrstöäsi ja valtavaa väkäleukaasi ja sanotaan: »Semmoinen kala!»—ja siellä on niitä, jotka eivät ole sinunlaistasi ennen nähneet eivätkä tahdo ottaa uskoakseen, että sinä, semmoinen peto, olet ottanut onkeen ja siinä pysynyt. Minä sanon heille, että sinä kyllä olisit päässyt irti, jos olisit tahtonut, vaan että sinä tulit mielelläsi. Ei sinua silvota eikä suolata, vaan pannaan kokonaisuutensa pataan ja nostetaan padasta suurelle hopeavälikkeelle, jonka reunat koristetaan vihreällä salaattilla ja punaisella tomaatilla ja milläpä kaikella makosella ja kauniilla. On kutsuttu naapurin väet vieraaksi ja minä lupaan, että he huudahtavat hämmästyksestä nähdessään, kun sinut kannetaan esiin. Tulisit nyt, kun kerran sinun kuitenkin on päätettävä päiväsi. Onhan parempi, että päätät ne näin, kuin että voimakas sydämesi väsähtäisi vanhuuttaan ja sinä painuisit pohjaan kuin vettynyt hako ja sieltä mätäneväenä ja muodottomana ajautuisit jonkin mutaisen lahden pohjukkaan, jossa lokit ja varikset repelöisivät silmät päästäsi ja selkäruotosi lopulta joutuisi ketturevon retuutettavaksi sen poikien haisevaan luolaan.

No, siellä se nyt on, näkyi selkävä ja pyrstö! Se otti jotakin perhoa. Ennenkuin saan siimani menemään sinne, otti se jo toisen. Jos tapahtuisi se ihme, että se ottaisi minunkin perhoani! Heitto sinne, missä se on, on kaikkein vaikeimpia. Virta siinä aina kantaa siiman mutkalle niin, että se riipaisee perhon mukaansa ja tuo sen kalan eteen väärin päin, silmukka edellä. Se olisi saatava sinne niin, että perho pysyy ilmassa ja putoo ennen kuin siima. Koetan keinoa, jota sanotaan siiman »syöttämiseksi»: kerään sitä ennen lopullista heittoa rullalta pari metriä käteeni ja kun heitto on tehty ja siima ojentuen kantautuu eteenpäin, lasken vavan kärkeä ja päästän irtosiiman menemään jolloin ulkona oleva siima nielaisee kädessä olevankin renkaiden läpi ja vie sen mukanaan. Heitto siten itsestään pitenee. Ja kun samalla kohotan vavan kärkeä, oikiaa alaspäin taipuneen siiman mutka ja perho putoo hiukkasta aikaisemmin kuin siima ja alkaa kaarensa sitä paikkaa kohti, jossa kala äsken nousi. Onnistuiko se? Eikö kaari vieläkin ollut liika lyhyt, kala oli kai alempana eikä nähnyt perhoa? Ei ollut. Heitto onnistui.

Se näki sen! Siunatkoon, se näki sen ja otti! Sainko minä sittenkin sen ottamaan?

Se on vanha koiraskala, jos on se, joka hyppäsi, jo siitäkin päättäen, millaiset ovat sen eleet. Ensin pyrstön valtava posahdus, sitten suin päin pohjaan. Mutta siinä on matalaa, siihen se ei voi jäädä. Hyökkäys oikeaan, toinen vasempaan, sitten se viiltää eteenpäin, ei kuitenkaan nopeammin kuin että rullan avulla ja viemällä vapa taapäin saan siiman pysymään tarpeeksi tiukalla. Nyt se heti hyppää—niinkuin tekeekin. Se se on, sama, jonka jo näin, musta uroskala, keltamahainen. Tästä tulee totinen ottelu, tässä tulee kertautumaan kaikki entiset vaiheet. Kala on nähtävästi juuri järvestä noussut, koska se ei vielä näytä tuntevan kosken pohjaa. Syvää paikkaa etsiessään se hummaa edes takaisin toiselta puolelta toiselle, riipoen siimaa ja laulattaen rullaa. Nyt se on suvannon toisella puolella arkun luona, kohoo sitä rantaa hiljalleen ylös ja aikoo arkun yläpuolella olevan puoman alle. Elä sinä sinne, tule sinä vain tänne, tälle puolelle, täällä saat paremman suojan, tänne sinun kuitenkin on lopulta tultava!

Voi sinua siunattu bamburuokovapani! Se milloin taipuu juurtaan myöten luokille, milloin suoristaikse heti ja sitä mukaa kuin pingoitus vähänkin laukeaa. Se on elävä olento, se tietää, mistä on kysymys, se

on täysin tehtävänsä tasalla. Se on saanut jousensa jänteen Gangesin mudasta ja Intian auringosta ja siinä on jotakin tiikerin kypälän ja kynnen ja hampaan kiinnipitävää voimaa, eikä se niskaan päästyään päästä elefanttiakaan, vaan seuraa mukana ja pitää kiinni. Se on se, joka tekee työn, minä annan sille rullalta vain sen, minkä se milloinkin tarvitsee. Kun kala kiristää, niin se joustaa ja päästää, kun kala päästää, niin se kiristää.

Ei ole kala vielääkään löytänyt sitä syvänettä, jota se etsii, pohjaa tonkien. Se on nyt keskisuvannossa, jossa se jurnittaa ylöspäin, aina kuohun alle ja hiukan ylemmäkin. Minun täytyy seurata mukana, pysytellä aina yläpuolella, ettei koukun ote irtaantuisi. Yht'äkkiä se kääntyy alas, laskeutuen hiljalleen myötävirtaan. Nyt se on löytänyt sen, mitä etsii: kosken syvimmän haudan kuohun alla. Se äkäytyy siihen kuin ankkuriin, viistossa pohjaan eikä sitä siitä saisi mikään voima ulos. On kestävä vielä kauan, ennenkuin se uupuu niin, että ei enää jaksaa puskea päätään pohjaan.

Ja kestäköön kuinka kauan tahansa, ei tuolla väliä, kunhan tulee niin ajoissa, että näen ottaa. Paljonko on kello? Oli kuusi kuin otti, nyt se on puoli seitsemän. On valoisaa vielä ainakin tunnin verran. Ole vain siinä, älä hätäile sinä, kun en minäkään. Istumme ja panemme tupakan. Pyydän, ole hyvä ja pysy hiljaa, kunnes saan savukkeen suuhuni ja raapaistuksi tulen laatikosta polvieni välissä. Hyvä on. Olen valmis, nyt saat tehdä mitä tahansa, kunhan et vain lähtene alas— silloin meistä tulee vihamiehet, minun täytyy panna kova kovaa vastaan ja sinulle saattaa jäädä suuhun perho peräimineen. On parasta meille molemmille, että pysymme ystävinä, äijät. Et ole enää luultavasti kutukuntoinen, koska otit. Et välitä naaraista, koska sinulla on aikaa muuhun. Kai tulit vain vanhalta muistolta koskeen kuokkimaan toisten häitä. Joudat hyvin pois, ei ole elämälläsi enää mitään tarkoitusta, nuorempasi tekevät sulhontehtävät paremmin kuin sinä.

Se on kiltti kala, ei pyri enää ylös eikä alas, ei riuhdo eikä reudo, niinkuin pienempäin, jonkinjoutavain hätiköiden on tapana.

Ahaa, nyt se liikkuu—nousee sieltä—näky jo heittosiiman ja rullasiiman solmu. Tuuma tuumalta se nousee eikä jaksaa enää voittaa vavan jousen jännitystä. Näky jo silloin tällöin selkätevä ja pyrstö. Ettei se uupuessaan veden vietäväksi heittäytyen menisi sen mukana, minä hellitän siimaa ja houkuttelen sen menemään takaisin pohjaan. Uupukoon siellä. Kun se on vielä jonkin verran enemmän väsynyt, minä saan sen helpommin johdetuksi lähemmä.

Se levähtää siellä, minä istun ja istun vavan huojuessa ylös ja alas kuin hiljaisessa tuulessa. Yht'äkkiä laukee jousen jännitys, kala tekee muutamia kiivaita tempauksia ja nousee pinnalle. Alkaa ottamisen viimeinen, jännittävin vaihe. Se ei ole jaksanut vastustaa veden painoa eikä vavan kärjen lakkaamatonta, uuvuttavaa kiristystä alhaalta ylös. Se on siitä hermostunut, se suutahtaa ja tekee vihaisen pyörähdyksen alas. Se saa nyt mennä minkä tahtoo, mutta se ei menekään, tekee vain lyhyen kaaren ja kiertää takaisin ylös. Se pyrki äskeiseen piiloonsa, mutta ei enää jaksaa päästä. Se on nyt jo lähempänä, kiertelee siinäkin alas ja kaartele ulos, mutta ympyrä käy yhä ahtaammaksi ja matka välillämme vähemmäksi. Se on jo melkein veden pinnalla, niin että näen sen mahtavat, joukeat liikkeet. Yhä enemmän rantautuen se on viimein tukkipuoman luona ja käy sen allakin. Jos minulla olisi apumies, olisi se jo minun, mutta minä en pääse liukkaalle, liikkuvalle puulle. Sen on annettava painua puoman päähän, matalammalle vedelle. Se peräytyykin sinne, mutta ennenkuin siimaa kerien joudun sinne iskukoukkuineni, ui se taas ulos. Sitä alkaa siellä pyörryttää, se kaatuu kyljelleen, mutta saavuttaa kohta taas tasapainonsa. Virta kantaa sen sivuhaaraan, sinne se ei saa mennä, siellä on silta, jonka alitse ei saa vapaa. Täytyy tiukoittaa ja käännättää silläkin uhalla, että vehkeet pettää. Silloin se kääntyy ja kantautuu rantakiville, pelästyy niitä ja lähtee ylös. Minun on jäätävä alas ja koetettava saada se isketyksi silloin, kun se taas palaa alas. Suoristan vavan ja siiman yhteen linjaan kalaa kohti vastavirtaan päin ja astun veteen sitä vastaan, koukun varsi kainalossa. Nyt vapa hiljalleen taas takaisin alavirtaan. Kala seuraa mukana kelluen vatsa ylhäällä minua kohti siihen, missä seison polviani myöten vedessä. Ennenkuin se ehtii luiskahtaa ohi, nostan sen siitä koukulla jalkaini juuresta ja kahlaan maihin. Siiman höllentyessä on perho irtautunut sen suupielestä. Sen lujemmassa se ei ollut. Jokin potkaisu ja pyörähdys ja se olisi voinut päästä.

On vähän sääli ja surku voitettua veden urhoa siinä, missä se lepää litteällä kivellä kaulasuoni avattuna ja vielä sykkivä sydän pulputtaen tummaa verta. Se on kuollut, mutta sen sydän vielä elää, tuo voimakas elin, joka antoi sille voimaa kovimmankin kuohun voittamiseen, mutta uupui, ennenkuin katkesi minun jouhen hieno heittosiimani. Tekisi mieleni pitää sille peijaiset ja laulajaiset ja loihtijaiset ja sovittajaiset, niinkuin esi-isät pitivät mesikämmenelle, nimitellen sitä kaikenlaisilla kunnianimillä. Tekee miltei aavemaisen vaikutuksen, kun näen, kuinka suuri kala verensä vuotaessa menettää tummanruskean värinsä, joka vähitellen vaihtuu kellanruskeaksi.

Olen ottelustamme niin menehtynyt, että minun on pakko, ennenkuin lähdän kantamaan saalistani kotiin, istua vainajan viereen levähtämään ja tyynnyttämään omankin sydämeni sykintää. Miksi minä sittenkin hänet huvikseni tapoin? En tapa heitä enää—ainakaan tänä syksynä.

MYLLÄRIN HOUSUT.

—Nyt sitä lähdetään niskaan soutamaan ja otetaan se iso rouvalle viemisiksi!

—Eiköhän ole liika varhaista vielä?

—Saattaisi olla selkeällä säällä, mutta näin pilvisellä on nyt ihan paras aika.

—Onhan siellä teidän niskassanne jo niin monta kertaa turhaan koitettu. Onko sieltä oikeastaan milloinkaan saatu?

—Voi toki!

Ja kun meidän mylläri Matti kerran pääsi kehumaan koskensa niskaa, jossa hän oli ikänsä soutanut onkiherrojaan, kuinka monta sataa lienee heitä soutanutkaan, niin se se sitten vasta oli kalain pesäpaikka. Siinä ne sen jänteessä, syvänteen reunassa, seisovat ne kaikista suurimmat lohet, joka *niitä* tahtoi. Pienempiä saattoi pikkupoikain toverina sorkkia muualtakin, jonka teki *niitä* mieli.

—Onko sieltä oikeastaan koskaan saatu muuta kuin haukia?

—Vai haukia!—Jos pannaan ne vanhat vehkeet, joilla ennen kamreerivainajan aikana otettiin ne suurimmat, niin kyllä nähdään.

—Mitä vehkeitä ne oli? kysyi toverini.

—Sanotaan sitten, kun ensin päätetään, lähdetäänkö!

Kyllä ne kaikki tiedettiin mylläriin vanhat vehkeet... Meillä oli niistä tuon tuostakin väittelyä. Mylläri ei uskonut minun perhosiini enkä minä hänen ainoaan autuaaksi tekevänsä, kuparilippaan.

Meitä oli kaksi kalamiestä, tukkukauppias ja minä, jotka parhaallaan istuimme pöydässä päivällisen jälkeen kahvia lopetellen. Minut jätti mylläriin yllytys kylmäksi, sillä en mielelläni soudattanut itseäni, ja sitäpaitsi oli minulla toteutettavanani oma ohjelmani, perhosonginta suvannossa, jossa illalla näin lämpimän päivän jälkeen laskin suurtenkin nousevan hyönteisten syöntiin. Toverini sitävastoin, joka oli ensikertalainen tällä koskella eikä juuri onkinut perhosella, ja mielellään soudatti itseään, missä se oli mahdollista, eikä vielä tällä retkellämme ollut onnistunut saamaan suurempaa, näytti heti joutuvan sen huumauksen valtaan, jonka kalamiehessä aina helposti synnyttää toisen järkähtämätön usko. Kalastus on arpapeliä, jossa vastaisinkin onni milloin tahansa saattaa kääntyä suotuisaksi. Vaikka olisit koko päivän turhaan piessyt koskea, saattaa tapahtua, että juuri kun olet pois lähdössä ja vielä viimeisen kerran ikäänkuin suotta aikojaan pudotat pyydyksesi veteen, silloin juuri hyökkää viisikiloinen melkein jalkaisi juuresta ja nielee koukun. Ei siis koskaan tiedä, ei siis koskaan voi olla varma. Valtti voi milloin tahansa joutua kouraaasi. Tämä tuntemattoman kiihoitus on kaiken kalastuksen suurin viehätys. Kalamies saa tehdä mahdollisuuslaskujaan, ottaa lukuun kaikenlaisia suotuisia tekijöitä, päätellä kuusta, auringosta, tuulista, pilvistä ja ilmapuntarista, mutta yhtä usein kuin laskut pitävät paikkansa, yhtä usein ne pettävät. Siihen kokemukseen tulee varsinkin mullosenonkija, sillä ei ole toista sen oikullisempaa kalaa kuin mullonen. Olen tehnyt tilastoja säistä ja pyydyksistä liki vuosikymmenen kuluessa ja koettanut menetellä niistä muka saamiene periaatteiden mukaan. Päätelmät pitävät juuri niin kauan, kuin kala suvaitsee sallia. Mutta yht'äkkiä ja yhtä usein tekevät ne kuperkeikan. Vanha tottunut kalastaja saattaa mennä koskelle kaikkein hienoimpine perhosineen eikä saa mitään, kun joku vasta-alkaja jollakin vanhalla silkkikalalla tai salakan ruumiilla ottaa toisen toisensa perästä. Semmoista saattaa tapahtua...

Oli puhuttu näistä päivällistä syödessä.

Toverini näytti käyvän levottomaksi. Suuren kalan saamisen kiihko kiilsi jo hänen silmiensä pohjassa ja paloi hänen poskillaan, ja äänellä, joka koetti pysytellä välinpitämätönnä, mutta jossa jo kuului sydäneläin sisäistä vavahtelua, hän kysyi:

—Luuletko sinä, että sinne kannattaa lähteä?

Vastasin niinkuin sellaiseen kysymykseen aina pitää vastata:

—Eihän tiedä ... sopiihan koettaa.

—Voihan olla, ettei maksa vaivaa.

Mutta minä näin, että hän jo oli päättänyt. Kiihkeinkin kalamies, ellei hän ole aivan vasta-alkaja, koettaa tekeytyä välinpitämättömäksi, hillitää intoaan, sitä enemmän kuta suurempi se on. Tyyntä, mutta

luonnottoman tynnin ja hitain askelin hän astui ulos rappusille. Siellä oli mylläri jo vastassa, valmiina käymään uuteen hyökkäykseen. Selitykseksi hänen harrastuksestaan suuren lohén saamiseksi on mainittava, että hän oli intohimoinen kalamies itsekin, että hän souti tuntipalkalla ja että oli vanha tapa maksaa hänelle markka jokaisesta suuresta, joka hänen soutamallaan onnistuttiin saamaan. Oli joku enkelsmanni maksanut viisikin markkaa.

—Jassoo, mylläri luulee, että nyt niskassa puree, kuulin toverini sanovan. Hänen äänestään kuulin heti, että hän oli antautunut.

—Minä luulen ... jos vain olisi se oikea pyydys ... katsotaanpas vähän näitä teidän kampsujanne!

Toverini uistinlaatikko oli porstuan penkillä ja minä kuulin, kuinka äijät alkoivat sitä rapistella.

—No ka, tässähan tämä on ... tätä tämmöistä se aina ennen otti ... jos ei tätä ota, niin ei sitten ota mitään ... tällä tämmöisellä lipalla ne kamreerinkin aikana otettiin ne suurimmat ... tämä kun pannaan.

—Mylläri panee sitten... Minkä perukkeen mylläri luulisi olevan parhaan tällä ilmalla?

—Tämän paasin minä panisin.

—Eikö se ole liika paksu?

—Paksu se pitää ollakin, kun lähtee isoa ottamaan...

—Jos panisi sentään samalla myöskin perhoja, kuulin toverini taas arvelevan.

—Saahan niitä panna ... pannaan vain... Mahtuuhan tähän perhojakin.
Minkäslaisia teillä on perhosia?

Siellä alettiin nyt pengoskella tirehtöörin perhosvarastoa. Kuului täntapaista mielipiteiden vaihtoa:— Luuleeko mylläri, että tämmöistä ottaisi?—Se on liika korea, tässä koskessa ei ota koreita ... kun olisi ruskeita tai harmaita tai mustia ... siinähan olisi sen värinen, mutta se on liika pieni. No, tässä on ihan parhaan kokoisia ... otetaan tämä ja tuo musta ... siihen jos tarttuu, niin pysy kanssa ... saahan niitä tarjota perhosiakin ... vaikka kyllä se tämä lippavehe on varmin ... lippaa se ottaa, jos ottaakseen ... vaan solmitaan vain perhojakin. Kurotaan heitä siihen useampiakin siltä varalta, ett'ei yhtä ottaisi.

Siellä kähnittiin ja laitettiin kahteen pekkaan, liotettiin suussa perhosperukkeita, soiteltiin rullaa, jolla oli ääni kuin kahvimyllyllä, hujauteltiin vapaa ja oltiin kai viimein valmiit, koska mylläri kuului sanovan:

—Nyt lähdetään ... onkos tupakat ja tulitikut mukana?

Minua huvitti nähdä, millainen pyydys siellä nyt oli saatu pystyyn sen suuren lohén pään menoksi, joka nyt oli otettava niskasta viemisiksi rouvalle. Kalakaverini seisoi siinä valmiina taistelutamineissaan — keski-ikäinen herrasmies, lihava, tanakka, punaposkinen, paksuniskainen, ruskeaviiksinen, pulleasilmäinen, puettuna parhaaseen, mitä Englannin urheilukaupoista on saatavana: monitaskuiseen takkiin, polvihousuihin, ulsterisääryksiin ja ruskeihin nyörikenkiin, kädessä huikea parin sadan markan splitbambuvapa ja siinä rulla lujinta tekoa— katetun autopiilinsä edessä, jolla oli tultu Helsingistä Kajaanin taa— kalaa vaille valmiina valokuvattavaksi ja jäljennettäväksi. Kun vain pääasia, pyydys, olisi ollut yhtä ensiluokkaista. Mutta peruke oli kaikkein paksuinta gimppiä, »paasia», joksi sitä mylläri kutsui, pitkä ja monella leikarilla varustettu. Leikarien renkaihin oli umpisolmuihin solmittu kolme perhosta, isointa lajia: musta »zulu» ylimmäksi, keskelle punainen »soldier palmer». Alinna roikkui uistin, suuri kuin soppalusikka, toiselta puolelta hopeoitu, toiselta kuparinvärinen, siihen kiinnitetyt kolmikoukut kuin pikkuankkurit. Se oli hirvittävä murha-ase, kuin rautaharava. Minusta se oli mahdoton, pikemmin pelätti kuin pyydys. Mutta asianomaiset itse näyttivät olevan tekeleeseensä varsin tyytyväisiä ja lähtivät pyylevinä tallustelemaan koskelle.

Myllytupa oli ylhäällä ahteella ja sen rappusilta oli vapaa näköala yli koko kosken, niskasta alasuvantoon. Siitä näkyi leveä niska, sen supistuessa syntyi kireä, paikoitellen korkeihinkin kuohuihin puhkeava yläkoski ja sitten tuli suvanto, jonka alta lähti aika jyrkkä alakoski vieden myllyn rännin ohi ja maantiesillan alitse alimmaiseen suvantoon ja siitä järveen. Kun oli vettä hyvin, niinkuin nyt, oli koski vaaraton laskea. Usein tapahtuikin, että se laskettiin kalan kanssa ylhäältä alas asti.

Tukkukauppias ja mylläri katosivat jyrkän ahteen alle, ilmestyäkseen jonkin ajan kuluttua niskassa olevaan venevalkamaan. Valkamassa oli laiturin, jonka päässä myllärin piika parhaallaan näkyi viruttavan pyykkiiä. Mylläri sanoo hänelle jotakin, hän jättää totkunsa siihen ja tulee myllärin apuna työntämään venettä vesille... Sitten he nousevat laiturilta veneeseen ja lähtevät soutamaan.

Vaikk'ei minulla ollutkaan suurta luottamusta myllärin lippaan ja hänen perhosnuottaansa, enkä siis osannut toivoa saavani olla mukana taistelussa kalan kanssa, lähdin kuitenkin hiljalleen astelemaan

niskaan.

Mylläri oli suorittanut ohjelmansa ensi osan: laskeutunut, rannalta toiselle soutaen, niin, että oli joutunut tynemmältä vedeltä jänteeseen, siihen, missä varsinainen koski alkoi. Siinä hän tapansa mukaan souti useampia kertoja edestakaisin, komentaen: »Vapa toiselle puolelle... Nyt saa antaa enemmän liimaa... Kerikää vähän, siinä on matalaa!» j.n.e.—vapaherran tehdessä työtä käskettyä.

Jänne oli se paikka, mistä otti, jos otti. Nyt ei kuitenkaan ottanut.

—Ei pure, sanoin, kun vene oli minun kohdallani, lähellä rantaa.

—Soutakaa maihin, sanoi tukkukauppias ja alkoi kerää siimaa rullalle.

—Ei pidä vielä kerää ... käydään vielä yksi reissu, kehoitteli mylläri.

—Käydään sitten, jos teitä huvittaa.

Jättäen vavan irralleen veneeseen oli toverini ryhtynyt sytyttämään uutta sikaria, mylläri kiskoessa venettä ylemmälle vastavirtaan. He olivat noin puolitiessä rannan ja pyykkisillan välissä, kun piika huusi:

—Hoi, mylläri, hoi, kuulkaa! ottakaa ylös! Voi sentään!

—Mitä se huutaa? sanoi mylläri.

En minäkään kuullut, mitä se huusi, sillä samassa kirkasi rulla ja vavan kärki tuikkasi veteen.

—Ahah! huusi mylläri.

—Soutakaa! Soutakaa! komensi tukkukauppias.

—Vapa pystyyn! huusin minä.

Jos se ei ollut pohjassa kiinni, niin oli siinä vavan kaaresta päättään iso kala. Se ei ollut pohjassa. Siimaa veti alaspäin ja silloin siinä täytyi olla kala, niin uskomattomalta kuin se tuntuikin, koska he juuri äsken olivat samaa vettä sotkeneet. Siima kulki kuin heiluri, ensin oikeaan, sitten vasempaan, ja asetui sitten kosken suuntaan, samalla painautuen painautumistaan alaspäin.

—Se pyrkii alas, mennään maihin, kuulin toverini ehdottavan.

—Ei mennä vielä, odotetaan, ehkä se rupeaa nousemaan.

—Se painaa niin pirusti ... kyllä se menee alas.

—Jos menee, niin menköön, päästäänhän me perässä.

Mylläri oli puoltanut veneensä lähemmä rantaa, jossa virta oli heikompi. Suodakseni soutajalle tilaisuutta levähtämään astuin kivellet, josta ulotuun tarttumaan veneen kokkaan. Tässä oli kaikesta päättään tulossa pitkälinen ottelu. Kala oli yht'äkkiä lakannut laskeutumasta ja siima seiso nyt viistossa veneestä, mutta se oli kuitenkin jo siksi alhaalla, että se tuskin enää tulisi nousemaan ainakaan niin ylös, että sen saisimme niskasta. Ja kun suuri kala kerran lähtee alas, niin se tavallisesti pakottaa laskemaan mukanaan koko kosken, tai ainakin suvantoon saakka. Sen tapahtuman varalta, että se laskeutuessaan rantautuisi, sovittiin, että minä otan haavin ja koetan saada kalan maihin, jos siihen ilmaantuu tilaisuutta.

—Siihenkö lippaan se otti?

—Siihen! kehahti mylläri, pää ylpeästi pyörähtäen.

—Vaan jos se on perhossa?

—Ei ole perhossa.

Annoin hänen jäädä siihen uskoonsa, vaikka minusta ainakin ylimmän perhon ja osan heittosiimaa olisi pitänyt olla näkyvissä, jos kala oli lipassa kiinni. Siima seiso yhä samassa paikassa. Vapa kyllä huojalteli, mutta kun minulla oli hiukan vanhaa kokemusta siitä, että pohjahakokin voi käydä lohesta, uskalsin esittää arvelun, että jokin monista perhosista mahdollisesti oli tarttunut pohjaan ja kala silloin reväissyt itsensä irti, sen tunteutumatta vavassa. Mutta jo pelkkä sellainen olettaminenkin näytti harmittavan toveriani.

—Se on seikka, josta pian päästään selvyyteen, sanoi hän ja kiristi siimaa.

Olin ollut sittenkin väärässä. Siima irtautui, mutta vapa ei oijennut. Kyllä siinä oli kala ja iso olikin, veden väristä päättäen. Kala teki heti taas kaaren virran suuntaan ja rulla rupesi soimaan riivatusti.

—Näittekö sen pyrstön, leveän kuin melan kärjen!

—Herra päästää irti veneen! huusi mylläri ja tarttui taas airoihinsa.

Kala oli jo janteen alapuolella ja kiinnitti siimaa niin rajusti, että veneen ei auttanut muuta kuin seurata mukana. Se joutui pian näkyvistäni mutkan taa ja haavi kädessä minä riensin jälkeen. Kun hetken päästä pääsin ulos lepikosta, näin, että kalastajat olivat jo suvannossa ja että kala oli yhä kiinni.

Teoriani hienojen pyydysten välttämättömyydestä oli siis mennyt myttyyn. Ja niskassa siis sittenkin otti! Siitä huolimatta iloitsin kuitenkin toverini puolesta vilpittömästi siitä, että hän nyt vihdoinkin oli saamassa suuren ja parhaallaan sai tuntea kaikkea sitä jännitystä, minkä ottelu ison kalan kanssa tarjoo. Ellei jotakin aivan erikoista tule väliin, on kala hänen, sillä eivät ainakaan vehkeet petä—hänen paasillaan vetäisi maihin vaikka hylkeen.

Kala näytti rauhoittuneen suvantoon. Se oli kaikesta päättäen siivo kala, joka ei hyppinyt eikä temponut eikä riidellyt itselleen siimaakaan suuremmalla voimalla, vaan uiskenteli koko ajan pääuomassa, seuraten, niinkuin minusta näytti, syvintä vettä. Yksi vaarallinen taktiikka sillä kuitenkin oli. Tyyneydestään huolimatta se itsepintaisesti, tuuma tuumalta pyrki alas. Jos se jossakin akanvirrassa nousi, niin se siitä päästyään taas laski. Tuollainen järjestelmällisesti alaspäin kaivautuva kala on usein kaikista vaarallisim, sillä säästään voimiaan viimeiseen nykäykseen se saattaa yht'äkkiä heittäytyä menemään omaa painoaan kuin halko, pysähtymättä ennen kuin vasta tyynessä vedessä.

Istahdin rannalle seuraamaan taistelun kehittymistä. Tilanteen totisuus oli saanut toverini kokonaan valtaansa ja painanut häneen leimansa. Sillä miehellä oli suuret asiat, hänellä oli sahoja, tehtaita, satoja työmiehiä—nyt oli sota, kaikki maailmassa oli mullin mallin, kuka ties mitkä vaarat uhkasivat hänen monia liikkeitään—mutta aivan varmaan ei hänellä, enemmän kuin minullakaan eilen samanlaisessa tilassa, ollut ajatustakaan muusta kuin siitä, miten hän oli suoriutuva ottelustaan lohen kanssa. Hän istui alahankain tuhdolla, selin soutajaan, päin kalaan, liikkumatonna, niinkuin olisi istunut lohenottajan kuvapatsasta muovailevan kuvanveistäjän mallina: toinen jalka veneen kaaresta ponnistaen, toinen koukussa tuhdon alla, vavan tyvi nojaten reittä vasten sen ja vatsan pullean painanteessa; toinen käsi puristaen vapaa rullan yläpuolelta, toinen rullan kammassa kiinni milloin vähän päästäen, milloin vähän kiristäen, rullan päristimen ilmaistessa toisen kerran pidätettyä kiihkoa, toisen kerran hillittyä varuillaanoloa: »Älä luule ... tule ... tule!—Mene, mene ... kyllä minä ... et minua petä...» Suupielessä oli hänellä yhä vielä sytyttämättä sikari, joka oli jäänyt siihen niskassa, lähdön kiireessä. Otsa oli rypyssä, katse synkkä ja syvä. Leikki oli kaukana...

Mylläri oli yhtä totinen kuin hänen herransa. Hänellä, pienellä kääkkyrällä, olikin muuten täysi työ soutuessaan raskasta miestä, kun veden kulku suvannossa kävi sitä voimakkaammaksi kuta lähemmä jännettä kala pakotti laskeutumaan.

—Ottakaa väkisin, ennenkuin se menee alas! huusin minä heidän lähetessään minun puolelleni. Olisi näet mielestäni ollut viisainta ennemmin uskaltaa lopullinen kiristys kuin lähteä kalan jäljessä suureen koskeen, jossa monet vaarat uhkasivat.

—Ei pidä ottaa väkisin! iski mylläri kiihkeästi, ja äsähti sitten minulle:

—Ettehan te itsekään ota väkisin, miksi sitten toista siihen neuvotte?

—Jos uuvutte?

—Enkä uuvu.

—Jos se taas menee alas.

—Jos menee, niin antaa mennä.

Vene kävi toisella rannalla ja palasi taas minun puolelleni.

—On se sentään kumma kala.

—Mitenkä niin kumma kala? ... heittäkää se haavi tänne! ... mitenkä niin kumma kala?

—Se kun seuraa venheen mukana, niinkuin olisi puu, mutta ei koskaan nouse...

—Niskassa te sanoitte, että se oli pohjassa, ja nyt te luulette, että se on puu ... ei pidä puhua pötyä... On niitä siksi monta soudettu ... Ja hän käänsi kiivaasti venheensä taas toista rantaa kohti.

Mylläri alkoi nähtävästi hermostua, eikä se ollutkaan ihme, sillä vanhana kalamiehenä hän kyllä jo käsitti, että hänen pian oli laskettava koski, ja silloin oli olemassa kymmenen mahdollisuutta yhtä vastaan, että kala pääsee karkuun. Toverini ei ollut koko aikana suvannossa ollessaan hiiskunut sanaakaan. Karvan rävähtämättä hän hoiti kampaan, koettaen kyllä jarruttaa, mutta samalla hellittäen hellittämistään, johon hänellä soutajansa varoituksista huolimatta oli pakko, sillä vapa oli pahasti luokilla ja kala yhä suuremmalla voimalla menossa alas. Hetki vain ja heidän oli soudettava mukana.

Olisin kovin kernaasti suonut toverilleni hänen kalansa, jonka saaminen olisi korvannut kaikki matkan vaivat tänne pohjan perille, eikä olisi loppunut puheenaihe Helsingin Kämpissä talvi-iltaisessa tarinapöydässä. jotavastoin, jos kala pääsee...

—Voi kova onni, mikä vahinko piti tulla! kuulin yht'äkkiä takaani. Sieltä tuli myllärin piika pyykkivasu olallaan korennossa. Hän oli vähän semmoinen hölö hömsyttävä, mutta riski ja topakka toimisissaan.

—Voi kovan onnen kolaus, kun piti mennä myllärin kirkkohousut koskeen! Ettekö te ole nähneet niitä? En minä ymmärrä, mitenkä ne pääsivät siitä luiskahtamaan liukkaalta laudalta ... eikö noita liene kalamiehet itse pudottaneet siinä veneeseen kompuroidessaan, mutta minun syyksi se pannaan.

—On ne saattaneet Kaisalta itseltäänkin pudota, niinkuin viime kesänä oma hameenne.

—Se toki löytyi myllyrännin häkistä ... ovat voineet housutkin mennä sinne ... minäpä juoksen katsomaan ... kyllä kai se tuo vasu tuossa sillä aikaa säilyy ... kyllä se ne minulla maksattaa, mutta milläpä minä ne maksan... Voi kova onni sentään, kun sen olisi pitänyt saada ne huomiseksi jalkaansa ... olisin minä ennättänyt saada ne saunan orrella yön aikaan kuiviksi. No, nyt ne meni koskeen!

Todellakin—suvanto oli tyhjä ja veneen kokka keikkui kuohuissa. Vapa huiskahti vielä kerran rantalepikon latvojen yli ja sitten katosi sekin.

Riensin juoksujalassa kosken rantaan alas, niin pian kuin pääsin kivikolta, ja sitten ylös ahdetta pihaan, josta kautta oli suorin tie alasuvantoon. Tahdoin olla mukana vielä viimeisessä ottelussa, siellä, missä taistelu oli oleva kuumiin.

Pihaan tultuani näin kuitenkin heti, että minulla ei enää ollut asiaa edemmä. Kala oli päässyt. Mylläri veti parhaallaan venettä maihin ja tukkukauppias tuli jo pihaan. Jos kala olisi ollut veneessä, olisi myllärin liikkeissä ollut toinen ryhti. Hän seisoi hetken ja pyyhki otsaansa. Sitten hän kumartui ja kokosi kompeensa, alkaen uupunoin askelin ja haluttomin elein laahustaa jäljestä.

Kun omasta kokemuksestani tiesin, että kalamies suuren kalan menetettyään mieluummin on jonkin aikaa yksin, katsoin, että läsnäoloni oli tarpeeton. Osanottoni onnettomuuteen olisi vain lisännyt kiveä kuorman päälle. Jonnekin poistuakseni menin myllyyn. Kaisa tuli juuri rännin niskasta, jossa oli turhaan seipäällä haronut myllärin housuja.

—Kyllä teidät nyt paha perii, kun niiltä vielä pääsi kala.

—Voi kova onni sentään! Nyt se kerrassa pieksää minut!

—Kävisitte vielä katselemassa suvannon rantoja ... jos ne olisivat jonnekin sinne ajautuneet. Juoskaa joutuin tähyttämään.

—No, minä juoksen!

Käyskentelin minkä missäkin, pistäysin puodissa ostamassa tupakkaa ja karamelleja ja virkailin siellä täällä. Kun palasin pihaan, juosta huohotti Kaisa minua vastaan portille.

—Sielläpähän ne oli ... Yläpihan Eetun lohiverkossa alakarilla! Ei puhuta mitään kellekään koko asiasta! Minä vein ne saunaan kuivamaan. Voi hyvä onni sentään! Huomenna se saa ne jalkaansa. Kyllä minun on nyt hyvä olla!

Myllärillä sitävastoin ei näkynyt olevan hyvä olla. Hän makasi tuvan sängyssä selällään, tylsästi kattoon tuijottaen, päätään kääntämättä, mistään välittämättä. Olisi tehnyt mieleni tietää, kuinka kala oikein oli päässyt, mutta ajattelin, että oli hienotunteisempaa puhua ilmasta.

—Näyttää siltä kuin rupeisi yöksi satamaan.

—Ruvetkoon! ärähti ukko.

Koska oli se ääni kellossa, niin ei tarvinnut minunkaan hemmoitella, ja kysyin siis säälimättä:

—Mitenkä se oikein pääsi?

—En tiedä. Kun tultiin suvantoon, oli poissa.

—Veikö se vehkeet mennessään?

—Kaikki oli tallella, yhtä ylintä perhoa vaille. Voi kova onni sentään ... semmoisen soutamisen jälkeen semmoinen kala—vähintään kymmenkiloinen... pthyi kuitenkin!

—Jäi teiltä nyt tapporaha saamatta.

—Vähät minä siitä, vaikka eihän minun syyntä ollut, koska kerran tarttui ja alas asti toin, mutta kun herran mieli meni niin pahaksi, että näkyy lähtöään laittavan.

Olivatko asiat niin hullusti?

Menin kammariin. Toverillani oli siellä jo kampsunsa koossa.

Aikoiko hän todella lähteä?

Hänen täytyi. Asiat vaativat. Olisi oikeastaan pitänyt lähteä jo eilen.

—Yön selkäänkö?

—Yöllä on rauhallisempi ajaa.

—Jahah, jahah, minä kai vielä jään.

—Jää sinä vain.

—Oli se nyt harmin paikka.

—Noo, mitäs siitä, sanoi hän pakotetun tynesti. Sama se, kunhan sai otella. Sehän on pääasia.

Kalamies sanoo aina niin, mutta kalamies aina valehtelee sekä itselleen että muille, uskotellessaan, että on muka samantekevä, saako vai ei, että on muka pääasia, että saa »otella»—ja kuta suurempi kala on ja kuta kauemmin se on ollut kiinni, sitä vaikeampi on sen menettäminen ... en sanoisi, jos en itsestäni tietäisi. Sillä kalan menettäminen on persoonallinen tappio. Se on nöyryytys, häpeä, taitamattomuuden todistus niinkuin harhalaukaus, jota tavallisesti ei voi antaa itselleen anteeksi. Kun kala pääsee, silloin on—ainakin minulla— selkäpiissä sama tunne kuin näyttää olevan kissalla, joka tiepuolella kauan vaanittuaan vihdoinkin tekee hypyn, mutta hyppää harhaan ja selkä köyryssä ja häntä nolona luikkii häveten piiloon.

Hetken kuluttua puhalsi auto pihasta, painaakseen yötä päivää yli soiden ja nevojen, poikki vaarain, ohi kylien ja kirkkojen ja läpi kaupunkien etelää kohti, ryyppäen vain siellä täällä kiireen kautta bentsiiniä janoonsa.

* * * * *

Seuraava päivä oli sunnuntai. Istuin pihanurmikolla päivänpaisteessa ottamassa aurinkokylpyä. Edessäni loikoi mylläri vatsallaan. Hänellä oli yllään vain paita ja housut. Housut, ruskeat, puolivillaiset, puhtaat ja vasta silitetyt olivat nähtävästi ne, jotka eilen olivat olleet koskessa. Tuijotin niihin, kun ei ollut muutakaan tuijottamista. Siinä paikassa, joka on hiukan alapuolella housunkaulusremmin, näin jotakin mustaa ja punaista. Pääsin vähitellen varmuuteen siitä, että se oli zulu, s.o. musta forelliperho, jossa on hiukan punaista mustien villojen alla, lähempänä kärkeä. Se on saanut nimensä samannimisestä neekeristä, hänen villavasta tukastaan ja punaisista huulistaan.

—Mistä mylläri on saanut tämän perhosen takapuoleensa?

—Mitä? Minkä perhosen?

—Olkaahan siinä, että saan irti.

Nyhtäisen irti koukun ja mylläri pääsee istumaan.

—Näyttäkääpäs...

—Eikös teillä ollut juuri tällainen ... juuri tämä perho ylinnä perhossiimassanne?

—Tällainenkö ... tämäkö? ... mutta mitenkä se olisi joutunut minun housuihini?

Minä olin ollut siitä heti selvillä, ja pian oli siitä selvillä myllärikin, kuultuaan, kuinka ja milloin hänen housunsa eilen olivat joutuneet koskeen, vähää ennen kuin otti se suuri lohi niskassa, ja kuinka ja mistä

ne olivat löytyneet vähän sen jälkeen kuin pääsi se suuri lohi alasuvannossa.

—Ettäkö tuota...?—Eihän...! Kala se oli...

Mylläri vetosi takaraivonsa tuuheaan tukkaan, mutta tukka ei antanut tukea millekään muulle selitykselle kuin sille, että hän kaksi tuntia oli suurena lohena soutanut omia housujaan.

—Voi sen täyteen täyteen!

—Mylläri kehuu aina lippojaan, ja halveksii perhosia, mutta perhoonpas se sittenkin otti eikä lippaan ... eivät edes omat housunne huolineet lippaa.

—Voi täyteen täyteen...! Mutta ilmankos se ei kertaakaan hypännyt eikä pyrkinyt vastavirtaankaan.

Tahdoin vajuuttaa vähän kiviä kuormasta ja kerroin, miten minä kerran olin seisonut erään toisen kosken rannalla kolme tuntia ottamassa lohta, joka sitten osoittautui olevansa pohjahako, ja kuinka toisen kerran eräs tuttavani oli pilkkosen pimeänä, sateisena yönä istunut ja soudattanut itseään kuinka kauan lieneekään tavattomassa jännityksessä, joka laukesi vasta sitten, kun soutaja huomasi, että herran perho olikin kiinni hänen karvareuhkassaan.

—Millä hatussa, millä housuissa ... sattuuhan semmoisia.

En tiedä, missä myllärin ajatukset askartelivat ja mitä hän mielti raapiessaan karvaista rintaansa. Hetken päästä hän sanoi:

—Kuulkaahan, tästä ei saa hiiskua sanaakaan tukkukauppiaille.

Se oli minusta hienosti ajateltu ja hienosti tunnettu. Ja minä lupasin täyttää hänen pyyntönsä enkä olekaan vielä tähän päivään hiiskunut hänelle asiasta halaistua sanaa.

»HIHHEI, SEN TUULI VEI!«

Olin pannut kokoon pyydykseni, perhot, uistimet ja muut vehkeet, poistuakseni koskeltani. Kalastuskausi oli jo kulunut niin pitkälle, että kutu oli alkanut, eivätkä suuret lohet enää ottaneet. Eivätkä ottaneet pienetkään, ei ainakaan perhoa minkään väristä. Niillä oli nähtävästi paremmat herkut tiedossa; ne odottivat jokavuotista mätijuhlaa, joka pian oli alkava, ehkä oli jo alkanutkin. Kun mäti isolta valuu ja joutuu virran vietäväksi, silloin jonottavat siinä pienet suu auki hännän alla. Kala koskessa on kärsivällinen jonottaja. Se voi seisoa koko kesän saman kiven kupeessa yönsä päivänsä odottamassa.

En ollut saanut eväskaloja ja oli vähän noloa lähteä kotiin ilman vereksiä viemisiä, sitä enemmän kun pikku purossa saunan ja pihan välillä kihisi mitan täyttäviä mullosia kuinka paljon tahansa. Ne söivät siinä jotakin, mutta eivät ottaneet mitään ongellista. Vähä väliä tuikkasi niitä kivien takaa ja lumpeiden alta keskipuroon, jossa ne lipattelivat hetken pinnalla ja luikkivat sitten pyrstö vettä pärskäyttäen takaisin kätköihinsä. Välistä nousi niitä siihen puolikymmentä rinnan.

Seisoin aittarakennuksen päässä ja katselin vesi suussa makupaloja, joita turhaan olin koettanut houkutella, ja viimein vienyt vapanikin pois ja pannut sen kokoon koteloonsa. Kun vähän liikautin kättäni, katosivat ne, kun taas pysyin hiljaa, tulivat ne takaisin.

Pikku mullonen on luomakunnan kaikkein kauneimpia ja herkullisimpia olioita. En luulisi, että sellainen rotueläin on voinut koteutua täällä poloisissa pohjan vesissä; sen oikea paikka näyttäisi olevan alppien eteläisiä rinteitä hyppelevien kirkasvetisten purojen sinihopeakuohuissa. Sen täplissä on kypsyneen oranssin keltaa ja omenan punaa, se on lakeerattu ja vernissattu tummalla ruokaöljyllä, se on aina virkeä, intohimoinen, nopealiikkeinen, mutta pohjoismaista siinä on sen sitkeys ja kestävyys. Niin korea kuin se onkin, on se ylhäältä katsoen melkein näkymätön, ruskean selän sulautuessa yhteen kosken tumman pohjan kanssa. Vaikka se seisoo liikkumatonna virtaa vastaan, sen joka hermo elää ja joka evä pelaa. Kun sitä pitää kädessään, tekisi mieli syödä se tuoreeltaan keittämättä ja paistamatta. Se ei näytä niin julmalta kuin ahven, mutta peto se on, valmis syömään oman sukunsakin, aina vaanimassa, mitä saisi pohjattoman nälkensä sammutteeksi, aina tähystämässä, mitä vesi toisi mukanaan. Se syöksee esiin piilostaan, tarkastaa, tuppaa nokallaan, avaa kitansa ja nielee, tai sulkee suunsa ja hylkää, tehden hännällään ylenkatseellisen, ylpeän tempun, joka usein käy lankeemuksen

edellä, sillä tuon tuostakin sattuu, että häntä iskee koukkuun ja pahankurinen saa perä edellä pärskytellä maihin. Sääli pienokaista, mutta kuka käski marjan olla niin makean. Sen liha sulaa suussa kuin rasva, se on voita voissa paistamatonkin—saati sitten paistettuna, niinkuin saattoi tuon tuostakin tapahtua ennen vanhaan, kun vielä oli paratiisi maan päällä ja vuoti hunaja ja rieska.

Meitä oli siinä kaksi vanhaa herkkusuuta kalamiestä kieltämme lipomassa, minä ja kiss ... ei, sanon: kissa ja minä, koskenvirtijan Kokon kekki, joille molemmille olisi kelvannut kala, vaikkemme olisikaan kernaasti kastaneet kynsiämme. Miisu oli vanha kalakaveri. Aina kun se näki minun lähtevän koskelle, seuraili hän minua kauniilla ilmalla vähän matkaa jälempänä, istahtaen kivelle tai kannon päähän pitämään seuraa. Kun kala oli tarttunut ja pyrähteli ilmaan siiman päässä ja vapa tutisi, liikahti hännän pää ymmärtävästi. Sitten se lähenteli saaliin jakoon ja sai osansa. Mutta kun joskus riisuin housuni ja kahlasin koskeen, häpesi toveri tuommoista ja hiipi huomaamatta pois. Joskus tapasin hänet yksin koskella vaanimassa vedenrajassa, vaikken tavannutkaan teosta. Mutta siitä näppäryydestä päättäen, millä hän ... vaan älkäämme nostako esirippua, ennenkuin kaikki on valmiina näyttämöllä.

Meitä oli siis kaksi, niinkuin sanoin, seuraamassa mullosten karkeloa pikkupurossa, minä aitan suojassa, kekki vähän alempana maantiesillalla, jonka alitse puro vilisi suureen koskeen. Punoimme luultavasti molemmat yhtä intohimoisesti päätämme, miten saisimme ne sieltä kuiville. Minun keinoni olivat lopussa, kissa piti toistaiseksi omansa omana salaisuutenaan. Lähdin viimein pois, mutta kissa jäi sillalle kyyristyneenä kaiteen alle.

Keksaisin silloin kalansiivousoydykseni alla mätikaistaleen, joka oli jäänyt siihen viimeistä lohta siivottaessa. Entäpä ne ottaisivat tuota, ajattelin ja nakkasin mätijyväsien puroon. Polskis! ja punainen marja oli kadonnut. Siroitin niitä useampia ja jokainen katosi parempiin suihin. Näin jyväsien valuvan veden mukana, näin ja kuulin polskauksen, mutta en nähnyt ottajaa, joskus ainoastaan aukenevan ja sulkeutuvan vaalean kidan—niin yhdenvärisen oli ruskea selkä ja ruskea pohja. Keräsin kouran mätiiä täyteen. Menin lähemmä, hiipien kyyrylläni aitan nurkan suojaan. Kuta enemmän heittelin mätiiä, sitä enemmän ilmaantui sen pikku syöjättäriä, niitä oli siinä jo kymmenkunta, nousten alempaakin mätijyväsiä vastuuseen, nähtävästi luullen, että kutukestit jo olivat alkaneet, ja rientäen kuokkimaan häitä. Suoristime äkkiä ja hujautin kädelläni. Kuin säkenet ne sinkosivat pakoon, kätköön. Kissa on laskeutunut sillalta ja painautunut pajupensaaseen juureen. Kyyristyn taas, olen vähän aikaa hiljaa, sitten taas heitän. Siinä ne ovat taas, tuoppien toisiaan, koettaen kilvan temmata toistensa suusta suurempia mätipalloja. Heitän oikein suuren mätimöhkäleän, joka painuu pohjaan ja vaipuu vesiheinien sisään. Siitäkin ne sen vainuavat, toinen hyökkää toiselta rannalta, seisovat puolipystyissä tonkien sitä esiin kuin porsaas, saavat kumpikin sen suuhunsa, retuuttavat sitä pois, se pääsee kiistatessa molemmilta ja joutuu kolmannen suuhun, joka kuljettaa sen piiloonsa pajukkoon, minkä alla kissa istuu. Se on nähnyt kaiken, sen karva värähtää ja se tekee toisella etukäpäälällään vaistomaisen liikkeen vettä kohti niinkuin hiirtä korvalle lyödessään.

Saat sinä siinä mallailla, mutta maltahan, jahka minäkin mallaan... Nyt tiedän, mitä ne ottaa, ja vapa ulos kotelosta, rullat ja siimat ja koukut esiin, ja kohta on minulla pienessä kolmikoukussa mätipallo, viimeinen, mikä on vielä jäljellä siivousoydykseni alla. Asetan sen huolellisesti koukkuun, kääripä vielä varmemmaksi vakuudeksi rihmallakin, ettei irtautuisi heittäessä ja että kestäisi useammankin kalan suussa. Nyt minulla on kotituomisesta tiedossa. Minä nokin heidät sieltä, jokaisen, jahka joudun.

Ne ovat nyt jo niin kesyttyneet, etteivät enää pelkää minua eivätkä vapaakaan, vaikka menen suorana aitan perään. Tuskin olen pudottanut siiman veteen, kun joukosta suurin toisten ohi ampuen käy kiinni syöttiin ja nielaisee sen kurkkuunsa. Pala on liika suuri ja luisahtaa pois siiman tiuketessa. Suupielistä välähtää irtautuneita mätijyväsiä, jotka takana odottavat heti korjaavat. Äskeinen mullonen tekee uuden hyökkäyksen, ja nyt se on kiinni ja kimpoo vavan kärjen vipuamana rantaa kohti. Mutta ennenkuin sen ilmakaari on päättänyt kulkunsa heinikkoon, leimahtaa sen ollessa korkeimmillaan valkea viiru pajupensaaseen juuresta vastaan, kissa on ylhäällä ilmassa ja ottaa kaksin kourin lennosta kopin, niin että lätkähtää. Huudan ja manaan, mutta samassa se on sillä jo suussa ja se karkaa pois saaliineen aittarakennuksen ympäri. Minulla on hätä kaksinkertainen, yksi tämä: se saa koukun kurkkuunsa, ja toinen tämä: se menee sitten sen kanssa aitan alle kivijalkaan, ja kisko se sitten sieltä väkisin ulos. Minulla on kala ja kissa on gessa ja pian minä saan siihen vielä tytön. Ovat kuulleet kirkunani. Kokon tyttö juoksee kissaa vastaan, kissa väistää, tyttö perässä, ja nyt on minulla kolmas hätä, että tyttö sotkee jalkansa siimaan ja katkaisee kalliin vapani. Silloin pääsee koukku kalan suusta ja kissa loikkii saaliineen niittyä myöten metsään.

Jäivät saamatta minulta tuomiskalat, sillä kyytihevonen ajoi samassa portin eteen ja oli lähdettävä laivalle.

»KALASTA ... NJET!«

Onhan tätä nykyä tässä suloisessa Suomen maassa, sekä maalla että kaupungeissa ja varsinkin pääkaupungissa, Turusta Torniota myöten, tullut tavaksi, sanoisinko uudeksi kansalliseksi tavaksi ja hyveeksi, että Suomen mies hakee Suomen miestä vastaan apua Venäjän mieheltä. Sekä suurissa että pienissä riidoissaan. Meidän korkeimman oikeutemme jakaja on noudeettu lähimmästä kasarmista. Se nyt on sitä aikaansa. Ilmiö on sangen mielenkiintoinen Suomen vapauden aikaisen kansansielun tutkijalle, yhtä mielenkiintoinen kuin aikoinaan ilmiantotauti.

Ilmiö ei kuitenkaan ole ihan eilispäiväinen. Se alkoi oireilla heti, kun siihen ilmaantui tilaisuutta siellä, mihin venäläistä väkeä oli sota-aikana sijoitettu. Kun minulla eräästä sen hengen ensi ilmauksesta on pieni persoonallinen kokemus, en malta olla siitä kertomatta. Saanhan samalla kosketella mieliainettani lohenongintaa.

* * * * *

Olen toistakymmentä vuotta joka kesä kalastellut eräällä koskella Keski-Suomessa. Se on jotenkin hankalain rautatie- ja laivamatkain takana, pari vuorokautta Helsingistä.

Kun sota syttyi, ajattelin, että ainakin sinne pääsen sen jaloista kuin piilopirtilleni, jos se yllättäisi minut merellisellä kalamajallani Hankoniemen kainalossa. »Sota» saavutti minut kuitenkin siellä, missä sitä kaikkein vähimmin olisin osannut odottaa.

Jo kevättalvella alkoi kuulua huhuja, että Huopanan koski tulee varustettavaksi vihollista vastaan, joka jostakin pohjoisesta päin aikoo tunkea maahan. Siellä on alettu paalutella ja pyykitellä ja puut kosken kahden puolen ovat määrätty poistettaviksi—ne puut, joita oli säästetty kuin pyhiä puita, oksaa taittamatta, risua rikkomatta, jotta ne loisivat kaloille mieluisen varjon veteen, jotta hyönteisillä, lohenpoikasten mieliruualla, niissä olisi sikiämmissijansa ja toukilla paikat, mistä tuulenhengen olisi mukava pudottaa ne odottavan mullosen suuhun. Se sitten toteutuikin. Sotatieteellisiä syitä vastaan eivät auttaneet hyvät puheet, ei rannanomistajain lupaama takuukaan, että niin pian kuin jossakin rajalla sotatorvi toitahtaa, heti pannaan kirveet heilumaan ja muutamassa tunnissa avataan ampumalinja, kaadetaan puut koskeen, joka sitten pitää niiden poiskuljettamisesta pikaisen huolen. Puut kaadettiin, risut ja pensaat kaadettiin. Luonnonpuisto oli muutamassa päivässä muuttunut raivioksi, jossa seisoivat vain metrin pituisia kantoja ja siellä täällä jokin karsittu puu.

Enemmän kuin teko semmoisenaan kirveli kuitenkin mieltä se mieliala, missä hävitystyö oli suoritettu. Se oli ollut erikoisen mieluisa ja riemukas tehtävä niille, jotka ottivat siihen osaa. Liekö metsänhävittäjäkansan kirves koskaan heilunut reippaammin ja vihaisemmin kuin tässä koskenrantakoivikossa ja sen takana olevassa hirsimetsässä.—»Nyt siinä menee rikkaan manttaalijussin säästömetsä eikä tule koskaan takaisin!»—Ei kukaan heistä ajatellut, kenen lukuun ja missä tarkoituksessa metsä kaatui. Rikkaan häviöhän ei meillä ole köyhän häviö; meillähän uskotaan, että rikkaan vahingolla päinvastoin köyhä hyötyy. Kun karja kuolee nälkään tai maa jää kylvämättä—silloin vasta alkaa sarastaa uusien aikojen aamu.

Toisaalla oli kuultu ilkuttavan: »Saahan nähdä, kuka tässä koskessa ensi kesänä lohia onkii!»

Toistakymmentä vuotta on Huopankosken kalastus ollut vuokrattuna urheilijoille, jotka ovat siinä hiukan huvikseen ongiskelleetkin, mutta joiden pääharrastuksena on ollut rauhoitus ja siitos. Ei ole harjoitettu muuta pyyntiä kuin ongintaa. On pidetty vartijaa, joka varsinkin on estänyt entisen tuhoisan tuulastuksen kutuaikana. Näiden toimenpiteidensä vuoksi ovat kalastuksen vuokraajat olleet tikkuna niiden silmissä, joiden mielestä kaiken maassa ja vedessä tulee olla yhteistä—hävitettäväksi.

Kevään kuluessa ilmaantuikin koskelle aron poikia onkimaan. Onkiminen oli kyllä semmoista kuin se voi olla sen, joka ei ole ennen vettä nähnytkään ja jolla ei ainakaan lohenonginnasta ole aavistustakaan. Ongen ja uistimet, joilla miten kuten lätkittiin veteen, eivät olleetkaan heidän omiaan, vaan »meikäläisten» heille laittamia ja käteen pistämiä. Mutta tarkoitus ei ollutkaan itse saanti, vaan yksityisomistusoikeuden periaatteen rikkominen. »Sotamiehen ei tarvitse välittää Suomen laista.» Ja kun *hän* sen rikkoo, voivat sen sitten hänen luvallaan tehdä kaikki muutkin—kaikki ne sadat miehet ja poikaset, joita oli kokoontunut paikkakunnalle vallitustöihin.

Näin suunniteltu Huopankosken valtaus ei kuitenkaan onnistunut. Venäläisille saatiin, odottamatonta kyllä, heidän oman päällystönsä avulla, luetuksi Suomen laki, jonka he lukivat miehilleen. Kun sen puolen miehet melkein kaikkialla muualla kalastavat kuinka hyvänsä, dynamiitillakin, en ymmärrä muuta kuin että poikkeus johtui siitä, että koskea luultiin valtiolle kuuluvaksi, kun sen rannalla olevan valtionapua nauttivan lohensiitoslaitoksen katolla oli liehunut valtakunnan lippu. Kalastusta yritelleet puolustautuivat sillä, että »he eivät olleet tienneet», että

»eiväthän he» j.n.e., vaan että ne olivat »finskit», jotka olivat heitä yllyttäneet ja panneet pyydykset heidän käteensä. Siis jo silloin, ennen varsinaista veljeytymistä, sama ilmiö, joka nyt vallankumouksen jälkeen on melkein joka maan kolkalla kertaunut lakoissa ja valtausyrityksissä, se vain erotuksena, että päällystön väliintulo svobodavapauden aikana on ollut olematon. Tästä vapaudesta ei silloin vielä tietty, ja kotoinen korpilakivapaus harjoittelihe astumaan vasta ensi askeleitaan.

Totisempi yritys samaan suuntaan tehtiin hiukan myöhemmin. Kun ei itse päästy kalastamaan, koetettiin se estää toisilta, kosken vuokraajilta— sekin taas sotilaiden avulla.

* * * * *

Meitä saapui helluntaipäivänä pari onkimiestä koskellemme. Näky, joka meitä siellä kohtasi, ei ollut ilahduttava. Rannat kahden puolen koskea, samoin kuin siinä oleva saarikin, olivat kasvaneet toisin paikoin riippuoksaista koivuja, toisin paikoin sakeata lepikkoa ja pajukkoa. Joka puu, joka pensas oli tuttu. Jokaiseen niistä oli liittynyt jokin muisto niinkuin kotipuistosta. Sen ja sen pensaun suojasta oli pistetty vavan kärki ulos ja saatu semmoinen ja semmoinen kala. Sen ja sen koivun varjossa söi sinä ja sinä aikana päivästä. Sen kiven päällä istuttiin ja odotettiin, kunnes metsän varjo lankeisi sopivasti kalastuksen alkamista varten. Sillä lohi on arka kala; se näkee jo kaukaa vavan ja onkimiehen liikkeen, varsinkin kun ne kuvastuvat kirkasta taivasta vasten. Se myös valitsee väijymäpaikkansa varjossa, jossa se itse näkyy niin vähän kuin suinkin. Näin muodostuu rannan puitten ja kalamiehen kesken ainainen viehättävä yhteistoiminta.

Nyt oli koskemme rannalla tuskin yhtä ainoata varjostavaa puuta jäljellä. Ei muuta kuin kantoja ja palaneita risukokkopaikkoja. Tulisi kestäämään vuosikymmeniä, ennenkuin kaikki olisi entisellään. Meidän iäksemme oli kosken entinen viehätys mennyt. Varhaisesta aamusta myöhäiseen iltaan pääsee aurinko valaisemaan kosken piiloja. Se yksinäisyyden ja erämaan tunnelma, joka on niin miellyttävä kalamiehelle ja jota hän aina hakee, oli poissa. Onkimies oli koko kylän näkyvässä, kateellisten ja ehkä vihamielistenkin silmien saavutettavissa. Satoja miehiä liikkuu töissänsä joka taholla. Poralaukauksia pamahtelee muutamien metrien päässä ja kiviä sinkoilee ympäri korvia polskahdellen koskeen.

Kun rauha ja viihtymys näin olivat menneet, olimme päättäneet piankin väistyä. Ennenkuin ehdimme sen tehdä, yritettiin meidät kuitenkin väkisin karkoittaa. Tuskin olin päässyt kosken rannalle, aikoen koettaa saada jotakin päivälliseksi, kun eräs paikkakunnan huligaani, joka m.m. oli istunut linnassa varkaudesta, mutta oli parasta veikkoa kosken uusien isäntien kanssa, juoksee luokseni ja komentaa: »Päivystäjä käskee pihaan ja heti paikalla!» Ilme, liikkeet, ääni, koko esiintyminen ilmaisee, että siinä se nyt on mies, jolla on käslyvalta tai joka ainakin tulee sen puolesta, jolla on se valta. Että hän etupäässä ajoi omaa asiaansa, siitä olin heti selvillä. Hän edusti kaikkia niitä, joille tämän kalaveden vuokraaminen yksityisille aina oli ollut tikkuna silmässä. Heidän mieleistensä kanssa oli tuostakin ollut kannausta ja yhteentörmäyksiä. Ennenkuin koski joutui vuokralle, oli siinä onkinut ja tuulastellut melkein kuka hyvänsä, pienimmätkin sormenpituiset lohenpoikaset oli noukittu pois matosongella, ja kutuaikoina oli harjoitettu tuhoavaa häikäilemätöntä tuulastusta. Nyt, kun oli läpivuotinen vartija, oli tilaisuus luvattomaan kalastukseen tukossa. Oli jonkin kerran täytynyt säikäyttää sakoillakin. Kaikesta siitä oli syntynyt pinnistystä ja kaunaa, joka pohjaltaan ei ollut muuta kuin yhteisomistuksen ja yksityisomistuksen ikuista taistelua. Se oli samalla uudessa muodossa vanhaa kiistaa kalavesistä, jonka kiistan historiallisia seutuja oli tämäkin Savon ja Hämeen vanhoilla rajoilla oleva Huopanankoski. Uusi aika oli vain vähän muutellut toisiksi taistelijat ja taistelutavat. Jos koski olisi ollut vain minulla vuokralle, olisin mahdollisesti jättänyt sen kansanvallan haltuun, vakuutettuna muuten kylläkin siitä, että yksityisten etujen valvominen pohjaltaan oli yleistenkin etujen valvomista, sillä olin vuosien kuluessa tullut näkemään, että kalastuksen hoito tässä sopivassa siitoskoskessa lisäsi kalakantaa järvisä.

Näissä mietteissä tulin sillalle. Siellä oli vastassa sankka miesjoukko ja kuului pistelyitä, joista ymmärsin, että meidät aiotaan heti käännättää takaisin. Asuntonne pihalla oli sotamies, päivystäjä, odottamassa, helluntaiksi hiukan päihtynyt kaljaan sekoitetusta hajuvedestä, ja ilmeisesti kiihtyneessä tilassa, röyhkeästi ja mahtavasti puhuen minulle jotakin, josta en ymmärtänyt muuta kuin »dokumenttii ... vaas dokumenttii!»—»Se tiukkoo teiltä passia», selitettiin miesjoukosta, joka oli meidät ympäröinyt. Niitä oli minulla kolmekin: Helsingin poliisikammarin passi, venäjänkielinen automobiilipassi ja ulkomaan passi. Minulla olisi pitänyt olla lupa liikkua kaikilla ei-kielleyillä alueilla Suomessa, eikä aluetta, jossa olin nyt, oltu julistettu kielleyksi. Tästä tuli ja meni matkustajia maantien täydeltä eikä ketään oltu tähän saakka pidätetty eikä tarkastettu. Mutta siitä huolimatta ei minulla ollut lupa jäädä. Minun täytyi: »pois, pois!»—ainoat suomalaiset sanat, jotka mies taisi. Mutta liikkeet, viittaukset maantielle olivat sitä selvempää yleisesperantoa, jota jokainen taitaa. Lopulta tuli vielä pari muutakin sanaa, jotka perustelivat pontta: »kalasta—niet». Sotamies tahtoi siis kaikesta päättäen estää minua *kalastamasta*. Hän meni ja vei passin mukanaan. Ympärillä seisovan mies joukon ilmeistä näin, mitä mieltä he olivat tapahtuman johdosta.

Minut oli siis tuomittu lähtemään, mutta samalla siitä estetty. Ilman papereitani en voinut lähteä, sillä silloin en olisi päässyt pitkällekin ohi kaikkien niiden muiden vallitustyöpaikkojen, joita oli ollut matkan varrella.

Oli omituinen tunne olla pidätettynä, täysin turvaton; vaihteen vuoksi oli se kylläkin opettava elämys. Mutta jollakin tavallahan tuosta tilanteesta kuitenkin oli selviydyttävä. Ja silloin muisti toverini, että olihan sentään ehkä vielä olemassa toinenkin maailmanjärjestys—kotoinen nimismies. Hän oli puhelimen avulla saavutettavissa. Kun sotamies huomasi telefoimisasikeen, riensi hän estämään, mutta tuli liika myöhään. Silloin hän vuorostaan soitti päällystölleen, joka asui lähimmässä majatalossa. Meidän automme rientää kirkonkylään, mutta majatalosta karkuuttaa aliupseeri hevosen selässä koskelle.

Hän on saanut sen käsityksen, että Huopanankoskella on kahakka, sota jonkinlainen, että täällä tehdään vastarintaa sotaväelle, ja kivääri olalla ja patruunat vyöllä ja hattu päässä hän tulee tupaamme. Samassa saapuu autokin vallesmannin kanssa.

Alkaa sangen hassunkurinen kohtaaminen. Suomalainen järjestysvalta tekee hyökkäyksen venäläistä väkivaltaa vastaan ja—voittaa. Nimismies on suuriääninen, pontevaryhtinen vanha herra, joka polveutuu eräästä 1808-09:n sotasankarista, jolla silläkin sanotaan olleen komea ryhti ja iso ääni. Hän asettuu heti käskijän ja tutkijan ja yleisen syyttäjän kannalle ja vaatii aliupseeria ankaralle tilille passin anastuksesta. Semmoiseen ei heikäläisillä ole minkäänkokoista oikeutta! »Se olen minä, joka olen herra täällä, se olen minä, joka tarkastan passit ja annan oleskeluluvat.» Päivystäjä pyrkii selittämään ja puolustautumaan, mutta ovi paukautetaan kiinni hänen nenänsä edessä. Ainoastaan upseeri ansaitsee kunnian tulla kuulustelluksi. »Teillä ei ole täällä minkäänkokoista poliisivaltaa, teillä ei ole muuta tehtävää kuin kaivaa ojianne, mutta maantiestä ja matkustajista vastaan minä.»—»Panimaio, panimaio!»—»Panimaio! Niin, mutta se teidän olisi pitänyt ymmärtää heti. Ettekö osaa lukea omaa kieltänne? Onhan tässä venäjänkielinen lupakirja! Ettekö osaa lukea sisältä?»... Hän ripittää häntä niinkuin kenraali pikenttiään ja aliupseeri seisoo smirnaassa ja koettaa turhaan saada sananvuoroa. Hän änkyttää jotakin kalastuksesta, mutta saa uuden ryöpyn niskaansa. »Kalastuksen kanssa tässä koskessa teillä ei ole mitään tekemistä, sillä kalastus täällä on näiden herrojen ja heidän täytyy saada sitä harjoittaa niin kauan kuin he eivät ole teidän tiellänne ja eivät kai he ole teidän tiellänne kosken rantaa kävellessään enemmän kuin tukinuittajat ja muut kaikki, joiden on lupa vapaasti liikkua.»

Sanalla sanoen: kunnan nimismies esiintyy sillä tarmolla, esittää meidän passien anastuksen niin räikeäksi ja pöyristyttäväksi teoksi, niin tuimin katsein, mahtavin viiksen vetelyin ja pöytään paukahtelevin nyrkein, että upseeri lopulta pyytää anteeksi ja anoo, ettei asiasta tehtäisi raporttia—mihin me tietysti armollisesti suostumme. Ennen lähtöään asettaa nimismies poliisin koskelle valvomaan järjestystä meidän suojaksemme.

* * * * *

Me siis omituista kyllä suoriuduimme voittajina. Kalastelimme aikamme ja poistuimme sitten omasta alotteestamme. Aika oli laittomuuden ja väkivallan pahinta aikaa, jolloin kuitenkin, ainakin paikoitellen, oma järjestysvalta vielä osasi pitää arvoaan yllä. En tiedä, kuinka olisi käynyt, jos aika olisi ollut tätä nykyistä. Luultavasti »miliisi» ei olisi pannut tikkua ristiin. Mahdollisesti olisi talo piiritetty eikä meitä päästetty ennen pois kuin olimme luovuttaneet kalastusoikeutemme »kansalle».

Tavallaan valtausyritys kuitenkin onnistui. Me poistuimme sittenkin aikaisemmin kuin oli ollut aikomuksemme eikä enää sinä kesänä palattu. Eihän ole hauskaa urheilla poliisin turvin, ja tietoisena siitä, että ainakin oli yritetty käyttää vieraan maan miesten apua omia kansalaisia vastaan. Mieleemme haikeus olisi varmaan ollut pienempi, jos olisimme aavistaneet, mihin muotoihin tämä veljeytyminen ja avun hakeminen myöhemmin tulisi pukeutumaan. Tämänkesäisten suurtapausten rinnalle oli meidän osallemme tullut vain pieni pirahdus. Olen kertonutkin sen vain siksi, että sillä kuitenkin oli enteen arvo.

Kesäkuussa 1917.

STENOFYLAX STELLATUS.

Se on erään koskiperhon nimi, mutta lukijan ei pidä pelästyä, tämä ei tule olemaan mikään luonnontieteellinen esitelmä. Aion vain kertoa muutamista hauskeimmista elämyksistäni, onkimisesta sillä keinotekoisella höyhenperholla, joka on jäljennös luonnonperhosta, koskihyönteisestä *Stenofylax*

Stellatus. Monena syksynä olen saanut parhaat kalani, suurimmat loheni, silloin kun tämä perhonen on ilmaantunut vedenpinnalle. Se on antanut minulle mitä ihaninta urheilua, vinyt minut jännittäviin otteluihin, joista useimmista olen suoriutunut voittajana huolimatta hienoista vehkeistä, pimeästä, kivistä, puista, risuista ja muista esteistä. Niin pian kuin tämä perho hämärän tultua ilmaantuu lentelemään veden pinnan ylle, ilmaantuvat sen alle myöskin suuret lohet sitä saalistamaan, ja joka kerta kuin silloin kiinnitin vastaavanmuotoisen ja -värisen tekoperhon, tavallisesti *Stone flyn* tai *March brownin* tai *August dunin* tai *Orange mallardin*, siimaani, sain olla varma saaliista minäkin.

Kun lohet ja perhot näin kiinteästi kuuluvat yhteen, täytyy minun kertoa toisesta samalla kuin toisestakin. Ehkä tästä on jotakin oppia muillekin onkimiehille ja antaa oma intoni heillekin intoa hienompaan onkimiseen, jonka tieto ja taito meillä on hyvinkin alkuasteellaan. Suurimmalla osalla meidän onkimiehiämme ei ole aavistustakaan oikeasta perhosonginnasta, ei sen teoriasta eikä käytännöstä, saati sitten antavuudesta, vaikka meillä useimmat kosket, kaikkikin, ovat myös perhoskoskia eikä vain täky- ja uistinkoskia. Englannissa ongitaan melkein yksinomaan perholla ja siellä ministeritkin kirjoittavat perhoskalastuksesta laajoja tieteellisiä teoksia. Olen yhä enemmän kehittynyt melkein yksinomaan perhollaonkijaksi ja viime vuosien saaliistani on sekä pää- että kilolukuun nähden yhdeksänkymmentä sadasta otettu perhosvavalla. Tämä maa olisi varmaan monine koskineen hienommankin urheilukalastajan paratiisi, jos urheilukalastusta täällä harrastettaisiin yleisemmin ja koskemme ja virtamme saatettaisiin parempaan kuntoon ja hoitoon, kuin missä ne nyt ovat.

* * * * *

Otin muutamia vuosia sitten mukaani koskelta, jossa tavallisesti kalastelen, näytteitä siitä perhosta, jolla olin saavuttanut hyvät tuloksen. Pyysin erään hyönteisten tutkijan tiedemiehen sitä tutkimaan ja hakemaan kirjoistaan sen nimen ja antamaan minulle tietoja sen elintavoista ja synnyistä syvistä, joista en silloin tiennyt muuta, kuin että ne todella olivat »syvät», sillä sen verran olin selvillä, että perho putkahti maailmaan vedestä. Sain tietää, että tämä perho kosken yllä lennellessään laskee sen pinnalle suuren määrän hyvin pieniä munia, joita yhdistää toisiinsa useita tuumia pitkä gelatiinimainen nauha. Veteen tultuaan ne tarttuvat kiviin tai vesikasveihin ja kehittyvät siinä toukiksi, jotka pian kyhäävät ympärilleen kotelon kivistä, raakuista, hietamuruista, kasvijätteistä ja sen semmoisista, jotka ne käärivät ympärilleen silkinhienoilla kuiduilla. Tätä taloan, joka on auki molemmista päistään, toukka kuljettaa mukanaan liikkueensa pohjassa ja elää siellä kasveista tai vesieläimistä, jopa jotkut lajit pienistä kalanpoikasista, hyvin pienistä lohenoikasistakin. Perho syö siis lohia, ennenkuin lohi syö sen—todellakin ihmeellistä luonnon kiertokulkua. On omituista ajatella, että tuo lohi, joka tuossa juuri särpäisee kitaansa perhon, on ehkä aikoinaan kiireesti kiven koloon piiloutuen nipin näpin pelastunut—saman toukan jonkin esi-isän kynsistä.

Elettyään toukkana vuoden päivät tuleva perho puretuu kiinni johonkin vedenalaiseen kiveen tai puuhun ja kutoo silkkilangoilla kiinni kotelonsa molemmat päät ja lepää siinä liikkumaton viikon pari. Sen ajan kuluessa se kehittyy perhoseksi, ja kun aika on täytetty, murtaa se kotelonsa ja soutaa maihin selällään, airoina keskimäinen jalkapari. Siitä se jonkin ajan päästä lähtee lentoon, hakien sulho morsianta ja morsian sulhoaan viettääkseen häitään, minkä jälkeen naaras laskee munansa veteen. Ja muutamien päivien kuluttua ne kuolevat molemmat, ne, jotka eivät sitä ennen ole joutuneet mullosten suuhun joko silloin, kun räpistelivät pohjasta pinnalle, tai silloin, kun laskeutuivat laskemaan siihen munaan. Tämä nousu ja tämä lentely alkaa tavallisesti hyvin täsmälleen, miltei kellonlyönnilleen iltahämärissä auringonlaskun jälkeen ja päättyy yhtä äkkiä, kuin se oli alkanutkin.

Ja sen ajan tietävät lohet niin hyvin, että tulevat piiloistaan melkein minuutilleen silloin, kun *Stenofylaxit* lähtevät omistaan. Ne asettuvat erinäisiin sopiviin väijytyspaikkoihin, joissa virta on heikompi ja vedenpinta sileämpi ja joihin se sopivasti ja runsaammin kantaa kannettavansa. Suuremmat lohet valtaavat parhaat paikat keskemällä, missä saalis on suurin, pienemmät saavat vaania syrjempänä ja taampana ja odottaa siellä, mitä heille voimakkaampien pöydältä liikenee. Äsken kuollut vedenpinta alkaa elää sitä mukaa kuin ilma elää, hyönteiset tulevat ja menevät. Isot pistävät turpansa tyynesti ja taitavasti vesikalvoon ja imaisevat herkkupalan kitaansa, jolloin vesikalvossa puhkeaa ja leviää ja kantautuu alas pyörälyä toisensa perästä. Joskus posahtaa suurikin pyrstö tai viiltää vettä mahtava selkäevä, mutta useimmin lätkähtää pieni hännän huippu kiihkeästi ja silloin ampuu muita ketterämpi mullonen ylös ilmaan siepaten lennosta linnun, ennenkuin se ehti ohi tai veteen sortuen joutui parempaan suuhun.

Ja silloin on onkimiehen aika lähteä ylkää vastaan. Jos hän myöhästyy tai ei ymmärrä aikaansa, ovat perhot ja lohet tiessään ja otollinen hetki on ohi eikä tule takaisin ennen kuin huomeniltana, tai ei tule ollenkaan.

Mutta jos kalastaja tuntee koskensa ja tietää aikansa, silloin...

Etten myöhästyisi—sillä vaikka perhosten parveilu yleensä tuleeikin tunnilleen, saattaa heidän kellonsa joskus käydä edelläkin—olin taaskin viime elokuun 24 p:nä, joka oli lauantai, lähtenyt koskelle

noin kello 6 illalla, vaikka aurinko ei ollutkaan vielä laskenut. Vaikka alku ei työtä kaunistanutkaan, seisoikin kuitenkin lopussa kiitos, ja siitä ehtoosta tuli yksi parhaita kalapäiviäni. Minulla oli uusi splitbambuvapa, jonka juuri olin saanut lahjaksi ystävältäni W—lta, mieheltä, joka on merkittävä tähdellä suomalaisten perhollaonkijain kirjaan. Kesemmällä olin katkaissut vanhan vapani, joka oli palvellut minua kymmenkunnan vuotta. Rietautuessani sillä tekemään tavallista pitempiä heittoa saavuttaakseni säyneet, jotka ajoivat perhoja kaukana suvannon rannasta, olin varaani pitämättä tartuttanut siiman ryssäin piikkilankapaaluun, joita heidän jäljeltään vielä kummitteli kosken rannalla, ja siinä meni tempaistessa kärki kahdeksi kappaleeksi. Ei tietysti ollut ajattelemistakaan saada Englannista uutta, niin kauan kuin saksalaiset olivat maassa. Tein, mitä oikeastaan ei pitäisi tehdä: pyysin lainata toisen työkalua. Kalatoveri pisti minulle kouraan parhaansa, varta vasten tämän kosken kalastusta silmälläpitäen tilatun uuden uutukaisen vavan. Jo edellisenä iltana olin sillä kokeillut. Se oli ihana ase, Hardyn parasta tekoa, kevyt, sopivasti joustava ja samalla tarpeeksi kiinteä kalaa uuvuttaessa.

En ollut tähän saakka tiennyt, mitä oikea perhosvapa oikeastaan on. Vanha greenheart-vapani oli siihen verraten raskas rumilas, kankea kuin aidan seiväs. Tämä uusi toimi miltei omin neuvoin, nostaen siiman vedestä oman jousensa ponnella ja laskien sen perhoineen takaisin veteen keveästi kuin höyhenen. Heti ensi heitolle tarttui sitä koettaessani suuri 5-kiloinen, ja kun se oli saatu maihin, toinen 6-kiloinen. Parina seuraavana iltana olin saanut 4-kiloisen, 3-1/2-kiloisen, 5-kiloisen ja 7-kiloisen, kaikki iltahämärissä siihen aikaan, kun *Stenofylax Stellatus* parveili. 7-kiloinen, mahtava koiraskala, otti vasta pimeään tultua. Se kulki ylös ja alas, kahden puolen arkkua, josta en olisi päässyt sitä seuraamaan, jos se olisi lähtenyt alas. Se aikoi jo kerran rynnätä jyrkän kosken janteeseen, josta sen kuitenkin sain käännetyksi kiristäen rullaa. Oli onnen kauppa, että vehkeet kestivät—luultavasti tasaisesti ja samalla lujasti joustavan vavan ansio. Kala kääntyi takaisin, ja sain sen lopulta houkutelluksi pois keskikoskesta arkun huopeeseen, siitä rannemmaksi suvantoon ja lopuksi ihan rantaan. Oli jo niin pimeä, etten enää nähnyt kalan liikkeitä muuta kuin pyrstön viristä hiukan vielä hämärtävää taivasta vasten. Onneksi ohenivat pilvet ja kuu tuli esiin. Sen valossa kala viimein otettiin uitettuna kahden kiven väliin, suurimpia mitä olen saanut.

Se oli se ilta ja nyt odotin samanlaista, sillä olihan paras aika vuodesta, elokuun viimeinen viikko, suuren *Stenofylax Stellatus* sesonki. Tulisiko se tänäkin iltana esiin? Kaikkina iltoina se ei tule, riippuen nähtävästi ilmoista sekä nyt että vuosi sitten, jolloin munat laskettiin veteen. Jos joinakin päivinä silloin oli epäsuotuisat säät, ja parveilu ei onnistunut, häiriytyivät silloiset häät ja lykkäytyivät tänäiset ristiäiset.

Tänä päivänä oli ilma ollut mahdollisimman ruma ja huonoenteinen illan kalastukselle. Koko edellisen yön oli satanut etelästä ja idästä ja vaikka tuuli aamulla pyörähti luoteeseen, satoi yhäkin, koko päivän, taivaan täydeltä, kunnes vasta klo 6:n tienoissa selkeni. Menin heti koskelle. Matkalla kokeilin pienestä väylästä *Yellow mallard* perholla, joka värinsä ja kokonsa puolesta jotakuinkin vastaa *Stenofylaxia*. Pienet pienessä väylässä olivat syönnillä, ehkäpä siis suuremmatkin, vaikka siitä ei suinkaan aina ole taikaa, sillä pienet syövät usein pitkin päivää, niinkuin lapset yleensä, ja melkein mitä tahansa. Tulin arkulle, joka on Välisuvannossa, suuren väylän varrella, ja joka on rakennettu siihen otvain tueksi uiton aikana. Arkku, johon maista johtaa pari hirttä, on siitä mukava, että siitä lyhyemmälläkin siimalla voi ylettää parhaisiin paikkoihin, mutta siitä voi menestyksellisesti kalastaa ainoastaan hämärän aikana, kun arka kala muulloin helposti näkee korkealla olevan miehen ja hänen vapansa. Päivällä siitä tavallisesti onnistuu vain ensimmäinen hirsisillalta ulompaa tehty heitto. Mutta on siitä silti aikain kuluessa otettu yksi jos toinenkin pieni ja suuri. Nytkin oli vielä liian valoisa. Nykäisy kyllä, mutta ei »tarttua». Heittelin aikani ilman tulosta. Muutin ylemmä maihin, mutta ei sielläkään ottanut. *Stenofylaxeja* ei näkynyt ilmassa eikä vedessä.

Kiersin toiselle puolelle kosken. Siellä on pari varmaa paikkaa, jossa suuri lohi asustaa ja josta jos ei ota, ei ota muualtakaan. Kello oli noin 1/2 7 ja aika alkoi lähestyä. Heitin tavalliset heittoni, mutta ilman tulosta. Siirsime vähän alemma, mistä hallitsin melkein samat paikat kuin äsken toiselta rannalta. Kaksi suuren nykäystä, vähän maistoivat ja hylkäsivät pois. Kalat ovat siis kyllä kotonaan, mutta kun niillä on hyvää aikaa tarkastaa yksinään tulevaa valheperhoa, huomaavat petoksen ja pitävät pilanaan. Tarjosin toisia värejä ja toisia suuruuksia, turhaan.

Istuin levähtämään kalakivelle, jossa voittojen kunniaksi on uhrattu lukemattomat tupakkauhrit, voittojen kunniaksi ja tappioiden valittajaisiksi. Tupakka on kalamiehen ystävä ilossa ja surussa. Se kiihdyttää ja rauhoittaa. Kesken kalan otonkin se on pantava, pistättämällä haavipojalla suuhun paperossi ja raapaisuttamalla tuli omain käsien ollessa rullassa ja vavassa kiinni. Tilanne näytti toivottomalta. Aurinko lähenei laskujaan, mutta ei yhtäkään näkynyt. Ehkeivät tulekaan. Syy kai oli molemmissa, sekä perhosissa että auringossa. Eräs englantilainen auktoriteetti—ne ovat tutkineet kaikkia mahdollisia lohenonginnan vivahduksia—tietää, että kaikista huonoin syöntiaika päivästä on juuri vähää ennen auringon laskua, kun se alhaalta valaisee keskitaivaan, mistä valo sitten kuin mistäkin valonheittäjästä heijastuu alas ja tunkee veteen kirkastaen kosken pohjan jokaista kiven koloa

myöten. Olen itsekin huomannut usein, että tähän aikaan yleensä ei saa, ellei taivas ole täydessä pilvessä.

—Lähtään saunaan, sanoi Akkeli, haavipoikani. Eikähän siinä tainnut muukaan auttaa, vaikka vastahakoisesti taivuin ajatukseen, että tämän päivän nähtävästi oli päätyttävä sekä suuretta että pienettä. Mutta eihän kalastus olisi sitä onnenpeliä, mitä se on, jos aina tulisi valtit kouraan. Eivät tulleet perhoset eivätkä tulleet lohet.

Ne tulivat kuitenkin kuin tulivatkin. Istuessani saunan lauteilla lämmittelemässä näen jotakin räpistelevän ikkunassa, ja siinä se on, ruskeasiipi, keltaruumis, iso ja lihava. Kiireesti kylmää vettä niskaan ja vaatteihin. Ei ollut menetettävä hetkeäkään, saattoi riippua minuuteista ison saanti.

Olisiko nyt kulunut puolituntinen siitä, kun olin lähtenyt kolealta, elottomalta koskelta, mutta kun tulini takaisin arkulle, oli kaikki muuttunut ilmassa ja ilman alla vedessä. Aurinko oli painunut taivaanrannan taa, vedessä ei enää ollut voimakasta keskitaivaan heijastusta, vaan vyöryi vuo tummahkona tumman pilven alla. *Stenofylax Stellatus* lenteli virvatähtenä kiihkeissä mutkissa, toinen toistaan ajellen, töytäten välistä naamaani, välistä niskaan ja sitä tietään kauluksenkin alle. Ne olivat isoja ja lihavia, oikeita herkkupaloja, joita olisi tehnyt mieli syödä elävältä—sillä syöväthän kiinalaiset kuulema onkimatojakin. Jo kaukaa näin mullosten suvannossa »pistelevän». Sidoin kiireesti siimaan usein koetellun ruskeasiipisen, keltaruumiisen, jonka senkin muutamia vuosia sitten olin saanut W—lta. Minulla oli sitä lajia vain tämä yksi, mutta sillä olin saanut useita suuria monena vuotena tähän aikaan päivästä. En tiedä sen nimeä, mutta otan siitä selon, jahka pääsen yhteyteen Englannin kanssa—eikähän nyt enää luulisi olevan estettä, kun saksalaisetkin ovat menneet omalle maalleen. Oi sinuas, ylpeä Albion!

Hiivin kyyrylläni arkulle, etten peloittaisi pitkällä ruhollani enkä askelteni töminällä. Turha varovaisuus, sillä lohilla oli herkkupöytänsä katettuna ja ne tunkeilivat sen ympärillä, pienet ja suuret, kaapatakseen kuin kanat ruokaa, jota veenamäntä tyttarineen sirotti sormiensa lomitse heidän eteensä ympäri koskea. Samanlainen pätke ympäri koskea kuin edellisinäkin iltoina. Äsken arat kalat eivät nähneet eivätkä kuulleet eivätkä varoneet, vaan mulahtelivat, posahtelivat ja pärskivät ihan arkun vieressä. Näkyi pyrstöä, päätä, evää, ja joukeasti loirahtelevia selkiä. Suuria ainakin kymmenkunta, pieniä kukaties kuinka paljon eri haaroilla koskessa.

Joka metsästä hiipien on tullut kaurahalmeen laitaa ja yht'äkkiä tapaa joka kuhilaan päässä teeren, voi jotakuinkin kuvitella, millainen oli hermojännitys sillä hetkellä, se sydämen pamppailu, se tunne hartioissa, se sähköytys nivelissä sormenpäistä varpaihini, jonka vanhakin erämies sellaisissa tilanteissa tuntee yhtä voimakkaasti kuin vasta-alkaja poikanen. Se on tuttua ja koettua, mutta aina uutta. Se on humalaa, sensatiota, olkoon, mutta ihanaa se on, ja joka on päässyt sen makuun, sen intohimon valtaan, hän ei siitä koskaan parane, hänestä ei tule raittiusmiestä, hän on ja pysyy parantumatonna alkoholistina kuolemaansa asti. Hän hakee huumausta, mistä sen saa, maksaa siitä niitä hyvänsä ja voi pahoin, jollei tuon tuostakin saa tyydytetyksi vaistoaan, jotakin ammoisin isiltä, alkuihmiseltä, ehkä vielä kauempaakin perittyä petovaistoa, saukkovaistoa: saada kiinni, käydä hampain kiinni, ei päästää, vaan pitää, kiristää kurkusta viimeiseen saakka.

Istuuduin arkulle ollakseni heittäessäni niin alhaalla kuin mahdollista. Ensimmäinen heitto, tai toinen tai kolmas, on usein ratkaiseva. Jos se epäonnistuu, on se sama kuin harhaisku, harhalaukaus teeriparveen. Perho on joko itsessään sopimaton ja kalan epäluulo herätetty toisiinkin nähden, tai putoo se huonosti, kala nousee ja hylkää sen tai tarttuu heikosti ja pääsee, jos siima on jäänyt höllälle.

Heilautin vapaa pari kertaa, sain siiman suoraksi ilmassa, pysäytin vavan sopivassa kulmassa ja siima laskeutui perhoineen keveästi pinnalle, perho ensin, sitten siima, niinkuin tekniikka vaatii.

Kun perho on tehnyt kaarensa virran mukana, ja kulkenut niin kauas alas, että uusi heitto pian olisi tehtävä, kiinnittyy siima, vavan kärki vastaa ja kala on kiinni, ja iso onkin.

Tuskin on mikään vaihe niistä monista, joihin lohenonkija joutuu, niin tenhoisa kuin ensimmäinen tuntu suuresta lohesta. En tiedä vielä, millainen se on, en, minkätapainen, sen vain, että se siinä on. Olen onnistunut, olen laskenut oikein, juuri sen perhon piti siihen ja siihen paikkaan pudoten kaikkien teoriain mukaan kelvata. Ja samassa välähtää kinematograafisin leimauksin kuvia ennen käydyistä otteluista. Tekeekö se nytkin niin ja niin, paneeko se toimeen sen ja sen yllätyksen? Onkimies on siima-vapajohtoa myöten saamansa sähköiskun vaikutuksesta lyhyen hetken kuin tainnoksissa, huumautuneena, itsestään poissa. Sitten herää hän todellisuuteen. Se on lohen valtavan pyrstön posahdus, joka hänet siihen herättää. Kala on huomannut tullessaan yllätetyksi, joutuneensa vangiksi ja koettaa nyt vapautua. Se tempoo, pudistaa kahlettaan ja huomaa—kun vapa on notkea ja rulla herkkä—että kahletta tuskin onkaan. Sitä on kuitenkin vähän, joka häntä pidättää, vaikkei hän sitä näe, ainoastaan vähän tuntee. Sitä täytyy päästä eroon. Lyhyitä hyökkäyksiä oikeaan ja vasempaan, pyöräyksiä ikäänkuin epäröiden, mihin ryhtyä. Tuo vastustus seuraa yhä mukana, suupielessä on

jotakin, joka kiinnittää—siitä on päästävä ja alkaa tositaistelu.

Se on, kun koukku on pieni ja peruke heikko ja hieno, jotenkin tasaväkinen suuren kalan ja onkimiehen välillä. Se on sylipainia tai sormikoukkuja. Jos tässä kehaiseisin, sanoisin, että se on verrattavissa urheiluun, jota Kaarle XII harjoitti painiessaan sulin käsin karhun kanssa. Ei pyssyä, ei keihästäkään, ainoastaan kärjetön kanki, joka lopulta sekin nakattiin menemään, ja käytiin sylipainiin. Ei missään uudenaikaisessa pyydysurheilussa jouduta niin kiinteästi yhteen toinen ja toinen. Ainakin on se täysin verrattavissa silmukkanuoran heittoon ratsun selästä villihevososen kaulaan tai puhvelin sarviin tai suksimiehen suopungin heittoon poron sarviin. Hieno vapahan ei ole muuta kuin jatkuva käsi, kala tuntuu olevan sormen päässä ja ottelu on hyvinkin mieskohtaista. Jokainen kalan liike tuntuu välittömästi, jokainen pyrstön tempaus välittyy vapaa myöten sitä pitävän käteen ja pitäjä voi usein lukea kalan ajatukset ja aikomuksetkin, mitä se nyt tuumii ja mitä tulee tekemään. Vaikka kala on miestä heikompi, on kuitenkin vehkeiden heikkouteen nähden tasapaino olemassa ja alussa on etu aina kalan puolella. Kun perho on pieni ja se tavallisesti on kiinni tunteettomassa leukaluussa tai suupielen lihaksensa, ei kala tunne kipua ja sillä on kaikki edellytykset päästä irti. Onhan se paljoa voimakkaampi kuin hieno peruke. Se vie siimaa mihin tahtoo, ja jos se heti syöksyisi suoraan pois, katkeaisivat vehkeet, ei tarvitsisi muuta kuin heittäytyä veden vietäväksi eikä mikään vene ehtisi mukaan, vielä vähemmän tietysti rannalla oleva. Vehkeet eivät kestäisi edes kalan kuollutta painoa. Suuren kalan kokoinen tavallinen uunihalkokin menisi menojaan. Usein kala tämän etunsa älyäkin ja monet ovat ne lohet, jotka siten ovat minulta päässeet, kun en ole voinut seurata rantaa myöten mukana. Siima loppuu, nykäys vain ja kala on kaksintaistelussa voittanut. Mutta tavallisesti kala on tyhmä tai kokematon tai hätäytyy ja lähtee ylös tai pysyy paikallaan, äikäytyen pohjaan, ja antaa uuvuttaa itsensä ja tulee vedetyksi yhä lähemmä.

Tämä tänillan ensimmäinen kala oli aika pahanilkinen. Vapa oli kovalla koetuksella: kuinka se saikaan joustaa ja kuinka siima lauloi! Kala ei tosin ollut suurimpia, ehkä noin 4-kiloinen, päättäen koosta sen hypätessä. Sen kokoinen kala on notkea ja virkeä. Päätän ottaa sen pian, sillä nyt ei ole aikaa uuvuttamiseen kaikkien taktiikan sääntöjen mukaan. On jouduttava saamaan toisia, joita hyppii ihan tuossa edessä, muutaman sylen päässä, vavan ja siiman muodostaman kaarenkin alla. Jos tämä pääsee, otetaan uusi. Ja niin minä kiristän ja hengästyän sen niin, että tuskin on kulunut viittä minuuttia, kun se loikertelee arkun huopeessa, josta Akkeli kurkottaa sen koukkuunsa.

Samassa perho irtautui suusta ja vapa oli valmis uuteen heittoon. Akkeli ei ole vielä ehtinyt kiikuttaa kalaa maihin, kun uusi kala on kiinni. Koska perho ja peruke näkyvät kestävän, panen tämänkin heti tiukalle ja saan sen ennen pitkää pyöräytetyksi arkun luo, niin että se vielä täysissä voimissa ollen joutuu koukun saavutettavaksi. Se on 6-kiloinen uroskala. Joitakin heittoja taas ja taas jämähtää. Se on sitkeämpi ja uitattaa itseään puolisen tuntia, pyrkii itsepintaisesti alas, näyttää olevan jo menemässä suureen koskeen, mutta kääntyy viime hetkessä, ui viistoon toiselle rannalle, kampeutuu sieltä tälle ja petty antautumaan arkun ja maan väliseen matalaan suvantoon, jossa se on helposti taltutettavissa ja johdettavissa rantaan. Se on 5-kiloinen naaraskala.

On jo melkein pimeä, tuskin näen mennä arkulle, mutta menen sittenkin. Tavallisesti minulle tämmöinen saalis jo riittää, mutta otamma heitä nyt talven varalta minkä saan; jää niitä sinne sittenkin satoja kutemaan: ja onhan niitä istutettu ja hoidettu tässä koskessa muidenkin varalle. Perhosten parveilu yhä jatkuu, ja vaikka saamani kalat ovatkin laahanneet sumaa koskessa ristiin rastiin, mikä tavallisesti peloittaa tai arkiuttaa toiset, eivät ne nyt näy mistään välittävän. Siinä mullahtelee ja pärskää lakkaamatta pieniä ja suuria. Silloin tällöin töytää suuri, (8-9-kiloinen), joita ei juuri koskaan saa ongella, ylös vedestä suoraan ilmaan kuin pökölö, pudoten takaisin pyrstölleen. Illan pimetessä ovat yölepakotkin saapuneet saaliin jakoon. Ne häärivät vavan ympärillä sen soiton houkuttelemana, joka syntyy veden hangatessa siiman kieltä, jota toisaalta pitää tiukalla vavan kärki, toisaalta koskessa temmeltävä kala. Soitto kuuluu onkijankin korvaan eri äänilajeissa, kun asettaa sen vapaan kiinni. Olen muuttanut perhon kokeillakseni uudella kuosilla, suurella kiviperholla, *Stoneflyllä*, joka sekin jäljittelee *Stenofylax Stellatusta*. Saan silläkin, näkyy olevan samantekevää, mitä heille tänä iltana tarjoo. Se on 5-kiloinen koiraskala, voimakas ja villi, jonka ottamisvaiheet jääkööt kuvailematta; saanen vielä vain sanoa, että kesken kahakan täytyi panna tupakka hermojen rauhoitukseksi—eikä haiku koskaan hivele keuhkoja niinkuin tällaisessa tilanteessa.

Niitä makaa nyt rannalla rivissä neljä melkein samankokoista ruskeata venkaletta, painaen yhteensä noin 20 kiloa, otetut 1-1/2 tunnin kuluessa. Saaliin puolesta voisi jo riittää, mutta minun tekee mieleni vielä nähdä, kuinka kauan näitä pitoja kestää, ja minä menen vielä kerran arkulle, hiihdätellen melkein pilkkosen pimeässä sinne viepiä puita myöten. Sen ajan kuluessa, mikä on mennyt perhon irtauttamiseen viimeisen kalan kidasta ja hetken lepoon, on ehtinyt tapahtua täydellinen käänne kosken elämässä. Lepakot ovat kadonneet, samoin perhot, ei kuulu enää kalan liikettä, parveilu on päättynyt, juhla-ateria korjattu pois ja vieraat poistuneet pöydästä minne lienevät piiloihinsa. Muutan takaisin ensimmäisen hyvän perhon, mutta ei ota enää sitäkään.

Akkeli on ripustanut kalat korentoon—konttiin ne eivät mahdu—ja me kannamme saaliin kotiin, mieli metisenä ei ainoastaan taakasta itsestään, vaan myöskin siitä, miten saalis oli saatu: ottamalla huomioon oikea hetki ja käyttämällä oikeata perhoa. Saavutettu luonnon tutkisteluun perustuva kokemus on lohenonginnan niinkuin muunkin pyydystelyn menestymisen ensimmäisiä ehtoja.

Luonnolla on usein merkilliset metkunsä. Sen koneisto toimii yleensä oikullisesti, mutta toisin kerroin taasen yllättävällä yhdenmukaisuudella semmoisessakin pikkuasiassa kuin lohenonginnassa. Samana päivänä ja samalla tunnilla kuin minä sain nämä loheni Keski-Suomessa, oli toinen kalastaja Kalkkisten koskessa Heinolan lähellä Etelä-Suomessa saanut melkein samanlaisen saaliin samantapaisella keinotekoisella perholla samojen luonnonperhojen parveilla koskella.

TÄYLLÄ JA PERHOLLA.

Saavuin eräänä keväänä koskelleni kaikkine uusine ja vanhoine perhoineni. Olin edellisenä keväänä ottanut talteen kaikkia niitä perhoja, joita koskella tapasin ja hakenut kaikista Helsingin urheilukaupoista niiden vastineet, mikäli niitä oli saatavissa. Niillä oli minun nyt kokeiltava. Olin kuitenkin tullut liika varhain, sillä perhot eivät vielä olleet ilmaantuneet. Heittelin viimekeväisiä, samankokoisia malleja, mutta kaikkialla yhtä huonolla menestyksellä. Silloin tällöin ajoi joku, räpsäyttäen pyrstöllään ja kääntyen kiivaasti pois. Sain kielteisen vahvistuksen siihen teoriaan, että mullonen ottaa perhoa vain silloin, kun sitä on koskessa toisessa tai toisessa muodossa. Kun ne eivät näe niitä luonnossa, eivät ne välitä niiden jäljennöksistäkään. Oikeuskoinen englantilainen perholla onkija olisi jäänyt odottamaan perhojen parveilua, istuskellen ja käyskennellen ja vartioiden kosken rannalla ryhtyäkseen toimeen vasta sitten, kun näki mullosten liikehtimistä pinnalla. En malttanut odottaa sitä, vaan ryhdyin toisiin keinoihin. En vielä silloin uskonut »suurperhoon». Koetin kyllä lohiperhoa *Jock Scottia* ja sainkin sillä muutamia, mutta kun pidin niitä satunnaisena saaliina, en jatkanut. Tässä saanen ohimennen huomauttaa, kuinka suuressa määrin jonkin pyydyksen menestyksellisyys riippuu siitä, miten hartaasti siihen uskoo ja millä vakaumuksella sitä siis käyttää. Usein saattaa kaikkein paraskin pyydyslaji siirtyä miltei hyljättyjen sarakkeeseen vain siitä syystä, ettei niillä malta kokeilla tarpeeksi. Luultavasti olisivat »suurperhot» tänä keväänä kelvanneet yhtä hyvin kuin sitten seuraavanakin.

Minä nyt sen sijaan turvauduin pyydykseen, jolla oli vanha hyvä maine Huopanasassa, pieneen devoniin. Sitä otti heti, aivan pienetkin, jotka tavallisesti ottavat parhaiten perhoa. Sain niitä kymmenkunnan, joiden yhteinen paino oli noin kolme kiloa. Seuraavana päivänä sain suurempiakin, puolikiloisia ja kiloisia, jopa yhden liki kaksikiloisen. Tämä viimeainittu oli n.k. kannibaali, oman sukunsa syöjä, suurisuinen ja laiharuumiinen epämuodostuma, joka elää melkein yksinomaan kalaravinnosta, mieluummin omaan sukuunsa kuuluvasta, ja joka on kosken kalakannan pahin vihollinen.

Mutta kun otti devonia, oli ilmeistä, että nyt ottaisi myöskin täkyä. Niinkuin jo ennen olen maininnut, en minä juuri mielelläni turvaudu täkyyn. Sen hankkimisessa on paljon puuhaa, sen kuljettaminen koskella mukana on hankalaa ja sen heittäminen kiusallista, se kun tuoreena ei tahdo kestää. Formaliinitäky ei myöskään ole miellyttävä käsitellä, vaikka se onkin sitkeämpi.

Ryhdyin kuitenkin onkimaan salakoita perhosvavalla. Vaihteen vuoksi on salakan onginta kylläkin hauskaa, varsinkin perholla, jota se ottaa mielellään. Sainkin niitä pian täkysumpun täyteen. Ennenkuin kuitenkaan ehdin itse niitä käyttää, saapui toveri, joka mielellään onki täyllä ja sai minun salakkani. Näyttäytyi, että salakka oli oikea pyydys. Kaloja löytyi melkein mistä hyvänsä ja ne olivat kaikki kosken parhaita, kilon kokoisia, mustia ja villejä. Toverini otti niitä yhtenäkin päivänä parikymmentä. Ja syöti kiihtyi päivä päivältä. Eräänä niistä, kun toverini oli matkustanut pois, kävin minä vuorostani kokeilemaan läpi koko kosken. Näitä samankokoisia mullosia oli siinä ylt'yleensä. Tuskin olin pudottanut salakan kuohuun tai kiven huopeeseen tai suvantoon tai arkkujen viereen tai puoman kupeeseen, kun kaikkialta karkasi mullonen esiin ja otti kiihkeästi, intohimoisesti ja nälkäisesti.

Oli kuin koko koski ylt'yleensä olisi ollut hermostumisen vallassa. On iso ero siinä tavassa, millä kala milloinkin ottaa. Kun syöti on oikein rajua, iskee se koko kidallaan, eikä tokaise vain huultensa huipulla—joskus se näyttää vain sitä seuraavan, suutaan avaamatta—nielee suurenkin pyydyksen kurkkuunsa, jokin näyttää iskevän useampaankin kertaan, jos ei ensi kerralla osu. Se näyttää menettäneen kaiken varovaisuusvaistonsa, olevan sokea näkemään karkeimpaakin koukkua ja paksuintakin peruketta.

Mikä tämän aiheuttanee? Todennäköistä on, että mullonen tähän aikaan vuodesta ottaa korvauksen

siitä paastosta, jota sen on täytynyt kestää koko pitkän talven, ja seuraa silloin salakoita ja muita pikkukaloja, jotka siihen aikaan paltoutuvat koskeen ja jos niitä ei siellä satu olemaan aivan runsaasti, täyttää vatsansa kaikella mitä saa, ja niin paljon kuin saa ja niin pian kuin saa. Mutta näiden päivien kiihkeään syöntiin vaikutti kai myöskin sää. Sillä kieltämätöntä on, että sääsuhteilla on suurikin merkitys syöntiin nähden. Seisovilla yksitoikkisilla ilmoilla, olivatpa ne pitkällisesti sateiset tai poutaiset, huonontuu syönti huonontumistaan. Jos sitävastoin ilmanpaine on muuttumassa ja siitä aiheutuu levottomuutta ja syntyy sähköisyyttä, jos ukkonen uhkaa ja taivaalle kasvaa pilviä, jotka milloin luovat mustia varjoja, milloin päästävät päivän leimahtamaan ja sammumaan veden pinnalla, jos rakentuu sadetta ja se sitten kuuropilvin vuoron syntyy ja lakkaa samassa, silloin on syönnin aika. Syönti sellaisella säällä voi taas riippua—niin on arveltu—sekä sähköisyyden ja ilmanpaineen vaikutuksesta kalan organismiin että myöskin siitä, että yhtämittaa vaihtelevat varjot ja valot estävät kalan näkemästä pyydysten keinotekoisuutta ja ehkä myöskin häikäisevät sen silmiä. Tuo näistä syistä syntyvä optillinen levottomuus ehkä myöskin jossakin määrin suoranaisesti kiihoittaa kalaa. Kuinka tahansa, nyt oli sellainen sää ja kala söi rajusti. Se otti kaikkialla yhtä hyvin, Niskassa, välisuvannossa ja kosken alla.

Kunnes täyn syönti yht'äkkiä lakkasi. Samalla kuin ongin salakalla, minä aina tuon tuostakin koetin perholla. Oli tullut koskelle eräs toinen toveri, joka kalastaa melkein yksinomaan perholla. Hän palasi koskelta tuoden tullessaan kolme samanlaista mullosta kuin ne, joita oli saatu salakalla. Hän tavallisesti aina onkii lohiperholla, mutta nyt hänellä oli ollut ruskea korkkiruumiinen ja gelatiinisiipinen, joka jäljittelee päiväperhoa, efemeraa, jota englantilaiset kutsuvat *Mayflyksi* s.o. toukokuun perhoksi. Ja kun menin ulos, huomasin, että näitä perhoja survi ylös ja alas ilmassa. Panin samanlaisen ja otti sitä minultakin. Minulla ei ollut niitä kuin yksi vanha, jonka pian menetin. Kiinnitin silloin siimaan samanvärisen ja saman suuruisen *Coch-y-bondhyn*, jolla ei kuitenkaan ole siipiä niinkuin *Mayflyllä*, vaan ainoastaan tuuhea karvaruumis. Olin lukenut ja merkinnyt muistiin, että nämä perhot ajavat jotenkin saman asian ja että *Coch-y-bondhyä* ottaa silloin, kun efemeroja on vähän—niinkuin nyt oli. Sainkin sillä joitakuuta.

Perhon syönti oli siis vihdoinkin alkamassa. Ja yht'äkkiä ne, nuo tavalliset pienet ruskeat ja harmaat keväiset koskiperhot, ilmaantuivatkin, kun olin niitä viikon verran odottanut. Vaihdoin *Coch-y-bondhyn* pienempiin ja sain *Hoflands fancylla*, *Stoneflyllä*, *March brownilla*, *Hardys favouritellä*, *Governorilla* y.m., joita minulla oli milloin mitäkkin lajia aina kolme siimassani, nyt yhtä hyvin kuin sitä ennen devonilla ja salakalla. Jos olisin malttanut säästää nekin kalat perhosaikaan, olisin luultavasti saanut nekin perholla.

Sain samalla kokea, että nyt ei kelvannut mikään muu kuin perho. Kosken pöytä oli katettu mullosten kaikkein makeimmalla herkulla, jota se ahmi tavattomalla ahneudella. Perhoja tuli kuin tuiskuttamalla. Niitä kihisi kaikissa pensaissa, joista ne pelmahtelivat paksuina pilvinä ilmaan. Niitä parveili savunaan puiden latvoissa, juoksenteli puomia ja sillankaiteita pitkin kuin russakoita, niitä tunki silmiin, suuhun ja sieraimiin, ikkunat oli pidettävä kiinni, etteivät ne täyttäisi huoneita. Missä oli vähänkin suvantoa ja tyynempää vettä, siinä tuikkivat turvat, pätkivät pyrstöt, ja hypähteli korkealle mullosta ottaen ruokaansa sekä vedestä että ilmasta. Säyneitäkin mullahteli Välisuvannossa puoman ja maan välissä. Vasta tämmöisinä päivinä näkee, kuinka paljon kaloja koskessa todella on. Ruokaa riitti kaikille ja sittenkin sitä meni suurin osa hukkaan. Jokainen kala oli pian paksu kuin syöttöporsas, vatsa pingallaan ja kurkku läikähtymään asti täynnä. Oli istuttava rannalle iloitsemaan toisten ilosta, sillä pian aikaa ei maksanut vaivaa koettaakaan keinotekoisin perhoin kilpailla luonnollisten kanssa, jotka elävinä putoilivat veteen ja lentelivät ja juoksivat pinnan yllä ja pintaa pitkin. Sinä päivänä kuin perhostulva oli korkeimmillaan, en saanut ainoatakaan, en perhoilla, en salakalla enkä millään. Mullosten ei tarvinnut muuta kuin seisoa pää vastavirtaan ja aukoilla suutaan ja niellä. Satojen joukossa oli minun perhoni vain yksi ja siis vain sattuma, että se sattui suun kohdalle.

Näitä pitoja kesti useita päiviä. Sitten alkoi perhospyry vähitellen vaimeta ja sitä mukaa syönti taas parata. Kun mulloset turhaan odottivat luonnon tarjoilun jatkumista, ottivat ne taas minun tarjoamiani. Kokeilin kaikenlaisilla malleilla ja kaikki kelpasivat, erikoiset ja eriväriset. Sain pian tarpeekseni tästä ja lähdin. Ei makeata mahan täydeltä, ja tulee se kai kesä toinenkin—niinkuin tulikin.

UISTIN.

Kalamies on usein vanhoillinen eikä helposti luovu pyydyksestä, johon hän on tottunut. Vanhat pyydykset voivat ruostua, mutta rakkaus niihin ei ruostu. Samasta syystä hän ei myöskään ensi tilassa taivu käyttämään sellaista, jolla joku toinen on saanut, mutta hän ei. Ja usein vanhalla ja

rumemmallakin, johon rajattomasti usko, saa paremmin kuin uudella kauniimmalla, johon ei usko, sillä uskosta se tämä kalansaaliskin riippuu. Joka uskoo johonkin pyydykseen, hän taistelee sen uskonsa puolesta ja sen innostamana ja heittää hartaasti ja hikipäässä eikä veltosti ja välinpitämättömästi niinkuin silloin, kun pyydyksellä ei ole hänen täydellistä luottamustaan. Monien vehkeiden suhteen olen tuuminut: »Saattaahan se olla hyvä tuokin, siellä ja siellä, sitä ottaa semmoistakin, kun sattuu, ja kyllähän minä olen minäkin sillä koettanut ja jonkin saanutkin, mutta paras on panna se ja se s.o. se, millä minä yleensä olen saanut.» Vasta sitten, kun omat suosikit eivät kalasta, kun niillä turhaan olen piessyt koskea pitkin ja poikki, vasta sitten minä kuin jonkin ihmeen toivossa turvaudun toisen suositteluun, mutta silloin hyvin usein ei kalasta sekään.

Vaikka oppi-isäni Lybeck käytti paljon uistinta tai oikeastaan lippaa, joita hänellä oli useamman laatuista, pieniä ja suuria, ja vaikka tiedän olevan vesiä, joissa uistin lohienkin onginnassa on melkein yksinomaan käyttökelpoinen, en minä ole siihen oikein päässyt perehtymään, jotavastoin olen takertunut devoniin ja heittelen sitä erivärisenä ja erikokoisena melkein aina silloin, kun en kalasta perholla. Sitä on helppo heittää, sitä saa erisuuruisia ja hopeisia ja kultaisia ja sitä voi ripolinillä maalailta minkä väriksi milloinkin tahtoo. Sillä voi jäljitellä valkoista kalaa, keltaisenpunaista ja vihreänsinistä sekä elritsa että pienintä mullospoikaa, jopa oikein pienellä harmaankeltaista koskiperhon toukkaakin. Lippa ja varsinkin soikea uistin sitävastoin leveytensä ja keveytensä vuoksi lentää huonosti ilman lyijyä, on varsinkin kirkkaalla säällä liiaksi näkyvä suurine koukkuineen, joita vauhti ei peitä niinkuin devonissa. Valkea täky, jota se jäljittelee, on aina parempi, ja ainoastaan sen puutteessa olen silloin tällöin käyttänyt uistinta etupäässä haukia varten. Se onkin enemmän tyynessä tai vain heikossa virrassa uistelevan kuin rannalta virvelöijän ja koskessa heittelevän pyydys. Se on sitäpaitsi arka ja koko lailla vaikeasti käsiteltävä pyydys, sen kuperuus kun pitää olla erilainen eri vahvassa virrassa, jotta liikehtely vastaisi pyörtyneen kalan liikettä, jota ainakin suurempi uistin ja lippa jäljittelee. Se ei saa lipattaa ja heittää kuperkeikkojansa vedessä liian nopeasti eikä myöskään liian hitaasti. Siinä suhteessa se kokonaan eroo devonista, joka aina pyörii yhtä tasaisesti akselinsa ympäri ja jonka liike aina on sama, pyöräpä se hitaammin tai nopeammin.

Mutta kun uistin tai lippa sattuu olemaan oikeaa mallia siihen veteen, missä sillä kalastetaan, voi se tehdä ihmeitä. Ja erään uistimen kanssa minä kerran Huopanassa jouduin en tosin itse kalastajana, vaan toisen soutajana, semmoiseen syönnin peliin, että tulen sen aina muistamaan— ja harmikseni, jos sanon suoraan.

Tapasin kesällä Helsingin Esplanadissa vanhan kalakumppanin, joka sanoi olevansa menossa urheilukauppaan ostamaan jotakin uistinta, jonka hän oli huomannut erittäin tehoiseksi saaristossa haukia uistellessaan. Hän arveli, että se ehkä olisi hyvä Huopanahan lohillekin. Minä en uskonut, jos en ollut uskomattakaan. Vaan sopiihan koettaa, sillä kaikkea pitää koettaa. Vaikka olenkin vanhoillinen siihen nähden, millä lopulta kalastelen, minä kyllä aina kokeilen uusillakin, negatiivinenkin kokemus on kokemus sekin. En edes tiedustellut, millainen uistin se oli, jonka hän aikoi ostaa. On pyydyksiä, jotka sattuma saattaa muotiin ja jota sitten kauppiat kehuvat asiakkailleen ja joita herkkäuskoiset ostavat, kunnes ne sitten yhtä pian häviävät. Niissä on aina olevinaan jokin hienous ja salaisuus. Milloin pitää uistimen välttämättä olla päältäpäin kuparinvärinen ja alta hopeanvärinen, milloin taas päinvastoin, milloin ei kupari kelpaa lainkaan, vaan sitävastoin ehdottomasti vaski. Olen minäkin niitä ostanut ja maalannut ja galvanisoittanut, pääsemättä kuitenkaan selvyteen toisen tai toisen ehdottomista eduista, sillä lopulta kaikki pyydykset kalastavaisuuteensa nähden riippuvat veden väristä ja syvyydestä ja taivaan pilvisyydestä tai poutaisuudesta ja kuka lopulta tietää mistä taiasta, mutta sen tietää jokainen kalastaja, että aina ne oikkuilee ja yllättelee. Elokuun keskivaiheilla tapasin toverini taas Huopanassa ja hänen laatikostaan tuli esille ainakin neljän tuuman pituinen soikea kalankuvainen hopeauistin, niitä semmoisia, joissa tylsä pyrstö on asetettu pääpuoleksi ja terävä pääpuoli pyrstöksi—miksi niinpäin, sitä en koskaan ole osannut selvittää—muodoltaan jotenkin samanlainen kuin se, jota käytetään Kemijoen suvannoissa. Ennen näkemistäni se erosi vain sikäli, että se oli yksivärinen ja kupera puoli oli tehty suomulle. Siinä. oli kolme koukkuparia, yksi ylillä, toinen alilla ja kolmas keskellä, oikeita ankureita.

—Mikäpä siinä, uistin kuin uistin, ainakin siinä pysyy, kun kerran tarttuu, saattaa olla haukia varten hyväkin, mutta täytyy olla hyvin nälkäinen tai likinäköinen lohi, joka tuommoisen nielee.

—Menen minä nyt kuitenkin koettamaan aamiaiskalaa, kala kuin kala ja kala se on haukikin.

—Minä tulen soutamaan.

Toisen varmuus aina hiukan tarttuu. Eihän tiedä, syöhän lohi Keiteleessä sen suuria muikkuja ja ottaahan se koskessa salakkaakin, miksei se ottaisi senkin kuvaa niinkuin kaikenlaisen muunkin elävän ruokansa kuvaa?

Lähdimme niskaan hopeauistimen kauniisti kylläkin helähdellessä vapaa vasten. Oli tuulinen, lounaastatempoileva ilma, milloin poudassa, milloin pilvessä. Niskassa on järven ja kosken rajalla

pienoinen saari, jonka ympärillä on hyviä haukipaikkoja. Kierrämme sen ensin järven puolelta, mutta ei ole hauki syönnillään, vaikka on olevinaan niin hyvä pyydys, että sillä Tammisaaren satamassakin saa niin paljon kuin tahtoo. Ehkä ne ottavat saaren alapuolelta. Ei ota sieltäkään, vaan sen sijaan uistin kyllä useamman kerran ottaa pohjaan ja antaa haravansa täyden vesiheiniä. Siihen ne nuo moni- ja pitkäkoukkuiset yleensäkin ovat erittäin taipuvaisia, niillä on aivan erikoinen rakkaus myöskin pohjahakoihin, saa olla hyvin iso hako, joka niiden varassa ei nouse ylös.

—Maltahan ... maltahan...

Laskeumme alemma, siinä on paikka, jossa melkein aina on hauki, onpa joskus vaihteeksi lohikin. Siinä on sitä varten tarpeellinen kivi ja kiven rannanpuolella ahvenheikkotukko, jos ei siis siitä, niin ei mistään. Ja siinä se samassa ottaa kuin ottaakin. Näyttää olevan noin kilon painoinen, ja tulee oikonaan venettä kohti.

Toverillani on luja, kankea vapa, jonka kärki kyllä on melko lailla taipunut, käyristynyt monessa tasapäätappelussa, mutta kestää yhä. Se on saanut olla mukana monessa kovassa koetuksessa sekä Tainionkosken kuohuissa että Äänekosken rännikanavan niskassa, joissa ei kuulema auta olla helläkätinen; jos antaa lohelle hetkenkään hengähdysaikaa, se menee. Täytyy huumata se ensi tempaisulla niin, ettei se ehdi ajatellakaan lähtemistä pelastavaan kuohuun. Siima ja peruke ovat ystävälläni yhtä lujat, tapsi teräslangasta punottu. Kun hänen pyydykseensä kerran tarttuu, ja jos vielä tarttuu niin hyvin, että kalan suupieli kestää, silloin hän myöskin voi vetää sen uuvuttamatta maihin, ei niin isoa, ettei se tulisi. Sillä tekniikalla on kyllä monet heikotkin puolensa, mutta on ainakin yksi vahva, se että hyvän syönnin aikana ei aika mene hukkaan, niinkuin menee heikommilla vehkeillä. Ja onhan sellainen menettely urheilunkin kannalta tyydytystä antava sikäli, että ottaminen on koko ajan ottelua, vimmattua sylipainia elämästä ja kuolemasta ilman mitään kuolleita välikohtauksia, ilman yhtä ainoata hengähdyksen hetkeä, kala ei pääse painautumaan pohjaan, ei jurnittamaan eikä jarruttamaan, joka voi saattaa kärsivällisimmänkin epätoivoon.

Ja niinpä hauki nytkin vanhasta tottumuksesta otettiin oikonaan kotiin, pää korkealla, suoraan haaviin ja olisi kai tullut ilman sitäkin laidan yli yhtä kyytiä veneeseen. Vasta siinä se pääsi päristelemään ja päristelihe heti irti. Jos hän ei olisi pannut sitä niin tiukalle kuin pani ja päästänyt sen vain kerrankaan hyppäämään, olisi se päässyt jo ennen. Vahva vapa, luja siima, teräsperuke, isot koukut, tuima otto— ilman sitä se olisi mennyt ja kun ei mennyt, oli se tämän tekniikan voitto—joka oli todistettava ja taas kerran todistettu. Olimme siitä usein väitelleet ... minä myösin.

—Näetkös nytkin?

Näinhän minä, mutta en minä sittenkään vielä ollut kaikin puolin vakuutettu ... annahan olla, kun tarttuu suurempi, oikein suuri, eivät siinä mitkään pelit kestä.

—Niin suuria ei ole ... ja jos ei kestä, niin olkoon kestävä; joskaan silloin en ole saanut, olen ainakin urheilut, jos en olekaan voittanut, olen ainakin taistellut.

—Siis jatkamme.

—Minä olen valmis.

Lähdimme toivehikkain mielin soutamaan, sillä missä ja mitä yksi hauki ottaa, siinä ja sitä ottaa toinenkin. Olihan jo todistettu, että tämä suomuselkäinen uistin kelpaa ei vain Tammisaaren sataman, vaan myös Huopanan haueille, ja minä ohjasin siis veneen takaisin vesille vähemmän epäilevänä kuin äsken. Uistimen omistaja oli niin vuorevarma voitostaan, että sanoi: »Tuosta otetaan uusi ja parempi»—samassa kun hän heitti helisevän pyydyksensä ulos niin, että siima vinkui vavan renkaissa. Tuskin oli pyydys läiskähtänyt veteen ja ehtinyt hiukan upota, kun vapa taipui ja kala oli kiinni.

—Mikä se on?

—Lohi, souda!

Tunsin airoissakin, että se oli suuri, mutta en soutanut, vaan päästin päinvastoin venettä virtaan, ettei kiristys kävisi ylen suureksi. Huusin vielä hädissäni, että hän päästäisi siimaa. Se menee kuitenkin alas, on soudettava maihin ja seurattava mukana Välisuvantoon saakka.

—Souda, sanon minä! komentaa toverini.

—Katkeaa...

—Ei katkea, souda!

Teen työtä käskettyä. Se on todellakin lohi, ja koettaa turhaan sekä oman voimansa että kosken

niskan vesivoiman avulla laskea alas. Kun vapamies vääntää rullaa ja soutumies airoja, on se pian pinnalla kuin äskeinen hauki, velloen veden kauheaan vaahtoon niinkuin täydellä paineelle liikkeelle pantu potkuri. Se ei voi sitä kauan kestää, sen täytyy koettaa pelastautua ylöspäin, kun ei voinut pelastautua alaspäin ja se syöksee eteenpäin venettä kohti, kilpaillen rullan ja soudun kanssa.

—Nyt on helvetti!

—Mikä on?

—Helvetti ... älähän souda!

—Eikö enää?—Miksei?

—Malta!

—Pääsikä se?

—Ei, ei ... rulla pakana... Nyt saat taas soutaa.

Oli tapahtunut, että rulla siiman kiskaisemana oli kimmonnut holkeistaan ja pudonnut kalastajan helmaan. Onneksi ei kala tiennyt siitä mitään, vaan tuli yhä ylöspäin, jollaikaa kalastaja oli ehtinyt panna rullan paikoilleen. Sellaisen kiristyskohtauksen jälkeen ei enää ollut pienintäkään pelkoa siitä, että se enää pääsee. Minä hinasin sitä siis tasaisessa tahdissa ylöspäin, se hyppäsi, mutta hypätköön, oltiin syvällä vedellä ja jo niin ylhäällä, saaren kohdalla, ettei se olisi mennyt alas, vaikka olisi vähän hellittänytkin. Mutta toverini ei hellittänyt. Eikä kestänyt kauan, ennenkuin lohi oli pyörtnyt ja alkoi parinkymmenmetrisen siiman päässä vintturoida pinnalla samanlaisin kuperkeikoin kuin se uistin teki, johon se oli tarttunut. Ja minä soudin rantaan, ajoin veneen kiinni kahden kiven väliin, tartuin koukkuun, eikä aikaakaan, kun meillä oli iso, ruskea, komea, ainakin kuusikiloinen koiraslohi veneessä, saatu uistimella, jota en olisi ikinä uskonut ottavan tällaisella kirkkaalla säällä. Oli otettu vajaassa viidessä minuutissa kala, jonka ottoon muulloin olisi mennyt yhtä monta kymmentä minuuttia ja joka luultavasti alas päästyään ja meidän noustuamme maihin olisi pysähtynyt vasta kosken alla Välisuvannossa.

—Mitäs sanat?

—Eläköön, hurraa!

Meillä oli siinä yhteinen tupakkatunti, ennenkuin aloimme uudelleen. Oli kuin olisimme kaataneet karhun ja pitäneet sille peijaisia. Ystäväni mieliala oli sekoittamaton ja minä soin hänelle sen tyydytyksen täydestä sydämestäni ja koetin itsekkin olla siinä mukana. Koetin, sillä minun mielihyvänä ei ollut aivan sekoittamaton. Ne siis todella ottavat tuommoistakin mammuttia Huopanankin loheta, joiden maku jo olisi pitänyt jalostua. Eikö niille todellakaan tarvitse tarjota sen hienompaa pyydystä? Siihenkö toteen meni kaikki heille antamani kasvatus pikkumullosesta alkaen. Eikö ne ymmärrä, että semmoinen ei lainkaan sovi minun perhoskoskessani? Eikö siis tarvita muuta kuin nakata mokoma metallilevy menemään ja vetää kuin köydellä veneeseen? Siihenkö toteen meni kaikki monimutkaiset perhoni, ja tutkimukseni ja teoriani ja tieteilyni senkin seitsemistä, senkin seitsemistä kymmenistä märeistä ja kuivista ja suurperhoista ja pienperhoista? Olenko kaikkina näinä vuosina tehnyt turhaa työtä, nähnyt vuosikautisia vaivoja yhä hienontamalla pyydyksiäni ja päästänyt joka vuosi pienistä perhoistani ja hienoista perukkeistani kuinka monta monituista joka kesä! Ja koettanut opetella hienoja heittoja ja kehittää hienoja keinoja? Ja nyt kelpaa sille kosken arimassa paikassa, matalassa niskassa, keskellä päivää, veneen pulikoidessa muutaman metrin päässä siitä, tuommoinen pelätti. Silloin niiden täytyy ottaa melkein mitä hyvänsä, vaikka suolaista silakkaa, joita kai siis täytyy ruveta varustamaan mukaansa vastavuosina?

—Mitäs tuumit?

—Tuumin vain, että se on komea kala ja että sinulla on ihmeellinen taikakalu uistimeksi.

—Tahdotko koettaa, vaihdetaan, ota sinä vapa, minä soudan?

—Kiitos, mutta kyllä minä yhtä mielelläni soudan itse.

Soudamme siis taas, laskemme niin alas kuin uskallamme siihen, missä niska alkaa viedä vettä kiivaammin, samalle linjalle kuin äsken. Kuljettelen venettä edestakaisin, ja uistin, joka välkkää siellä niin, että näkyy veneeseen saakka, heilahtelee ylpeästi ja voitonvarmasti veneen mutkien mukana, kunnes se siimaa laskettaessa lopulta katoa niskajänteen alkavaan kuohuun.

—Nyt siinä on samanlainen!

—Jollei se ehkä ole pohjassa?

Olisin melkein suonut, että se olisi ollut pohjassa. Olisin saanut ruveta uskomaan, että äskeinen lohi oli vain sattuma, ehkä vanha ja likinäköinen, elämäänsä kyllästynyt itsemurhaaja.

—Ole huoletta, ei se ole pohjassa.

Ottaminen tapahtui samoin kuin äsken. En koetakaan enää suositella omia ottotempujani ja kiskon siis venettä ylös niin, että kokka kohisee. Rulla laulaa, vapa on melkein kaksinkerroin, se on niin suuri, että hänen sittenkin täytyy antaa sen mennä. Nyt huudan minä, miksi hän päästää.

—Ole huoletta, en minä päästä, kyllä se tulee, vaikka vähän meneekin, se on hauki.

Minusta on jostakin syystä mieluista, että se on hauki eikä lohi. Koska se on hauki, niin oli lohi sitäkin enemmän sattuma. Se on suuri hauki, yhtä suuri kuin lohi, oikea suvantojen vanha susi, jumalan kiitos, että sellainen peto kerrankin saadaan pois. Se olkoon kernaasti uistimen ansio.

Meillä on taas viihtyisä tupakkatunti veneessä samassa paikassa kahden kiven välissä ja minunkin mielihyväni on nyt sekoittamaton.

—Kaksi haukia ja lohi, kauniit aamiaiskalat, lähdemmekö jo?

—Otamme mennessämme vielä kolmannen hauen.

Soudan hänet taas samaan paikkaan. Ei ota, ainakin ovat loppuneet ne lohet, jotka ottavat uistinta. Mahdollisesti ottaisi nyt devonia ja perhoa.

—Muutamme? Koetamme sitten jollakin muulla?

—Emme.

—Sama se.

Käytän hänet vielä toisella rannalla, ennenkuin soudan ylemmä valkamaan. Soudan veneen aivan lähelle rantaa ja pyöräytän sen siinä takaisin. Siima ja uistin melkein pyyhkäisevät rantakiviä. Silloin on vapa vielä kerran vääränä ja siinä on vielä kerran lohi! Naaraslohi, pienempi kuin ensimmäinen, mutta kuitenkin lohi eikä hauki. Siis naaraslohetkin ottavat sitä, minun kaikkein kaunoisimmat, perhojeni parhaat ymmärtäjät—mutta herkutteleeihan hienoinkin setteri välistä hevosen haaskalla kylän tiistien kera.

Vielä yksi hauki, siis neljä haukea ja kaksi lohta, se ei siis ole aivan yhtä hyvä lohiuistin kuin haukiuistin. Mutta ei ole enää epäilystäkään, että se sittenkin on erinomainen ase.

—Minä luovutan aseeni, minun on pakko antautua, onnittelen.

Kannamme saaliin korennossa pihaan. On ollut kaksi muuta miestä samaan aikaan koskella heittämässä sekä devonia että perhoja, niitä ja niitä, minun neuvokkieni mukaan. Ei kumpainkaan ole saanut pyrstöäkään. Ainoastaan meidän uistimme kelpasi. Samana päivänä saatiin sillä Alasuvannosta vielä kolmas suuri lohi ja haukia en muista kuinka monta.

Lähtiessään lahjoitti ystäväni minulle uistimensa ja kehoitti minua sitä ahkerasti käyttämään. Minä ... minä en kastellut sitä kertaakaan koko syksynä. Sillä kalamies on vanhoillinen. Minä en tahdo, että Huopanan lohet oppivat ottamaan muuta kuin minun devoniani ja minun perhojani. Ja ottihan ne niitä ja ottavat kai vastakin.

Uistinta en käytä kiusallakaan, mutta jos hyvä toveri sallii, niin minä sitä hänelle kernaasti soudan. Sillä enpä muista, milloin minulla sittenkään olisi ollut niin jännittävän hipaisevaa kuin tuntiessani lohien pyrstöön potkaisut airojen nenissä. Sekin sensatio olisi jäänyt kokematta, jollei vapa, siima, uistin ja pyydys olisi ollut tehty siltä varalta.

SUURPERHO.

Oikeastaanhan onkimies on erakko. Harvoin meitä näkeekin kahta samassa veneessä. Siihen on syynsä. Onginta on yhden työtä eikä siinä apumiestä tarvita muuhun kuin soutamaan suurissa koskissa, joissa

ei voi rannalta heittää. Ammatti vaatii hiljaisuutta. Kuta varovammin ja vähemmän kolistellen liikkuu, sitä pikemmin täyttyvä kontti. Oikeassa tunnelmassa pysyminen on onkimiehelle tärkeä viihtymisen ehto. Mutta se häiriytyy helposti, ellei satu semmoista toveria, joka yleensä on samassa vireessä. Vaikka hän muuten olisi minkämielinen tahansa, ei sillä väliä, kunhan hän on onkimielinen. Kalakaverien on oltava samasointuisia, onkimasointuisia. Sellaisia onkimasointuisia on harvassa, vaikka onkijoita onkin paljon. Syntyy helposti epäsointua. Toinen väsyä tai kyllästyy ja joutuu pois vireestä, kun toinen on kärsivällisempi ja innostuneempi ja tahtoo jatkaa, silloin kun toinen haukottelee leukansa sijoiltaan ja ehdottaa, että mentäisiin kotiin. Voi syntyä erimielisyyttä myöskin siitä mihin mennä, ja kun sieltä sitten ei saa, tulee pahalle tuulelle se, joka ehdotti väärin. »Mennään sitten sinun paikkaasi»—vaan jos sielläkään sitten ei enää syö, on mieliala vielä kerran häiriintynyt.

Siksi minä yleensä ongiskelen yksin, saadakseni olla ja tulla ja mennä mieleni mukaan ja toimia kaikkien päähänpistojeni mukaan. Luonnostakin minä ongella istuessani nautin enemmän yksin kuin kaksin. On sanomattoman suloista istua metsälammen kaislikkorinnassa näkemättä ketään ja kuulematta mitään, samoin meren ulkokarilla loitolla väyliltä ja laivoista, jotka kulkevat jossakin kaukana, tai koskella, jossa ainoana seurana on vain veden ainainen vilinä. Niille yksinäisyysjuhille ei vedä vertoja mikään.

Mutta *jos* on oikein samasointuinen toveri, jos sattuu hänen kanssaan saamaan hyvin, silloin ei taas mikään ole sen ilon ja tyydytyksen veroista, kuin soutaa kaksin kotiin yhteinen saalis ja uudelleen ja uudelleen läpikäydä retken vaiheet ja muistella vanhaa ja suunnitella uutta ja tehdä johtopäätöksiä kokemuksistaan ja huomioistaan. Varsinkin lohenonginnassa, jossa on ainaista uutta ammatillista oppimista ja jossa yksinomaan omine kokemuksineen ei pääse pitkällekkään, on samaitoinen ja samaintoinen ja muuten mukava toveri verraton.

Monivuotinen toivoni päästä taas kerran onkimaan lohia yhdessä ystäväni W—n kanssa oli vihdoin toteutunut. Hän on niitä meillä verrattain harvoja urheiluonkijoita, jotka harrastavat hienomman onginnan vaikeata ja viehättävää taitoa ei vain käytännöllisesti, vaan myöskin teoreettisesti. Englanninkieltä taitavana hän seuraa onginnan emämaan kirjallisuutta sillä alalla, sen johdosta tuumaillen ja tieteillen. Hänen esimerkkiään seuraten minäkin olen koettanut hiukan perehtyä tähän onkijalle tarpeelliseen kieleen. Olemme molemmat päässeet jossakin määrin perille perhosista, niiden kehitymisajoista ja ilmaantumisesta ja tehneet itsellemme teorioita ei vain siitä, mitä perhoa mullonen milloinkin ottaa, vaan myöskin, minkätähden se sitä tekee. Pyrkimyksenämme on ollut englantilaisten kokemuksia omiimme soveltamalla koettaa saada sekä vanhoista yleisvarastoista valituksi että osviittojemme mukaan uudesti valmistetuksi sellaisia perhotyyppisiä, jotka niissä ja niissä tapauksissa ja tilanteissa soveltuisivat niihin vesiin, joissa olemme kalastaneet. Sitä varten me talvisin tuon tuostakin puramme pyydyslaatikkomme—joka ohimennen sanoen W—llä on, niinkuin kaikilla pitäisi olla, ensiluokkaista tekoa, samoin kuin hänen vapansa ja muutkin vehkeensä—puramme ne ja käymme uudelleen ja aina uudelleen läpi perhosvarastomme, jotka vuosien kuluessa ovat kasvaneet kauniiksi kokoelmiksi. Paljonhan niissä on kuollutta lastia, jolla ei ole saatu eikä kaikella tullut koetetuksikaan, luettelujen mukaan tilatuita merkillisyyksiä, mutta on siellä myöskin elävää tavaraa, jota aina ottaa ja jota on varastoon hankittava joka vuosi uutta. Siellä on, pienimmästä tummimmasta mullos- ja harriperhosta suurimpaan ja koreimpaan lohiperhoon saakka, kaikki hyvin lajiteltuina laatikkoihin ja lompakkoihin. Moneen niihin on kiintynyt muistoja onnistuneista saaliista, toisiin yhä vieläkin kirveleviä muistoja pettymyksistä, vielä toisiin toiveita vastakesäisten kokeilujen varalta... »Tuolla olisi mahdollisesti saanut...»—»Se näyttää kylläkin kiehtovalta»...—»Ota sinä se ja koettele ensi kesänä.»—»Kenties sinä koetat tätä, se oli viime syksynä erinomainen»—ja niin niitä vaihdetaan, ja se on hauskaa talvi-iltahuvia, siirtymistä mielikuvituksessa sinne kauas kesäoiselle koskelle, kun autot täällä toivottaa ikkunan takana. Kaihoten ne taas pannaan takaisin—on vielä pitkä, yksitoikkoinen talvitaival siihen, kunnes taas ollaan koskella. Sen nukkuisi kernaasti karhuna kylkeä kääntämättä.

Se taival kuitenkin katkeaa, kuinkahan katkenneekin—ja nyt olemme samoine laatikoinemme koskella, kahdessa tutussa kamarissa, vehkeet levällään, pulmat punnittavina, mutta nyt on mahdollisuus niiden ratkaisemiseen ei vain teoriassa, vaan myöskin käytännössä, sillä koski kuohuu ikkunan alla ja pikkupuro lirisee omassa pihassa ... ikkunasta lentelee perhoja sisään ja hermosto latautuu kaiken sen sähköllä. Mutta vaikka hänessä kuinka kihelmöisikin, vanha kalamies ei kiirehdi poikahattaran tavoin koskelle ottaen umpimähkään mukaansa pyydyksen, millä joskus on saanut tai kuullut saatavan, vaan mitä juuri nyt pitää siitä ja siitä syystä mahdollisimman edullisena.

Olemme vähitellen valmiit—minulla on heittosiimassani harmaanruskea yleisperho *March brown*, toverilla suuri musta *Sweep*, jossa on muuan höyhen sinistä. Ja meillä on kummallakin ollut omat syyt, usein keskustelun alaiset, joiden mukaan olemme tehneet valintamme. Täytyy aina olla todennäköisyys tukemassa pyydyksen valintaa. Sama se, jos se on oleva erehdys, sillä erehdyskin on kokemus, ehkä vielä suurempi kuin se, joka saavutetaan oikeaan osumisella, sillä onnistuminen tekee vanhoilliseksi, erehdys kannustaa uusiin kokeiluihin.

Minä olen yleensä ollut taipuvainen kalastamaan niin sanotun jäljittelyteorian mukaan, joka tietää sitä, että lohelle on tarjottava tekoperho mahdollisimman paljon sen näköisenä, kuin minä se esiintyy luonnossa kunakin aikana. Edellä olevassa kuvauksessa »*Stenofylax stellatus*» olen esittänyt esimerkkejä tämän teorian menestyksellisyydestä, samoin myös kirjoituksessa »Salaperäiset säyneet». Tavallisimmat perhoni ovat olleet kooltaan ja vivahduksiltaan erilaiset ruskeat, mustat, tumman- ja vaaleanharmaat ja punaisenruskeat, joista toiset jäljittelevät veden pinnalle putoilevia munivia perhoja, toiset virran mukana tulevia pinnalle pyrkiviä puolikehittyneitä perhoja eli n.k. nymfoja tai subimagoja, toiset vedessä liikkuvia toukkia. Olen käyttänyt, nimeltään mainitakseni vain muutamia, m.m. *March brownia*, *Stoneflytä*, *Bridgeä*, *Orange- ja Yellow mallardia*, *Cinnamonia*, *Hoflands fancyä*, *Hammonds adoptedia*, *Alderia*, *Hardys favouritea*, *Zulua*, *Brown-, Red- ja Soldier palmeria* y.m. Toverinikin on varsinkin Huopanassa onkiessaan käyttänyt näitä, mutta Kalkkisissa hän on aina saanut paremmin suurilla perhoilla niinkuin *Sweepillä*, *Silver greyllä*, *Silver doctorilla*, *Jock scottilla* y.m. suuremmilla ja pienemmilla lohiperhoilla. Sen lisäksi on hänellä siellä ollut erikoinen suuri perho, josta tuonnempana. Näitä suurempia perhoja ei minun aikani ja tuskinpa sitä ennenkään ole yleensä käytetty Huopanassa, ennenkuin eräs klubimme jäsen siellä alkoi niitä eräinä aikoina erinomaisen tuloksellisesti käyttää Simunan koskessa ja Haapakoskessa saamansa kokemuksen nojalla. Muuallakin, m.m. Puntarinkoskessa on lohiperhoilla, varsinkin pienillä, saatu sekä suuria että pieniäkin.

Päätimme nyt koettaa kumpaakin lajia, hän omia suosikeitaan, minä omiani.

Vakuuttaakseen minua oman teoriansa puolesta W— oli antanut minulle matkalukemiseksi H.T. Sheringhamin teoksen »Elements of angling», jossa on erikoinen luku »The big fly», suuri perho. Siinä huomautetaan aluksi siitä, että vaikka mullonen joskus onkin tilaisuudessa ottamaan perhosia veden pinnalta, se ei saa kaikkea tai edes suurinta osaa ravintoaan sitä tietä. Kaikissa koskissa se hyvin suureksi osaksi elää pohjaravinnosta: toukista, etanoista, jokikravuista ja kaikenlaisista pikkukaloista. Sellaiseen ravintoon tottunut kala ei erittäin halukkaasti ota onkimiehenkään perhoa, varsinkaan ei pientä perhoa, vaikka sitä voi silläkin saada, kun sattuu. Perhosvavalla kalastavan täytyy silloin turvautua n.k. »suurperhoon». Se oikeastaan ei ole mikään perho, vaikka se muodoltaan ja rakenteeltaan sitä muistuttaakin. Jos se jäljittelee jotakin, niin se jäljittelee pientä kalaa tai kalanpoikasta. Oikeastaan jokainen lohiperho jäljittelee jotakin sellaista vesielukkaa. Näitä lohiperhoja on satoja lajeja, mutta ei niitä käytännössä tarvitse kovinkaan monta. Sheringham luettelee seuraavat: *March brown*, *Silver Grey*, *Dusty Miller*, *Silver Doctor* ja *Alexandra*. Mitä näiden perhojen suuruuteen tulee, suosittelee hän puolituumaisesta puolitoistatuumaiseen, pienimmän lajin kuumaa ilmaa ja kirkasta, matalaa vettä varten, suurimman tuulisina päivinä ja sekaisen tai tumman veden aikana. Näitä perhoja on hänen neuvonsa mukaan käytettävä niin, että niiden liikkeet jäljittelevät kalan liikkeitä. Ei siis riitä, että ne niinkuin pintaperhot heitetään pinnalle veden vietäväksi, vaan on niitä liikuteltava niinkuin vedessä liikehtii pieni hermostunut tai muuten sairas pikku kala. Se tapahtuu parhaiten hiukan nostamalla ja laskemalla vavan kärkeä. Perho on heitettävä joko poikkivirtaan tai alas, ei aivan kauas, vaan niin, että vavan kärki aina tuntee perhon. Siima ei saa joutua mutkalle, koska mutka vetää perhon veden läpi epähoukuttelevassa asennossa ja koska kala tartuttuaan helposti pääsee irti. Paras paikka ja aika tällaiselle kalastukselle on se aika ja paikka, jolloin ja johon suuri mullonen nousee etsimään ruokaansa. Aikainen aamu ja myöhäinen ilta tarjoavat parhaan tilaisuuden suurten saantiin suurilla perhoilla.

Kun onkimies tavallisesti sitkeästi takertuu varsinkin sellaisiin pyydyksiin, joilla hän on tuloksellisesti kalastellut, olin minä yhä hiukan epäilevällä kannalla noiden suurten perhojen suhteen ja tein sen vastaväitteen, että koska nämä suurperhot siis eivät jäljittele perhoja, vaan kaloja, niin on yhtä hyvä ja parempikin kalastaa täyllä tai kalan kuvalla niinkuin devonilla ja silkkikalalla, ne kun saa lentämään kauemmas ja paremmin uppoamaan. Olin puolestani tullut hyviin tuloksiin aivan pienillä ruskeilla ja sinisillä silkkikalalla, jotka jäljittelevät sekä pientä mulloksen poikasta että salakkaa ja särkeä ynnä muuta sen semmoista. Sitäpaitsi olin saanut suuriakin aivan pienillä hyönteisiä jäljittelevillä huopanaperhoillani ja pidin niin ollen varmana, että silloin kun perhoja on pinnalla ja mulloset kiinnittävät niihin huomionsa ja asettuvat niitä odottamaan ja ottamaan, silloin niiden täytyy ottaa myöskin niiden jäljennöksiä, jos jäljennös kerran on oikea ja tarjotaan viehättävällä tavalla, tarpeeksi hienosti. Uskoani näihin perhoihin vahvisti ainakin Huopanaan nähden se, että kun eräänä edellisenä vuonna W— alussa oli käyttänyt suurta Kalkkisten koskessa hyvin kalastavaa *Sweepiä*, oli minun samaan aikaan ja samassa paikassa käyttämäni pienempi *Stonefly* osoittautunut niin paljoa näpsemmäksi, että hänkin kävi käyttämään sitä. Olivathan muutkin Huopanan kalastajat, samoin kuin minä itsekin, kokeilleet lohiperhoilla, mutta aina palanneet vanhaan tyyppiin.

Tähän huomautti W— oikein kylläkin, että vaikka täky ja keinotekoinen metalli- ja silkkikala ehkä tekevätkin saman tehtävän, on perho kuitenkin hauskempi ja hienompi, olkoon se sitten suuri tai pieni. Sitäpaitsi se ei tartu pohjaan yhtä helposti kuin nuo raskaammat toiset ja saa sen sijoitetuksi ahtaampiin ja matalampiin paikkoihin kuin ne.

Näin punniten puoleen ja toiseen me astelimme kumpikin ominemme koskelle. Ja minun täytyy heti

myöntää, että »suurperho» suoriutui kunnialla kilpailusta. Tosin kyllä minun perhojani pienet ottivat yhtä hyvin kuin ennenkin perhojen parveiluaikoina, mutta suuria niillä ei saanut. Sitävastoin *Sweep* sekä muut suuret suuressa, syvässä väylässä tekivät erinomaisesti tehtävänsä. Heti ensimmäisellä käynnillään sai toverini useita kauniita kaloja ja minäkin sain *Silver Doctorilla* muutaman. Mutta parhaan saaliin antoi toverilleni eräs suurperho, jota hän muun nimen puutteessa nimitti Kalkkis-perhoksi. Sen koukkunumero oli 1-1/2 Limerik, ja se oli rakenteeltaan siivet vaalean ruskeat ja mustatäpläiset, ruumis keltainen, pää vihreä ja niskahöyhenet (hackles) ruskeat. Se oli Englannissa teetetty erikoisesta tilauksesta erään kotitekoisen mallin mukaan, joka oli saatu jonkin vanhan kalastajan perhoskirjasta. Oliko tämä malli tuon vanhan kalastajan oma keksimä vai mahdollisesti jäljennetty jostakin aikoinaan Englannista tänne kulkeutuneesta, en tiedä. Ei ole helppo sanoa, mitä vesielukkaa tämä perho jäljittelee, mahdollisesti jotakin heinäsiirikkaa tai myöskin jotakin toukkaa. Olen löytänyt sekä Huopanan kosken pohjasta että kalojen kurkusta siihen vivahtavia toukkia. Voi se myöskin muistuttaa aivan pientä ensimmäistä kesäänsä elävää mulloksen poikaa, jossa keltainen väri on vallitseva väri. Sekä sitä että *Sweepiä* kuin myöskin muita lohiperhoja otti hyvin, joka päivä useampi suuri, joista osa saatiin, osa menetettiin syystä, että tukit ja ruuhkat yhdessä voimakkaan veden kanssa vaikeuttivat ottoa.

Tuli siis todetuksi, että suurperho ajaa asiansa Huopanassakin niinkuin muuallakin. Se oli sangen arvokas kokemus, joka saavutettiin suureksi osaksi toisissa vesissä saavutetun kokemuksen nojalla, vesissä, joissa on enemmän vettä kuin Huopanassa ja vähemmän perhoja. Nyt siellä oli vettä tavallista enemmän, suuressa koskessa niin paljon, että pienet perhot eivät siinä kestäneet ehyinä eivätkä kalat siinä siis niitä voineet saada eivätkä niin ollen myöskään asettaneet syöntiänsä niiden mukaan niinkuin useina edellisinä vuosina, jolloin vettä oli ollut vähemmän. Suuremmat suuressa koskessa asustavat kalat olivat siinä nyt vaanimassa etupäässä kalaravintoa ja ottivat sitä pyydystä, joka tätä ravintoa jäljittelee. Siis aivan sama huomio kuin minkä Sheringham oli tehnyt.

Mutta samalla tuli myöskin todetuksi, niinkuin muuten jo kauan sitten oli tapahtunut, että suuret lohet, kilon kokoisista ylöspäin tähän aikaan kesästä—paria viikkoa ennen juhannusta—ottavat erittäin ahneesti myöskin täkyä ja niitä pyydyksiä—devonia ja silkkikalaa— jotka sitä jäljittelevät. Minä näet, toverini kokeillessa perhoillaan, kokeilin näillä, hänen kanssaan kilpaillen, ja sainkin. Kuinka melkein samalla tavalla tehokkaita nämä molemmat pyydyslajit olivat, kävi aivan erikoisesti selville eräänä iltana Välisuvannossa. Siinä on otvia pitämään asetetun arkun maan puolella tyyni paikka, jonka laitaan otvan alle oli muodostunut ruuhka. Heitin tähän tyyneen devonini lähelle poikkitelaisen puun päätä, jossa näytti pitävän olla suurenkin kalan mukava väijymäpaikka. Oitis ajoi sitä suuri kala, mutta palasi heti pois, nähtävästi huomaten petoksen, kun pyydykseni ei pyörinyt tarpeeksi nopeasti. Heitin toisen kerran, mutta nyt vedin lujemmin ja taas ajoi samankokoinen, ehkä samakin, kala ja tarttui, kunnes meni ruuhkan alle ja pääsi. Nyt heitti toverini Kalkkis-perhonsa samaan paikkaan ja sitäkin otti samassa, vaikka sekin sitten pääsi. Mutta todistettu oli, että nämä molemmat pyydykset olivat olleet yhtä näpsät. Ei nytkään ollut ottanut pieniä perhoja, joita olin ensi aluksi koettanut. Aivan samaan kokemukseen tultiin eräänä yönä niskassa. Sielläkään eivät minun pienet ja ruskeat perhoni kelvanneet, mutta kyllä Kalkkis-perho ja devon. Suuri otti toista niinkuin toistakin, vaikka tukkiruuhka taas esti niitä saamasta maihin. W—n siima kävi kalan mennessä alas ruuhkista ulos pistävään puuhun ja kala meni menojaan. Samoin kävi minulle. Estääkseni siimaa tarttumasta ruuhkaan lähdin seuraamaan kalaa alas ja jouduin alapuolelle tuon puun. Silloin tuntui kala kääntyvän ylös ja tekevän sen vinhassa vauhdissa. Mutta se menikin alas vetäen siimaa tukin ympäri ylöspäin. Huomasin sen vasta sitten, kun melkein kaikki siima oli ulkona ja minun oli lähdettävä mukaan. Kun siima viimein tarttui ja pysähtyi juoksemasta oli kalakin poissa.

Jatkoimme kokeiluamme koko viikon samalla ohjelmalla ja samaan tulokseen tullen, eli että otti suurperhoa yhtä hyvin kuin devoniakin. Paitsi devonilla kokeilin myös salakalla. En saanut sillä sentään suurempia kuin yksikiloisia, mutta niitä olisin saanut niin paljon, kuin olisin viitsinyt ottaa. Niitä seisoi eräissä paikoissa suuressa koskessa laumoittain, luultavasti vieressä kiinni, koska sain niitä melkein yksien jalkaini sijoilta, melkein joka heitolla. Tämä täyillä saanti on muuten tavallinen kevätkesästä täällä niinkuin muuallakin, jolloin pikkukalat laskevat koskeen järvestä, josta lohet niitä silloin sinne seurannevat. Viittaan kuvaukseeni Koukkuvirrasta.

Tämä yhdessä toverin kanssa vietetty viikko Huopanan rannalla on hauskimpia ja opettavimpia kalamatkojani. Kalasteltiin, istuttiin, tuumittiin ja tupakoitiin. Yhteisin kokeiluun saavutettu kokemus osoitti, että siihen aikaan vuodesta, kun koskessa on paljon vettä ja vähän perhoja ja kun suuri kala on laskeutunut siihen salakkaparvien mukana, pienet koskiperhoja jäljittelevät hyönteiset eivät käy, mutta sen sijaan täky ja täkykaloja jäljittelevät keinotekoiset pyydykset— sekä myöskin »suurperho», olipa se sitten *Sweep*, Kalkkis-perho tai muu n.k. lohiperho.

Oli minulla kuitenkin eräänä yönä ilo saada vettä omaan vanhaan myllyynikin, kun minun onnistui saada suuri käymään kiinni entisiin »omiinkin» perhosiini, ja aivan erikoisiin omiini. Olin viime talvena toverini kautta tilannut Englannista ruskeita *Orange Mallardeja*, hiukan pienempiä kuin ne, jotka

jäljittelevät suurta *Stenofylax Stellatusta*, sitä varten, että koskelle varsinkin kesällä ilmaantuu perhoja, jotka ovat muutoin suurien syksyllä tulevien *Stenofylaxien* kaltaisia, mutta kooltaan hiukan pienempiä. Eräänä yönä aamupuoleen yötä, kun palasin säyneitteni luota alasuvannosta, menin vielä kerran ylös koskelle katsomaan, mitä mahdollisuuksia siellä ehkä olisi tarjolla. Huomasin, että niskasta tuli alas noita juuri pienen *Orange Mallardin* kaltaisia ja kokoisia perhoja ja että pikku mulloset Louhulla, joka on eräs kosken matalampi monikivinen haara, olivat täydessä syönnin touhussa. Erään kiven alapuolella nouseskeli säännöllisesti vähin väliajoin muuan suurempikin, nieleskellen siinä toisen perhon toisensa jälkeen. Heitin siihen ensin lohiperhon sillä seurauksella, että kala hetkeksi lakkasi nousemasta ja vetäytyi pois, mutta alkoi sitten taas syöntinsä. Panin nyt *Orange Mallardini* ja koetin sijoittaa sen niin lähelle mulloksen nokkaa kuin voin. Se oli heti kiinni, luultavasti noin kolmekiloinen. Tappelin sen kanssa kotvan aikaa vaikeassa vedessä kivien ja tukkien keskessä, kunnes se meni käymäsillaksi asetettujen puiden alle, tuli kyllä taas ylös, mutta pääsi ottaessa, kun ei ollut koukkua mukana.

Pidin tätä hyvänä enteena siihen, että jahka elokuussa palaan ja vesi laskee välisuvannossa ja kalaruoka vähenee eivätkä täkyvehkeet ja sen semmoiset kelpaa, taas tulee *Stenofylax*-perhojen vuoro päästä entiseen arvoonsa. Mutta kävi kuitenkin niin, että vaikkei toverini ollutkaan mukana suurine perhoineen, hänen suurperhonsa ne kuitenkin kalastivat parhaiten ja antoivat leimansa syyskalastukselleni. Perholla saamistani suurista oli enemmän kuin kaksi vertaa saatu lohiperhoilla *Sweep*, *Silver grey* ja *Dusty Miller*.

Joka kerta kun aloitin onkimiseni, annoin aina etusijan omilleni ja vasta, kun niitä ei ottanut, turvauduin suurperhoon, jolla joskus sain heti paikalla siitä, mihin turhaan olin heittänyt toisia. Devonia otti melkein yhtä hyvin kuin suurperhoja, joten jäljittelyperhoilla saatujen suhdeluku toisiin pyydyksiin nähden yhä enemmän pienenee. Tämä kuitenkin vain suuriin nähden, sillä pienet ottivat yhtä uskollisesti kuin ennenkin pieniä perhojani, joiden joukossa oli sekä useita aivan uusia siivettämiä n.k. *_spider_* perhoja että myöskin Huopanan luonnonperhojen mukaan Englannissa valmistettuja uusia. Luultavasti olisi tulos suurperhojen hyväksi ollut vielä näkyvämpi, jos keväällinen toverini olisi ollut syksylläkin mukana perhosvarastoineen, minun oma suurperhovarastoni kun oli verrattain vaatimaton ja vanha.

Vielä mainittakoon, että hiukan kokeilin n.k. Nirhalla, joka Vuoksessa kuuluu olevan ainoa, jolla siellä saadaan. Niinkuin tunnettu on se joko hansikkaan tilkusta tai sinisestä vaatekappaleesta tai mullosten tai hauen nahkasta tehty kalan kuva ilman propellia. Sitä käsitellään siellä aivan niinkuin Sheringham neuvo käsittelmään suurperhoa, uittamalla venheen perässä lähellä pintaa ja nostamalla ja laskemalla vavan kärkeä. Vaikka se jäljittelee pinnalla uiskentelevaa pikkukalaa, niinkuin muikkua, tai juuri sen vuoksi, on se katsottava suurperhoksi. Vuoksenniskasta eräältä ammattikalastajalta saamallani mullosennahkanirhalla onnistuin kiinnittämään yhden suuren, joka kuitenkin hetken kuluttua pääsi, se kun kolmikoukkuun jääneestä suomuksesta päättäen oli ulkoapäin kiinni. Vastainen kokeilu vastatkoon siihen, missä määrin tämä pyydys kalastaa Huopanassa. Halpahintaisuutensa vuoksi, se kun oikeastaan ei maksa mitään, jotavastoin lohiperhot nykyään ovat monen kymmenen markan hinnassa, olisi se ehkä otettava yleisemmin käytäntöön varsinkin vesissä, esim. Koukkuvirran tapaisissa, joissa lohi nousee pyydystämään pintakalaa. Kiinnitän kotimaisten urheilukalastusvälineiden valmistajain huomiota tähän pyydykseen, jonka sitäpaitsi osaa valmistaa kuka hyvänsä hiukan kätevämpi kalastaja itse.

Vaikka suurperho tänä kesänä siis osoittautui näin antavaksi Huopanassa siellä vallinneiden veden korkeussuhteiden vuoksi, luulen kuitenkin, että jahka taas tulee vähävetisempiä vuosia, luonnonperhoja jäljittelevät suuremmat ja pienemmät perhot kuitenkin pääsevät entiseen arvoonsa. Olen vakuutettu, että hienoon siimaan kiinnitetty ruskeanharmaa pikkuperho sittenkin on silloin viime tingassa ainoa autuaaksi tekevä. Ehkä on myöskin ilmaantuva jokin uusi perho. Sillä jos missä niin perhoskalastuksessa toteutuu sananlasku, että kuta kauemmin elää, sitä useamman karpäsen näkee. Olen toverilleni W—lle kiitollinen siitä, että hän näytti ja neuvoi minulle nämä suurkarpäset... Niin että vaikka kalamies tavallisesti pohjaltaan onkin erakko, ja hänen usein tekee mieli olla yksin, tekee hänelle hyvää ja on hänelle hyödyksi olla koskellaan joskus myöskin toisen kanssa kaksin.

ENGLANTILAINEN.

Olin niin paljon kuullut ja lukenut englantilaisesta onkimataidosta, että jo kauan olin toivoskellut tilaisuutta päästäkseni näkemään, kuinka englantilainen oikein onkii. Viime kesänä tämä toivo vihdoinkin toteutui.

Vaikka kirjallisuuden avulla koettaisikin päästä esim. heittotekniikan ja perhoskäsittelyn perille, ei se kuitenkaan onnistu samassa määrin kuin omin silmin nähden. Onkimisen taitohan on Englannissa kehittynyt korkeammalle kuin missään muualla maailmassa. Se on siellä muihin maihin verraten niin korkealla, että jos tahtois arvata englantilaisen kulttuurin tasoa sen mukaan, se olisi korkein maailmassa. Tunnen sitä oikeastaan vain urheilukalastusvälineitä valmistavien liikkeiden luetteloista ja niistä tuotteista, joita niissä esitetään ja joista osan olen saanut itsellenikin hankituksi, mutta se antaa minulle jo sekin aavistuksen, mitä tuo kulttuuri mahtanee olla muillakin aloilla. Ei tarvitse muuta kuin avata sellainen hienolle kiiltopaperille painettu luettelo, niin avautuu siellä onkijalle ihmemaailma mitä ihanimpia valmisteita pitkistä kahdenkäden lohivavasta, jolla otetaan satain kiloja jättiläiskaloja, niinkuin masheer ja tarpon, hentoon yhdenkäden vapaan, joka hyttysen kokoisen tekohyönteisen avulla tuo maihin vastaavan kokoisen pikkumullosen. Tarjotaan jouhenhienoja silkkisiimoja ja vielä hienompia melkein näkymättömiä perukkeita, joilla kuitenkin saa uuvutetuksi vilsimmänkin kilon kalan. Näkee kuvattuina mitä herkullisimpia virveli- ja perhosrullia. Mutta ennen kaikkea perhoja, joista jokainen on hienojen naishyppysten taideteos, joiden höyhenet ovat kerätyt ja valikoidut Huippuvuorilta Hyväntoivon niemeen. Toiset niistä, kaikkein pienimmät kuivaperhot, ovat niin pieniä, että ovat käsiteltävät pihtien avulla, toiset, lohiperhot, taas suuria ja loistavia kuin paratiisilinnut. Näiden kuvat luetteloissa ovat väripainotaidon mestariteoksia—mitä sitten alkuperäiset! Ennenkuin nämä valmisteet on voitu saada aikaan, on niitä valmistavan teollisuuden täytynyt läpikäydä vuosisatain kehitys, on tarvittu tutkimista, kokeilua ja monien miespolvien yhteistä ja jatkuvaa älyllistä ponnistusta, uupumatonta harrastusta lempiasiaan, lempiurheiluun, jonka harjoittamiseen ei yllytä vain saaliinhimo, vaan jalostettu aatteellinen intohimo hienoon aseeseen, seurusteluun luonnon kanssa, rakkaus siihen ja pyrkimys sen salakammioiden avaamiseen näiden avaimien avulla. Että tämä tällaisia tarpeita palveleva teollisuus kannattaa sinä suurteollisuutena, mitä se on, se todistaa osaltaan sekin, että tuon harrastuksen ja rakkauden on oltava laajalle levinnyt ja kaikkiin kansankerroksiin juurtunut—niinkuin se onkin sekä Albionin saarilla että sen siirtomaissa, koko anglosaksisessa maailmassa.

Ei muutoin saisi kannatustaan myöskään se kirjallisuus, minkä onkimaaurheilun harrastus on luonut englanninkielellä. Sehän on hyvin monipuolinen, laaja ja perinpohjainen. Se on osaksi tieteellistä kalojen, hyönteisten ja vesieläimistön tutkimista, mitä yksityiskohtaisimmin ammatillista heittotaidon opettamista, sekä myöskin kaunokirjallista onkijan tunnelmain tulkittamista ja luonnon helmassa elämisen ylistystä sekä runoin että suorasanaisesti. Se on specialisoitunut suurissa ja monissa teoksissa käsittelemään urheilun eri haaroja, mitkä lohenongintaa, mitkä mullosen ongintaa, mitkä kaikenlaisen muun kalan. On eri teoksia, jotka usein toisiaan vastaan väitellen esittävät esim. mikä märkäperholla, mikä kuivaperholla kalastamisen etuja mitä perinpohjaisimmalla asiantuntemuksella ja asiaan innostumisella molemmin puolin.

Olin viettänyt monet talvi-illat sen kirjallisuuden seurassa. Ongintani oli siitä saanut sekä teoreettisesti että käytännöllisesti tukevampaa pohjaa ja silmäni olivat auenneet näkemään ilmiöitä, joita ennen vain hämärästi aavistin tai joista siihen asti minulla itseoppineella ei ollut aavistustakaan.

Mutta, niinkuin sanoin, en ollut nähnyt englantilaista onkitaikoa käytännössä. Varsinkin olisin halunnut nähdä onkimista kuivalla perholla. Märkä- ja lohiperholla onginnan, jotka tapahtuvat jotenkin samalla tavalla, luulin osaavan jotakuinkin. Se on kirjainkin avulla pian opittavissa. Märkäperhon heittäminen on verrattain helppoa, kun vapa vain on sopiva ja se ja siima painoltaan ja paksuudeltaan sointuvat yhteen. Kun virta on saanut viedä siimaa jonkin verran ulos vavan kärjestä, nostetaan vapa niin paljon, että se taipuu hiukan taapäin, annetaan samalla nousseen vavan oikaista siimaa niin suoraksi kuin se on mahdollista, jolloin vapa sen jälkeen samassa viedään eteenpäin. Perho silloin putoo veteen joko poikki kosken tai viistoon, kuinka tahdot. Veteen pudonnut perho saa sitten upota niin paljon kuin tahtoo ja kulkeutua kaareissa virran mukana, kunnes se siiman suoristuessa pysähtyy, jolloin tehdään uusi hiukan pitempi heitto j.n.e. Tämä on sitä, mitä englantilaiset nimittävät *wetflyfishingiksi*. Se on hiukan umpimähkäistä lätkimistä, kosken piiskaamista paikasta toiseen. Onkija laskeutuessaan ylhäältä alas ei tiedä koskaan varmasti, onko kala siinä, mihin hän heittää, ja kun otto tapahtuu syvässä, ei hän näe, milloin ja millainen kala ottaa, ainoastaan tuntee sen ensin siiman tiukkenemisestä ja sitten vavan kärjen taipumisesta.

Kuivaperholla onkiminen eli n.k. *dryflyfishing* sitävastoin on paljon hienompaa ja mutkallisempaa. Sitä harjoittaessa heitetään perho ylävirtaan eikä se saa upota. Ennenkuin käsi tuntee kalan käyneen kiinni, näkee sen silmä, ja käsi tekee vapaa nykäisevän liikkeen samassa tuokiossa. Olin koettanut tätäkin konstia, mutta kun minulla oli pitkä kahdenkäden vapa, ei käden vastaus kalan ottoon ehtinyt tarpeeksi pian, josta oli seurauksena, että kala melkein aina pääsi. Huomasin pian, ettei se käy, ennenkuin saan yhdenkäden vavan, ja oli siinä hiukan muutakin, jonka nyt sain oppia englantilaiselta.

Hän saapui koskellemme erään kalastustoverini seurassa, jäntevä, solakka, tyyni, arvokas, ystävällinen gentlemanni, samaa tyyppiä, jonka olin nähnyt ja jota ihailut monissa kuvissa heikäläisistä onkimiehistä sekä kirjoissa että aikakauslehdissä. Hän oli puettu ruskeanharmaaseen takkiin ja polvihousuihin, hattu pehmeää huopaa. Ketterä, keski-ikäinen mies. Olin juuri tullut koskelta mukanani

kymmenkunta kilon mullosta ja vähän suurempiakin, jotka olin saanut salakalla. Tarjosin vastatulleille salakkavarastoni, koska mulloset nyt nähtävästi ottivat täkyä. Englantilainen kiitti, mutta sanoi mieluummin koettavansa perholla ja ryhtyi heti panemaan kuntoon vehkeitään.

Seurasin uteliaana hänen valmistuksiaan. Hänen perhosvarastonsa mahtui pieneen laatikkoon, jossa ne, kaikki pieniä pystysiipisiä kuivaperhoja, olivat kiinnitetyt laatikon korkkipohjaan. Otettuaan niistä muutamia kiinnitti hän ne takkinsa hihan suuhun. Ne olivat siis ne, joilla hän aluksi aikoi koettaa, väriltään samanlaisia kuin ne, joilla täällä yleensä oli ongittu, mutta paljon pienempiä. Hän sanoi, että niitä Englannissa pidetään suurina, hänellä on toisia vielä pienempiä. Sitten hän otti esille rullansa, joka oli kääritty sitä varten tehtyyn nahkapussiin. Se oli minun rulliini verrattuna pienoinen kääpiörulla, jossa oli päästään kapeneva hienohko siima, johon verraten minun siimani oli ankkuriköyttä. Aloin käsittää: tietysti täytyy pinnalla pysytettävän kuivaperhon siimakin olla kevyt ja hieno. Vedettyään sitä rullalta jonkin verran siveli hän villaisella rievulla siihen rasvaa. Rullan jarrun ääni oli miellyttävän hyrisevä, kaukana siitä kahvimyllyn räminästä, minkä meikäläisten rullat tavallisesti päästävät. Se oli Hardyn rullia, parasta tekoa, paljon käytetty ja koko lailla kulunut, ilmaisten, että minulla oli edessäni vanha kalastaja: uudet, vasta tehtaasta tulleet kapistukset ilmaisevat tavallisesti tulokasta ja nousukasta, tämä englantilainen oli kaikesta päättäen onkijana vanhaa rotuaatelia. Vavassa oli yhtä vähän uutuuden kiiltoa kuin rullassakaan. Se oli nähtävästi nähnyt monet tuulet ja sateet, ja todellakin oli sillä kalastettu sekä Norjassa että Etelä-Afrikassa. Sen sisäiset ominaisuudet tulivat heti ilmi, kun sain pyynnöstä sitä koettaa. Se oli splitbamburuokoinen yhdenkäden vapa, kevyt kuin höyhen, tyvi ja kärki miellyttävässä tasapainossa, kärki hieno kuin sukkupeukko, taipuen ja oieten ja tehdessään työtä ranteen käskemää sen heikoimmankin komennon mukaan, vavahdellen hentouttaan samalla kuin osoittaessaan sisäistä jäntevyyttään—suloinen ase, oman, mielestäni kylläkin kevyen vapani rinnalla kuin leikkikalu, mutta kaikesta päättäen tarkoitukseensa erinomaisen sopiva. Melkein ilman mitään vaivaa kaareili siima hienosti vihellellä ilmassa ja tehden nöyrästi ja tottelevasti ne kierrokset, joilla tällaiseen tottumatonna uskalsin sitä rasittaa. Ennenkuin olin luovuttanut sen takaisin omistajalleen, oli minulle selvinnyt, että jos ensi kesään eletään, minulla on oleva samanlainen oma. Vapaa koettaessani oli sen omistaja heittänyt olalleen kalalaukun, josta riippui kokoon käännettävä helposti irroitettava haavi, minkä varteen voitiin kiinnittää myöskin iskukoukku. Oltiin valmiit lähtemään koskelle, jonne pyysin saada seurata mukana, esittäkseni vieraan maan miehen tšekäläisille tuttavilleni, mulloille.

Minne hänet nyt vien, viedäkseni hänet parhaaseen paikkaan? Ei ollut ajattelemistakaan päästää hänen vapaneitoaan Välisuvannon oriurhojen karkeloon. Jos siinä voimakkaassa vedessä ottaisi vähänkin suurempi, edes kilonkaan kokoinen varsa, ei sitä voisi mikään suistaa, alas se menisi ja joskaan ei veisi vapaa, niin ainakin perhon. Olihan minulla juuri äsken ollut tarpeeksi tekemistä suurellakin vavallani, metalliheittosiimalla ja lujilla kolmikoukuillani. Kovassa koskessa sitäpaitsi kuivaperho ei pysyisi pinnalla ja tuskin siinä pintaperhoa ottaisikaan siksi, että vesi on syvä. Vien hänet Saarensalmeen. Se on hänen vapansa vettä.

Me kuljemme ensin sillan yli, jonka alitse kuohuu suuri koski. Siltaa edestakaisin kävellen siinä jo uittelee salakkaansa toverini, eikä minua ihmetyttäisi, jos sieltä piankin, jahka täky on ehtinyt tarpeeksi alas vanhaan, varmaan kalahautaan, jämähtäisi suurikin. Sillan yli tultuamme ja kuljettuamme myllyn ja vanhan meijerin ohitse ja kauppiaan puodin editse ja navetan päitse ja saunan sivu me saavumme pellon piennarta veräjälle ja olemme sen yli noustuamme perillä. Olemme paikassa, joka minusta tässä koskessamme on eniten englantilainen, mikäli olen heidän onkivesiään nähnyt kuvattuina heidän kirjoissaan. Se on kosken vasen sivuhaara, joka Välisuvannossa eroo suuresta koskesta ja kiertää saaren ympäri ja sitten sillan alitse Alasuvantoon, pyörittäen ennen sinne putoamista myllyä. Ennenkuin ryssät siinä kaatoivat melkein koskemattoman rantametsän, oli se kosken suloisin paikka. Pitkät puut sekä saareissa että mantereen puolella kätkivät sen kaikilta katseilta, niin että siinä ollessaan saattoi kuvitella olevansa jossakin kaukana erämaassa. Itseään koskea eivät ryssät kuitenkaan kyenneet hävittämään ja vähitellen alkavat taas rannatkin vesottua. Ja niinpä vesi siinä lepikon välitse edelleenkin ensin virtaa sileänä niskana ja kaatuu sitten vähäisenä putouksena ja sen alisina hyrskypäinä pieneen suvantoon, joka on pikku mullosten mitä mukavin olinsija ja ruokailupaikka. Kaiken, minkä koski ylempää kantaa, levittää se siinä kuin pöydälle ja on pieninkin hyönteinen siinä helposti nähtävissä ja saatavissa. Yhtä mittaa pistelee pikkuturpia vedenpintaan, läiskähtelee herttaisia pyrstöjä ja silloin tällöin luikkaa kellanpunainen pulloposki kätköstään korkealle ilmaan näpäten lennosta perhon.

Tämänhän pitäisi olla mitä ihanteellisinta kuivaperhovettä, ja minä näenkin, että englantilaisen silmässä välähtää ja poski hiukan punehtuu, ja minä olen varma siitä, että hänen sisässään myöskin värähtää, vaikka hän kuinka hyvin osanneekin liikutuksensa kätkeä. Ne odottavat siinä häntä, satain penikulmain päästä tullutta, laivoissa keinunutta, rautateiden retuuttamaa, autolla läpi Suomen yötä päivää tänne ajanutta ainoastaan tätä tilaisuutta varten, saadakseen vihdoinkin kokea sen sensation, kun mullonen iskee ja alkaa päristellä vapaa—minkä veroista elämystä intohimonsa armoittamalla kalamiehellä ei ole toista.

Mutta hän ei pidä kiirettä, ei touhua ennen aikojaan niinkuin ensikertalainen, saalis on siinä, mutta ei riitä, että se otetaan, miten tahansa, se on otettava taidollisesti, kaikkien taiteen sääntöjen mukaan oikein, elegantisti. Saisihan sen siitä »määrästikin», mutta hänen ohjelmaansa kuuluu, että se on otettava »kuivasti».

Hän tekee viimeiset valmistelunsa. Hän kiertää vapansa tyvestä esiin sen onteloon kätketyn keihään kärjen muotoisen piikin, jonka avulla vapa voidaan pistää maahan pystyyn, tarvitsematta laskea sitä minkään varaan. Kun hänellä näin on molemmat kädet vapaina, ottaa hän pyöreästä aluminiumrasiasta siinä kostean huoparievun alla lionneen heittosiiman, joka on kaikkein hienointa x-gutia ja johon hän solmiaa yhden hihassaan olleista perhoista. Sitten hän rinnassa riippuvasta lasipullosesta sivelee perhon siipiin hiukan öljyä, jotta se pysyisi paremmin pinnalla, ja on vihdoinkin valmis tekemään heittonsa.

Olemme pysähtyneet jonkin matkaa rannasta. Vaikka tiedänkin, että se onkiessa yleensä on välttämätöntä, minä harvoin tulen noudattaneeksi tätä varovaisuussääntöä, osaksi huolimattomuudesta, osaksi siitäkin syystä, että on hankalanlaista saada kahdenkäden vavasta siima ulos päästämättä sitä ensin jonkin verran veteen. Yhdenkäden vavalla se, niinkuin heti huomaan, tapahtuu ilmassa. Pitäen oikealla kädellä vapaa hän vasemmalla pitää perhoa hyppystensä välissä, päästää sitten perhon irti ja alkaa hiljalleen huojutella vapaa. Samalla kun oikea käsi näin käyttää vapaa, vetäisee vasen siimaa rullalta. Joka heitolla ilmassa oleva siima pitenee, ja kun sitä on niin paljon, että sen päässä oleva perho alkaa ulottua rantaan ja siitä hiukan ulomma, tekee hän lopullisen heiton. Se on tehtävä niin, että perho putoo noin kyynärän verran kalan eteen siinä, missä se seisoo pohjassa ruokaansa pinnalta vaanien. Vavan huojuessa ja siiman liikuessa edestakaisin ilmassa on hän huomannut jonkin matkaa rannasta hiukan ylöspäin kalan taas pistävän. Hän tietää nyt tarkalleen, missä kala on, tähtää siihen, tekee muutamia ilmaheittoja, kunnes saa siiman suoristumaan ylävirran suuntaan. Perhon on pudottava veteen ennen kuin siiman. Sitä varten hän oikaisee siiman mutkaa nostamalla hiukan vavan kärkeä ja niin hän todellakin elegantilla pyyhkäisyllä on saanut perhon putoamaan veteen, jossa se siivet hajallaan alkaa liukua alaspäin niin pettävästi luonnollisen näköisenä, että ainakin minä kalan sijassa en hetkeäkään epäilisi tunnustamasta sitä oikeaksi ja käymästä siihen kiinni.

Ollaan ongintanäytelmän kaikkein jännittävimmässä kohtauksessa, siinä, mihin on valmistuttu, jota varten on lähdetty liikkeelle, uhrattu rahaa ja aikaa, joka sekun on englantilaiselle rahaa, ratkaiseva hetki on tullut, perho liukuu liukumistaan alas, on pian kalan näköpiirissä, sen suippilon sisässä, jota ulomma kalansilmä ei kuonnu näkemään, mutta jonka sisässä se näkee tarkasti kuin suurennuslasilla. Hyväksyykö kala sen, ottaako se sen vai hylkääkö ja antaa mennä ylitsensä ja ohitsensa?

Hei, se otti, niitä karkaa sitä kohti kaksikin, meidän mulloset eivät ole tottuneet pelkäämään näin viekottelevia herkkuja, vesi pärskähtää, pyrstöt lätkähtää ja kala on kiinni, toisen jäädessä odottamaan vuoroaan. Taitava onkija on pitänyt varansa, että se ei ainoastaan ottaisi, vaan myöskin pysyisi, jottei siima virran alkaessa sitä kuljettaa höllenisi, hän nostaa vapaa sitä mukaa, ja kun kala avaa suunsa nielläksensä perhon, hän tekee ranteellaan nopean nykäyksen ja tartuttaa koukun. Jollei hän sitä tekisi eikä tekisi sitä oikealla hetkellä, sylkisi kala suustaan jo ottamansa perhon, heittäisi kuperkeikan ja vilauttaisi hyvästiksi ylenkatseellista häntää.

Kala on pieni, mutta sisukas. Sen tempoessa hento vapa taipuu luokille aivan yhtä paljon kuin lohivapani ison kanssa. Muutenkin sillä on samat temput kuin suurella, se ammahtaa ilmaan, ajaa suvannon ristiin rastiin, hakee sopivan lepohaudan, jyrää siinä; alkaa uupua, tekee kierroksensa yhä lyhyemmin, kunnes englantilainen, joka on irroitannut ja avannut haavinsa, on taitavasti uittanut siihen saaliinsa.

Mullonen täyttää parahiksi laillisen mitan, kaksikymmentä viisi senttiä, mutta englantilainen on kalastanut kotimaansa vesissä, joissa se tavallisesti ei kasva paljoakaan suuremmaksi. Kaikkihan on verrannollista, ja varmaa on, että tuollaisella vavalla ja noilla vehkeillä ja noilla heitoilla ja noin hienosti ja elegantisti otettu kaksisatagrammainen kala on urheilukannalta katsoen yhtä arvokas kuin kymmenkertaisesti niin paljon painava suuri.

Hän tarjoo minulle vapansa. Ei suinkaan, jatkakoon hän vain ... ainahan minä ... nyt ovat koski ja sen kalat hänen.

—Jollen saisikaan muuta kuin tämän, olisin tyytyväinen.

—Ettekö olisi vielä tyytyväisempi, jos saisitte toisen, kolmannen, kymmenen...?

—Kymmenen, liika paljon.

—Tahdoin vain sanoa, että otatte niin paljon kuin itse haluatte.

—Kiitos, otamme siis ainakin vielä sen, joka olisi ottanut, vaan ei ehtinyt.

Hän ottaa sen samasta paikasta kuin äsken, ottaa vielä muitakin. On yhä enemmän ilo nähdä, kuinka taitavasti hän heittää, kuinka vaivattomasti ja tarkasti hän käsittelee asettaan, kuinka herkullisesti perho kelluu sileästi vilisevässä virrassa, kuinka täsmällisesti hän vastaa nykäisyyn. Hän yhä pidentää heittojaan, saa siimensa menemään toiselle rannalle, tekee kerran oikein mestariheiton vapa vedenpintaa pitkin, niin että perho ei ylhäältä, vaan sivulta putoo rannasta ulos pistävän pajupensaalle. Jokainen heitto ei tietystikään tavoita kalaa. Joko se ei ota ollenkaan tai ottaa ja ei tartu tai tarttuu ja pääsee. Silloin perho kastuu ja painuu, jonka jälkeen hän ei heti uudista heittoaan, vaan kuivaa siitä veden häilyttämällä sitä ilmassa. Suurin, minkä hän saa, on kilon painoinen. Hento vapa ei voi sitä pidättää, se menee alas toiseen putoukseen ja sen alle ja on uuvutettava niinkuin konsanaan suuri Välisuvannon lohi. Hentoudestaan huolimatta pitää vapa ihmeellisesti puolensa ja vie lopulta voiton.

Englantilainen kalastaa koko Saarensalmen, askel askeleelta ylöspäin nousten. Kuivaperholla kalastamisella on märkäperhoon nähden sekin etu, että kalaa otettaessa ei peloteta toisia, koska se tapahtuu jo kalastetussa vedessä. Sen monista viehätöksistä on ehkä suurin se, että kalan aina *näkee* ottavan. Toistelen toistelemistani itsekseni, että minun täytyy, maksoi mitä maksoi, saada samanlainen vapa ja samanlaiset muutkin vehkeet, josta minulle on alkava uusi onkijakausi uusine iloineen. Sillä on paljon edellytyksiä tässäkin koskessa, kaikissa sen puroissa ja pienissä väylissä, kaikkialla muualla paitsi suuressa koskessa. Mutta onhan minulla sen jättiläisiä varten kahdenkäden lohivapani ja siihen kuuluvat muut vehkeet.

Olemme istuneet levähtämään piiput sauhuten englantilaista *navy cutia*, jota »Fishing Gazette» erikoisesti suositellaan onkimiehille. Saalis on vieraan maan miehestä aivan ennätyksellinen. Se lepää kalalaukussa vihreällä lehtivuoteella. Jokainen mullonen on punnittu mukana olleella käsiväällä ja merkitty kirjaan, paino, pituus, sukupuoli, aika, ilma ja perhon nimi.

* * * * *

Vesakossa kuuluu liikettä ja toverini, englantilaisen ystävä ja opas, ilmaantuu luoksemme.

—No? kysyy hän.

—Kymmenen, katso ... entä sinä?

—Ainoastaan yksi.

—Ah!

Toverini viheltää, lepikko aukeaa ja sieltä ilmaantuu kaksi poikaa kantaen koukun varressa välissään sitä *yhtä*, jonka pyrstö viistää maata ja joka painaa—seitsemän kiloa.

Meidän piippumme lakkaavat hetkeksi savuamasta.

—Siunatkoon, sanoo englantilainen, silmät pyöreinä.

—Sillalta?

—Yes.

—Salakalla?

—Yes.

Toveri tarjoo hänelle vapaansa. Välisuvannossa tässä lähellä olisi tilaisuus koettaa salakalla. Englantilainen miettii hetken, vetäisee savun piipustaan, nielee ja päästää sen verkalleen sieraimistaan ulos ja sanoo sitten, että hän kalastaa mieluummin omalla vavallaan ja kuivaperholla.

Olihan minusta turha olla sellainen puristi, mutta oli se minusta samalla yhtä tyylikästä kuin hänen ongintansa yleensäkin.

KUNINKAAN KALA.

Kalamies hakee aina itselleen uutta huvia ja vaihtelua. Hän kyllästyy pian poutaan ja toivoo sadetta, ja päinvastoin. Jos hän jollakin pyydyksellä saa hyvin, hän muuttaa toisen—saadakseen vielä paremmin. Jos hän ei saa, tietysti hän silloin ja varsinkin silloin tekee kaikki voitavansa saavuttaakseen paremman

tuloksen. Ottivatpa pienet kuinka kiihkeästi tahansa, hän jättää ne ja työskentelee koko päivän, turhaankin, tavoittaakseen suuren. Taisteltuaan itsensä suuren kanssa uuvuksiin raskaalla vavalla, hän vie saaliinsa ja vapansa pois ja lähtee heti pienellä, ketterällä vavalla koskelleen karkelemaan levokseen pienten kanssa. Hän voi lopulta tyypeytyä lohiin ja koko koskeen niin, että hänen suurin tyydytyksensä on saada hauki jostakin tyyneistä suvannosta. Saatuaan tarpeensa siitä hän istuu onkimaan ahvenia voidakseen tupakoida kaikessa rauhassa puoman kupeella limakon reunassa, tarvitsematta riehua pitkin rantoja ja heitellä selkäänsä kipeäksi. Saattaa saada kyllänsä vielä niistäkin ja löytää ilonsa vasta särjistä ja salakoista. Kunnes kiertokulku alkaa uudelleen.

Minä välistä kyllästyn kosken parhaaseen paikkaan, sen Välisuvantoon ja haen huonompia. Minulla on taas ollut siinä erinomaista urheilua suurten kanssa. Mutta se oli ollut vähän liiankin erinomaista. Siinä on jännitystä hiukan yli määränkin. Siinä väijyy aina jokin vaara, on aina jotakin, joka uhkaa ja hermostuttaa ja samentaa ottamisen ilon. Siinä ei koskaan voi olla varma, ennenkuin kala on maissa. Ei milloinkaan voi antautua sen turvallisen tunteen valtaan, että pyydykset eivät petä ja että kala ei voi päästä. Välisuvanto on aina epäluotettava. Siinä on arkkuja, pukkeja ja otvia, joiden ympäri ja alitse kala voi kietaista siiman ja katkaista sen. Ja jos se saa päähänsä, niinkuin se tuontuostakin saa, lähteä alas, jonne minä en pääse sitä seuraamaan, niin se menee, olipa siimaa kuinka pitkälti tahansa ja vehkeet mahdollisimman lujat. Malja voidaan siinä milloin tahansa armotta temmata sitä maistelevan kädestä. Enkö olisi voinut rakentaa siltoja päästäkseni perään? Kai olisin, mutta minä tahdoin tuntea tätä epävarmuudenkin, tämän esteratsastuksenkin kiihoitusta—vaihteen vuoksi.

Koskessa on kuitenkin paikka, josta aina voi olla varma, ja sen varmuuden vuoksi minä joskus haen siitä sitä vaihtelua, jonka semmoinen varmuus tarjoo. Se paikka on heti sillan alla, alapuolella kaikkien esteiden. Siinä on sillan arkun kupeessa oleva pyörre, jossa suuri kala koskeen noustessaan usein lepää. Vähän alempana koski laajenee laajenemistaan ja muuttuu vähitellen suvannoksi. Silta on kaikkien vasta-alkajain ja mukavuutta rakastavien onkijain mielipaikka. Siitä voi mukavasti laskea pyydyksen pyörteeseen ja päästää siimaa tuuma tuumalta ja sillalla edestakaisin kävellen pitää sitä heilahtelevassa liikkeessä niin pitkällä kuin siimaa riittää. Siten on siitä saatu monet kauniit kalat. Kalastelen siinä minäkin silloin, tällöin.

En ollut eräänä päivänä oikeastaan aikonut kalastaa ollenkaan ennen kuin vasta illalla iltaperhojen saavuttua.

Lepään ja levätköön koskikin. Korjailen toisen pöydän ääressä pyydyksiäni, kirjoittelen ja käänneskelen raamattua toisen ääressä. Mutta voinhan sentään panna vapani kuntoon siltä varalta, että jos tulisi henki päälle. Henki tulikin pian päälleni. Kun vapa kerran on kunnossa, rulla paikoillaan ja siima pujotettu renkaisiin ja heittosiima solmittu siimaan ja siihen perho, on sitä vaikea päästää kädestään. Vapa on kuin metsäkoira, joka houkuttelee mukaansa ja hyvin usein saakin. Kuinka monta kertaa lankesinkaan ennen koirani kiusaamiseen ja kuinka monta kertaa olenkaan antanut vavan viekoitella! Voinhan mennä sillalle ainakin siksi aikaa, kuin siivoavat huoneeni, sikarinpolttajaksi, ja käyn sitten heti pyhäin kirjain kimppuun, sillä ei sillalta nyt luultavasti kuitenkaan saa.

Astelin laiskasti sillalle. Siinä on se ainainen myllymies, aina sama ja aina uusi, töllistelemässä koskeen ja siihen kaiteen yli sylkemässä. Kun ne näkevät vapaherran tulevan, ilmaantuu niitä siihen useampiakin molemmista myllyistä. Siitäkin syystä minä yleensä karttelen siltaa. Mutta olkoot ne nyt siinä, kun kerran ovat. Vedän siimaa vavan pituuden, lasken vavan viistoon alas kosken yli, päästän perhon irti ja annan sen pudota pyörteeseen silta-arkun viereen; se on nimeltään *Coachman*, eli kuski, saanut nimensä keksijänsä, Englannin kuningattaren Viktorian kuskin mukaan, joka heilutti vapaa yhtä hyvin kuin piiskaa. Kuningattaren kuskin perho putoo juuri niin, kuin sen taiteen kaikkien sääntöjen mukaan pitää pudota, keveästi kuin ohdakkeen untuva—kunpa voisikin aina heittää näin ylhäältä, sirottaa perhonsa kuin sormien lomitse. Se pyörähtää härän silmään ja painuu hiukan. Keltainen kuve välähtää vedessä ja suuri kala on kiinni.

Sillalta sitä tietystikään ei voi saada otetuksi ylös eikä ole tarviskaan. Sen alapuolella on hirsistä rakennettu suiste estämässä tukkien ruuhkautumista, ja suisteen päässä on pieni suvanto, syvä hauta, johon uupuvan kalan voi helposti ohjata. Suisteelle vie sillalta mukavat portaat ja laskeun niitä myöten alas. Kala ei vielä ole poistunut pyörteestä. Se tunkee siitä sillan alle, koettaen päästä ylös, mutta veden voima painaa sen takaisin. Olisi sitä parempi kuta kauemmin se pysyisi ylhäällä, uupuakseen pikemmin ja joutuakseen suisteen päähän, josta haavipoika, joka jo on siellä, sen ottaisi. Mutta se näkyikin olevan niitä, jotka eivät antaudu ensi yllätyksessä. Se liikkuu voimakkein töytäyksin edes ja takaisin kovimmassa kuohussa ja asettuu sitten joksikin aikaa keskelle koskea luultavasti jonkin näkymättömän kiven huopeeseen. Sen seisomapaikka on jotenkin suisteen pään tasalla ja kun se sen kerran jättää, ei se enää tule tähän, vaan painuu yhä alemma. Tehkään niinkuin katsoo itselleen edullisimmaksi, minulle on sama, minulla on siimaa tarpeeksi vaikka suvantoon asti.

On kuitenkin selvää, että jos kala menee alas, täytyy minunkin seurata. Se on helpompaa kuin

Välisuvannossa, jossa se on mahdotonta. Mutta vaikeuksiahan pitää olla, ne ovat oikeastaan suotaviakin ja tervetulleita, kunhan eivät ole voittamattomia. Olisi päästävä pienen sivuhaaran poikki, joka tulee myllystä. Olen oikeastaan saarella. Taas kala laskee, mutta pysähtyy. Minun täytyy kai astua veteen, jota siinä on vyötäisiä myöten. Mutta olkoon, ei auta, kala on otettava. Kun haavipoika, joka on tämmöisiin tottunut ja on vikkelätuumainen, huomaa aikeeni, kirmaisee hän sillalle, siitä myllyn alle, jossa on jonkun myllymiehen vene, sysää sen ulos ja tuo sen samassa perä edellä suisteen päähän, josta astun veneeseen ja siirryn myllyväylän yli sen toiselle puolelle.

Tämän touhun aikana kokoontuu yhä enemmän väkeä sillalle. On levinnyt tieto, että herralla on suuri lohi onnessa. Ja antaapa heidän vain kokoontua, saavathan nähdä, kuinka iso kala otetaan oikein kaikkien taiteen sääntöjen mukaan ... kertovat siitä sitten kylissään ... miksei saisi tyydyttää hiukan turhamaisuuttaankin! Eivätkähän keuhusi suotta.

Rannalla, mukavalla kivettömällä niityllä valtaa minut nyt se miellyttävä turvallisuuden tunne, josta ei koskaan saa nauttia Välisuvannossa. Ei ole enää hätää mitään. Ei ole otvia, ei arkkuja, ei pukkeja eikä pahempia kiviäkään koskessa. Jos kala lähtee alas, pääsen minä mukaan vaikka suvantoon saakka, ja jos se menisi siitäkin alas alimpaan koskeen ja vaikka järveen, pääsen minä veneellä sinnekin.

Se ei ole kaikkein isoimpia kaloja, ehkä neljä-, viisikiloinen, mutta senkokoiset ovatkin sitkeimpiä. Mutta onhan minulla aikaa ja sikarikin on vasta alullaan.

Kala tekee kaikki temput, jotka kuuluvat asiaan välttämättömän vaihteen vuoksi. Se on löytänyt kosken syvimmän paikan, johon kun osuu, se ei siitä hevillä heltiä. Se tonkii siinä puolisen tuntia, aikoen joskus pois, mutta taas palaten siihen takaisin. Ehdin istua ja levätä mukavalla kivellä. Ehdin syyttää sammuneen sikarin. Ehdin sen taas sauhutessa ihailla ympäristöä ja nauttia luonnosta, josta en nauti juuri muulloin kuin silloin, kun minulla sen helmassa on jotakin muutakin tekemistä kuin siitä nauttimista. Se ei tuossa ehkä ole kaikkien kaunis, mutta se on minun kauniini, kalamiehen kaunis, niinkuin on sulhon kaunis morsiamen aitta, kuinka harmaa ja hatara lieneekin. Siinä on resuinen silta, kaiteet kierot ja lahot. Sillan korvassa on pölyttynyt mylly ja entinen osuusmeijeri, joka on tehnyt vararikon. Myllyn jatkona on sirkkelisahan kenoharjainen suojuus, ja sen edessä rökkiöittäin rimoja ja sikinsokin hirsiä ja pärepuita. Sillan yllä roikkuu puhelinlankoja monessa kerroksessa. Kosken toisella puolella on samanlaista kuin toisellakin: on toinen mylly ja toinen entinen vararikon tehnyt kilpaileva meijeri, jossa ei enää vuosikausiin ole valmistettu voita enemmän kuin toisessakaan. On vielä kauppiaan talo ja makasiini ja jokin keskenjäänyt kivijalka. Kaiken tämän taustana on koski, josta ei näe muuta kuin sen syvimmän uoman ja kahden puolen sitä kuivat kivet, ruskean harmaan louhikon ja siellä ylempänä Välisuvannossa ränstyneet arkut ja jonkin maalle nurin niskoin heitetyn ryssäin aikuisen sahapukin, jalat ylös harrottaen kuin kuolleen kangistuneen hevosen. Tämän kaiken keskustana on ryssäin ropottikesänä hävittäjä rantametsä, josta hakattiin koivut ja haavat ja hongat ja jätettiin vain jokin karsittu puu ja matala lepikko.

Ja se on kuitenkin minusta kaunista, kalamiehen kaunista, kaikki koskimaailman ihanuus, Imatran ja Vallinkosken veroinen, yhteen koottuna, sillä minulla on taas lohi onnessa eikä ole pelkoa, että se pääsee ja minä saan sen ottaa tuossa tuon riippuoksaisten koivun ja sen vieressä seisovan haavan alla, ainoain, jotka venäläiset säästivät ties mistä strategisista syistä. Siitä minä sen otan saunan perästä, jahka se sinne siirtyy. On laskeutunut taas hiukan, nyt se ottaa siimaa enemmän ja ottakoon vain, ottakoon vain, on sitä tässä antaa, istun tässä vielä.

Mutta mikä kalamiehen ihannepaikka tämä koski mahtoikaan olla silloin, kun se oli koskematon, kun ei ollut siltaa eikä myllyä eikä mejjereitä eikä kauppiaita, ja kun vesi vyöryi leveänä vaahtona kaikkien noiden kivien yllä, tulvan aikana yhtenä kuohuna ylhäältä alas ja kuivanakin aikana yhtä mahtava kuin nyt tulvillaan, kaikkine pienine puroineen ja suvantoineen. Ja *sen* kosken kehyksenä rantakorpi, erämaan reuna, tuonnempana hiekkaharjulla ikihongikko ja rannempana riippuoksaista koivikko...

Rulla pärisee, vapa taipuu luokille, siima polttaa sormea ... nyt se on toisella rannalla ... nyt se palaa ... nyt se loikkaa, nyt se siirtyy alemma ... jokoahan menee yhtä päätä suvantoon?... Ei, se tulee takaisin, viistoon ylös. Se tulee tähän, se on niin matalalla vedellä, että selkäevä näkyy. En nouse, poika hiipii rantaan valmiina iskemään. pelästyy matalata vettä ja menee takaisin, löytää taas alempana uuden haudan ja jää siihen. Kai saisin sen jo, jos kiristäisin, mutta ei minulla ole kiirettä mihinkään, ei ole pakko panna mitään alttiiksi, uuvuttakoon itse itsensä ja tulkoon sitten avattuun syliini.

Haavipoika on nähdessään minun taas istuutuvan, ottanut taskustaan lehden ja istuutunut hänkin. Sill'aikaa kun minä ongin, hän seuraa maailman menoa. Minulla on täällä koskella tärkeämpääkin tehtävää. Hoitakoon maailma menonsa, minulla on työtä tosissakin. Eipä siltä, ettei tässä joutaisi tuumimaan mitä tahansa. Niillä on nyt siellä ne kuningastouhunsu. Mahdanko minä olla kuningasmielinen vai tasavaltalainen? Se riippuu siitä, mitä etua jommastakummasta tulee olemaan minun puolueelleni. Mikä on minun puolueeni? Se, joka parhaiten edistää minun erikoisharrastuksiani. Jos tulee tasavalta, ei sen presidentti luultavastikaan ole oleva lohenonkija. En tunne ainoatakaan

valtiollisesti vaikutusvaltaista henkilöä, joka harrastaisi tätä jaloa urheilua. Englannissa tuskin on ainoatakaan, joka ei. Mutta se sitten onkin vanha kulttuurimaa, siellä onkii sekä kuningas että perintöruhtinas. Kuninkaalla on siellä omat kalavetensä. Osanneeko kukaan niistä kokoomuksen kuningaskandidaateista onkia? Ketä ne nyt olivatkaan? Kuka se nyt olikaan se viimeinen kuningasehdokas? Oliko se Adolf Friedrich vai Friedrich Adolf? vai joku muu Friedrich?

—Akkeli!

—No?

—Mikä se nyt olikaan sen Suomen tulevan kuninkaan nimi?

—Se on jo valittu.

—Mikset sitä heti sanonut? Milloin se on valittu?

—Eilen etuskunta vauhti.

—Kuka tuli valituksi?

—Hessin rinssi Rietrik Kaarl.

—Sano Friedrich Karl ja nouse heti ylös, sillä kala alkaa taas käydä levottomaksi ... mene tuonne saunan perään koivun alle valmiiksi, minä tuon sen sinne, hoi, mitäs meinaat?

—Jaa mistä?

—Että meillä on kuningas.

—Minulle on yhentekövä.

Vai yhdentekevä? Milloin on nähty tasavalloissa taiteita suosittavan? Ei, kuningas se olla piti! Se oli sittenkin Friedrich. Olisi suuri onni valtakunnalle, jos hänen majesteettinsa persoonallisestikin harrastaisi urheilukalastusta. Jos mikään on se kuninkaallisen suosion ja suojeluksen tarpeessa. Kun hän ensi kesänä lähtee ensimmäiselle kiertomatkalleen, saapuu hän ehkä tänne maansydämeenkin, hänen autonsa pysähtyy tuohon sillalle, jossa minä silloin seison jo valmiina siltä varalta, että maan isä tahtois minuaakin puhutella ja kysellä minulta lohikalastuksen tulevaisuudesta Keski-Suomessa. Pääministeri tuntee minut ja esittelee.—Hauska tutustua teitä, sanoo Friedrich.—Ebenso gleich, minä sanon. Huomattuaan, että taidan saksaa hän siitä ilostuen kysyy äidinkielellään, haluaisinko jotakin armonosoitusta, jotakin Gnadea.—Wollen Sie, ihre ... seine ... majestät, nur mir die Gnadesfreude machen zu wollen hier nun in Huopanafors angeln probieren?—Danke schön, mein herr, Ich bin aber nicht leider nicht noch nicht Angler, aber mein jüngster Sohn will sicherlich hoffentlich mit Entusiasmus...—Wie viele Jahre, bitte, hat ihre, seine .. ich meine: der junge Herr Prinz?—Hörst du, kom hier, sanoo hän suojeluskuntavormuun puetulle nuorukaiselle, joka nojaa kaiteen yli.— Willst du den herr doctor selbst sagen, kuinka vana. Pääministeri Ingman—sillä se on hän—kuiskaa jotakin nuoren miehen korvaan, joka ojentaa minulle armollisesti kätensä ja sanoo selvällä suomenkielellä: —Fijstoista vuota. Wunderschön! Kyllä hänestä vielä onkija tulee! Ollappa jo täällä, niin saisi tulla ottamaan tätä... Ja minä näen jo hengessäni hänessä, nuorena ruhtinaassa, urheiluonginnan tulevaisuuden turvan ja tuen tässä maassa. Hänen avullaan, hänen harrastustaan hyväksemme käyttäen me saamme kaikki valtakunnan omistamat onkikosket järkipäisen hoidon ja valvonnan alaisiksi. Kalastushallitukseen perustetaan onkijaneuvoksen virka, joka tarjotaan minulle. Minun velvollisuuksiini kuuluu onginnan opettaminen kuninkaallisille prinsseille ja apuranteille ja muille hoviherroille, ehkäpä saan itsensä vanhan kuninkaan innostumaan asiaan. Hommaan, että tämä Huopanaankoski lunastetaan »kruunun» kalavedeksi, että sen hautomoa laajennetaan ja perustetaan sen yhteyteen talvilammikoita niinkuin Puntarinkoskella. Tukinuiton kalastukselle ja kalanviljelykselle aiheuttamien hankaluuksien poistamiseksi rakennetaan uittoränni, jota ei ole saatu aikaan siksi, että tähänastinen kitupiikki hallitus kiskoi hävyttömiä hintoja siihen tarvittavista tukkipuista, vaikka luulisi, että valtion oma etu, koska sillä itselläänkin on metsiä, vaatisi... Hei, tässä tulee kohta toinen komento, koska meillä on kuningas. Kaikki myrkyllinen pärtö puhdistetaan pois koskesta. Ylhäisten onkijain mukavuudeksi minä viran puolesta laitan siltoja ja mukavia käytäviä joka kivelle, niin että niitä myöten kuningaskin pääsee kalan mukana Välisuvannosta siltaan asti ja sen alitsekin. Sitä riemua, kun voi kalan mukana seurata niskasta tähän rannalle saakka. Ja tänne rakennetaan heille kalastuspaviljonki niinkuin Langinkoskelle. Ehkä reisa itse keisarikin tänne asti, kun tulee tervehtimään sisarensa miestä. Minulla, sen yli-intendentillä, on oma kamarini pihan perällä. Minun *täytyy* pitää huolta siitä, että täällä jääkellarissa on annoslohia aina valmiina lähetettäväksi kuninkaan pöytään. Vai yhdentekevää sinulle Akkeli? Sinusta minä teen vannotetun vahdin, saat kävellä yötä päivää rannalla kivääri olalla ja vahtia, ettei Vaitinen saa onkia eikä Mullosmäkeläinen tuulastaa. Hei vain!

—Heipä hei!

Kalakin yhtyy riemuamme. Ensimmäinen kuninkaankalani loikkaa vielä kerran ilmaan. Sen tehtyään se lähtee lopullisesti alas, laskee yhtä kyytiä suvantoon ja minä perässä. Ja nyt minä sen otan, onpa ihme, ellei kala lopultakin uuvu. Johan se uupuukin, tulee vatsa ylöspäin riippukoivun alle saunan rantaan.

—Ei muuta kuin iskee vain ... kuninkaan nimessä, Akseli—iske jo!

—Uuden kuninkaan kunniaksi!

Akselikin innostuu ja iskee, mutta ei osu, hotaisee vain koukun mutkalla häntäpuoleen ja kääntää pyrstön ylöspäin ja pään alaspäin, jolloin kala pääsee ja kelluu vatsa yhä ylhäällä virtaa alas. Sinne se meni eikä tullut koskaan takaisin, kuninkaan kala. Eikä tullut kuningaskaan. On täytynyt tyytyä tähän tasavaltaan.

LOHIVAPA.

Se kun on kaikkein hienointa lajia, on se lajiansa taideluoma. Ja kun sanon, että se on taideluoma, olen antanut sille parhaan maineen, minkä tiedän.

Työkalu on aina taideluoma, silloin kun se on sitä, mitä sen on oltava: aatteensa mukainen ja tarkoitustaan täysin vastaava. Kirves, puukko, viikate ovat sitä silloin, kun terä ja varsi ovat tasapainossa, toinen niistä toista auttaen ja täydentäen. Ne ovat silloin kuin eläviä elimistöjä. Niissä on niiden oma henkensä, minkä niiden tekijä on niihin puhaltanut. Käsi niitä käyttelee, mutta samalla ne toimivat ikäänkuin itsenäisesti. Lepoonkin jätettyinä ne siinäkin yhä elävät, nukkuvat kyllä, mutta hengittävät kuitenkin. Kun siirrän silmäni jalustallaan seisovasta antiikin veistoksesta kivikauden talttaan, joka lepää sen vierellä museossa lasilaatikossaan, tuntee silmäni ja sydämeni samaa iloa molemmista. Mikael Angelon meisseli ja vasara oli varmaan yhtä kaunis kuin se Daavidin pää, jonka hän niiden avulla muodosteli. Kuta lähempänä ihmistä itseään työkalu on, sitä enemmän se saa hänen henkeään, sitä läheisempi leima siihen hänestä painuu, sillä ollakseen oikea on puukon, kirveen, viikatteen oltava mitanmukainen, kädenjatkoinen, osa käyttäjästä itsestään. Eikä vain kädestä, vaan koko ruumiista, tehty hänen voimiensa, kokonsa, jopa hänen luonteensakin mukaisesti. Mäyrällä on toiset kynnet kuin kissalla, sudella toiset kuin leijonalla. Sanalla sanoen: miestä myöten miekka vyöllä ja — ongenvapa onkijaansa ... sillä siihen tietysti tahdon tulla.

* * * * *

Lohivapa on nykyisen kotiteollisuuden kauneimpia kukkia. Vaikka se osalta onkin konetyön tuote, on se samalla kuin kotiteollisuuden hienoin saavutus. Se on kuin Solingenin miekka, se on kuin kaikkein arkatekoisin kirurginen työkalu. Siinä ei ole mitään liikaa, mutta siinä on kaikki, mikä on tarpeen, ja se on yksilöllisesti sovellettu sille, joka sitä käsittelee.

Hienoinkin tehdasvapa on muodoltaan, rakenteeltaan ja aatteeltaan yhäkin ruoko, niinkuin vapa aina aikojen alusta on ollut, kivikaudenkin kalastajan kädessä, ja niinkuin se on vielä tänäkin päivänä kylän pojan taittamana rannan tuomesta tai pientaren pihlajapensaasta. Lohivapa on mitä huolellisimman aineenvalinnan tulos, mutta ei englantilainen vapataituri höylää, punnitse ja tarkkaile tekelettään perinpohjaisemmin ja hartaammin kuin vanhan kansan kalastaja tähystelee ja valikoi sivakkaansa tai hylkää ja hyväksyy sen, ennenkuin kiinnittää siihen jouhesta siimansa. Kuinka hän sitä koettelee, hujauttelee, vihellyttelee, ennenkuin sen kuorii, jättäen kärjen ja kädensijan kuorimatta, jotta joustavuus ja sitkeys säilyisi ja käsi pysyisi ja kouristaisi vaivatta, luisumatta!—juuri niinkuin tekovavan tekijä, joka keskittää suurimman huolensa kärkeen ja sitä lähinnä kädensijaan, verhoten sen korkkipeitteellä. Ja niinkuin uudenaikainen urheiluonkija ei tyydy, jos mieli harjoittaa ammattiaan, niinkuin ammatti vaatii, vain yhteen vapaan, vaan tarvitsee ainakin yhden uistellakseen ja täkyä heittääkseen, toisen perhostaakseen, niin vanhan kansan onkimieskin omistaa niitä monta eri tarpeihinsa, yhden salakalle ja särelle, toisen ahvenelle, kolmannen säyneelle, neljännen lahnalle, eri vavan pintaongintaan, eri syväongintaan, siihenkin toisen kesällä, toisen talvella.

Urheiluonkija hoitaa satoja maksavaa ruokovapaansa kuin kapalolasta, mutta yhtä hellästi ja huolellisesti vaalii ja käsittelee tuo toinenkin pihlajaistaan ja katajaistaan. Hän kantaa ne pihasta veneeseensä taitavasti kainalossaan, asettaa ne kokkaan eikä veneen pohjaan, ei unohda niitä sinettymään sateessa eikä paahtumaan ja halkeilemaan auringossa. Hän niitä sormii ja suorii ja

korjailee ja kirjailee, ottaa ne orrelta alas talvellakin ja muistelee kesää. Eikä hän kernaasti laita uutta, niin kauan kuin vanha kestää. Ne ovat hänelle tovereita ja ystäviä, joiden kanssa hän on viettänyt monta yhteistä hiljaisen ilon ja onnen hetkeä, joista ei ole tietoa muilla kuin heillä kahdella, heillä kolmella, hänellä ja hänen vapaperheellään. Kun lapset itkee kotona ja akka äykkää ja köyhän elämä käy tukalaksi ja sietämättömäksi ja mieli vaatii unhotusta tai viihdytystä ja hiukan juhlaa, silloin ukko hiipii rantaan heilimoivan ruispellon piennarta ja saunan ohi ja työntää veneensä vesille, meloskelee, hymähtelee, hyrähtelee yksikseen ja elää valoisana kesäyönä, lauantaina pyhää vasten, *oman* hetkensä joko solutellen virran mukana säyneparvessa tai istuen ulkokarilla kaukana niemestä ystäväpiirissään, yksi vapa polven alla veneen laitaa, vasten, toinen toisen polven alla, kolmas kädessä, yhdessä syöttinä särki, toisessa sittiäinen, kolmannessa matonen. Niissä, vanhoissa vavoissaan, mustuneissa, käden kuluttamissa, on hänelle kalaonnen taika. Hän uskoo, että ainoastaan *niillä* saa ja jos vaihtaa ja ottaa uuden, ei saa. Sillä niillä on ennen saatu ja ne ovat kestäneet monissa koetuksissa vuosien, vuosikymmenienkin, kuluessa. Ne ovat kulkeneet perintönä isältä pojalle, niissä on säilynyt ja niiden mukana siirtyy muistotietoja ongintataidon, sanon: *onginta taiteen*, salaisuuksista. On sääli ja surku, kun vanha vapa särkyä tai hukkuu. Uusi pääsee vanhan arvoon vasta, kun se on koetuksensa kestänyt. Jos sillä ei saa, on se sen syy; jos vanhalla ei sattunut saamaan, oli syy jokin muu. Jospa nyt liioittelinkin, paisutellinkin, en välitä, sydämeni lämpenee, muistaessani tässä, lähtiessäni uutta vapaa ylistämään, noita vanhojani, joita vuosikymmeniin ei enää ole ollut olemassa, noita vanhojani, joita säilytin kesästä kesään, kuljettelin muutosta muuttoon, omia tekemiäni ja hakemiäni kaukaa korpiviidasta, missä petäjä ja pihlaja kasvaa pitkän, oksattoman varren.

Mitä kaikkia muistoja liittyykään niihin: join itseni juovuksiin kesäpäivän hellettä ja kesäyön viileämpää luonnon viiniä Ristisaaren poukamassa Virran sillan yläpuolella Koljonvirran niskassa, tai soluessani siitä arkun alitse Koiraniemeen, jossa aukeni laaja salmi ja pappila ja kirkko ja häämötti Poroselän ulappa.

* * * * *

Olin vihdoinkin saanut sen, uuden, vuosikausia haluamani, ensiluokkaisen, jota parempaa *ei voi* saada, sillä se on Hardyn maailmankuulua tekoa ja patenttia, hänen parasta valmistettaan. Niinkuin ennen etsin poika-ajan vapoja viidakoista, olen hakenut tätä monien liikkeiden luetteloista, harkinnut ja toistenkin kanssa tutkinut, millainen sen pitäisi olla minulle. Viimein olen niin sanoakseni seisonut puun alla, löytänyt jotakuinkin mukiin menevän mallin ja kyseltyt ja kirjoitellut ja antanut mittani, painoni ja pituuteni, ja millainen on koski, jossa aion sillä kalastaa ja kuinka suuret sen kalat, ja pyytänyt heiltä neuvoa ja päätöstä, millainen heidän mielestään sopisi minulle tähän kaikkeen nähden. He ovat suosittaneet minulle mallin bamburuokovavasta, jolla on tuo kauniisti soinnahava nimi »Palakona», extra light—kokoonsa nähden kaikkein kevein. Minä saan sen vasta kuusi kuukautta tilauksen jälkeen, se siellä kasvaa ja varttuu. Kun ne lähettävät sen, ne kirjoittavat panneensa sen valmistamiseen aivan erikoista huolta, se on heidän etevimmän »taiteilijansa» tekemä ja he toivovat, että se on minua miellyttävä, ja he iloitsisivat, jos tulisin olemaan siihen tyytyväinen. Pyytävät, että kirjoittaisin, kun olen koettanut—niinkuin nyt teenkin.

Sain sen sieltä vanhan tutun merikapteenin tuomana, joka säilytti sitä hytissään päänsä päällä hyllyllä Pohjanmeren ja Itämeren yli. Se oli kapaloituna vedenpitävään kankaaseen, kääreeseen niin siroon ja siistiin, että oli sääli sitä avata ja rikkoa sen siteet ja sinetit. Minä päätin, etten avaa sitä ennen kuin koskellani.

Minun täytyy päästä sinne heti. Minä matkustan sinne läpi Suomen, junassa, laivassa, lounastuulen huojuttaessa juuri lehteen puhjenneita koivuja asemien ympärillä, pihlajain kukkiessa ja tuoksuessa sisään ja vaunun ikkunaverhojen hulmutessa ulos ja sisään ja laineen kelluessa kahden puolen laivaa myötätuulella sinne päin, minne minä—vapa aina vierelläni junavaunun verkossa ja laivan hytissä ... ettei vain kukaan sitä veisi, ettei sille vain tapahtuisi vahinkoa. Itse minä sitä kaikkialla hoidan ja kannan ja se on polvieni välissä viimeisen maataipaleen retkahtelevilla kyytirattailla. Vapakotelon vaskihelaiset lukot helähtävät auki kamarin korkealla sängyllä. Se lepää siinä laatikossaan niinkuin viulu silkkillään ja sametillaan, kärjet erikseen kukin uurteessaan, keskus ja tyvi erikseen. Viritän sen, viuluni, kremonalaiseni; vaskiset karat imeytyvät ilmatiiwiisti holkkeihinsa ja äsken kolmiosainen on nyt jakamaton kokonaisuus, kuin yhtenäinen ruoko niinkuin semmoiseksi kasvaneena löydetty ja otettu kuin jostakin paratiisin puutarhasta. Vaikka sadoista säikeistä yhteen liitetty on se elävä kuin tuores, kasvava kaisla, yhä kuin luonnontuote, vaikka konein ja käsin tehty. Sitä pitäessäni se vavahtelee käteni pienimmästäkin liikkeestä, sydämen sykähdyksin tuntuen tyvestä kärkeen, värähdellen, rotuvapa, sisäistä tulta kuin rotuvarsan aina elävä, kuunteleva korva.

Ruoko, josta se on tehty, Intian bambu, on huojunut pyhän Gangesvirran partaalla, ensin hentona kuin heinä, sitten kasvaen tropiikin kuumissa sateissa ja auringon hehkussa korpikuusen pituiseksi ja yhtä paksuksi kuin se. Se on sisältä ontto, pinnalta kova ja sileä kuin luu. Milloin etelämerien kosteat tuulet, milloin hieta-aavikoiden polttavat vihurit ovat heiluttaneet sen sitkeäksi ja joustavaksi,

kestämään kuumaa ja kosteaa. Se on valikoiden kaadettu ja paloitettu ja pinottu ja niputettu ja suurmerien takaisilla laivoilla kuljetettu saarien saareen, sitä varten rakennettuun tehtaaseen, joka on kuin kaupunki tuhansine työmiehineen. Siellä se toisissa koneissa on keitetty, toisissa kuivattu, toisissa se on halottu ja höylätty ja valmistettu ja vielä toisissa kiilloitettu ja annettu sille sen viimeinen vernissaus— työmiehet hienoja kuin herrat, gentlemannit valmistamassa gentlemannien työkaluja. Työn tulos on lujuttaan ja hienouttaan ja hentouttaan ja sirouttaan voittamaton. Se painaa vain satasen grammaa, mutta se voittaa painissa monisatakertaisen painonsa, iskee ja pitää kuin kärppä kurkusta lentävää koppelo.

Minä jo sen ottaessani tunnen heti, että se on osa minusta itsestäni. Käteni hermoissa on siitä herkkuteleva tunne ranteesta ylös olkani niveleen. Niinkuin ennen poikana vasta taitetulla rannan pihlajalla minä soittelen sillä ilmaa myllärin pihalla ilta-auringon paisteessa ja pikkupurojen solistessa ja suuren kosken tuonnempana kohistessa. Se vipajaa ja vapajaa, tempoo kättä kuin pyrkien siitä pois, mutta kuitenkin siinä pysyen. Se taipuu ja oikiaa, ei tahdo rauhoittua, vaikka minä jo lakkaan. Se pyytää siimaansa ja saa sen, sitä varten ja sen heittovoiman mukaiseksi punotun ja punnitun. Pujotan sen hyväilevin sormin renkaasta renkaaseen, joista alin ja ylin ovat agatia. Ja vasta kun siimaan on kiinnitetty perho ja perho pistetty alimpaan renkaaseen ja rullan kampi on kiristänyt siiman jänteelle ja siima vavan kaarelle, vasta sitten se rauhoittuu ja seisoo kuin viritetty jousi, valmiina lennättämään nuolensa, sulkaperhon, hopeanharmaan sointuvanimisen *Silver greyn*, tekotaidon kukkasen, jonka hennoin sormin on solminnut joku kalpea, hipiältä hieno, sinisilmä englannintyttö.

Se lennähtelee sitä soiluvan suvannon yllä, jossa ylös ja alas ilmassa kiimailee kellanvihreä korennainen. Se lennähtelee sitä yhä pitenevissä ja yhä kauniimmissa kaarissa, ei pudota sitä huojaltaessaan ensi kerralla eikä toisella kerralla eikä vielä kolmannellakaan, vaan vasta sitten, kun on saanut osoittaa joustavuutensa viimeisen voiman. Vasta sitten se, taipuen taapäin, oieten ylös ja eteenpäin ja taas hiukan nousten, kun sitä nostan, pudottaa perhon sinne, missä sitä odottaa sen ensimmäinen saalis, sen itsensä arvoinen, suvannon sulho, jonka se tuo leikiten maihin, iloiten ottelusta ja odottaen uutta.

Se on miekka miestä myöten vyöllä. Se on ase minun mitallani tehty, jäsen ruumiissani, elimellisesti siihen yhtynyt. En tiedä, sekö tekee minun työni vai minäkö sen, sekö liikuttelee kättäni vai kätenikö sitä? Sitä ei ole käsitelty kukaan muu kuin minä eikä tulekaan käsittelemään. Minulla ei ole ystävää niin läheistä, että sallisin sen sitä käyttä. Se voisi särkyä. Se voi särkyä minultakin, mutta silloin se särkyy *minulta*. Mutta se ei saa särkyä. Katketkoon käteni kaatuessani ennen kuin se, minä suojelen sitä ennen kuin itseäni. Ennen kuin illalla koskelta tultua hoidan itseni levolle, hoidan minä sen. Minä riisun sen, kuivaan sen ja ripustan sen seinälle yöksi. Se siinä parhaiten suoristaikse lepoon työpäivän vaivoista. Koko talven se samoin lepää ja on kevään tullen entistään ehompi.

Esi-isät panivat vainajan mukaan hänen työkalunsa ja aseensa. Pannevat poikani tämän vapani viereeni kirstuun, että saisin heitellä sitä suvannoissa, joita haluaisin uskoa olevan sielläkin, asunnoissa autuaitten. Sillä mitä minä siellä ilman sitä? Joka ei tätä oivalla, oppikoon. Miksikäs en saisi laulahtaa näin lemmeistäni minäkin!

SUNNUNTAI.

Onginnan estetiikkaa ja etiikkaa.

Kalaviikko on päättynyt kaikin puolin mieluisasti. Sen kuluessa on saatu kohtuullisen hyvin, ei siis liian hyvin, joka voi pian tympäistä. Ei ole tullut tehdyksi tyhmyyksiäkään, ei ole tapahtunut onnettomuuksia, ei tarttunut pyydyksiä pohjaan eikä puihin eikä myöskään kalain suuhun, mikä on ikävintä ja vastenmielisintä, mitä kalamiehelle voi tapahtua. Olen sitten lauantai-iltana saanut vielä suuren. En ole saanut sitä miten kuten, sattumalta, vaan juuri sillä tavoin kuin mieluummin haluan sen saada, niin sanoakseni taiteen kaikkien sääntöjen mukaan. Sillä onkijaurheilijakin kehittyy herkuttelijaksi, hänelläkin on ammatissaan oma estetiikkansa. Ei riitä, että hän saa, hän tahtoo myös saada hienosti ja kauniisti. Samoin kuin uimarin korkeushypyn arvoa lisää liikutun linjan kauneus, samoin lisää onkimiehen tyydytystä se, miten tyylikkäästi ottaminen suoritettiin siitä alkaen, kun kala tarttui, siihen saakka, kun se saatiin maihin.

Tämä sunnuntai-aaton suuri oli nyt saatu kaikin puolin tyylikkäästi. Se oli ottanut juuri sitä pientä perhoa, jota sen kaiken todenmukaisuuden mukaan oli otettava, sitä, joka sillä hetkellä parveili niskassa

juuri auringonlaskun aikana. Olin mielestäni tehnyt parhaimman, mahdollisimman pisimmän heittoni kiven huopeeseen, missä suuri tavallisesti vaanii. Se oli posautunut valtavasti, oli sitten laajassa niskassa loiruillut edes ja takaisin vavan taipuessa ja oietessa ja rullan antaessa ja ottaessa siimaa. Sitten se oli seisonut asiaan kuuluvan aikansa. Ja ilta oli ollut ihana ja tyyni ja rannan puut ilta-auringon kultaamat ja lämpiävistä saunasta tuolla alempana oli savu kohonnut patsaana taivaalle. Sitten oli kala lähtenyt alas niin huimasti, että tuskin pääsin perään pahakivistä rantaa. Siima alkaa loppua, mutta silloin pysähtyy kala levähtämään pienoiseen suvantoon siksi, että ehdin taas keräsi siiman rullalle, jolloin se lähtee jatkamaan ja minä perässä, hypellen kiveltä kivelle, kahlaten vedessäkin ja liveten ja kaatuenkin, mutta saaden vavan pysymään pystyssä. Ja niin on tultu suvantoon, käsi-, selkä- ja jalkajänteet äärimmäiseen asti pingoitettuina, josta ne ovat laenneet mieluisen lepoon, kun kala koko vaikeassa ottopaikassa vihdoin on omin avuin nostettu maihin. Ja on pantu reppuun ja kannettu kotiin ja punnittu ja merkitty kirjaan.

Ja sitten on vapa riisuttu valjaistaan ja pyyhitty ja ripustettu ansaittuun lepoon nauloihinsa suoriamaan. Siima on lapettu sängylle kierrokseen rullan viereen. On riisuuduttu itsekin ja elokuun illan viileässä astuttu saunaan pihan poikki ja purosillan yli, jossa pikku mulloset, alamittaiset ja aina rauhoitetut, vielä puolihämärissä loiskahtelevat perhoja ajellen ja lisäten painoan milligramman milligrammaan. Saunan salaperäinen maailma, sen lasi pieni ja pahanen, monivärinen kuin pyhimyskappelin ikkuna ja siitä epätodellinen kellanvihreä näköala pitkin koskea, joka ei kuulu, ainoastaan näkyy, ja jonka kuohu näyttää seisovan liikkumatonna kuin vuoriston jäätikkö. Kesäiset tuoksuvastat mummun taittamat ja laittamat, kipallinen vettä vanhasta taitavasta kädestä kiukaan raunioon, joka on rakettu kosken sorvaamista kivistä, ja kihatava löyly, joka sulattaessaan ruumiin sulattaa myös sielun. Ja huhuh! ja hohoh!

Ja kylvyn jäljestä ilkoisen alasti takaisin sillan yli, jonka alla pienoiset yhä vielä pätkeä. Ja hiilellä paistettu punalihainen *mullonen* ja kova kokkeli ja lämmin pehmoinen lauantairieska, jossa voi sulaa kuin heinäkuun helteessä.

Ja sen päälle kahvikupponen ja sikari itselle ja isännälle ja kahvin seassa jotakin, jota löytyy vielä pisarainen piiliherrain jälkeenjättämästä pullosta, kolmekruunuisesta. En osta, mutta otan, kun tarjotaan, koska sanotaan senkin olevan jumalanviljaa, varsinkin kalamiehen viljelemää. Ja valkopaidassaan istuen ja huulet torvella isäntä pitkulaisia savuja niellen ja puhallellen juttelee vanhaa ja uutta, vanhaa enemmän kuin uutta, mutta aina kernaasti kuultua, sillä itseään hän uusii ja uusinta on yhtä hyvä kuin alkuperäinen, siitä, kuinka täällä ennen, ja saatiin sitä silloinkin, vaikkei ollut vehkeet nykyisten veroiset—vallesmannivainaa ja kamreeri ja apteekkari ja vanha Piilonen, jolla miljoonamiehellä oli ruokovapa ja kelarulla eikä milloinkaan muuta pyydystä kuin elävä salakka, jota uitteli, mutta joka otti sillä milloin tahtoi, mutta jos ei ottanut—sattui sekin—niin paiskattiin lammas herroille pataan. Talvella otettiin myllyrännin niskasta säryksellä ja leivottiin ja paistettiin mulloskukko ja lähetettiin Piiloselle Helsinkiin, kun piti pitojaan valtiopäivämiehille ja syötti ja juotti ja päättäti rautatien Suolahteen, mistä on hyvä nousta laivaan, vaikka piilillähän nuo jo nykyään enimmäkseen ajaa. Oli ne aikoja entisetkin, vaikka eipä silti, etteivät nämä nykyisetkin. Tässä meidän pihassakin ja myllypihassa on seisonut kuusikin autoa yhteen aikaan, ennen sotaa, terehtöörejä ja rohvessooreja ja tisonentteja; mikäpä niiden arvonimet kaikki muistaneekaan, onhan ne tuossa päiväkirjassa—maistetaanko taas saunan päälle? Ja koko Huopanan historia vaeltaa editseni.

Jota kuunnellekseni minä järjestelen pyydyksiäni pyhäteloilleen, valmiiksi maanantaita varten, koska en pyhänä ongi—lipat, devonit, silkkikalat, täkyraksit, perhot, kunkin lajinsa mukaan ja kunkin lajin kokonsa mukaan, itsekunkin laatikkoonsa ja lokeroonsa, kun ovat sekaantuneet ja takertuneet kuontaloksi kuin mehiläiset parveillessaan. On katkeillut peräimiä ja irtautunut koukkuja ja hankautunut pois maalia, ja ovat nyt silkillä sidottavat ja sveltävät vernissalla ja maalattavat ripoliinivärillä ja vihdoin ripustettavat kuivamaan uunin kylkeen rihmaan, joka kiertää sen ympäri naulasta naulaan.

Ne pitää olla järjestyksessä, olisi paha olla, jos ne ei olisi, yhtä hyvin kuin kalanpyydysliikkeessä ja vähän paremmassakin, ollakseen aina ja heti yhdellä silmäyksellä nähtävissä, valmiina nautittaviksi ja mietittäviksi ja esille otettaviksi, milloin tulee mikin päähänpisto, että nyt muka sitä ja sitä ottaa. Ja kun ne ovat siinä järjestyksessä, kuin niiden tulee, sovussa ja soinnussa, väriensä ja suuruksiensa mukaisessa, niin on niiden hyvä olla ja myös minun siitä hyvä olla ja pöytä on kuin runo rytmeineen ja alku- ja loppusointuineen, jonka osaan ulkoa kirjaan katsomatta.

On jo pimennyt ulkona, verhottoman ikkunan mustalla pohjalla on tulen valaisema pihlaja, missä yöperhot räpyttävät pyörtyen lopulta lasiin, johon tarttuvat ja typeryvät liikkumattomiksi ja kuolevat siihen kuin valosta, sen valosta, huveten pois elämästä, joka kesti vain päivän. Jokunen on päässyt sisään ja päättää päivänsä kynttilän liekissä. Ja mitäpä on sitten elämällä enää tarjottavana muuta kuin yön uni, josta joskus puolivalveille herättää ohitse ajavan hevosen kavion kopse, mutta johon kosken kohina taas tuudittaa uudelleen.

Mitäkö muuta? On sillä vielä tarjottavana tätä lauantaista seurannut sunnuntai; sen leppoisa rauha, sen aamun pilvetön pouta, ja istuskelu pihapenkillä selkä seinää vasten elokuun viileässä paisteessa. Ja lasten kanssa pitkällään puron matalalla sillalla, ja sen alla kesy mullonen, ihanuuttan luomakunnan ihme, pää vastavirtaan päin, pyrstö lakkaamatta lipattaen, suu alinoma aukeillen, pikku evät koneellisesti eläen niinkuin näkyisi niissä vain sydämen itsetiedoton tykintä. Käden huiskaus ja se on tiessään limakon alla;—odotus, ja se on tullut takaisin, ei tiedä mistä;—matonen, ja se sieppaa sen, pää pystymässä odottaen uutta;—toinen matonen ja niitä on siinä kaksi sen kimpussa nyhtämässä toinen toisensa suusta, toinen toisesta päästä, kunnes kolmas, suurempi, saa sen ja saatuaan anastaa edullisen paikan, karkoittaen heikommat häntänsä taa. Mutta ne saavat sunnuntairuokansa kaikki, kunnes matotuohinen on tyhjä.

Ukko veisahtelee tuvassa ja sen ikkunassa istuu vanha mummu isoränttistä kirjaansa katsellen ja sitä puoliääneen hyristen, aina samaa.

Kävely koskelle ilman vapaa—se on outoa ja melkein juhlallista, verkalleen rantoja pitkin ja kivillä istuskellen ja lopulta niskaan, joka on tyyni ja siloinen ja järven selkä niskasaaren takana samoin.

Mitä ihmettä olet sinä oikein, pyhäinen rauha? Mistä tietää koski, että nyt on pyhä ja osaa asettaa ääneensä sen soinnun? Mistä saa saari ympärilleen sen harson ja mistä saa sen tuo raikattu rantametsä ja tuo karu kivikkoranta ja rannalle kiskaistut rampatukit? Kuinka saa sitä varis raakuntaansa ja haukka huutoonsa, tuota jotakin, kirkkoajan henkeä, joka kasvaa sitä voimallisemmaksi kuta kauemmaksi loittonen kirkolta? Alan yhä paremmin ymmärtää entisen toverivivana, joka ei onkinut sunnuntaisin, mutta kerran kun onki ja kiivastui kiroamaan, jätti vapansa ja riensi pois eikä tullut koskaan takaisin.

* * * * *

Minulla on mukana kirja, englantilainen teos lohenonginnasta. Onhan minunkin sopiva sunnuntaina tutkia sanaa. Se on niitä niin kauniisti painetuita ja kansitettuita kirjoja, joita vain Englannissa osataan valmistaa. Siellä ja vain siellä osataan ei vain onkimisen taito, vaan myös siitä kirjoittamisen taito ja sen kirjoitetun tarjoamisen taito. Tuokin kirja on jo päältäpäin kuin kaunehin kakku, jota ensin kääntelee ja katselee ja sitten haistelee ja hivelee, ennenkuin sen leikkaa ja nauttii.

Ei ole sitä onkimiehen ammatillista ongelmaa, ei sitä vivahdusta hänen mielialoissaan ja mietteissään, jota ei koskettelisi, joka ei kuvastuisi heidän kirjallisuudessaan. Se sisältää sekä onginnan estetiikkaa että myöskin sen etiikkaa, josta voi tavata syvämielisiä filosoofisia esityksiä heidän kuulusimmilta miehiltään. Teos, joka minulla tässä on polvellani, tukiessani selkää puuhun ja jalkoja kiveen, on nimeltään »Kuinka on kalastettava», ja suo minun tutustua ei sen vähäisemmän miehen kuin itsensä Herbert Spencerin käsitykseen kalastuksen oikeutuksesta eettilliseltä kannalta katsottuna. Ajattelunsa yläilmoista tämä maailman mainio filosoofi on hetkeksi laskeutunut metsäpuron partaalle analysoimaan kysymystä, mistä johtuu, että hän voi onkia, vaikkei voikaan metsästä. Kuinka hän, joka ei voisi hiipiä hirven kimppuun ja sitä tappaa, voi ilman vastenmielisyyttä, jopa siitä huvitettunakin, ajanvietokseen ottaa ongella kalan? Hänen itselleen löytämänsä vastaus on, että tämänlaisen urheilun eettillinen luvallisuus tai luvattomuus on suhteellinen pyydystettävän riistan suuruuteen. Kuta suurempi saalistettava eläin on, sitä vastenmielisempää on sen tappaminen. Hirven kaataminen on Spencerin mielestä julminta urheilua, mitä ajatella voi. Ollen suuri eläin sen kuolonkamppailu johtaa tappajan mieleen liiksi ne tuskat, joita hän itse tulisi tuntemaan, jos häntä tapettaisiin. Kun kala on paljon pienempi ja paljoa vähemmän ihmisen kaltainen kuin hirvi, ei sitä pyydystäessään ja tappaessaan johdu tuntemaan sitä tunnonvaijoven tuottaman itsekidutuksen kipua, mikä aiheutuu hirven tappamisesta. Kun kala kooltaan ei ole meidän kaltaisemme ja kun sillä ei ole sen tunneherkkyyttä ilmaisevia ulkonaisia elimiä, me voimme omantuntomme häiritsemättä sitä onkia. Tämä tietää sitä, sanoo Spencer, että meidän etiikkamme tässä kohden pohjaltaan riippuu hermostostamme. Suuren nelijalkaisen eläimen ampuminen olisi oman tunteellisuutemme loukkaamista, joka usein uudistuessaan tekisi meidät koviksi ja tunteettomiksi ja lopulta siveellisesti rappeutuneiksi. Sentähden olemme siveellisiä tuntiessamme vastenmielisyyttä hirven tappamiseen. Saattaahan olla, että kalankin tappaminen tuottaa meille kipua, mutta tämä kipu ei ole voittamaton. Ja sentähden, kun se tekemme ei vahingoita luonnettamme, me emme siveellisesti turmellu, vaikka ongimmekin.

Tämä on Spencerin eettillinen suhtautuminen onkimiseensa. Sillä onkijakirjailijalla, W. Yarll Hodgsonilla, joka tämän kirjansa eräässä luvussa on ottanut asian puheeksi, on paljonkin muistuttamista tätä siveysoppia vastaan. Spencerin opissa voi olla paljonkin totta, vaikka onkin alentavaa ajatella, että myötätuntomme kärsivää eläintä kohtaan pohjaltaan on vain huolta meistä itsestämme, kuvitellessamme itseämme toisen tilalle. Hänen esityksensä ansaitsee kaikessa tapauksessa tarkastamista. Onkohan itseensä kohdistuminen, omien tunteidensa mukaan arvioiminen ainoa ratkaiseva lähtökohta eettillistä tuomiota tehtäessä? Mahtaakohan Spencer tehdä oikeutta itselleen uskoessaan, että hän eroo jostakin toisesta vertaisestaan tappajasta ainoastaan sikäli, kuin

hänen kärsimyksensä ei ollut mitään verrattuna tuon toisen siveelliseen kärsimykseen, joka tappoi hirven? Ja mahtaako hän tehdä oikeutta tuolle toiselle leimatessaan hänet, hirven tappajan, siveellisesti rappeutuneeksi, tunteiltaan turtuneeksi?

On syytä sanoa—jatkaa Spencerin arvostelija—ettei hän tuominnut oikein kummassakaan tapauksessa. Ihmisluonto on paljoa monimutkaisempi. Melkein jokainen ihmisen teko johtuu siksi erilaisista voimista, ettei niistä voi päätellä niin ylimalkaisesti kuin Spencer tekee. Me kyllä voimme alkaa toteuttaa eettisiä vaatimuksia toisia olentoja kohtaan sitä tietä kuin Spencer eli niin, että otamme huomioon ne heistä meihin heijastuvat kärsimykset, jotka herättävät meissä myötätuntoa niitä kohtaan. Etiikkamme perustuksena tulee kuitenkin olla jotakin muutakin kuin tunnetta. Siinä tulee olla määräävänä myös järki. Se on ominaisuus, joka kutsutaan meissä toimimaan ulkonaisten olosuhteiden pakosta ja jonka myös tulee olla määräävässä etiikkaamme niiden johdosta. Ajateltakoon tätä tämän erikoisaiheemme yhteydessä. Ihminen asuu seudussa, jossa on sekä hirviä että kaloja. Mihin suhteihin hän joutuu heidän kanssaan? Spencerin mukaan on vastaus hyvin yksinkertainen. Sen antaa ihmisen oma tunne. Pulmasta päästäkseen hänen ei tarvitse muuta kuin kuunnella ja totella sitä. Hän siis ahdistakoon ja tappakoon kalaa, koska kalalla fyysillisesti ei ole pienintäkään yhtäläisyyttä hänen kanssaan eikä sen taistelu elämästä herätä hänessä epämiellyttävää ajatusta siitä, mitä hän itse ehkä tuntisi, jos häntä ahdistettaisiin. Mutta hänellä ei ole samanlaista oikeutta ahdistaa hirveä, koska tämä eläin rakenteeltaan on hänen kaltaisensa ja sen vuoksi sen kuolemankamppailusta häneen siirtyy tuskallisia ja vahingollisia mielenliikutuksia.

Tämä siveysoppi perustuu kahdenlaiseen erehdykseen. Ihmistä ja hirveä ensiksikin ei voi verrata toisiinsa, koska ihmisellä on vaistoja, joita hirvellä ei ole ja joita täytyy ottaa lukuun. Hän on lihan syöjä, jota hirvi ei ole. Hänellä on veressään metsästämissä vaisto, jota hirvellä ei ole. Toiseksi ei ihminen voi perustaa etiikkaansa pelkästään myötätuntoa tai vastenmielisyyttä herättäviin vaistoihin ja tunteisiin. Spencer itse on esittänyt siitä monta esimerkkiä. Harvinaisella todistavalla voimalla hän on osoittanut, että joka kerta kuin valtio lakeja laatien on toiminut kansaa kohtaan vain myötätunnon sysäyksien vaikutuksesta, tulos on ollut huono niille, joita lait olivat tarkoitettut hyödyttämään. Hän on koettanut osoittaa, että on vähemmän paha, että vaimot ja lapset, köyhät ja heikot joutuvat kapitalistien riistettäväksi, kuin että heiltä riistetään vapaus tehdä työtä, missä ja niin monta tuntia kuin haluavat. Hänen mielipiteensä oli, että jokainen sosiaalinen parannus, joka perustuu järjestettävään myötätuntoon, aiheuttaa pahaa enemmän, kuin mitä se on tarkoitettu poistamaan.

Eräiden itsestämme johtuvien eettisten vaistojen kuuleminen ei siis riitä määräämään menettelyämme toisia kohtaan. On ihmetyttävää, että niin tarkka ajattelija kuin Spencer ei huomannut tämän väitteensä kantavuutta myöskin urheiluetiikkakäsitelmän ratkaisuun nähden. Sillä jos hänen myötätuntoteoriaansa ei riitä määräämään ihmisen suhdetta hänen omaan sukuunsa, on se vielä riittämättömämpi määräämään sitä toisiin luotuihin nähden. Järki, jota vailla oleva myötätunto aikaansaa pahaa sivistyneessä yhteiskunnassa, on vielä tarpeellisempi erämaassa. Myötätuntovaisto kykenee kyllä johtamaan meitä siihen, että tapamme niin kivuttomasti kuin mahdollista, ja urheilija pyrkiikin ja on päässytkin siihen: ajatelkaamme vain, mikä ero on teurastamon ja sen kirveiden ja metsän ja rihlapyssyn välillä tai verkossa kuristuvan ja kituvan lohen ja ongella otetun lohen välillä. Mutta tapettava meidän on, siihen meille järki sekä antaa luvan että panee pakon. Olettakaamme, että asumme metsäseudussa. Siellä on hirviä, niitä ei ole paljon, mutta jos niitä ei vähennettäisi, ne lisääntyisivät. Mitä silloin tapahtuisi? Hirvet haaskaisivat laidunta ja hävittäisivät ja tallaisivat halmeita ja kesyntyisivät lopulta niin, että veisivät viljan pelloilta. Vuosien kuluessa ne olisivat lisääntyneet niin, että niistä olisi tullut todellinen maanvaiva. Mutta Spencerin etiikan mukaan hirviä ei saisi tappaa, koska moraalimme kärsisi siitä, että emme välitä siitä säälin tunteesta, minkä suuren, ruumiillisesti meitä lähellä olevan eläimen kuolonkampailu meissä voisi herättää.

Mitä on siis tehtävä? Ratkaisemme kysymyksen antamalla vastauksen tunteemme mukaisesti? Jossakin määrin kyllä. Kunnioitus itseämme kohtaan luomakunnan herrana ja oma etumme vaatii meitä rajoittamaan hirven meille aikaansaamaa hävitystä. Tätä vaatimusta me punnitsemme niitä vaistoja vastaan, jotka tekevät meille vastenmieliseksi aiheuttaa kipua ja kuolemaa. Ja me päätämme, että joidenkuiden eläinten kipu on meille vähemmän vastenmielinen vaihtoehto.

Mutta näinkään me emme ole käsitelleet kysymystä tyhjentävästi. Sen mielenkiintoisimmat puolet eivät vielä ole tulleet huomioon otetuiksi. On olemassa muuan viisas järjestely, jota sanotaan luonnon tasapainoksi. Joskus tämä tasapaino yleiseksi vahingoksi häiriintyy, niinkuin esim. on tapahtunut Australiassa, missä ylenmäärin sikiävistä kaniineista on tullut maan vitsaus. Spencer unohtaa, että ihminen itse usein on tätä tasapainoa ylläpitävä voima, välittämättä myötätuntovaistoistamme meidän täytyy näiden ulkonaisten puristusten pakosta toimia niinkuin järki vaatii. Spencerin urheiluetiikka ei tiedä mitään tällaisesta tapauksesta. Sellainen tunne-etiikka, jonka mukaan me voimme vetäytyä vastuunalaisuudesta, on epäeettinen, itsekäs. Edellisen lisäksi vielä siksikin, että vaikka ihminen itse on yksi luonnon tasapainoa ylläpitävistä voimista, hän samalla johtaa monia luonnonvoimia ja on vastuunalainen niiden joko liiallisuudesta tai puutteellisuudesta. Hänellä on tuomio-oikeus eläimiin,

lintuihin ja kaloihin. Totta kyllä on, ettei hän ole ylimmäinen tuomari ja että on ylempi oikeusaste, luonto itse, joka rankaisee kaiken sitä vastaan tehdyn vääryyden. Mutta hänen asemansa luonnon herrana pakottaa häntä olemaan jotakin enempää kuin tunne-egoisti ja hänen etiikkansa muodostumaan jostakin muustakin kuin mielenliikutuksista.

Löytääksemme uskottavan urheiluetiikan meidän siis on läpikäytävä paljon mutkallisempi kehitys kuin se, mikä riitti Spencerille, jolta monet asiaan vaikuttavat tosiasiat jäivät huomaamatta. Olemme nähneet, mitä ne ovat. Ne ovat alkujaan kahdenlaisia. Niitä on toisaalta ihmisen oman luontonsa tunteminen, toisaalta ulkonaisen luonnon asettamat vaatimukset.

Itsemme tunteminen paljastaa meissä taipumuksen urheiluun ja vastenmielisyyden sitä kohtaan. Vastenmielisyys, joka syntyy meihin heijastuneesta toisen kivusta, on tilapäinen ja haihtuva, metsämiesvaisto sitävastoin pysyväinen. Sitä luonnon pakostakin ylläpitää meissä tarve hankkia ravintoa itsellemme ja muille. Tätä taipumusta lieventää vastenmielisyys vain sen verran, että tunnemme olevamme velvolliset ajamaan riistaa ja ottamaan sitä mahdollisimman inhimillisellä tavalla. Ulkonaisen luonnon ihmiselle asettamat vaatimukset vievät samaan päätelmään, siihen, johon hänet on saattanut sekä hänen oman itsensä tutkiminen että hänen ja muiden tarpeiden tutkiminen. Hirvi ja kala tyydyttävät näitä tarpeita ja se tosiasia tekee niiden pyydystämisen oikeutetuksi. Toiseksi hirvi ja kala samoin kuin useimmat muutkin metsän ja veden eläimet ovat rauhoitetut ja pidätetyt olemaan urheilun esineinä. Tämä sekä se, että ihminen niitä tarvitsee, oikeuttaa niiden pyydystämiseen. Kolmanneksi ei voi vapautua siitä tunteesta, että vaikka ihminen itse onkin voima luonnossa, hän on määrätty kykynsä mukaan vallitsemaan kaloja, lintuja ja muita eläimiä ja on hänen velvollisuutensa katsoa, että nämä eläimet menestyvät siinä suhteessa, kuin luonto määrää. Urheilijana ihminen tekee voitavansa täyttääkseen tämän velvollisuuden. Kaikki tämä tietää, ettei kummankaanlainen urheilu, kalan yhtä vähän kuin hirvenkään ottaminen, loukkaa etiikkaamme, vaan on siveellisesti sallittu.

Tätä johtopäätöstä, jo itsessään riittävää, vahvistaa ajatus, joka, vaikka onkin niin vähän avoin erittelylle, ettei edes Spencer tullut sitä tehneeksi, kuitenkin on voimakkaasti pakottava. Ihminen itse on, niinkuin jo on huomautettu, yksi luonnon voimista. Kuuluu luonnon järjestykseen, että hänen on toteltava sekä vaistojaan että myöskin järkensä vaatimuksia. On selvää, että kun metsästämisvaisto on yleinen hänen suvussaan, etiikka ei vain salli, vaan myös pakottaa hänet sitä noudattamaan.

* * * * *

Näin nämä englantilaiset onkijafilosofit. Ja onhan se kylläkin tyhjentävää ja syvämielistä. Mutta ei tämä todistelu ja puolustelu mielestäni kuitenkaan tunge asian ytimeen, siihen syvyyteen, johon silloin tällöin tapaan itseni tuijottamasta näin onkikoskellani istuessani. Istuessani tässä kosken partaalla suvisena sunnuntaina ja itsenään kirkkoaikana tuntuu kuin pitäisi minunkin käydä tutkistelemaan urheiluvaistojani ja eritellä niiden ilmenemistä ja alkuperää, kuin pitäisi kääntää itsessäni nurin jotakin päästäkseni perille siitä, mikä siellä jossakin kangertelee, sillä jokin siellä kangertelee, huolimatta Spencerin ja Hodgsonin antamasta synninpäästöstä.

Kuolemaa aiheuttavan urheilun oikeutus kyllä osaksi riippuu siitä suuresta kysymyksestä, onko tappaminen omaksi hyödyksi yleensä eettisesti oikeutettu. On uskontoja ja etiikkoja, jotka kieltävät lihan syömisen ja kaiken tappamisen. Niitä vastaan mahdollisesti voidaan esittää ne hyötysyyt, joita edellisessä on esitetty. Ihmisen täytyy niistä ja niistä syistä tappaa eläöksensä ja siitä velvollisuudesta hän ei ehkä voi vapautua niinkauan kuin maailman ravintotalous on nykyisellä tavalla järjestetty. Pitäneehän luonnon herraksi kohonneen myöskin ylläpitää tuota luonnon tasapainoa hävittämällä sen syöpäläisiä, ei vain lutikoita ja russakoita, vaan ehkä myös kaniineja ja hirviä. Ehkä hänellä siihen on ei vain oikeus, vaan myös pakko. Mutta vaikka minun hyötysyistä täytyköönkin tappaa tai ainakin sallia tapettavan saamattani siitä tuomita itseäni tai muita, ja vaikka tuo pakko antaisikin minulle anekirjan sekä tehtyihin että tehtäviin synteihin, ei minua mikään voi oikeuttaa, vielä vähemmän velvoittaa, tappamaan *huvikseni*, nauttiakseni siitä urheilemalla niinkuin teen. Ehkä on minun pakko teurastaa kotieläin, pyydystää tai ampuu metsäeläin, ottaa verkolla, rysällä tai ongella kala elättääkseni itseäni ja perhettäni. Mutta jos minä nautin, niinkuin teen, siitä huvista, minkä onkiminen minulle tuottaa, joskaan ei välittömästi itse tappaminen, niin kuitenkin sen yhteydessä olevat hauskuudet ja hommat, jos minä vain tämän hovin vuoksi enkä välttämättömän ravinnon hankkimisen vuoksi tapan, siihen innostun, sen hauskuutta ylistän, huieten sen ohella runollisiin luonnon tunnelmiin, en minä voi itseäni puolustaa vetoamalla mihinkään pakkoon. Se ei pohjaltaan ole mitään muuta kuin intohimo, voittamaton vaisto, onginnalla ei ole mitään eettistä tukea. En voi muuta kuin sanoa, että harjoitan sitä, koska se minua huvittaa, tuottaa minulle iloa ja nautintoa, jonka tyydyttämisen tarve minussa on niin suuri, että en ajattele, en välitä niistä kärsimyksistä, joita uhreilleni tuotan. Joskin tappaminen joskus voi olla eettisesti oikeutettu, se ei ole sitä minun urheiluhuvini yhteydessä.

Spencerin mukaan tuottaa tällaisen eettillisen tunteen äänen kuulemattomuus siveellistä rappeutumista ja tunteen turtumista siinä, joka tuntee vastenmielisyyttä urheilunsa tuottamien

kärsimysten vuoksi. Jotten rappeutuisi, ei siis näytä auttavan muu kuin koettaa tukehduuttaa tätä ääntä. Ja onhan minulla koko joukko sen äänen vaimentajia. Joskus minä koetan uskotella itselleni, etten ongikaan hugin vuoksi, vaan hyödyn. En kalasta enemmän kalaa kuin sitä tarvitsen ruoaksi itselleni ja perheelleni. Jos tulee yli sen määrän, jakelen lohiani tai haukiani tovereille tai naapureille. Toisen kerran minä paikkaan vaakaan toisenlaisen hyödyn, muka korkeammat edut, kaiken sen ruumiillisen ja henkisen terveyden ja virkistykseen, jota kalastaminen minulle antaa. Se hyöty on yhtä suuri, suurempikin, kuin minkä kala keitettyinä tai paistettuna tai suolattuna antaa. Koska kerran saa hyödykseen pyytää kalaa, niin täytyy saada myöskin huvikseen silloin, kun se huvi on minulle hyöty, ja tämä huvihan on minulle hyöty. Lopulta, kun tämä alkaa tuntua saivartelulta ja pirun raamatun selitykseltä, minä ilman muuta puraisen häpeältä pään, en suoraan sanoen välitä, teen vasten parempaa tietoa.

Ja näin minä tempuilen tai revin itseni irti verkosta, jota etiikkani koettaa kiertää ympärilleni.

Sillä mitenkä minä muutenkaan pääsisin pulmasta? Pitäisikö minun tehdä niinkuin Lybeck ja jättää koski muille, myydä vehkeeni ja seurata häntä? Ehkä sen teenkin, vaikken vielä ole tuntenut siihen lopullisesti pakottavaa velvoitusta. Ehkä minun sitten vielä pitäisi ruveta saarnaamaan urheiluongintaa vastaan? Minun? Joka tahdon olla sen profeettoja tässä maassa, ylistää sitä, esitellä sen ihanouksia, osoitella sen hyötyä yksityiselle ja kansalle, minun, joka istutan kaloja enemmän kuin otan—luopua tästä kansantaloudellisesti ja siis myös isänmaallisesti hyödyllisestä kutsumuksesta? Olen ennemmin siveellinen epäsikiö, joka en välitä paremmista, jalommista tunteistani, en siitä omantunnon pistoksesta, jonka saaliinriemun ohella tunnen joka kerta, kun veri pulppuaa suuren kalan kurkusta ja se kalpenee verikivellä, missä istun sen vieressä ja panen tyydytyksen tupakan ja nielaisen tunnon moitetta sammuttelevan sauhun.

Tämän kysymyksen ratkaisu minun kannaltani on siis loppujen lopuksi se, ettei sitä lainkaan saa ratkaistuksi etiikan avulla, ei Spencerin, vielä vähemmin hänen arvostelijana Hodgsonin. Saa ehkä joku, joka saa, mutta minä en saa. Siinä on takana, esteenä, jokin minua voimakkaampi vaisto, jokin veren perintö niiltä ajoilta, jolloin tämä kysymys kaukaisten esi-isien omistatunnoissa ei vielä ollut herännyt eikä voinut herätä, kun ihmisen niinkuin pedon piti elää yksinomaan metsästyksestä ja kalastuksesta ja jolloin koko silloinen ihmiskunta olisi menehtynyt, jollei se olisi tappanut. Silloin myös kai syntyi riistan ajon yhteydessä ilmenevä ajamisen nautinto, siihen yllyttäen ja sitä ylläpitäen, lisävoimaksi sen pysyväisenä pidättämiseen, sen voimistuttamiseen. Siitä tuli ei vain velvollisuus vaan hauska velvollisuus, eetillinen velvoitus, pyhä velvoitus. Ja se hohde, se sädekehä sitä vieläkin ympäröi, se, joka on sen nautinto ja sen hauskuus, ja jota urheilija yhä tuntee ja yhä hakee, vaikka urheilun alkuperäinen tarkoitus ja merkitys on hävynnyt.

* * * * *

Ja pian minä taas saan kokea sen itsessäni. Silloin kun istun siinä kosken niskassa, minusta olisi vielä jonkin pyhyiden rikos, jos noutaisin vapani ja alkaisin onkia. Olen kai vielä kyllästytetty edellisen illan onginnalla ja onginta-intohimon tarpeen tyydytyksellä. Sitä huumausainetta on veressäni vielä niin paljon, että minua paluumatkalla ei vielä kiusaa edes varmuus siitä, että nyt kyllä saisi, jos vain viitsisi koettaa. Koski kohisee ja vesi vilisee ja päivä paistaa niinkuin parhaalla kalailmalla pitää, ja pilvet seisoo taivaalla kaikkein parhaimmissa merkeissä. Heitto vain Välisuvannon arkulta ja kohta olisi kiinni kuusikiloinen. Mutta ei minua nyt vielä huvita. Antaa luonnon pitää pyhänsä loppuun, minä pidän kanssa.

Tulen kotiin. Ukko yhä veisahtelee ja mummu hymisee ikkunan ääressä. Muutkin lukevat, toiset nukkuvat. Tytär tuo lautasella marjoja, kesän viimeisiä. »Eikös lähdetä koettamaan? minä tulen haavipojaksi.»—»Enpä häntä nyt.» Lähden kylään turisemaan tuttujen isäntien kanssa. Haastellaan halki tämän maan asiat ja muiden. Nythän on niin helppo saada koko maailmankin asiat suuhunsa. On sitä sotaa, on sitä sosialismia ja etuskuntaa ja Vilsoonia ja Lemensoota. Sinne ei näy koski eikä kuulu sen kohina. On kuin se olisi iankaikkisuuden takana. En ehkä koskaan saa sinne palata. Ei ehkä koskaan uudistu eilinen syönti. Ilmat voivat muuttua. Tänä iltana näyttäisi vielä tulevan samanlainen ilta kuin eilen. Tänäaän varmaan vielä syö. Kello kuudelta päättyy pyhä. Lybeck vainajakin alotti ongintansa kello kuudelta.— »Mitäs herra tohtori ajattelee siitä?»—»Jaa mistä?»—»Siitä, että...» —»Olen samaa mieltä kuin isäntäkin.—Mutta nyt minun taitaa pitää lähteä.»—»Minnekkä on semmoinen kiire?» Keksinkin jonkin syyn, että posti tulee tai jotakin semmoista. Kun en vain myöhästyisi iltasyönnistä...

Ja ennen pitkää huitoo vapa ja vinkuu siima niskassa ja sitten Välisuvannossa niin vimmatusti kuin ensikertalaisella. Sunnuntaipaaston perästä se maistuu sitä makeammalta. Ja mikäli minä enää osaan ottaa mitään eetilliseltä kannalta, niin otan sen sikäli, että on epäeetillistä onkia silloin, kun se on vastenmielistä ja tympäisee ja kun tuntuu kylläiseltä eikä se oikein maita, vaan ainoastaan silloin kun se *oikein* huvittaa. On oltava kohtuuden ystävä, kun ei jaksakaan olla ehdottomasti raitis. Ja tämä on ainoa, minkä saan paremmasta itsestäni puristetuksi esiin urheiluonginnan etiikkaa. Paljon porua, vähän

KUINKA KALA NÄKEE.

Vanha onkimiehen ohje kuuluu: hienosti ja kauas. Se on: pyydysten pitää olla mahdollisimman hienoja ja hänen tulee niillä päästä niin kauas kuin suinkin siitä, missä seisoo tai istuu. Kala on arka. Sen tiesi vanhan ajan kalamieskin, vaikei tiennyt sen syytä. Puutteellisilla pyydyksillään hän ei olisi voinutkaan tätä sääntöä noudattaa. Hän koetti korvata sen sillä, että liikkui hiljaa ja lähti liikkeelle tavallisesti yötä vasten, jolloin arimmat kalat, niinkuin esim. säyneet ja lohet, saatiin. Kalalla tosin ei sanota olevan kuuloa, ainoastaan tunto, joka veden värähtämisestä välittää hänelle tiedon äänestä. Jollei rannalla tai veneessä synnytetty ääni ole sen laatuinen, että se panee veden äkkiä värähtämään niinkuin esim. airon kolahdus veneen laitaan, ei kala näytä siitä suurestikaan välittävän. On tehty kokeita esim. laukaisemalla pyssy rannalla eikä kala ole ollut tietävinäänkään. Mutta jos sillalla seisoen lyön sen kaiteeseen, hajaantuvat sen alla olevat salakat heti räiskähtäen joka taholle. Ei kala myöskään näy pelkäävän sitä ääntä, minkä airon posahdeltu vedessä synnyttää. Onhan tapana vavan kärjellä saada aikaan vedessä pulahdusta, joka muistuttaa kalan pyrston synnyttämää ääntä ja siten houkutellessa sitä luo. Kuinka vähän lohikin välittää soudusta, sen tulon huomaamaan kerran Koukkuvirrassa Heinävedellä, jossa suuret lohet posahtelivat muikkuja ajaessaan veneen vieressä melkein airon kärjen edessä.

Kalan aisteista näkyy näkö olevan kehittynein, voimakkain ja herkin.

Sen avulla se hakee ja yllättää saaliinsa ja välttää vihamiehensä. Kun kala yleensä on arka ja pakenee pyydystäjäänsä hänet huomattuaan, riippuu se siitä, että se näkee enemmän kuin vainuaa pyydystäjäänsä vedessä tai veden pinnalla venheessä tai rannalla. Kuta piilommassa onkimies voi pysytellä, kuta varovammin hän liikkuu, kuta kauempaa hän voi heittää siimensä, kuta hienommat hänen vehkeensä ovat, sitä parempi on tulos.

Pohjasta onkiessa meressä tai järvessä tai syvässä vuolaassa virrassa ja koskessa, jossa vesi samalla on sameaa tai tummaa, ei varovaisuus ole niin välttämätön kuin rannalla, pikkupurossa tai matalassa koskessa. Mutta näissä se, varsinkin jos vesi on kirkasta, on menestymisen ensimmäisiä ehtoja varsinkin pyydystettäessä niin arkoja kaloja kuin lohia, mullosia, harreja, siikoja säyneitä j.n.e. Varovaisuus on tarpeen varsinkin silloin, kun näitä kaloja pyydystetään pintapyydyksellä, niinkuin esim. perholla, jota tavoitellessaan kalan on noustava pinnalle piilostaan pohjahaudasta tai kiven huoppeesta. Välttääkseen kalan silmää, kun pyrkii lähestymään paikkaa, missä tietää tai luulee kalan makaavan, täytyy onkimiehen hiukan tuntea niitä optillisia eli valo-opillisia lakeja, jotka vaikuttavat ilmassa ja varsinkin vedessä. Hänen tulee olla selvillä siitä, kuinka kala näkee.

Käytännöstä oppinsa saanut onkimies, olkoon hän kuinka vanha ja viisas ja ovela tahansa, hyötyy paljonkin siitä, jos tuntee jonkin verran myöskin teoriaa. Onkiminen, varsinkin hienompi, onkin yhtä paljon teoriaa kuin praktiikkaa. Maissa, missä onkimisen taito on kehittyneemmällä kannalla, on taidon rinnalla kehittynyt tietokin, kehittynyt miltei tieteeksi, joka on tutkinut ja yhä tutkii ei vain heittämistekniikkaa ja kaikenlaisten tarkoituksenmukaisimpien pyydysten valmistusta, pienimmistä höyhenperhoista suurimpiin metalliustimiin, vaan myöskin hyönteiselämää ilmassa ja vedessä ja kalain elämää, niiden tapoja ja vaistoja.

* * * * *

Mitä nyt sitten tulee siihen, miten kala näkee, niin, vaikkakin yleensä tiedetään, että kala ei voi nähdä takanaan olevaa esinettä häntänsä suuntaan, ei tähän saakka vielä ole varmasti osoitettu, kuinka suuri on se ala, josta valo ei ulotu tunkemaan sen liikkumattomaan silmään. Kalan silmän näköpiiri on tietystikin suuruudeltaan vaihteleva riippuen kunkin kalayksilön ruumiillisista ominaisuuksista, iästä ja vuodenajoista, mutta seuraavat säännöt pitänevät kuitenkin yleensä paikkansa. Seuraava esitys perustuu tutkielmaan, jonka on julaissut Fredr. G. Shaw teoksessaan »The science of dry fly fishing and salmon fly fishing» sekä Claude du Bois-Reymondin tutkielmaan »Angeln und Optik», joka on julkaistu v. d. Borne-Brehmin teoksessa »Angelfischerei».

Nämäkin pikku tutkielmat todistavat osaltaan, kuinka perinpohjaisesti urheiluonkijat Englannissa ja Saksassa syventyvät alaansa. Ainoastaan sillä tavalla harjoitettuna urheiluonginta kohookin korkeammalle tasolle, niin sanoakseni henkiselle, ollen ei vain saalistamista ja huvittelua ja ruumiillista harjoitusta, vaan luonnon ja sen lakien tutkimista ja niihin perehtymistä.

Tutkiessaan kalan näköä on mainittu englantilainen onkijatiedemies, joka samalla on erinomainen heittäjä ja heitonopettaja, tullut siihen tulokseen (kuva 1), että jos ajattelemme kalan silmäin olevan keskellä ympyrän muotoista vaakasuoraa tasapintaa, se tässä pinnassa voi nähdä suoraan eteensä ja kummallekin kupeelleen ympyrästä 300 asteen alan. Näkemättömäksi sille silloin jää ympyrästä vain 60 asteen ala.

[Kuva 1. F kala. D A B C vaakasuora ala, jonka kala näkee. D E C vaakasuora ala, jota kala ei näe.]

On kyllä huomautettu, että kala joskus näyttää saattavan nähdä suoraan taakseenkin, ja myönnettävä onkin, että kalalla joskus on tietoa rannalla seisovasta miehestä silloinkin, kun tämä on tuossa näkymättömyyden piirissä, mutta se tapahtuu ainoastaan silloin, kun mies on ylempänä kuin kalan silmä. Jos kalan silmä ja sen takana oleva esine ovat samassa tasapinnassa, s.o. yhtä korkealla, ei kala näe miestä. Yleensä pitää paikkansa, että jos mieli kalan voida nähdä esinettä, tämän tulee olla jonkin verran yläpuolella veden pintaa niin, ettei kalan hartiaain pullistuma tule sen silmän ja nähtävän esineen väliin, niinkuin käy, jos kalan silmä ja esine ovat samassa tasapinnassa, s.o. yhtä korkealla.

Kuvassa 1, jos A B C D merkitsevät vaakasuoraa pintaa, jonka sisällä kala on, E silmää ja K kalan pyrstöä, on kalan katse luonnollisestikin enimmäkseen suunnattuna suoraan eteenpäin vastavirtaan, josta kala odottaa saalistaan, mutta se voi samalla nähdä kupeelleen tässä asennossa jokaisen esineen, joka on piirissä D A B C samalla tasolla kuin se itse, mutta se ei voi, tietystikään asentoaan muuttamatta, s.o. kääntymättä, nähdä mitään, mikä on sen takana segmentissä D E C. Tästä seuraa, että jos kalastaja on tämän piirin sisällä, voi hän lähestyä kalaa sen häntä huomaamatta. Kuta kauempana kalastaja on kalasta, sitä suurempi on kalaan nähden hänen näkymättömyytensä alue ja sitä suurempi saa olla hänen ja hänen vapansa liikkumisalue.

Jos sitten tahdotaan päästä selville siitä, kuinka kala näkee ylöspäin, kohtisuorasti tai vinosti, syntyy aivan toisenlainen näköpiiri. Esiintyy aivan uusi ilmiö, nimittäin veden valonsäteitä taittava vaikutus. Kaikki ilmasta veteen tunkevat säteet näet siinä taittavat, minkä voi huomata pannelsaan esim. kepin veteen, jolloin se näyttää siinä poikkinaiselta. Ei ole tässä tilaisuutta tarkemmin selvittää valonsäteiden taittumisesta optillisia, valo-opillisia, lakeja; huomautettakoon vain siitä tosiasiasta, että kalan kohtisuoraan eli ylöspäin vedestä menevä näköpiiri on vedenpinnan yläpuolella oleviin esineihin nähden rajoitettu sikäli, että se muodostaa ontton koonin eli kartion, jonka kärki on kalan silmässä ja jonka laidat nousevat ylöspäin niin, että ne ovat noin 42 asteen kulmassa veden pintaan (ks. kuva 3). Kala ei siis näe veteen tunkeutuvia valonsäteitä muuta kuin mikä niitä sattuu siihen kehään, jonka tämän kartion suu muodostaa. Tämän ontton kartion sisällä, joka siis ulottuu 96 asteen kulmassa joka suuntaan ylöspäin, kaikkien esineiden näkeminen on rajoitettu 180 asteeseen kohtisuorasti vedenpinnan yli. Toisin sanoen: kala näkee kaikki esineet vedenpinnan yläpuolella niin sanoaksemme kartiomaisen kaivon pohjasta, jonka kaivon suu tai aukko sen päällä on ympyrä, joka on noin puolet siitä, mikä on noiden esineiden todellinen suuruus. Näiden esineiden koko on suurempi tai pienempi sitä mukaa, ovatko ne puristetut suurempaan tai pienempään näköpiiriin, laajempaan tai ahtaampaan ympyrään.

[Kuva 2. a b c d, A B C D veden pinta; E kalan silmä; E A, E B, E C, E D pysty kartio, jonka sisään puristuvat kaikki veden pinnan yläpuolella olevat valonsäteet niistä esineistä, jotka kala voi nähdä: A C B D pystykartion suu, jonka ulkopuolelta kala ei näe mitään valonsäteitä, jotka sattuvat ilmasta veteen.]

[Kuva 3. A E B pystysuora leikkaus ontosta kartiosta (kuvassa 2.), joka leikkaa vedenpinnan A B:ssä. M N rannalla oleva esine, esim. mies. E b M, E B N viivat, joita myöten valonsäteet miehestä M N sattuvat kalan silmään. E d D, E d D viivoja, jotka osoittavat, mitä tietä veden pinnan alla olevat esineet ulkopuolelta kartion E A, E B sattuvat kalan silmään kuvastuessaan siihen vedenpinnan alapuolelta d d:ssä.]

Tehdäksemme tämän niin selväksi kuin mahdollista esitämme sen kahdessa kuvassa. Kuvassa 2 E on kalan silmä, josta nousee pysty kartio E A, E C, E B, E D, jonka sivut leikkaavat vedenpinnan piirissä A B C D. Kaikkien vedenpinnan yläpuolella olevista esineistä tulevien valonsäteiden täytyy, saavuttaakseen kalan silmän, E:ssä tunkea veteen ympyrän A C B D sisällä. Ajatelkaamme, että A E B (katso kuva 3) on kuvassa 2 kuvatun koonin kohtisuora leikkaus, joka leikkaa vedenpinnan A B:ssä. Silloin voivat valonsäteet rannalla olevasta, siis esim. siinä seisovasta miehestä M N, sattua E:ssä olevan kalan silmään ainoastaan silloin, kun ne kulkevat niin kuin pilkutetut viivat N B E ja M b E osoittavat. Esine N M näkyy silloin suunnassa b B ja on pienentynyt siihen kokoon kuin b B osoittaa. Kuta lähempänä veden tasapintaa, s.o. kuta vinommassa kulmassa siihen kalastaja siis esiintyy, sitä pienempänä kala näkee hänen hahmonsaa.

Ne esineet, jotka ovat kohtisuoraan ylöspäin kalasta, muuttavat vähemmän muotoaan ja kokoaan, kun valonsäteiden taittuminen vedessä silloin on vähempi. Kuta enemmän esine taas laskeutuu kartion ympyrän suun kehään päin, sitä enemmän se muuttuu näöltään ja kooltaan, sitä pienempänä se näkyy kalan silmään, ja suurin on niiden muunnos niiden ollessa ihan horisontissa. Niinpä esim. täysikuu juuri noustessaan näkyy kaitaisena vaakasuorana valoviivana 42 astetta yläpuolella horisontin ja pyöristyy

asteittain oikeaan ympyriäiseen muotoonsa lähestyessään keskitaivasta.

Näky siis, että kuta lähempänä esine on vedenpintaa sen yläpuolella, sitä pienempi on se kulma, jossa se suhteellisesti on kalaan nähden, toisin sanoen: kuta alempana esine on, sitä pienempänä kala sen näkee.

Tätä tärkeää tosiasiaa jokainen tottunut kalastaja käyttää hyväkseen, sillä vaikka hän ei tunnekaan valo-oppia, on hän kuitenkin kokemuksestaan oppinut, että jos hän tahtoo olla peloittamatta kalaa, hänen tulee kumartua niin paljon kuin mahdollista ja siten pienentää kokoaan. Kuta ylempänä vapa heiluu, sitä paremmin kala sen huomaa, jonka vuoksi on edullista pitää vapa mahdollisimman alhaalla ja tehdä heittonsa sivulta päin eikä pään yli. Kala tietysti silloinkin näkee kalastajan, mutta kalastajan ja hänen vapansa kuva vedenpinnalla on siksi pieni ja hämärä, ettei kala sitä enää osaa pelätä. Jos veden pinta ei ole aivan tyyni, vaan jos tuuli, virta tai sade panee sen väräjämään, käy kuva vieläkin epäselvemmäksi. Kun sanotaan, että kala syö paremmin tuulella kuin tyynellä, sateella paremmin kuin poudalla, riippuu se usein vain siitä, että kala silloin ei näe eikä siis osaa pelätä onkimiestä. Mutta jos pinta on peilikirkas ja ilma tyyni, oppii tyhminkin kala, nähdessään vapaansa huitovan oudon otuksen ja sen huitomisen yhteydessä samalla veteen putoilevat perhot ja siiman, piankin rinnastamaan toisiinsa nämä kaksi ilmiötä ja pakenemaan niin pian kuin näkee miehen ilmaantuvan rannalle. Olkoon onkija siis kuinka taitava heittäjä tahansa, ja tarjotkoon hän semmoisesta paikasta lähellä rantaa kaikkein hienoimmat perhosensa, hänen työnsä on turha, ellei hän samalla pysyttele tarpeeksi loitolla tai tarpeeksi matalana. Tämä tulee kalamiehen ottaa huomionsa ei ainoastaan itseänsä varten, vaan kalastustoveriensakin vuoksi, sillä kerran arkiutunut kala ei kesyty aivan helposti vaan pysyy piilossa kauankin. Usein kuulee sanottavan, että toinen pilaa toisen kalaonnen ja koski yht'äkkiä on kuin kirottu, vaikka sää muuten on suotuisa. Tällä taikauskolla on usein hyvin luonnolliset syynsä.

Kaikki muut kalan silmään sattuvat valonsäteet, paitsi ne, jotka sattuvat siihen ympyrään, mikä kartion suussa leikkaa veden pinnan, tulevat jostakin vedenpinnan alla olevasta esineestä ja joutuvat kartion ulkopuolelle. Kala näkee ne siellä luonnollisessa koossa suoraan veden läpi, niinkuin me näemme ilmassa, sekä samalla kuvastuksena veden pinnasta (katso E d D, E d D kuvassa 3), joka muodostaa suunnattoman peilin, mihin kaikki pinnan alla olevat esineet suotuisissa valosuhteissa kuvastuvat. Tästä tarkemmin alempana.

Jos nyt läpikäymme kalan silmään näkyvän koko hänen maailmansa, niin saamme siitä sangen omituisen kuvan.

[Kuva 4. Kalan näköpiiri: I, jonka kala näkee katsoessaan ylöspäin II, jonka se näkee katsoessaan kupeelleen, ja III, jonka se näkee katsoessaan alaspäin.]

Sen näkemä ala jakaantuu kolmeen osaan (kuva 4). Se näkee ensiksi pystysuorasti ylöspäin esineen semmoisenaan sen luonnollisessa muodossa ja suuruudessa, sillä pystysuorasti veteen tunkeva valonsäde tunkee sen läpi taittumatta. Sen näköpiirin ensimmäinen alue (kts. I kuvassa 4) ulottuu pystysuorasta säteestä siihen säteeseen, joka muodostaa 48-1/2 asteen kulman pystysuoraan säteeseen. Se on tämä säde, joka viimeisenä ja voimakkaimmin tunkee vedestä ilmaan ja yhtyy veden pintaan, kulkien sitä myöten. Kaikki valo, joka pystysuorasta alkaen veden pintaan asti tunkee ilmasta kalan silmään, yhtyy siis vedessä tämän ensimmäisen kartiomaisen alueen sisässä. Kala näkee ympyrän muotoisen kirkkaan 97 asteen aukon silmänsä päällä. Tämän pyöreän valoaukon läpi näkyy sen silmään koko yläpuolella oleva maailma. Tämän piirin sisään puristuvat kaikki esineet: taivaalla kulkevat pilvet, rantapenger ja siinä seisova mies kantapäitään myöten. Se ei voi tapahtua muuten, kuin että kaikki siihen kuvastuvat esineet pienenevät. Ylinnä, keskikohdalla näkyy kaikki vielä jotenkin oikeassa koossaan, mutta kuta matalammalla veden pinnassa esine on, sitä enemmän pienennettynä ja kokoonpuristettuna kokoonsa nähden esine esiintyy. Se, mikä on melkein veden pinnan tasalla, siis aivan alhaalla, se välkkää ihan kaitaisena saumana eli viivana valopiirin reunassa. Kalastajan pitäisi siis niin paljon kuin mahdollista koettaa muuttua täksi viivaksi, hiipimällä pitkänään ja heittämällä kyyryltään, olla lähestymättä rantaa enemmän kuin on tarpeellista.

Tämän ensimmäisen valopiirin ympärillä on aina kirkas värillinen sateenkaaren tapainen reuna, ulkopuolella punainen, sisempänä vihreä tai sininen, joka veden vähänkin värähdellessä sulautuu väripilkuiksi ja sekaantuu näköympyrän koko kuvaan. Tämä väriväreily, joka voi vaihdella sen mukaan, millainen on taivaan, auringon ja rannan väri, kai vaikuttaa onkiperhonkin väriin ja siihen oikullisuuteen, jota mullonen osoittaa perhoa valitessaan, se kun ottaa milloin koreampaa milloin tummempaa, milloin punaista, milloin sinistä j.n.e., saattaen kalamiehen ihan epätoivoon sopivaa valitessa. Ja kun on vihdoin löytänyt sopivan, on se jo myöhäistä, sillä valosuhteet ovat taas muuttuneet. Tästä sateenkaaresta, joka rajoittaa ensimmäisen näkemisalueen, alkaa toinen näkemisalue (II). Se ulottuu siis asteesta 49 noin asteeseen 90 ja on sen laajuus siis noin 41 astetta. Tässä alueessa näkee kala luonnollisella tavalla kaikki vedessä olevat esineet; mutta sen pään päällä näkyy sen silmään vedenpinta niinkuin loistava hopeinen peili. Tämän peilin läpi ei sen silmään tunge ainoatakaan

valonsädettä veden yläpuolella olevasta maailmasta, vaan kuvastuvat siihen ylösalaisin kaikki veden alla olevat esineet. Esimerkiksi toinen kala, joka ui lähellä vedenpintaa, näkyy siis kahtena, ensin siinä, missä se on ja sitten ylösalaisin peilissä, näyttäen olevan niin korkealla vedenpinnasta kuin se todellisuudessa on sen alla.

Tuo hopeanhohtoinen peili on seuraus n.k. kokonaiskuvastuksesta, totalirefleksistä. Näimme jo, että kaikki valonsäteet, jotka vinommin kuin 48-1/2 asteen kulmassa kohtisuorasta suunnasta nousevat pintaan, eivät yleensä voi tunkea sen läpi, vaan taittuvat takaisin veteen niinkuin kirkkaimmasta metallipeilistä. Siten on tämä peilikuva tyynessä vedessä yhtä kirkas ja yhtä selvä kuin sen alkukuva.

Toisen näkemisalueen alla on kolmas näkemisalue (III), ja siihen kuuluu koko alla oleva pallonpuolisko. Siinä näkee kalan silmä aivan samoin kuin me ilman asukkaat näemme omassa maailmassamme, yksinkertaisesti ja suorasti, kaikki oikealla paikallaan. On kuitenkin huomautettava, että kala tästä osasta valtakuntaansa tavallisesti näkee verrattain vähän, sillä sen silmät ovat siinä asennossa, että ne katsovat enemmän ylöspäin ja eteenpäin kuin taapäin ja alas. Nähdäkseen alas täytyy kalan siis asettua pystyyn päälleen ja sivulleen, ja niin näkee sen joskus, joskin harvoin, tekevänkin. Koska kalan on helpoin nähdä eteenpäin, ylöspäin ja sivulle, asettuukin se sen vuoksi mielellään niin lähelle pohjaa kuin mahdollista. Siitä se voi hallita koko maailmansa, sen, mikä on ympärillä, sekä todellisen että kuvastelevan, ja sen, mikä on ylimpänä, s.o. myöskin koko ilmamaailman, kaikki samasta paikasta yht'aikaa.

Niinkuin edellisestä siis on selvinnyt, voi kala suotuisissa oloissa nähdä kalastajan yhtä hyvin kuin kalastaja kalan. Poikkeuksia on kuitenkin olemassa riippuen seuraavista tekijöistä: 1) siitä valomäärästä, joka valaisee jompaakumpaa; 2) jommankumman silmään sattuvasta valon häikäisevästä heijastuksesta; ja 3) kummankin taustasta.

Ensimmäinen tekijä voi olla välistä edullinen kalastajalle, välistä kalalle, useimmin kuitenkin kalalle, sillä valo harvoin sattuu kalaan yhtä heleästi kuin kalastajaan, vaan on kala päinvastoin varjossa, väri sulautuneena pohjan väriin, ja voi sieltä nähdä niinkuin pimeästä paikasta valoisaan.

Toinenkin tekijä on kalalle edullinen. Kalastaja saa silmäänsä suuren osan, joskaan ei kaikkea, siitä heijastuksesta, joka tulee vedenpinnasta kirkkaana päivänä, vaikka auringon valo vuorostaan kyllä haittaa kalaakin.

Kolmas tekijä on tausta, jota vastaan kalastaja seisoo, ja se on melkein aina edullinen kalalle. On erittäin tärkeää, että tämä tausta on mahdollisimman tumma, jonka vuoksi kalastajan on koetettava välttää seisomasta kirkasta, seesteistä taivasta vastaan, mikä on kaikista taustoista epäedullisin. Jos hän rannalla kalastaessaan asettuu niin, että hänellä on lähinnä takanaan puita, kallioita tai pensaita y.m.s., ja jos hänen pukunsa on niiden värinen, sekaantuu hänen kuvansa ja kuva taustasta näkökartion suussa A D B C:ssa (ks. kuva 2) yhteen niin, ettei kala helposti häntä huomaa. Hämärissä ja pilvisellä ilmalla tämä sekaantuminen on suurempi kuin kirkkaana päivänä, ja se on yhtenä syynä siihen, että kala silloin ei ole arka ja ottaa onkea.

Kaikesta tästä käy nyt selville, että kalan näkö on sen kehittynein aisti, onkimiehen tulee koettaa pysytellä niin paljon kuin mahdollista kalan näköpiirin ulkopuolella ja siitä syystä myös käyttää mahdollisimman hienoja vehkeitä, varsinkin heittosiimaa, joka aina tulee lähemmäksi kalan silmää. Kala ei näe kauas eikä välittömästi vedestä ilmaan, niinkuin ilmassa olija näkee ilmassa. Mutta ahtaassa piirissään se näkee selvästi ja tarkasti. Kala on likinäköinen, mutta samalla tarkkanäköinen. Sen näkemismahdollisuudet vedestä ilmaan ovat rajoitetut edellä kuvatun kartion piiriin, jota se niin sanoaksemme kuljettaa mukanaan päänsä päällä ja joka siirtyy sen kanssa niinkuin mikäkin silmäkoppa tai kiikari. Kala näkee siis veden pinnallakin uivat esineet sangen ahtaassa piirissä ja sentähden täytyy sen liikkua ahkerasti, kun se etsii siitä ruokaansa, tai sitten asettua esim. koskessa paikkaan, jossa tätä ruokaa valuu runsaasti alas. Semmoiset paikat koskessa, missä veden kulku on sellainen, että niihin vesi kantaa esim. pinnalle laskeutuneita hyönteisiä, ovat melkein aina »otetut» ja niissä ovat myöskin tavattavissa suurimmat kalat, jotka niistä karkoittavat pienemmät. Niin pian kuin yksi poistuu väijymäpaikasta, asettuu siihen toinen.

Omat kokemukseni ovat vahvistaneet kaikin puolin sen teorian pätevyyttä, jonka edellä olen esittänyt. Kuta kirkkaampi ja matalampi vesi on, sitä arempi siinä on kala. Vähimmin arka näyttää hauki olevan, se makaa meressä usein ihan rannassa eikä poistu ohi kuljettaessa eikä vapaa huidottaessa ja pyydystä läiskytettäessä. Se on välistä niin kesy ja niin silmittömän ahnas, että vaikka pyydystä seuraten tuleekin ulompaa, se pysähtyy siihen, missä pyydys nousee vedestä ja jää ihan kuin odottamaan sen takaisin tuloa. Vaikka se toisella kerralla pääsisikin, se ajaa ja ottaa vielä kolmannenkin, joskus useammankin kerran. Ei voi olla epäilystäkään siitä, ettei se olisi nähnyt onkijaa ja hänen liikkeitään. Mutta se ei välittänyt niistä. Sen ruokahalu oli suurempi kuin sen pelko. Vai johtuneeko sen rohkeus siitäkin, että se aina on tai on olevinaan piilossa joko jonkin pohjamättään tai heinikon suojassa tai alla? Muutkaan kalat eivät aina kaikkoo kauas, vaan kätkeytyvät. Ne painautuvat niinkuin jänis, joka pistäessään

päänsä pensaaseen kai luulee, ettei häntä nähdä, kun hän ei näe. Ahven tekee sen usein, sitä on käestellässä välistä vaikea saada tarpomallakaan irti rannan kasvistosta.

Niinkin arka ja varovainen kala kuin mullonen pistäikse vaaran uhatessa vain lähimmän kiven koloon tai liman alle. Olen niitä puron rannalla syötellessäni huomannut, että ne sieltä taas tuikahtavat esiin heti, kun luulevat vaaran olevan ohi. Kala, suurikin, näyttää myös lopulta tottuvan ympäristöönsä eikä välittävän vähääkään rannalla seisojista. Huopanassa on melkein keskellä koskea arkku, jossa läpi koko kesän seisoo tukinuittaja hakoineen. Lohet liikkuvat aivan arkun vieressä ja ottavat siitä onkea. Pinnalta ne tosin harvoin nousevat ottamaan muulloin kuin pimeään tullessa, mutta kirkkaimmalla paisteellakin ne ottavat mitään pelkäämättä syvemässä kulkevaa syöttiä. Niitä ei koskaan näy, mutta niin pian kuin ne näkevät heitetyn matosen tai mätijyväsän, vilahtelee niitä sieltä esiin montakin yht'aikaa. On minulle myöskin joskus samassa paikassa tapahtunut, että uitellessani suurta lohta tuskin vavan pituuden päässä rannasta toinen suuri on loiruillut vavan ja siiman muodostaman kaaren alla.

Mutta yleensä pitää paikkansa, että varovaisuus vaatii pysymään niin kaukana tai niin alhaalla, että joutuu kalan näköpiirin ulkopuolelle. Kirkasvetisissä virroissaan englantilaiset lähestyvät rantaa polvillaan, jopa ryömylläänkin eivätkä edes uskalla liikuttaa vapaansa pystyasennossa, vaan viistossa. Kalaa haaviin otettaessa on tämä varovaisuus yhtä tarpeellinen kuin sitä houkuteltaessakin. Ottajan on parasta kyyristyä eikä tehdä äkkinäisiä liikkeitä. Kun kala on saapunut niin lähelle, että se voi nähdä ottajan, voi varomaton, äkkinäinen liike pelästyttää sen viimeiseen voimainponnistukseen, jolloin se saattaa katkaista perukkeen, jopa joskus murtaa vavankin.

End of Project Gutenberg's Lohilastuja ja kalakaskuja, by Juhani Aho

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LOHILASTUJA JA KALAKASKUJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are

a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments

must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.